

DUZIIKA

HERMAN HEIJERMANS

Werken van Herman Heijermans

DIAMANTSTAD

DERDE DRUK

Prijs ingenaaid f2.50 — Gebonden f3.50

....Lees dan toch dit boek en zie het als de spiegel van het leven der duizenden en duizenden, die nóg kwijnen in stinkende sloppen en stegen, in duffe kelders en bedompte krotten.... Koop dit boek en houd het steeds bij de hand. Het is van ons allen, het is uit ons aller hart gegrepen.

A. M. DE JONG in *Het Volk*.

....Deze derde druk bewijst wel, dat dit meesterwerk van HERMAN HEIJERMANS nog steeds lezers vindt.... Het geloof, het gesjouw, 't wanhopige samenhooken in krotten van de onderste lagen der Joodsche bevolking in de hoofdstad zijn met meesterhand geteekend. Een boek dat men steeds weer herlezen kan in de erkenning dat HEIJERMANS er een zijner beste werken mee gaf.

Indische Gids.

JOEP'S WONDERLIJKE AVONTUREN

TWEEDE DRUK

Prijs ingenaaid f2.50 — Gebonden f3.50

....Deze schepping is niet alleen geworden een vermakelijk verhaal, maar tegelijk een verheven creatie van fijne en teedere aandoeningen. En juist dit teedere en aandoenlijke, gehouden in den lossen, vlakke Falklandtoon, geeft aan dit boek een echt-humoristisch karakter.

De Tijdspiegel.

....Dit alles is boeiend verteld, vol van den humor — ach, af en toe galgenhumor — waarvan HEIJERMANS een onovertroffen meester is.

HENRI DEKKING in het *Rotterd. Nieuwsblad*.

....Een mooi boek van een fijn mensch.

A. M. DE JONG in *Het Volk*.

KAMERTJESZONDE

ELFDE DRUK

Prijs ingenaaid f1.90 — Gebonden f2.50

....Kamertjeszonde is een echt HEIJERMANS-werk: hekeling van decadentie en een realistische decamerone van dagfeitjes, genoteerd met de vlijmende pen van een ironisch menschenkenner. En toch, hoeveel verteederingen leven niet nog hun laatsten glans uit in al deze ontgoochelingen en verbitterde beschouwingen. Men kan „Kamertjeszonde” een schrijnende idylle noemen van een weerd realist.

IS. QUERIDO in het *Handelsblad*.

....Kamertjeszonde is een der reinste boeken, die de literatuur heeft opgeleverd.... „Het is een rauwe, harde schreeuw tegen de zieke, bedorven sexuele moraal, tegen de wrede, zinneloze huwelikswetgeving, die een grove, domme ontkenning is van de meest elementaire levens-waarheid. Ik hou van dit meesterlijke boek, omdat het zo zuiver en zo waar is, zo edel en sterk, zo eindeloos teder ontroerd, zo zielsbedroefd om het verminkte leven, zo open en trouw als een eerlijk mensengezicht. Laat „de belangstelling” er onmatig aan smullen. De waarheid zal onder alles door toch haar louterend werk doen, omdat zij après tout de grote kracht is, waaraan het leven zich moet vernieuwen.

A. M. DE JONG in *Het Volk*.

EM. QUERIDO's UITGEVERS-Mij, Amsterdam

DUCZIKA

HERMAN HEIJERMANS
DU CZ I K A
EEN BERLIJNSCHE ROMAN

MET EEN INLEIDING VAN
J. F. ANKERSMIT EN EEN
VOORWOORD VAN
ANNIE HEIJERMANS-JURGENS

VIERDE DRUK

MCMXXVI
EM. QUERIDO'S UITGEVERS MIJ / AMSTERDAM

TER INLEIDING

In den tijd toen de oude Nederlandsche Tooneelvereeniging het niet langer kon bolwerken en Heijermans dus de tantièmes van de opvoering zijner tooneelstukken moest missen, ging hij naar Berlijn wonen, ten einde daar, met den commerciëlen geest die hem kenmerkte, zelf de vertaling zijner werken in het Duitsch en hun opvoeringen in Duitsche schouwburgen te bevorderen. Hij bleef Falklands naar Holland sturen, werkte als verslaggever in grooten stijl tot het onderzoeken van de toestanden in mijnen en slaaphuizen aan het „Berliner Tageblatt” mee, schreef als Heinz Sperber tooneelfeuilletons in den „Vorwärts” en bouwde zich aldus met harde energie een nieuw materieel bestaan op.

In dien tijd schreef hij ook in „De Nieuwe Gids” zijn Berlijnschen roman „Duczika”. Er bleek uit hoe spoedig deze geboren Rotterdammer, die binnen enkele jaren in hart en nieren Amsterdammer geworden was, met zijn wonderlijk aanpassingsvermogen zich in het Berlijnsche leven had ingedacht. Hoe door-en-door Berlijnsch is dit milieu van „schwarmerische”, maar tegelijk stevig-zakelijke lieden, op den rand van de Bohème, maar een Duitsche, geen Fransche Bohème. En daarin die Duczika, aan wier vriendelijke wezen de schrijver al de liefde zijner scheppende verbeelding besteedde. Ook in Berlijn had hij menschen gevonden met hun kracht en hun zwakheid, hun aantrekkelijks en aanstootelijks, hun heldhaftigs en hun belachelijks, hun goedhartigheden en hun wreedheden. Hoe verdiepte hij zich in hun gemoedsleven en als hoe echte menschen ontstonden zij voor onze oogen. Maar meest van al de zachtaardige, schuldelooze Duczika, het beminnelijke menschenkind, dat juist om zijn beminnelijkheid zoo smartelijk moest lijden.

In die dagen ging er een gerucht van blijde bewondering om de maandelijksche aflevering, waarin het verhaal van Duczika ons allen steeds weer boeide en aangreep. Maar het gerucht verwoei met den tijd en de schrijver kwam te midden van zijn overstelpende werk om den broode nimmer tot de boekuitgave. Hij had het zoo gaarne gewild en telkens weer, tot in zijn laatste

droeve dagen, sprak hij met vertrouwden over Duczika, wier innigheid hij nimmer ophield lief te hebben.

Het is niet slechts een daad van piëteit jegens den grooten romanschrijver, wanneer deze vertelling thans als boek verschijnt. Het zal ook een vreugde zijn voor de talrijken, die thans het Berlijnsche kind, tot dusver slechts door niet velen gekend, zullen gaan beminnen en den schrijver nieuwe dankbaarheid zullen wijden, dat hij ook deze rijke ziel ons heeft nagelaten.

J. F. ANKERSMIT.

VOORWOORD

De hier volgende bladzijden vormen een nagelaten roman van Herman Heijermans. Zij verschenen reeds geruimen tijd vóór den oorlog, aanvankelijk in het tijdschrift „De Nieuwe Gids” en zijn een der vruchten van het Berlijnsche verblijf van den schrijver. De drukke jaren die daarop volgden, met hun vele commercieele beslommeringen, lieten hem niet de rust om het werk, hoe vaak hij zich daartoe ook sterk aangetrokken voelde, tot een boekuitgave te maken. De treffende beschrijving van het merkwaardige milieu der hoofdstad van het Duitsche Rijk, zoowel als de ontroerend-teedere schildering van de hoofdpersoon naar wie de roman genoemd is, verwierven het verhaal reeds tijdens de publicatie in maandelijksche vervolgen, tal van warme bewonderaars. Dit deed mij in overleg met de vrienden van den auteur, die hij als de beredderaars van zijn letterkundigen boedel aanwees, tot de uitgave in boekvorm besluiten. Dit was te eer mogelijk, omdat het hier verstrekte gedeelte het voltooide eerste deel uitmaakt en een afgesloten geheel vormt.

Ik weet een der liefste wenschen van den overledene te vervullen, wanneer ik, wat hij van Duczika's vreugden en smarten vertelde, hiermee voor een grooter lezerskring toegankelijk maak.

A'dam, 25 Maart 1925. ANNIE HEIJERMANS—JURGENS.

I.

Kort, haperend, met 'n schor geluidje dat je nauwelijks in de kamer kon hooren als 't raam zóó wijd open stond, ging de schel over.

„Stil nou even”, zei mama, die 't 't eerst op had gelet, omdat ze languit op de sofa lag met 't hoofd naar de zij van de kamerdeur: „'k geloof dat 'r bij òns gebeld wordt... Stil dan, Duczil!”

Een moment — 't niet geloovend, omdat mama zich al twee maal vergist had — zaten ze onbewegelijk — 't spinnend gesnor van de naaimachine door Duczika's voetjes gedreven hield op — en in de plotse luistrende stilte klonk enkel rumoerig en schel 't geschreeuw en gegil van de meiden uit de Hochparterrekeuken, die met mekaar stoelden, nu ze met de slapende kinderen van de „Herrschaften” alleen thuis waren.

„Is natuurlijk hiernaast geweest”, zei Lotte: „hoe is 't mogelijk, moeder!”

„Ik heb toch heusch...”, verdedigde zich mama, opnieuw achterover leunend.

„Vooruit dan maar weer”, lachte Duczika, de afgezakte vrouwen van 'r blouse opstroepend: „en eer 'k nou nóg 'ns ophou, Laurie, moet de brandweer met minstens zes wagens voor 't huis staan!”

Langzaam van aanloop hervatte de machine 'r gonzend gezoem, maar tegelijk, nu raker, vinniger, tikkelde 't electrisch schelletje van de voordeur.

't Gaf 'n vroolijken schrik, 'n prettig even verstard zitten. Duczi lei de hand op 't vlieg wiel der machine, keek met 'n glimlach van verrassing naar 't door de lamp beplast tafelzeil met z'n snippers, klosjes, lint, spelden en stuiptrekkende kevers — Lotte hield de naald in de mee-luistrende vingers, zonder 'n trilling, zonder 'n ook maar zwakjes verzitten — Betty, die zoo net de schaar in de blauw-zijden voering, langs den rand van 't papieren model, wou laten happen, boog 't hoofd naar de deur, en de kaken der schaar sparden, of ze niet meer tezaam zouen klikken — mama, op 'n elboog gestut, trok met de schichtige snelheid van 'n reflexgebaar de wit-gekookte voeten, die ze nog geen vijf minuten geleden geweekt had, in de beschermende rokkengrot.

„Nou, heb ik gelijk?”, vroeg ze, de anderen wekkend.

Maar omdat 't schelletje met de driestheid van 'n dikwijls teleurgestelde beer, of met de vrijpostigheid van 'n meer dan

goeien bekende, in één zenuwzet, of 'n wekker afliep, snaterend lawaaide, nam niemand van 'r notitie.

Met 'n smak, tegen 't onderstel van de lamp keilend, vloog de schaar uit Betty's hand op tafel. De voering en 't patroon smeed ze op 'r stoel, en nog vóór Lotte de mouw der blouse, die ze à jour moest bewerken, van 'r knie los had gespeld, schoot ze op de kamerdeur, die met 'n ruk tegen de buffetkast flapte, toe.

Al de stemmen schreeuwden 'r na.

„Eerst vragen wie 'r is!”, riep mama, 'r achter de sofa geglejen kousen en toffels zoekend.

„Niemand binnenlaten, Betty! Niemand!”, zei Lotte, half in de gang.

„Wèl binnenlaten! Iedereen binnenlaten!”, riep Duczika, en blij dat ze even kon uitblazen, dat ze 'n oogenblik lekker recht-op mocht zitten, dat 'r misschien, misschien 'n kleine afwisseling na 't benauwend gepieker en 't gesloof van den eindeloozen dag wachtte, spelde ze de slippers van 'r matinee, die bij 't werken de bovenste knopen had verloren, lachend-gehaast en met de diepste aandacht voor wat 'r bij de deur gebeurde, vast.

„Nou, wie is 't’?”, fluisterde Lotte de gang in, omdat Betty zonderling lang door 't kleine kijkgat van de deur loerde, en je toch waarachtig, omdat 't nog vóór tien was, en de gas-lamp buiten brandde, vlug genoeg kon zien wie 'r schelde.

„Weet 'k niet”, antwoordde Betty, nu ook voorzichtig fluisterend: „'k zie niemendal.”

't Licht was of uitgedraaid, of de bezoeker hield z'n hand voor 't kijkgat — daar hoefde je niet an te twijfelen.

Weer snaterde de schel, harder, brutaler, nerveuzer, nijdiger, nu ze 'r zoo dicht bij stonden.

„Dat 's natuurlijk Erich!”, riep Lotte: „dat kàn enkel Erich zijn!”

„Suscht!”, zei Betty, 'r oor tegen de deur: „ze praten!... 't Zijn 'r twee...”

„Tweé?”, herhaalde Lotte ongeloofig.

En dat „twee” ging in de kamer, waar mama al één kous met 'n gat, waar de groote teen kiekeboe door speelde, aan had getrokken, en waar Duczi 'n eindje sigaret bij 't glas van de lamp op trachtte te steken, als 'n echo rond.

„Wie daar?” vroeg Betty, de deur ongeduldig bekloppend: „toe nou wie daar?”

„Ik”, zei 'n stem, die ze niet thuis kon brengen — en 'r werd zacht gelachen.

Toen eindelijk, wat ze wel eerder had kunnen doen, schoof ze den veiligheidsketting in den haak, en keek door den kier.

„Hè, wat aardig, wat vreeselijk aardig!”, praatte ze den lichtbundel toe: „maar 'k kan je niet binnenlaten! Even wachten, hoor!”

„Waarom? Waarom? Wie moeten jullie verstoppen?”, zei de vroolijke, jonge stem, die ze allemaal kenden: „doe open! 'k Breng 'n boef eerste klasse, 'n zeeschuimer, 'n vrouwenschaker, 'n bekkensnijder mee, hahaha!”

De gezonde, stevige, gezellige lach, die al zooveel avonden 'n verkwikking geweest was, leek de schakels van den veiligheidsketting stuk te rammeien en met niet te weren geweld de kamer binnen te stormen.

„Wacht twee seconden, Erich”, glimlachte Betty, den bleuen onbekende, die 'r niet aan dorst te kijken, nieuwsgierig door den deurkier taxeerend: „Lotte is niet aangekleed, en wij zien 'r zoo schrikkelijk uit... 'k Kom dadelijk!”

De deur liet ze aanstaan, zonder den ketting uit den haak te lichten, en in de kamer terugstuiwend, hielp ze Lotte, die na 'r ballet-oefeningen in 'r pantalon was blijven naaien.

Buiten rammelde Erich tegen de deur, binnen giegelden, ginnegapten de meisjes — en mama, nu achter de sofa gekropen, hengelde tusschen de spinnewebben en stofnesten, graasde met 'n uitgestrekte arm links en rechts heen en weer, en omdat de eene kous 't verdraaide voor den dag te komen, en ze sekuur wist, dat ze twee kousen en twee toffels uit 't keukentje — waar ze bij de afschuwelijke hette 'n vol kwartier met 'r voeten in 'n emmer kokend water letterlijk geleden had, om 'r sinds drie dagen met tinctuur besmeerde eksteroogen kwijt te raken — mee had gebracht, sprak ze in 'r gejaagdheid de meest onbeminnelijke zaken, en omdat ze nog en familie was, en familie alles van elkaar pleegt te verdragen, vloekte ze zelfs, zij 't met halve kracht.

„Wel allemachtig nog toe! Wat 'n judasserij! Zie je niet hoe 'k sappel? Zou d'r niet is een van jullie drie mee helpen zoeken? As je te lui ben, Lotte, zeg 't dan, hè? Wel gedorie, gedorie, waar is-ie! Da's om helsch bij te worden!”

Met 't walmend endje sigaret tusschen de lippen, zich in den rook verslikkend, schaterde Duczika 't over de herrie uit.

„Laurie”, als ’n roofdier, op handen en voeten — een verschrikt-bloote voet verward in ’n slier sajat waarin-ie was blijven haken! — Laurie zôo bekneld achter de zware sofa, dat ’t rekje met de portretten ’r van beefde — en Lotte ’r verzakte vlechten opstakend, terwijl Betty paars werd door ’t wringen om den rok om ’t corsetlooze lijf dicht te knijpen — en buiten ’t gestommel en stooten van de deur tegen den ketting — ’t was om ’t te besterven!

„Wel allemachtig!”, vlamde mama op — ’r laatste beetje geduld sloeg bij zooveel tegenstand aan flarden: „sta me niet te treiteren, Duczi! Of heb je ’m verstopt?”

„Lauriel! Lauriel!”, lach-proestte Duczika: „’t is zonde dat ’k Erich z’n toestel niet hier heb! Je zit daar zoo prachtig, dat ’t jammer is dat ’r geen kiek van genomen kan worden, hahaha!”

Dan, ook op handen en voeten, als ’n ’n muis beloevende poes, ’t eindje sigaret hoestend bezuigend, kroop ze aan de voorzijder sofa, ’r neus op ’t vloerzeil, en zocht benauwd van ’t lachen waar de geniepige smakker heen was geglejen.

„Doen jullie open of niet!”, schreeuwde Erich achter de huisdeur: „als ’k nog langer moet darren, gaan we op de traptree zitten en eten ’t lekkers alleen op!”

Rom-rom-rom dee de deur tegen den flappenden ketting, en alsof dat geen spektakel genoeg maakte, gierden en lachten Lotte en Betty — precies twee bezetenen — om ’t ongeluk, dat te voorzien was geweest, de fatale ineenstorting van ’t rekje met de portretten, dat als de slinger van ’n pomp aan een van de spijkers bleef bungelen en zwabberen, terwijl de dierbare souvenirs van mama als tragédienne, in God weet welke glansrollen en van papa in z’n pels en van Lotte in ’r balleteusekostuum en van nicht Mizzi met ’r vier dochters, als ’n getuimel van confetti op Laurie achter de sofa neerkwaken.

„Wel gedorie”, zei mama, de handen in beschutting om ’t hoofd, omdat ze ook de bons van ’t rekje wachtte: „wie doet dat nou?”

En omdat natuurlijk niemand behalve ’t satansche noodlot ’t dee, lei Duczi slap van ’t lachen, gewoon haveloos languit op den grond en hield Lotte zich aan de buffetkast, die ’r met al ’r pulletjes bij dreunde, om niet flauw te vallen, vast.

„Zijn jullie dronken, of wat voeren jullie in Jezusnaam uit?”, riep Erich door den kier: „’k tel nog tot tien en dan gaat de ketting ’r an!”

„Nou”, nijdaste mama, zich uit 'r benarden toestand loswrikend, en 't eerste 't beste portret dat 'r in de handen kwam met 'n vaart wegscherend: „jullie stellen je as idioten an — jullie...”

Meer zei ze niet. Met 'n gezicht, waarmee niet te gekken viel, en dat, als 'r geen wonder gebeurde, 'n allergezelligst boudeeren voor de rest van den avond beloofde, mepte en veegde ze de stofkwallen van 'r rok, en den boel, boel latend, hinkte ze met 'n wonderbaarlijk-witten voet naar den leunstoel bij 't raam, waar de kanarievogel, die al dien tijd als 'n oogenloos buideltje had zitten dommelen, door 'r massief neerplompen wakker schrikte, en 'n verrast-vroolijk „Pie-pie-ie-iet!” riep.

„Lauriel Lauriel!” lachte Duczi na: „Wat heb jij van-avond 'n pech!”

„Laurie, 't was onbetaalbaar”, praatte Lotte moeilijk: „'k heb 'r pijn van in m'n zij!”

„En 'k zou m'n voet terugtrekken, tante!”, zei Betty, opnieuw gierend van pret, omdat nu ze zich bukte om 't kluwen sajete op te rapen, ze met den voet onder den stoel als 'n hengelaar peuerde: „'k geloof, dat 'k beldeur bij je speel, hahaha!”

„Ach, ach, Laurie”, troostte Duczi, 'n lucifer onder de sofa afstrijkend, en omdat de kous 'r nièt was, mama als „Judith”, mama als „Nora” en mama als „Macbeth” uit de stofbedding grissend: „ach Laurie, wat 'n moeite voor niemendal! 'k Wed honderd tegen een, dat je 'r vanmorgen maar één heb ange-trokken!”

„'k Antwoord niet op je onwijze praat!”, viel mama geprikkeld uit, en terwijl ze nijdig 't sajete van 'r grooten teen rukte, en Betty schuddend van 't lachen 't kluwen her-wond naarmate 't door de verklitte mysterie om den blanken voet werd gevierd, en de kanarie, nu lekker wakker, 't eene „Pie-ie-iet” na 't andere, met 'n getrippel van stok naar stok of 't dag was, schrill-roepend floot, en 't wekkertje in de slaapkamer dat 't vanmorgen vertikt had, ineens bij de drie bedden achter de gesloten deur den klepperman uithing, en Duczika met de door de inspanning weer zoo opengesprongen matinee, dat 'r prachthalsje tusschen de slippen kiepte, 'lijk 'n pagode naast de sofa knielde — terwijl mama nog waarlijk ziedde en 'n raken uitbrander bespon, rinkelde de veiligheidsketting neer, stommelde 't in de gang, en had je de surprise van Erich en 'n onbekende in de kamerdeur-opening.

„Menschen, zijn jullie vanavond dol?“, vroeg-ie, 't frissche snuit met de heldere, grijze oogen en 't verlegen vlas-snorretje, dat niet bij z'n gezicht paste, boven 'n zonderling pak, dat-ie voor zich uitdroeg: „zijn jullie aan 't fuiven, dat we 'n vol uur moeten antichambreeren! 't Is netjes, hoor!... 'k Zal me weer uitsloven! 'k Zal weer kapitalen aan jullie bestejen! 'k Zal me weer ruineeren! 'k Zal weer 'n eenzaam kluizenaar, die 'n vrouw zonder 'n duit zoekt, met Mosel en Rüdeshheimer bij jullie introduceeren! 'k Zal...”

„Zou je niet liever voorstellen?“, viel de onbekende, die onbeholpen met z'n hoed en z'n stok scharrelde, 'm in de rede. Door de groote glimmende glazen van z'n bril met 't stalen montuur, keek-ie zoo bleu als 'n schooljongen naar mama, die 'r voet weg-moffelde, naar de slaapkamerdeur, waarachter de wekker klepperde en naar 't op den grond geknield meisje met de tot 't onderlijfje zichtbare, soepel-bleeke hals.

„Dat hoeft niet, lijkschenner“, praatte Erich, 't hol-bolle pak voorzichtig op 't buffet leggend: „als 'k enkel „Poldi“ zeg, weten ze wie en wat je ben! 'k Heb lang genoeg kwaad over je gesproken! De dame bij 't raam, met de brillanten in 'r ooren, die natuurlijk valsch zijn, omdat ze anders al lang bij oome Jan zouden staan, is mama Laurie — dat is nicht Betty van 't „Kaufhaus des Westens“ — dat Lotje, die straks solo voor je zal dansen — en dat Duzzi, die zich speciaal voor jou decolleteert — voor mij heeft ze 't nog nooit gedaan!”

„Hè, wat 'n mop!“, zei Duczika, lachend naar de slippen tastend, en met de vrije linkerhand drukte ze de rechter van den mageren, met z'n gebaren stotterenden reus, over wien ze 't werkelijk dikwijls hadden gehad, en dien ze nu voor 't eerst zagen.

„Ga zitten, meneer Poldi...“, sprak mama met de geaffecteerde beminnelijkheid van 'n vrouw, die te recipieeren weet.

„Poldi Röse“, hielp de gast 'r, met half-genepen oogen in 't lamplicht starend, terwijl-ie de brilleglazen met 'n jaspunt, waaraan-ie ook z'n pen pleegde te drogen, schoonschuierte.

„Ga u zitten“, zei mama nog eens: „maak 't u makkelijk, meneer Röse. We zijn blij met u kennis te maken...”

„Toe Laurie“, interrompeerde Erich, en z'n impertinent-zekere stem, snee mama's ontzagelijke liefde in nauwelijks nog spartelende mootjes: „hou op met je anstellerij om van te rillen! 'k Hoor je liever vloeken dan dat 'k je met zoo'n snoes van 'n

lach m'n braven vriend Poldi, die 'n psycholoog eerste klasse is, zie vernikkelen!"

„Nou, nou, nou", verweerde mama zich: „wat zeg jij voor rare dingen, Erich..."

„k Heb 'm op straat nog tienmaal raarder historische, psychologische en ethnologische dingen over jou en de familie gezegd", biechtte Erich met de onthutsende eerlijkheid en de vlijmscherpe tong, die ze van 'm kenden, en waarvoor Laurie in 't bijzonder als de dood zoo bang was: „k ben begonnen met 'm voor je coquette, gedistingeerde woorden te waarschuwen — 'k heb 'm verteld dat je in den grond geen knip voor je neus waard ben — en blijf nou niet een-twee-drie voor leugenaar te poseeren, wat!"

„Meneer, die vriend van u is 'n malle", sprak mama, om tenminste iets te antwoorden, maar boven 'r nog altijd in lach gewrongen wangen — twee liegende, kille, onnatuurlijke-vroolijke wangen, flitsten de oogen met 'n vinnige, moeilijk-bedwongen verbolgenheid.

„Tja", antwoordde Poldi Röse, den hoed en den stok opnieuw van de piano-toetsen, waarop-ie ze onbehouwen neer had gelegd, nemend en 'r mee balanceerend of-ie weer zoo de deur uit zou gaan.

't Gesprek tusschen hem en mama gaapte — in de gang en bij 't buffet rumoerden, buitelden, duikelden de uitgelaten stemmen van Duczika, Lotte, Betty en Erich.

„Jongen!", schreeuwde Duczi, paf van verbluffing, en ze likte zich de klodderende mayonaise van 'n ingedeukt Aschinger-carton van de vingers — 'n druipend carton met waarachtige kreefte-mayonaise, drie groen-zwarte kapers en 'n verschrompeld schijfje ei —: „jongen heb je ingebroken, of heb je 't groote lot getrokken...?"

„Heeft *hij* dat gekocht?", vroeg Betty, ook over 't pak met meer van die druipende cartons met... kalfskoteletten in gelatine, cartons met caviaarbroodjes, cartons met aardappelsla, cartons met varkensrib en wat al niet, gebogen: „heeft *hij* dat gekocht?", herhaalde ze met 'n onhebbelijken, vernederden nadruk op 't „hij".

't Meeste spektakel maakte Lotte. Van uit de keuken, waar mama's emmer met zeepopwater en mama's vuile handdoek en mama's borstel en mama's nagelschaar nog als 'n kostelijk stilleven tusschen plasjes water slobberden, kwam ze jodelend en trillers gillend de gang in, en van uit de gang met 'n boorde-

volle teil, die bij elken stap golfjes over den rand klutste, de kamer in.

„Mosel en Rüdeshheimer! Rüdeshheimer en Mosel! Uit den weg, kinderen! Laat me geen ongeluk vallen!”, schaterlachte ze — dan met 'n plons, die 't water dee rimpelen en de langhalzige flesschen schokkend bufferen, smakte ze de teil op de sofa naast de verwaaide portretten.

„Mosel! Mosel!”, riep Duczika, de flesschen met de losweekende etiketten, nog geblufter bekijkend.

„En Rüdeshheimer! Wie is 'r gek geworden?”, zei Betty, 'r handen zoo diep in de teil stekend, dat 'r mouw slordige lekstraaltjes droop.

„Schatten van kinderen!”, raketten de schelle stem van Erich, en in z'n gespreide armen greep-ie èn Duczika èn Betty: „nou dekken jullie de tafel, en wie nog 'n naald, 'n speld, of 'n schaar op durft nemen, of wie nog enkel aan werken denkt, trappen Poldi en ik de deur uit! Vooruit, weg met je rommel! Weg met de naaimachine! Weg met de bendel!”

„Als je eerst vertelt”, zei Betty, 'r mouwen uitwringend: „hoe jij aan geld ben gekomen! Gisteravond nog zei je...”

„Wat raakt je dat, schaap!”, praatte Erich, de klosjes garen en zij, de brokken kant en lint en wat-ie meer in 't bereik van z'n onstuimige handen vond, in de naaidoozen loozend: „wat duivel helpen jullie, of help je niet?”

't Ging met 'n lollige vaart. Ieder hielp. Zelfs mama. Poldi en Lotte versjouwdën de zware machien, Betty lei de half-afgewerkte blouses op 'r bed in de slaapkamer, Erich blies de draden, pluksels en verbrande torren van 't zeil, Duczika collectioneerde al wat 'r aan glas was uit 't buffet, mama wreef in 't keukentje de vorken en messen, die 'r nog van 't middageten tukten, aan 'n schoonen doek droog — toen met z'n allen, ontzaggelijk van bedrijvigheid, etaleerden ze de kreefte-mayonaise, de kalfskoteletten, de caviaarbroodjes, de aardappelsla, de varkensrib en 't restant zweetende kaas van dien middag, naast de borden, glazen, en de feestlijke flesschen.

Mama, poeslieverig lachend — 't groote wonder had 'r op de Rutschbaan van 'r humeur onweerstaanbaar omhoog gefloept — zat op de eereplaats tusschen de twee m a n n e n — Duczika zat links van Poldi — Betty, die 'r op geloerd had, rechts van Erich — en Lotte, naast den gurglend-uithalenden kanarie, in 't midden.

„Smakelijk eten, kinderen”, wenschte Erich, die, nu ie vlak bij de lamp van 'n caviaarbroodje snoepte, 'r jonger, brutaler, leniger, fleuriger uitzag dan anders: „en niet zoo met je óógen werken, Laurie: geeft je geen sikkepit, mamaatje! De vrouw die Pol te pakken krijgt, moet nog geboren worden! Prosit, jongelui!”

„Prosit, Prosit, Prosit!”, klonk 't over de tafel, en zachtjes-tinkelend, in 'n stemming om te zoenen, trilde 't carillon der glazen.

„Als 'k nou nòg 'ns vragen mag”, hield Betty zeldzaam hardnekkig vol: „we eten en we smullen nou, maar van wie z'n geld? Moeten we 'r meneer dankie voor zeggen? Hè, Erich, doe niet zoo geheimzinnig! Van jóú kan 't toch niet wezen!”

„Nee, dat 's onmogelijk!”, zei mama, pijnlijk-beminnelijk: „van hem kan 't beslist en zeker niet wezen!”

„Asjeblief! Asjeblief!”, protzte Erich, en in 'n stilte waarin je 'n speld zou hebben kunnen hooren vallen, als de vogel niet zoo gefloten had, en als de brooddronken meiden van de „Hoch-parterre” minder gekrijscht en getierd hadden, rinkelde-ie over de honderd Mark aan goudstukken op 't tafelkleed.

„Wel gedorie!”, versprak mama zich en ze had 't menschenlijk recht dat te doen, omdat de kapitalist van vanavond nog pas gister 'n halve Mark had geleend, om z'n „doodstuip”, zooals-ie 't zelf had gezegd, nog vier-en-twintig uren te rekken...

Betty, Duczika en Lotte lieten een oogenblik de borden in den steek, en met de zonderlinge grijphandigheid van vrouwen, niet aan geld gewend, havikten ze op de goudstukken los.

„Dank je well!”, zei Betty, die 'r natuurlijk, omdat ze naast Erich zat, 't eerst bij was — en 'r vingers omknepen 't goud onder de grabbelende handen van Duczi en Lotte, die 'r ook bij wouen komen:... „dank je wel, Erich, dat 's mijn portie, hè?”

„Hoe is 't mogelijk!”, lachte Erich z'n vriend toe, terwijl-ie z'n hand op Betty's vinnig knuistje lei: „dat elk geldstuk, dat je in de buurt van 'n vrouw op 'n tafel legt, als 'n magneet werkt! Wil je los laten, Bettylief?”

„Nee”, zei ze met 'n kleur van plezier, omdat-ie 't met geweld terug probeerde te krijgen, en 't niet lukte.

„Wil je los laten, Bettylief?”, herhaalde-ie steviger, en z'n twee kleine meisjes handen schroefden bedenkelijk om de rukke, zich verzettende vrouwewuist.

„Nee”, hield ze vol, 'm lachend in z'n lachende oogen kijkend: „dan had je 'r niet mee moeten strooien!”

„Zool!”, zei Erich zich inspannend: „’ns zien wie de baas in ’t leven is, de man of de vrouw...”

„De vrouw!”, praatte Betty moeilijk, omdat ze ’r adem moest inhouden.

„De man!”, lachte Erich: „wil je los laten, Bettylief, voor ’k je pijn doe?”

„Neel!”, zei ze door ’r saamgeklemd tanden sprekend.

„Nou, nou”, praatte mama, bang voor ’t geschommel der flesschen: „schei ’r mee uit, Betty!”

„Neel!”, zei ze moeilijk. Ze was ’r rood bij geworden en ze snoof door ’r neus, zoo als ze zich inspande, om de vuist gesloten te houden.

„Bettylief, ’k waarschuw je voor ’t laatst: ’k moet je pijn doen”, drong Erich aan. Hij had ’r zelf ’n kleur bij gekregen. Schouder aan schouder, knie aan knie, de warmte van ’r meisjeslichaam voelend, de koorts van haar hand in de zijne, wond-ie zich op, wilde-ie coute que coute de sterkste, de meerdere zijn.

„Doe niet zoo mal, Betty!”, verweet Duczika, die zich aan ’t gestoei ergerde: „meneer Röse zal nog de gekste dingen van ons denken!”

„Bemoei je ’r niet meel!”, zei Betty bijna in ruzie-toon, en met ’n wilden zet van ’r stoel opstaand, poogde ze zich nog eens los te rukken. Maar Erich, ook opgestaan, hield ’r met z’n stalen handen vast.

„Nou tel ’k nog tot drie”, waarschuwde-ie de meisjespolen grijpend en de kleine vuist zacht beduwend: „en al was je dan de sterkste kerel, Bettylief, al had je oud-testamentarische spieren... Eene, tweeë, drieë... Et voilà!”

Rik-tik-tik-tik vielen de goudstukken op de tafel, en tegelijk, bleek van drift, omdat ’t ombuigen der hand heusch venijnig pijn had gedaan, gaf ze ’m met de vingertoppen ’n tik op z’n wang.

„Dat’s gemeen!”, zei ze spijtig neerzittend en de hand wrijvend: „dat’s gemeen en dat’s laf, om iemand z’n pols om te draaien!”

„’k Zal je morgen m’n getuigen sturen”, lachte Erich, ’t geld weer in z’n vestzak schuddend: „want je heb me daar gruwelijk beledigd, niewaar Poldi, hahaha! Kerel, wat heb jij ’t achter je mouwen! Terwijl ik vecht dat ’k ’r van transpireer, om m’n eerlijk verdiend kapitaal uit de handen van dat gespuis terug te krijgen — ’n bandiet kon ’t niet listiger probeeren dan jij,

diepverontwaardigde Betty! — eet jij meer kreefte-mayonaise dan je toekomt!"

„Dat's misschien 't verstandigste", merkte Poldi, die nog geen woord gesproken had, met 'n vollen mond op.

Even babbelden enkel de vorken en messen. De kanarie floot en van de binnenplaats met 'r verlichte keukenramen en 'r zware schaduw-kontoeren, zweefde 't praten van schijnbaar verwijderde stemmen aan.

„'k Verwed 'r wat onder", begon mama weer: „dat je oom je geld heeft gestuurd..."

„Nee Laurie", antwoordde Erich, ongerust naar Betty, die zoo vreemd naar 'r bord boog of 'r wat met 'r gaande was, kijkend — zat ze zich aan te stellen, of had-ie 'r erger pijn gedaan dan-ie bedoeld had? —: „nee die gaat liever bij 'n open gaskraan slapen dan dat-ie wat afschuift! We zijn in Grünewald geweest, Poldi en ik! Gesnapt?"

„In Grünewald?", vroeg mama, 't niet begrijpend, en omdat 'r tafelheer 't niet dee, zelf 'r glas tot over den rand bijschenkend: „wat kles je nou, Erich!"

„Ik kles," zei-ie hoffelijk: „dat 'k eerst Poldi z'n horloge naar 'n jood heb gebracht — goddank dat 'r nog joden zijn! — en dat we toen met de twintig Mark net zoo lang bij den totalisator gezweet hebben, tot we ons horloge met woekerwinst terug hadden..."

„En met bloed," viel Poldi 'm met 'n onprettigen glimlach in de rede.

„Met bloed?", vroeg Duzzi.

„Met bloed?", herhaalde Lotte.

„Hebben wij daar schuld an, kankeraar!", schold Erich: „praktiseer je daar nog over!"

„Nou," sprak de reus, met de glimmende brilleglazen straf in de lamp kijkend: „'k wil wel weten, da'k 't beroerd vind m'n horloge langs zoo'n omweg terug te krijgen... En als 'k 't had kunnen denken, had 'k 't liever niet gedaan..."

„Wel Christus nog toe!", verdedigde zich Erich, en weer kreeg z'n stem 't felle, zekere betoog, waartegen geen van de vrouwen ooit had durven optornen: „hebben wij de stommelingen gezegd onder de paarden te raken..."

„Nee, dat natuurlijk niet...", haperde de ander.

„...Hou dan je mond en zanik niet!", redeneerde Erich tegen 't zingen van den vogel in: „eerst zijn we vijf Mark kwijt geraakt

en toen nog 'ns vijf Mark — en toen we 't de derde keer probeerden — of laat je mij alleen de kastanjes uit 't vuur halen? — had je net zoo'n vaatdoeken-kleur als ik! Als de vent niet gevallen was, zou onze outsider 't niet met 107 tegen 10 hebben gewonnen!"

„Tja," zei Poldi zwakjes: „maar ik vond 't beestig..."

„Beestig!"; viel Erich onstuimig uit: „beestig is de heele wereld! Jij ben beestig en ik ben beestig, beestig zijn we allemaal, zonder uitzondering!"

„Dank je wel," glimlachte mama: „je hangt vanavond wel de sjentelman uit!"

„Zijn 'r dan ongelukken gebeurd?", vroeg Duczika, de gelatine van 'r kalfskotelet schrappend.

„Ja", zei Poldi, z'n glas langzaam ronddraaiend: „de jockey die de favoriet beree is bij 'n sprong blijven liggen, en omdat-ie geen tijd meer had op te staan, heeft-ie drie, vier paarden op zich gekregen... 't Was 'n oogenblik 'n klomp van beesten en menschen, dat je 'r koud bij werd. Twee jockeys hebben ze met brancards weg moeten dragen. De een heeft 'n hersenschudding, de ander twee gebroken beenen... Tja, dat is onze eerste winst geweest — en de tweede keer was 't 197 tegen 10, omdat de favoriet U l k boven op z'n jockey terecht kwam..."

„Mooier symbool van 't leven," lachte Erich, 't vleesch uit 'n kreefteschaar peuterend: „kun je je niet bedenken: onder 'n U l k begraven te worden!"

„Doe me een genoeg," zei Poldi voor 't eerst minder bleu, en bij z'n nauwlijks bedwongen drift, leken de scherpe trekken bij z'n neus, die 'm op 'n oud mannetje deden lijken, harder en bitser te worden: „doe me 't genoeg, en flap 'r niet zulke cynische dingen uit!"

„Wel wat weerlicht!", kwam Erich geprikkeld los: „heb 'k de laatste weken anders dan als 'n gejaagd dier, als 'n rat in 'n val, 'n drenkeling met 't water in z'n strot, geleefd! Zou een van de bende, die vandaag lapjes van duizend verdubbeld hebben, 'n hap minder hebben gevreten, als 'k wat tabletten sublimaat, 'n portie lysol of 'n lepel cyaankali had geslikt? Tel ik mee? Tel jij mee? Telt iemand mee? Is dat niet je eigen redeneering, uur in, uur uit, om me op te vroolijken? Wat hang je dan den gevoelige uit! Is 'r 'n principieel verschil tusschen 't ineens doodsmakken onder 'n paardebuik, of 't langzaam kapotgemarteld worden bij je volle bewustzijn, zonder dat je 'r ook maar dat aan kan doen?"

„Wat zitten jullie nou te kibbelen,” suste mama, terwijl Erich's driftige vingers nog knapten: „mag ik u nog is bijschenken, meneer Röse...?”

„Dank u,” weigerde de gast, de hand op z'n glas leggend: „strakjes misschien wel...”

„Prosit Betty,” zei Erich, weer over z'n geprikkeldheid heen: „blijf je boos?”

Maar ze lachte al weer, en ze lachten allemaal, toen ie vertelde, hoe-ie gister voor-ie den gordiaanschen knoop doorhakte, om bij Laurie voor de derde maal 'n halve Mark te leenen, de dolste dingen in Berlijn uitgehaald had, hoe-ie proefondervindelijk en wetenschappelijk had bewezen, dat als je maar genoeg geld voor 'n glas Weissbier bezat, Berlijn voor de rest zorgde! Je school voor den regen bij Wertheim in de Leipzigerstrasse, of in 't Kaufhaus des Westens,” bij die schat van 'n Betty — je las al de kranten van de wereld in 'n „Lesehalle” — je ging, als je geen onderdak had naar 'n „Obdach” of je kroop vóór tien uur op 'n zolder van 'n huis met Centralheizung — je schreef als 'n globetrotter zoo behagelijk brieven op 't keurigst papier in de conversatiezaal van 't Savoy-Hotel, waar geen sterveling 'r aan dacht je naar 't nummer van je kamer te vragen — je liep bij Kempinsky binnen, en maakte 'r al weer gratis van de „Toilette” gebruik — je dronk bij Aschinger, bij Bützow of bij 'n ander 'n Hells, en vulde je maag met „Semmel” of met hompen „Schwarzbrot,” als de kelner, wien 't trouwens z'n zorg was, je z'n rug toekeerde — en — en, daar gaf-ie z'n woord van eer op, dat-ie 't gedaan had! — en, als je je bijzonder op wou knappen, liep je 't Central-Hotel, of Adlon, of desnoods Kaiserhof met 'n superieure poenigheid binnen, en in een van de badkamers, op de eerste, tweede of derde verdieping, kroop je lekker onder de douche...

„Die douche zuig je uit je duim!”, schaterlachte Duczika, die met smakkende lipjes van 'r Rüdesheimer zat te slurpen.

„Zie je 'r daarom zoo schoon uit,” lachte mama, en 'r vette bloote hals klukte van pret: „daar moest je ons ook 'ns op trakteren!”

„Ben je betoeterd, Lauriel!”, riep Erich, en de leeggepeuterde kreefteschaar zwiepte-ie 'traam uit: „denk je da'k dat met 'n heele familie onderneem! En je heb toch pas 'n voetenbad genomen!”

„k Geloof 'r niemendal van,” glimlachte Poldi: „die malligheid heb je natuurlijk niet uitgehaald.”

„k Steek 'r m'n vingers voor op,” verzekerde Erich: „je kan

't morgen met me samen probeeren! Hoe wou je, dat ze in zoo'n hotel, waar honderden in en uit gaan, en waar niemand je iets vraagt, als je fatsoenlijk gekleed ben, 'n bad meer of minder controleeren...?"

Met z'n klare, schelle stem snee-ie verder over dat avontuur op. Hij had bijna alleen 't woord, zei hatelijkheden, regeerde Laurie, die 't zich enkel van hem liet welgevallen, plaagde Betty, takieneerde Lotte, ergerde Duczi, liet ze lachen, brutaliseerde ze, viel ze in de rede, als ze ook wat wouen beweren — had 't heerlijk evenwicht van 'n frisschen, jongen tyran, die bij vier vrouwen tegelijk getapt was, en dat wist.

Nog altijd z'n glas met 't zelfde nerveus-verlegen gebaar bij den steel ronddraaiend, zat Poldi dommelend te luisteren, 't ontembaar-jongensachtige van z'n vriend te bewonderen, en Erich's verhalen over de kleine familie aan z'n eigen rappe waarnemingen te toetsen. 't Klopte. Erich had zich niet vergist en zeker niet overdreven. Mama, de gewezen tooneelspeelster, ergens uit de buurt van Weenen, die — als 't waar was — schuld aan den dood van twee mannen had — mama, die niet meer kon optreden, omdat ze voor ouwe of nieuwe rollen geen geheugen meer had, die soms dagen lang in bed bleef, als alles 'r de keel uithing, die telkens met zelfmoord dreigde, om dan 'n half uur later irriteerend-vroolijk te doen — mama, die kopjes thee in de slaapkamer dronk, terwijl Duczika en Lotte al 'n halven werkdag achter den rug hadden, die zich liet bedienen en beklagen, vertroetelen en achterna-loopen, en hoogstens 'n naald opnam, als 'r bezoek was — mama coquetteerde nu al met 'm, schuifelde met 'r arm langs z'n mouw, lachte afstootend-dierbaar, en als-ie schuinsweg onder de tafel keek, zag-ie den eenen blooten voet, waarmee ze, de lijn van z'n oogen following, ongegeneerd-joviaal zat te wiebelen. Ook 't „signalement" — zooals Erich 't in z'n genegenheid voor buitenissige woorden had gezegd — de beschrijving van de twee dochters, van Duczi en Lotte, klopte volkomen. Lotte, de onverschillige, die zich driemaal per dag als balletseuse oefende — meer dan twee jaar had ze 't volgehouden — at en ginnegapte met 'n sterken, gulzigen mond, zich 't meest en energievolt voor 't bord en den schotel in 't midden van de tafel interesseerend. Toch wekte ze meelij en sympathie door 'r smal, afgebeeld, zonneloos gezichtje met de lichtblauwe wallen onder de oogen. Als ze zich niet voor de balletschool van den ex-solo-danser Palou, die 'r op crediet les

gaf, in 't zweet werkte, zat ze over Duczika te naaien. Woensdag en Zaterdag kwam ze in de lucht, wanneer ze naar den dans-meester wandelde, 'n half uur heen, 'n half uur terug — de andere dagen oefende en naaide ze in de kamer van 't „Gartenhaus” vier hoog. Duczika betaalde de huur van de piano. Duczika werkte voor de buitengewone onkosten, die 'r iedere maand, meer of minder, waren — Duczika, met 'r bleek Madonna-kopje, 'r omkringde bruine oogen, 'r aanbiddelijk-zacht humeur, 'r eindeloos geduld en 'r pracht van 'n levensopgewektheid, sloofde, ploeterde, wurmde voor zuster en moeder. 'r Blanke arm lag naast 'm, de rook van 'r sigaret — voor sigaretten en sardines dee ze 'n misdaad! — sloomde op 'm toe. Ja, 't klopte: ze was 'n in kamermufheid en altijd bij 'r machine gebogen-zitten, verwaarloosde, verwelkte schoonheid, een die op zomersche zon en buitenlucht wachtte, een met 'n ontroerend, bekoorlijk lijdensgelaat in 'n verrassenden nimbus van blijmoedigheid, 'n fijnbesneden, teer-doorzichtig gelaat, waarnaar je telkens en telkens weer, als in reflex, móést kijken, omdat 't zoo echt en volkomen, zoo door-en-door-onbedorven vróúwelijk was. „De oudste dochter, met 'r reeëoogen, is 'n pracht van 'n schepsel!” had Erich 'm eindeloos dikwijls en met 'n gretige overtuiging, die voor zichzelf sprak, gezegd: „'t is alleen 'n gruwel en 'n vervloeking, dat ze zich voor 'r krenge van 'n moeder en voor 'r egoist van 'n zuster, die de goddelijke roeping voelt 'r beenen in 't een of ander ballet te steken, kapot werkt!”

Glimlachend-luisterend, en nu-ie niet meer met z'n glas speelde 't mes op en neer baleinend, om de stuiptrekkende uiltjes, vliegen en kevers rondom den lampevoet 'n genade-tik te geven, keek Poldi Röse den kring af. Mama, die door 'r dochters en de huisvrienden bij 'r voornaam Laurie genoemd werd, klopte opvallend met Erich's descriptie — ook Duczika en Lotte herkende je zonder aarzelen — Betty maakte 'n uitzondering. „'r Is nog 'n nichtje in huis,” had de introduceerende kameraad 'm verteld: „'n lange slungel, die overdag in 'n Kaufhaus is en 's avonds Laurie en de nichten, als ze geen afspraakjes heeft, en niet met 'r verkeerde been uit bed is gestapt, 'n handje tegen betaling helpt. Voor niemendal doet ze niets. 't Is duizend tegen een 'n amphibie, driekwart kanalie, eenkwart 'n prachtwier. Soms heb 'k lust 'r te knuffelen, soms kan 'k 'r niet luchten! Je zal 'r waarschijnlijk bij eerste kennismaking geprononceerd-antipathiek vinden!”

Nee, dät klopte niet. Zooals-ie nu zelf de blonde Betty met

'r scherp neusje, 'r rood-blond haar, 'r volle wangen en 'r wilskrachtigen mond met de verzorgd-witte tanden, waarnam, moest ze 'n goed, rustig, wat nerveus, maar toch vriendelijk en bereidvaardig ding zijn — en een, die zoo smoor-verliefd op den jongen met z'n frisschen kop en de meisjeshanden was, dat ze om 't flauwste gezegde van 'm lachte, geen oog van 'm afliet, enkel met hèm zenuw-babbelde, en stil werd als-ie van Duczi notitie nam. En dat dee-ie natuurlijk, omdat-ie nog voor geen uur, toen ze samen achter op de electriche stonden, van z'n gek zijn met de nooit klagende, van 's morgens vijf tot 's nachts een, twee piekerende, altijd geduldig-lachende en zich waanzinnig-opofferende Madonna-Duczi, die-ie zoo wanhopig-graag uit 'r hel zou hebben gehaald, gesproken had.

Buiten, op de plaats, was 't stiller geworden, nu de lichten op de trappen gedoofd en de huisdeuren gesloten werden. De meeste ramen waren donker en als 'r plots 'n ris gekleurde ruiten onder mekaar uit 't duister opfleurde, wist je dat iemand in 't „Vorderhaus" thuiskwam of nog 'n besogne te doen had.

„Mahlzeit, kinderen!" wenschte Erich, Laurie en Betty ridderlijk de hand kussend: „smijt eerst de vuile herrie van de tafel, dan trekken we de Mosel open!"

Eerst protesteerde Laurie tegen die kouwe drukte, maar omdat ze allemaal lust hadden even op te staan, en de tafel waarlijk 'n ruïne van doorweekte cartons, smerige borden, pereschillen, amandeldoppen, broodkruimels, asch, afgekloven beentjes, roestige vorken en messen was, en je in die broeiende warmte gezelliger voor 'n opgeruimden boel zat, begonnen de meisjes, terwijl mama, die zich in de slaapkamer van een van Duczi's kousen voorzien had — 'n bij uitstek excellente, doch wel wat late inval — en 't zich nu op de sofa makkelijk maakte, 't vaatwerk en den rommel naar de keuken te dragen.

„Zal 'k meehelpen?“, vroeg Poldi, omdat ook Erich met 'n zeldzame handigheid de vette borden op elkaar plakte, en wat 'm daarbij hinderde buiten 't vensterkozijn deponeerde.

„Nee, hou jij je 'r buiten“, zei Erich, en met de gillende, lachende, lawaai-schoppende meisjes, stommelde-ie de gang in.

„Is u weer heelmaal beter, meneer Röse?“, vroeg mama, die den jongen student met 't in zorg oud geworden acteursgelaat, erg „interessant“ vond, en ze blies zware rookwolken van de sigaret die 'r niet smaakte, maar die ze sierlijk hanteerde, om 'r tanden te laten zien.

„Ja”, zei Poldi, tegen de piano leunend: „'k ben in zoover beter dat 'k naar menselijke berekening nooit meer terug krijg wat ze van me hebben weggenomen...”

„Ben u geopereerd geworden?” vroeg mama, over 't spektakel in de keuken heen, waar Erich de een of andere krankzinnigheid uithaalde.

„Ja”, knikte Poldi: „'k weeg momenteel links zwaarder dan rechts...”

„Links zwaarder dan rechts?”

„'k Had nephritis...”

„Wat?”, informeerde de stem op de sofa.

„Nephritis”, herhaalde hij: „aandoening van m'n rechter nier, en omdat die toch lager dan de linker zit, heb 'k 'r geen bezwaar tegen gehad, 'r hêelemaal te laten zakken...”

„Hè!”, zei mama, 'r gezicht viezig vertekkend: „en heeft dat geen erge pijn gedaan?”

„Och, zoo-zoo”, glimlachte hij: „je krijgt in de „Charité” 'n doek met odeur voor je neus en je mond, en terwijl je van de zeven scheppingsdagen droomt of van je microscoop, die je in géén geval meer terugziet, omdat je geen gelegenheid had 'r in 't „Leihhaus” in te lossen — pellen ze 't ding uit je sterfelijk hulsel...”

„Hè!”, sprak de mond in 't nog viezer kijkend gelaat op de sofa: „hè, wat akelig, en was u niet bang?”

„Waarvoor?”

„Nou — nou — om 'r in te blijven, om dood te gaan?”

„Nee”, zei-ie droog: „als 't leven je niets meer doet, doet de dood je nog minder...” — dan, z'n vergissing bemerkend, om zulke dingen aan die vrouw met 'r drank-kleurtje, 'r half-blooten arm, 'r sigaret, 'r eene witte en 'r andere bruine kous, te zeggen, viel-ie zichzelf met 'n komiekigheid in de rede: „m'n eenige angst was, dat ze de verkeerde nier te pakken zouden nemen, en dat Erich m'n ratten zou vergeten...”

„Houdt u ratten?”

„Ja, en omdat 't wijfje moest jongen, en Erich niet van beesten houdt, was 'k ongerust, dat 't mis zou lopen, maar goddank, ze is van twaalf welgeschapen zonen en dochteren bevallen. Kraamvrouw en kinderen maken 't wel...”

„Hahaha!” lachte mama met 'n geaffecteerd, inderdaad onuitstaanbaar falsetje: „maken ze 't heusch wel?”

„...Tenminste naar — mijn omstandigheden”, zei hij, liever

naar z'n bottines met de onaesthetisch-uitwippende lipjes dan naar mama's aanvalligheden kijkend.

„God, God”, klaagde ze even bij 't gejoel en 't gesnater in de keuken, waarbij je hooren en zien verging: „as die vrind van u hier is, staat 't huis op stelten! Ja, 't is 'n vreeselijk-aardige jongen, en we houden allemaal van 'm...”

Omdat ze te lui was op te staan, en ze met 'r restant sigaret geen raad wist, wrikte ze zich op 'n elboog om, en doofde 't smeulend mondstuk tegen 'n groezelig plekje van 't behang, dat 'r meer voor gediend scheen te hebben. Dan, in de meening, dat-ie nog over z'n lang ziek-liggen in de „Charité” zat te prak-kizeeren, hervatte ze 't gesprek op de meest taktvolle en van belangstelling getuigende wijze:

„Dat's zeker 'n verschrikkelijk litteeken na zoo'n operatie”, meende ze: „daar zou ik niet na kunnen kijken...”

„Ik ook niet”, antwoordde hij met waarlijk lachende brillen-glazen.

„U ook niet?”

„Nee”, zei hij in den zelfden drogen toon: „'t litteeken zit op m'n rug — 'k zou 'r twee spiegels voor noodig hebben, en zoo coquet om me die moeite te geven, ben ik niet...”

„Nou maar, ik vind 't erg stakkerig”, insisterde ze, z'n ironie niet snappend: „en 'k hoop maar, dat 't u gauw zoo goed zal gaan, dat u 'n vrouw zal kunnen nemen, om u op te passen. Voor de meeste mannen, meneer, is de vrouw 't beste genees-middel...”

„Ja, ja”, zei hij: „maar 'k hou niet van geneesmiddelen, die je hééle leven duren!”

„Hè!”, antwoordde ze enkel, maar in dat „hè!” lag 'n wereld besloten.

Weer keek-ie naar z'n bottines, en weer in 't stokkend gesprek, klaterde 't gillend gelach uit de keuken.

Toen, als vrouw van de wereld voor de derde maal 't gesprek ophoudend, en eigenlijk niet goed wetend wat ze moest beweren — alles leek op dien man z'n vierkant hoofd en z'n vierkante schouders af te stuiten — zei ze:

„Is dat met die ziekte — met uw nieren — meer in uw familie geweest?”

„'t Is mogelijk, maar nauwelijks denkbaar”, sprak-ie opstaand en 'n krant over de kooi met den schor-hijgenden, zich nog moeite gevenden kanarie leggend: „maar m'n vader, dien 'k nooit

gehad heb, en m'n moeder, die 'k me niet meer herinner, mag 'k dáárvor tenminste niet verantwoordelijk stellen..."

„God, wat 'n roman", redeneerde ze, den triestigen ondergrond van z'n woorden evenmin begrijpend: „weet u niet wie uw vader is?"

„Nee", glimlachte hij: „en dat spijt me wel — 'k had graag willen weten in wèlk deel van dien man z'n lichaam z'n ziel stak..."

„Dat kan 'k me denken", knikte mama, luk-raak wat zeggend, of ze 't over 't weer hadden — voor zulk soort toespelingen, was ze vooral na 'n glas wijn, ontoegankelijk.

Ongeduldig, den vriend die 'm dit gezellig discours opdrong en 'm als Mephisto met Martha alleen liet, verwenschend, betrommelde Poldi 't vensterkozijn. Boven de donkere, logge rompen van daken, gevelspitsen en schoorsteen-stompjes, vreemdelyk 'r op toe-gedrongen, lei 'n brok transparante hemel met limpiede, zacht-twinklende, schijnbaar bewegende sterren. 't Was 'n koelschoon, door z'n eenvoud imponeerend, droomrig geflonker en ademend lichten, maar in 't glimmen van de schuinstaande vensterdeur, als 'n potsierlijke werkelijkheids-schreeuw, dwaas en grotesk tusschen 't groenig gestippel van planeten en asteroiden, had je 't kamer-intérieur, de behangselwand, de sofa met 'n witte en 'n zwarte kous...

„k Zal 'ns kijken waar ze blijven", zei-ie, zich met 'n ruk omdraaiend. 't Was niet meer noodig. Op 't zelfde oogenblik ravotten ze de kamer binnen, Duczi, Betty en Lotte achter Erich, die zich als 'n krankzinnige met 'n rok van mama, 'n blouse van Lotte, 'n voorschoot van Duczi en 'n hoed met voile van Betty, toe had getakeld. Om z'n gedecolleteerden hals droeg-ie 'n ketting van amandelschillen, die ze in de keuken voor 'm geregen hadden, en om de pols van z'n blooten, harigen rechterarm Betty's armband van Boheemsche granaatsteentjes.

„Mal dier!", lachte mama: „wat heb je nou weer uitgevonden?"

„Goeien avond", praatte Erich met 'n telkens overslaande vrouwestem, en als 'n welopgevoed schoolmeisje maakte-ie voor Laurie en Poldi allerliefste „kniksjes": „zou u me 'ns willen voorstellen aan dien bekoorlijken jongen man, dien 'k al zoo dikwijls op straat tegen ben gekomen, en dien 't toeval eindelijk, eindelijk in m'n nabijheid voert?"

„Mal dier!", schudde-buikte mama, te slap van 't lachen, om 't woord te kunnen voeren — zag de jongen 'r als 'n vogelver-

schrikker met den elegant-opgenomen rok en de in rimpels verzakte sokken uit!

„Baronin Von Schöler — meneer Poldi Rösel!”, schaterde Betty, op 'n stoel zakkend, de handen op de heupen.

„Aangenaam kennis te maken”, lachte ook Poldi, diep met 't beenig hoofd met de gekarteld-koperbruine haren buigend: „wil u 't je niet wat makkelijk maken, Baronin?”

„O nee! O nee!”, babbelde de baronesse, door je ziel snijdend hoog-hysterisch: „'k heb nog zooveel bezoeken af te leggen bij Oberregierungsrat Levysohn en bij Geheimrat Cohn en bij den Geheimer Regierungsrat Pech zu Pech, dat 'k hoogstens één glaasje meedrink! Maar ik ben heel erg verheugd, dat ik eindelijk eens van zoo dichtbij met u kennis maak! U is 'n snoes van 'n jongen man en u permiteert zeker dat ik u omhels, niewaar?”

Laurie's rok floepte ongracieuus neer en de twee harige, gespierde jongensarmen, met Betty's granaten bracelette, vlogen om Poldi's in lach purperenden nek.

Mama, Duczika, Lotte leien krom op de schuddende sofa, en Betty, die 'r houvast verloor, glee met 'n smak, of ze 'n flauwte kreeg, op 'n onder 'r gewicht, als 'n chapeau-claque, plat-zuchtende kartonnen doos.

„Barones”, verweerde zich Poldi, en z'n bril, nog aan een oor balanceerend, kwam vervaarlijk in 't gedrang: „barones, dit is 't gelukkigste uur van m'n leven, maar 't is wat te warm vanavond voor l'ange omhelzingen!”

„O foei!”, zei de dame beleedigd, en in 'r geluid was inderdaad iets van 'n gechoceerde, preutsche ouwe juffrouw: „wat 'n affreus affront! Ik zal u nooit meer mijn jonkvrouwelijke lippen toesteken, dier van 'n man, ongalant schepsel! Foei, foei, foei!”

En met 'n hyper-modieuzen zwaai 'r afsjokkende hoed teruggewippend en 'r rok zoo hoog grissend, dat de met touwtjes omhoog gebonden mannebroekspijpen zichtbaar werden, zette ze 'n eleganten cancan, als je op 'n „Schwoof” van Confectioneusen niet beter zag, met bedreiging van de pullen op 't buffet, die onrustig mee begonnen te cancaneren, in.

Poldi, bang voor 'n nieuwe omhelzing van de onstuimige dame, was achter de tafel gevlucht, en daar, voor 't eerst na de misère en de eindeloze downheid van de laatste maanden, stond-ie met tranen in z'n oogen om den ontembaren rakker met z'n onverwoestbare jeugd en z'n mallootig jongensgedoe, te schaterlachen.

't Duurde 'n poos eer ze tot bedaren kwamen, en toen ze

eindelijk weer om de tafel met de flesschen Mosel zaten, en Erich z'n karnevalscostuum vergetend, met den bloemenhoed op 't hoofd en de tegen z'n slapen geplakte voile, 'n reuze-Bismarck-sigaar smookte, schoot 'r nog telkens weer een in den lach over de ontzagelijke bak.

Omdat Duczi bij eenen 'n-paar maal geeuwde en naar 't ver-ramponeerd Zwitsersch klokje met z'n verbogen wijzers keek, dacht Poldi, zelf vermoeid, en nog niet aan opblijven gewend, aan opstappen. Maar ze verdedigde zich met geweld. Morgen was 't Zondag en 's Zondags bleef ze altijd wat langer slapen. En dan: zoo'n vroolijken avond hadden ze in geen maanden, geen jaren gehad!

„Toe geef u nou niet 't voorbeeld“, praatte ze zacht: „'k zit zoo dikwijls in m'n eentje op! Voor mijn part mag 't vannacht vier, vijf uur worden! Ik vind 't goddelijk zooveel prettige gezichten om me heen!...“

„Ik ook“, glimlachte hij, tegen z'n melancholie, die 'm, als-ie te laat blokte, als-ie te veel dronk, of als-ie fysiek uitgeput was, te pakken nam, in.

„Wat zitten jullie te smoezen en te fluisteren, tuig!“, klonk dadelijk de tyranniek-schelle stem van onder den dameshoed: „als je probeert te conspireeren, om op te stappen, Pol, draai 'k de deur op slot!“

„Hè, nee, wees u geen spelbreker“, zei Laurie met vochtig-zwammende oogen — en Betty werd haast nijdig.

„Jakkas, Duczi, begin jij weer? Je kan morgen toch den heelen dag maffen!“

„Gut, kind, 'k zeg pas dat 'k niet voor vijf uur van m'n stoel opsta! Wat wil je van mij?“

'r Was 'n lichte scherpte in de stemmen, maar Erich ging 'r subiet met 'n fel nonsens-verhaal, dat geen interrupties duldde, over heen, en Lotte schonk sussend de glazen vol.

Op de binnenplaats was 't nu geheel donker. Nergens, bij geen van de burens en overburens, brandde licht. En omdat ook 't hemelbrok, dat straks nog zoo feestelijk getinteld had, gorigeel fletste, als 'n damp neer scheen te builen, of door 'n wolk die aan was gedruild, of door den jongen, gloednieuwen zomer-dag, greep de overzij-muur van den „Linkerflügel“ van 't „Gartenhaus“ raker en kloeker 't lampegeplas van 't ééne verlichte venster, en de gigantisch-vergroote schaduwen van Poldi, Duczika en Erich, tusschen de lamp en 't raam gezeten, bewogen

grimmig en dreigend over de ruiten, gordijnen, kozijnen en balkonnetjes van den naar den vadzigen hemel opdoffenden pleisterwand. Verschoof 'n hand, rekte 'n arm, schudde 'n hoofd, dan herhaalden de reuze-schaduwen 't zelfde gebaar, soms zoo vinnig en stellig, of de zwarte luisteraars met de lompe, tot den gevel reikende lijven, de kleutermenschen achter 't venstergat grunnekend bespotten.

Laurie, die 'm zachtjes begon om te krijgen — als Poldi nee zei, bediende zij zich dubbel — vertelde van 'r ontzaggenlijke successen, toen ze in Brünn gasteerde, en ze zelfs de Czechen, die geen woord Duitsch verstonden, gewoon dol van geestdrift maakte. Ze had de portretten van 't rekje gehaald, gaf den goedig-geduldig bewonderenden Poldi explicaties, die de anderen oneindig dikwijls gehoord hadden, en probeerde, nu de drank 'r 'n dappere en obstinate stemming bezorgde, alleen 't woord te hebben. Dat zat 'r bij Erich niet glad. Die viel 'r telkens met beminnelijke venijnigheden in de rede, zei dat ze wel de helft minder leugens en ophakkerijen kon vertellen, schold 'r uit, en prikkelde 'r tenslotte zoo, dat ze den hoffelijken gast naast zich vergetend, sans gêne en ongemanierd vloekte, en driftiger, op ruzie belust, van 'r glas slurpte.

„Toe, Laurie”, zei Duczika, de toetsen der piano met voorzichtig-glijdende vingers, en zoo delikaat mogelijk voor de burens, bespelend: „blijf nou gezellig! Je weet toch hoe-ie is!”

En Lotte begon te leven. Al die uren had ze gegeten, gesnoept, geknabbeld, gekauwd, gedronken. Zij had de laatste amandel, de laatste hazelnoot uit de onuitputtelijke schaal gekraakt. Ze was indolent en onverschillig gebleven. De muziek porde 'r wakker, dee 'r als 'n paard in 'n circusstal, dat z'n ritournel hoort, nerveus met de voeten trippelen, en toen Duczika een van de Spaansche dansen, waar ze verzot op was, preludeerde, sloeg ze 't op 'n stoel liggend tafelkleed om de schouders, en met de vingers als castagnetten knipperend, walste ze 'r met hartstocht en bravoure op los. Plots had ze 'n ander gezicht gekregen. 'r Heupen wiegden, 'r hoofdje veerde met rukken achterover, 'r voeten, nog in de oude dansschoentjes, die ze als pantoffels droeg, wipten, slipten, spitsten zich op de teenen, liepen mekaar als twee in 't zonlicht stoeiende vlinders na, betipten 't zeil en waren weer weg — en de twee gracieuse armen bogen, strekten, hieven zich als vleugels, leien rank en soepel om 't anders geworden, plots met jeugd belaad hoofd. 'r Lenig, passievol dansen, waarbij 'n

stoel ondersteboven werd gesmeten en de glazen op de tafel licht-trillend bewogen, werkte zoo aanstekelijk, dat Duczika sneller en voller speelde, en Erich en Betty 't geknipper der vinger-castagnetten met ratelend handgeklap begeleidden.

Dan, ineens, was 'r 'n schrik-stilte.

Duczika verstarde op de piano-tabouret — Lotte bleef staan of 'r iemand vast had gegrepen — Betty keek met groote angst-oogen, en zelfs Erich, nog altijd met den vrouwenhoed op 't hoofd, hield de handen, waarmee-ie nog pas geklapt had, of 'r 'n ding van niet te overkomen tegenstand tusschen was geraakt, in gapende sparring.

'r Klopte iemand met 't een of ander stuk hout, dringend en heftig tegen de huisdeur. En zelfs nu de piano zweeg, de handen niet meer spektakelden en Betty's voeten 't zeil niet meer be-tipten, nu 'r 'n stilte van ademlooze monden en bleeke gezichten was, klopte en hamerde 't voort tegen 't paneel.

„Half drie — wie kan dät zijn?“, sprak mama 't eerst, en zonder 'n antwoord af te wachten, gaf ze zich zelf 'n repliek, die vermoedelijk den spijker op den kop sloeg: „dat komt van je pianogespeel zoo laat in den nacht! Da's natuurlijk een van de burenl!“

„Hèl!“, zei Betty met 'n doodswit gezichtje 'n slok van 'r glas nemend: „m'n hart bonst 'r van!“

„Dan zullen we dat heer 'ns te woord staan“, praatte Erich toch wat onzeker, en met haastig-plukkende vingers knoopte-ie de blouse los, liet den rok vallen, smeed den hoed op de tafel, en z'n broekspijpen neerstroopend, terwijl-ie op de deur toeliep, zette-ie al in de gang 'n grooten mond tegen den „proleet“ die ze zoo onverwacht de stuipen op 't lijf had gejaagd, en die nu weer den schelknop bedrukte, op: „nou, is 't gedaan! Ben je gek, kerel, om zoo'n herrie te schoppen! Afgeloopt hoor!“

Ook Poldi, bang voor Erich's drift — hij kende de opvliegendheid van z'n vriend en nog meer z'n lust, om 'r met de ijzersterke meisjeshanden op los te slaan, als 'm wat in den weg werd gelegd — was, met de groote vuisten in de zakken, in de gang gekomen. In de kamerdeur-opening, schichtig kuddetje schapen, drongen zich de meisjes en mama te hoop.

„Hang eerst den ketting in den haak, Erich!“, waarschuwde Betty.

„Hou je voet tegen de deur!“, riep Duczika benepen.

Hij, juist om z'n lef bij zooveel vrouwen te toonen, smeed de deur wijd-open, en blafte den man in 't portaal ongemakkelijk aan:

„Nou, wat mot dat, hè? Wat sta je de deur te bombardeeren, hè?...”

’t Zwakke licht uit de kamer beschemerde ’n hoekig, flets, onverzorgd gezicht van ’n jongen man, die ’n strijkijzer in de hand hield.

„Gut, da’s Ginzell!”, riep Duczika, blij dat ’t niet de Italiaan van de derde verdieping, waarvoor ze helsch-bang was, als ze ’m op de trap tegenkwam: „ben je boos Ginzeltje, dat we wat pret maken?”

Nee Ginzell — daar hoefde je niet ongerust over te zijn! — was zeker geen vechtersbaas...

„Neem me niet kwalijk”, praatte ’n bescheiden, zwakke stem: „’k heb wel tien, twintigmaal gebeld, en omdat niemand me hoorde, ben ’k zoo vrijpostig geweest met me ijzer te kloppen...”

„Hindert ’t erg, Ginzeltje?”, riep Lotte, nog wat buiten adem van ’t dansen: „kom ’r in, dan kun je ’n glas Mosel meedrinken!”

„Nee, nee”, zei de stem vermoeid: „’k kom niet over de muziek — ’k kom omdat me vrouw in mekaar is gezakt — ’k heb geen druppel azijn in huis...”

„Ach Jessus!”, sprak Duczika, de keuken in-wippend, om de flesch tusschen den gezegenden rommel van leege Apentaflesschen, die mama in vele jaren van constipatie leeg had gedronken, en tusschen ’t overige uitnemend-verwaarloosde glaswerk, onder de vensteraanrechtbank, te zoeken. Haastig streek ze lucifertjes af, lichtte de halzen bij, en terwijl de eerste lucifers tot bij ’r vingertoppen in-brandden, zag ze de plots levenslustig-geworden kanjers van torren, die wat je ’r ook tegen dee door de spleten van ’t gemetseld fornuis aanrukten en ’t goddelijk gebod van ’t gaan-en-je-vermenigvuldigen met eerbied en blijmoedigheid nakwamen. Links en rechts, de leege kruiken, potjes, medicijnfleschjes en beugelflesschen van ’t bier op de griezelige dieren rondmeppend, kreeg ze eindelijk den azijn-flacon te pakken, maar toen ze in de gang terugkwam was ’r niemand meer. De heele familie — zelfs mama, die geen trek had gehad alleen achter te blijven — was ’t trapportaal naar den zijbuurman Ginzell overgelopen. De deur met ’t op ’n kwart velletje postpapier gecalligrapheerde adres

ARTHUR FRITZ GINZEL. Atelier für moderne Haararbeiten.

stond aan, en in de vunzig-benauwde, kleine balkonkamer klonk 't geluid van gedempte stemmen.

Mama, Erich, Lotte, Betty stonden om den stoel met de onder Poldy's handen al bijkomende vrouw en de geel-bleeke kapper, die zich in z'n vrije uren kapot sloofde, om 'r voor z'n ziekelijk jong wijf met de drie kinders wat bij te verdienen, slierde den kinderwagen met 't jongste drensende wurm, dat de fopspeen kwijt was geraakt en nu met twee machteloos-tastende poppepootjes, verblind door 't schelle licht van de gloeikouslamp, graasde en grabbelde, heen en weer.

„Hier is de azijn, meneer”, zei Duczika, 'r witte tanden in de kurk zettend, om 'r uit de flesch te trekken.

„Dank u”, zei Poldi, „maar doen jullie me 't genoeg niet allemaal hier te blijven: jullie staan in den weg en als ze bijkomt, zal ze 't, denk 'k, niet zoo heel plezierig vinden door zoo'n massa menschen bekeken te worden”.

„Hij heeft gelijk”, fluisterde Erich: „toe gaan jullie vast. Wij komen dadelijk”!

„Nacht, Ginzal”, wenschte mama, blij uit de kamer met 't onhebbelijk luchtje te komen: „en 't beste, hoor! En als je ons nog noodig heb, heb je maar te bellen!”

„Dank u — 't duurt nooit zoo lang bij 'r”, zei de kapper, en terwijl de vrouwen, behalve Duczika, die 't voorhoofd van jufvrouw Ginzal begon te betten, en dat zoo prettig-handig dee, dat Poldi 'r liet begaan, over 't portaal terugslopen, duwde-ie de onder 't kussen gevonden speen tusschen de dadelijk gretig-zuigende lipjes van 't kind.

„'k Zal wat lucht maken”, zei Erich, 'n stuk oud tapijt, dat aan twee spijkers voor de geopende vensterdeuren op was gehangen, om 't inkijken van de burens tegen te gaan: „ze zal 't van de warmte gekregen hebben!”

„Nee” ontkende Ginzal, den kinderwagen in den hoek bij de roestige naaimachine terugduwend.

„Nee”, herhaalde Poldi, de fanatiek-gesloten, epileptisch-gekromde vuisten der op haar tanden knarsende vrouw in 'n kan water stekend: „de warmte heeft 'r waarschijnlijk geen schuld aan...” en om 't z'n makker duidelijker te maken, zei-ie zacht: „Morbus sacer...”

„O”, antwoordde Erich, begrijpend dat ze voor 'n geval van epilepsie stonden, en 't kamertje rondkijkend, nog verhit van de fuif in de woning naast-an, voelde-ie zich wrevelig en belabberd.

Hier — terwijl zij gejoold en gelachen hadden, terwijl Lotte danste en zij met handgeklap 't slaan der castagnetten markeerden — hadden twee van de massa's „Heimarbeiter" van Berlijn, om zich met drie kinderen staande te houden, nog tot zoo laat in den nacht bij haarwerk gebogen gezeten. Je zag 't aan de twee halfgevolle glazen melk op de versleten tafel, waaraan de instrumenten voor 't „mêlieren" en 't „dressieren" vast waren geschroefd, en waarop plukken haar naast scharen, balletjes ijzergaren, „Kartetchen", strijkijzers en 'n brievenweger, die voor contrôle van 't fabrieksgewicht diende, neergesmeten waren — je zag 't aan 't nog gekleed zijn van den man en de vrouw.

„Voel je je wat beter, Grete?" vroeg de magere, verschrompelde kapper, wiens leelijk misdadigerssnuit met de uitwiggende jukken, de diep-liggende oogen en de wreede, vlassig-begroeide kin, 'n heel andere, teere, bezorgde uitdrukking kreeg, nu-ie de gesloten rechtervuist van de groote, stevige, schijnbaar volkomen gezonde vrouw, met z'n verweerde werkhanden poogde te openen: „nou Grete: je kent me toch?"

„Ja, ja!", beweerde 't schepsel, en 'r waterige, wezenloos-vervloeide oogen zochten den kring af: „ja, ja — 't is al over, hè?... hè?... hè?"

Dan, diep-ellendig, nu ze begreep dat ze 't weer had gehad, en onmachtig de bevroren handen te ontdooien, snikte ze 't zwaarhijgend uit.

„Nou, nou!", troostte Ginzel: „we zullen je in je kooi stoppen, wat? Ken je lopen?"

Ze schudde snikkend 't hoofd.

„Laten we 'r opnemen", zei Poldi, z'n arm om de schouders van de vrouw leggend. Met den kapper samen droeg-ie 'r naar de slaapkamer, terwijl Erich waslucifers afstreek, om ze bij te lichten.

En weer, in de zelfs bij die broeiende warmte kille kamer, met de lompe, hooge steenen kachel, de drie ijzeren bedden, de vervelooze kast en 't tafeltje met 't luxe-bezit van 'n gram-mfoon, steeg 't bloed Erich naar 't hoofd. In 't bed, waarop ze de moeder voorzichtig neer hadden gelegd, lei 'n verlept jongetje van 'n jaar of twee — in 't kleine, tegen den beschimmelden muur aan, sliep 'n meisje van drie met 'n verhavende pop in de armen. De eenige wandversiering waren door vocht en schimmel losgeweekte behangselfarden — de eenige weelde was de gram-mfoon met 'n bek als 'n scheepsroeper.

„Allemachtig, Ginzal, wat is 't hier vochtig!”, zei Erich, de hand om de brandende waslucifer, om 't meisje in 't ledikant niet te storen: „daar ben je toch met 'n briefkaart aan de bouwpolitie van afl!”

„Ja, ja, dat zal wel”, fluisterpraatte de kapper: „maar betaalt de bouwpolitie de verhuiskosten? Nee, meneer, daar mag 'k op 't oogenblik niet an denken — en 'k ben met m'n huur achterstallig geraakt, omdat 'k eerst van de week volop werk heb gekregen. As de Herrschaften buiten zijn, hebben wij met haar-werk minder te doen...”

„Ach, wat 'n dotje”, zei Duczika, zich over 't rustig-ademend mondje buigend: „hou je lucifer wat dichterbij, Erich...”

„As je d'r beter wil zien”, glimlachte Ginzal — goddank, de vrouw in 't bed naast 't jongetje, snikte niet meer! —: „zal 'k 't gas ansteken!”

„Nee nee”, weigerde Duczi, maar hij in z'n trots, om 't kind aan 't bezoek-van-den-laten-nacht te laten kijken, draaide de kraan van den bungelenden gasarm met 'n gesprongen glas en 'n gescheurde kous open, en 't bleek-witte licht beplaste 't haveloos bed, 't gezond-tierig kopje, de gedoken wimpers, de 'n duim vasthoudende lippen en de pop met 'n gespleten voorhoofd, 'n verwoesten neus en 'n geamputeerd been.

„Ach, wat 'n dotje”, herhaalde Duczika.

„De vervloekte sallemanders!”, viel de kapper verbeterd uit, en z'n voet vergruizelde 'n paar van 't bed vluchtende monster-torren: „daar zet je pappies voor klaar, die trap je bij dozijnen dood en die kommen met heele families terug!”

„Nou, bijten doen ze tenminste niet”, troostte Duczika: „en je kan 'r van ons ook wat cadeau krijgen.”

Ze draaide, omdat 't kind zich onrustig bewoog, 't licht uit — en 'n moment later waren ze weer in 't balkonkamertje, dat Ginzal z'n „atelier” noemde, en namen afscheid, terwijl de trek-kende vingertjes van de zuigeling in den kinderwagen boven 't dek uitwoelden.

„Spelen jullie maar rustig piano!”, riep Ginzal, die nu in z'n eentje, de bundeltjes van vier, vijf haren aan den dunnen ijzer-draad en aan 't garen, met gewikste knoopjes „dressierte”: „mij hinder je 'r niet mee — au kontrarie: we hadden 'r allebei lol in en zij zat mee te zingen, tot ze ineens voor mirakel lei! En nog is welbedankt...”

Maar, bij Laurie, Betty en Lotte in de kamer terug, was de

stemming 'r finaal uit. Wel dee mama, die zich bij de absentie van de anderen niet onbetuigd had gelaten, hinderlijk-overmoedig — wel was Lotte bereid nog 'n fantasie-wals in te zetten en wel begeleidde Duczika 'r met timieden aanslag van de rammelende toetsen, die, om hoorbaar geluid te geven, bebeukt moesten worden — wel zei Poldi, die over z'n vermoeidheid heen, op dreef begon te komen, onnoozel-droge dingen, waarom Laurie in 't bijzonder schaterde, langs z'n neus weg — en wel zong de kanarie, die de krant kwijt was geraakt, lang-gesponnen, snerpende liederen — maar Erich, die ze allemaal den heelen avond en nacht met z'n vinnige tong, z'n sarkasmen en brutaliteiten, geregeerd had, Erich die z'n colbert weer aan had getrokken en z'n blonde pruik achterover gekamd, was en bleef stil.

De kleine scène bij den buurman had 'm 'n opstopper gegeven, en omdat Laurie's luidruchtigheid 'm hinderde, en de pleisterwanden der binnenplaats vaal-grauw, bijna troosteloos in den dagenden dag op begonnen te schimmen — en Duczika vermoeid-wit, met wallen onder de oogen, de onprettige komedie van heelemaal-niet-moe-zijn speelde, gaf hij, hij! — hij, die anders niet weg was te krijgen, die nog pas de vorige week bij glazen water, omdat 't bier op was, tot bij vijven had zitten plakken, en toen nog gesoebat moest worden, om asjeblief weg te gaan — gaf hij 't teeken, om op te breken. Daar protesteerde mama met gloed en overtuiging tegen, en daar keek Betty, die even over drieën nog geen tijd vond, onbehoorlijk-zuur bij; hardnekkig als-ie altijd was, verdraaide-ie 't toe te geven.

„Komen jullie morgen dan nog 'n uurtje babbelen”, drong mama aan: „zoo'n Zondag is gedorie niet door te komen! As je niet komt, akelig dier van 'n jongen — lamme spelbreker! — blijf 'k den heelen dag in m'n bed...”

En bij dat geweldig dreigement, door Duczi met den huissleutel en Betty met 't druipend endje kaars uit de slaapkamer, geëscorteerd, bij intuïtie zachter pratend voor Ginzel's deur, ondernamen ze de daling van vier-hoog naar omlaag.

Drie-hoog, bij de deur van den Italiaan, die nooit voor vier uur thuiskwam, omdat-ie met de vrouw waarmee-ie leefde en met nog 'n Italiaan, die bij 'm inwoonde in 'n Bar musiceerde — drie-hoog, de melkflesch van den anderen bewoner ondersteboven loopend, wipte Erich nog eens de trap terug, omdat-ie z'n manchetten bij de verkleedpartij in 't keukentje had laten liggen.

„Wil ik ze voor je halen?”, vroeg Betty, zonderling lachend.

„Nee, Bettylief!”, riep-ie, drie, vier traptreden tegelijk grijpend: „dat doe ik vlugger!”

Halfweg de tweede verdieping, haalde-ie ze weer in en lachte hijgend:

„Tuig, wat hebben jullie met m'n manchetten uitgevoerd! Wie heeft 'r dat moois opgeschreven?”

„Niemand!”, giegelde Betty — met 'n kleur.

„Ik zeker niet”, zei Duczika.

„Wanneer gij deze letters ziet”, begon Erich 't met potlood op de manchet geschreven „vers” te lezen: „als ge weer henen zijt...”

„Toe, loop nou door”, viel Betty 'm in de rede, omdat ze zich voor Duczika geneerde — en omdat-ie toch wou lezen, blies ze de kaars uit.

„Wat gebeurt 'r?”, vroeg Poldi, zich aan de leuning vasthoudend en bij de donkerte geen tree meer wagend: „is de kaars uitgewaaid?”

„Ja”, lachte Erich, en in 't duister, om 'r te dwingen 't licht op te steken, bleef-ie op Betty's rokslip staan.

Duczika, die vlak achter 'm kwam, lei 'r hand op z'n schouder — en voor 't eerst sinds z'n kennismaking vrijpostig, vatte-ie die tusschen de zijne en hield 'r zoo vast — valsch en geniepig — met Betty's vers om z'n pols en Betty's rokslip onder z'n voeten.

Toen streek Poldi een van z'n eigen waslucifers af, en langs de aan de schelknoppen hangende broodzakken en de den morgen wachtende melkflesschen, kwamen ze op de plaats, waar de grasperkjes stoffig-groene vakken in den vroegschemer sneden, waar de ronde vuilnisemmers in 'n hoek stonden te mokken, en waar 't rek voor de kleeden 'n norsche, lompe, loerende galg geleek.

„Tot weerziens! Slaap lekker!”, riep mama, die vierhoog uit 't raam hing.

„Vat geen kou, Laurie — en val 'r in Jezusnaam niet uit! De menschheid heeft je te noodig!” schreeuwde Erich, de handen als 'n roeper voor den mond. Nu de buitenlucht 'm wat opknapte, moest-ie 'r, z'n „opperste genegenheid”, nog even tusschen nemen.

„Adieu! Adieu! Tot weerziens!”, lijsde Lotte, die 't zich lekker gemaakt had en met 'r volle, bloote armen, kuischelijk door den schemer beschermd, op 't kozijn leunde.

„Adieu!”, riep Poldi, met de parelmoeren brilleglazen omhoog loenzend.

Zwijgend, met 't tintel-warme, nabevende gestreel van de twee

jongenshanden in 'r vingertoppen, ontsloot Duczika de zware glasdeuren van 't „Vorderhaus” en Betty 'r onhandig met klukkende stearine-spetjes bijlichtend, glimlachte genoegelijk om w a t E r i c h z o u d e n k e n , als-ie op z'n kamer 't in de keuken gewrochte vers, terwijl-ie bij den kapper was, héélemaal las — en de teekening met de initialen, die ze met niet uit te vlekken merkint op z'n beenen manchetknoop gekrabbeld had, zou zien...

Op den looper van 't „Herrschaftliche” portaal, naast 't emaille bordje „Bitte die Füße zu reinigen,” wenkten ze de studenten na, en beiden aan 't zelfde denkend, kwamen ze in de snikheete herriekamer, waar mama in 'r onderlijfje op de sofa 'n sigaret lag te rooken, en waar Lotte met 'r beenen languit op twee stoelen zat te geeuwen, terug.

Neuriënd, gewend 't alleen te doen, begon Duczika de bende glazen, flesschen, amandelschillen, asch en sigarenstompjes te redderen.

II.

Over de daken, grijs-transparant met zwak-rosse nerven en teer-violette vervloeiing, waar huizen in aanbouw 'n ruimtegat groeven, koepelde de hemel van den nieuwen zonne-dag, toen ze 't asfalt bestapten — Poldi, stug-gebogen, in zichzelf gekeerd, Erich opzettelijk-schel fluitend.

De stad leek hier op dit late uur bijna uitgestorven, zonder 'n voorbijganger, zonder 't klappend gehamer van 'n paardehoef, zonder 't toetend gestoot van 'n auto.

De electrische hanglantaarns waren gedoofd — nergens, in geen van de huizen, brandde licht — de winkelkasten waren met morsige lappen behangen, en als niet uit een van de zijstraten 't klikkend gemoker van arbeiders, die de granieten bedding van 't plaveisel opbraken, hard en bijtend aan was geketst, zou 't de grauww-vlakke stilte van 'n onbewoonde stad zijn geweest.

Nerveus met z'n stok den stoeprand betippend, met 't schrill gefluit niet even pauzeerend, liep Erich naast den langen, mageren vriend, die met de handen in de zakken, of-ie iets bijzonders waarnam, de vierkante neuzen van z'n schoenen en de saamgeklonken brokkel-steentjes van 't trottoir bekeek, en 'n snauwende trekken om z'n mond en neus had, of-ie bij 't minste, 't geringste, 'n afhap zou geven.

Ze sloegen 'n dwarsstraat in, nog 'n dwarsstraat, staken 'n plein met zandhoopen, loodsen en stapels gasbuizen over, en

zwegen, wat ze dikwijls uren lang deden, als ze mekaar de keel uithingen, of als de vriendschappelijke harmonie, die geen behoefte aan woorden heeft, 'r hoogtepunt bereikte. Soms, in de allerbeste verstandhouding, tevreden dat ze bij elkaar waren, sigaretten dampend, ieder voor zich in gedachten, mekander vergetend en 't toch niet alleen kunnende stellen, zaten ze zoo, zonderling-zwijgend, geen syllabe sprekend — en vonden dat de supérieursté vriendschapsoogenblikken.

„Praten”, was een van Poldi's stellingen: „is de behoefte van 't geborneerdst deel van de menschen, om zich verstaanbaar te maken. In de sterkste momenten van je leven, zwijg je. Als je droomt, zwijg je. Als de natuur je wat dóét, je te pakken heeft, zwijg je. Als twee verliefden verliefd zijn, zwijgen ze. Van de duizend dieren, zwijgen 'r negen-honderd-negen-en-negentig. De boomen zwijgen, de nacht zwijgt, waarom maken wij 't mekaar met zooveel nutteloos, onzinnig geplapper lastig? Zoo-lang 't je geen genoeg geeft, als je met iemand waarvan je hóúdt samen ben, je voortreffelijke stembanden en je onvolprezen tong uit te schakelen, heb je 't nog niet tot 't begin van intimiteit gebracht...”

Naast elkaar voortstappend, half vermoeid, half onder de reactie van 't rumoer in 't kamertje, dat warriger na scheen te leven, nu ze in de nacht-leege, stil-kille straten liepen, genoten ze inderdaad, toen ook Erich de handen in de broekzakken plonste en 't stupiede fluiten staakte, van zoo'n oogenblik van „geestelijke intimiteit”. Als ze zich gloeiend-verveeld hadden, hadden ze niet hardnekkiger stommetje kunnen spelen...

Bij de spoorbaan, waar de straat smaller was, de huizen logger, zwarter leken, werd 't anders.

Voor 'n paar lompe, vervelooze, door 't schuren van karwielen mishandelde deuren, stond Erich plotseling stil. Of de uitgelatenheid, die 'm voor anderhalf uur in Laurie's rok, Lotte's blouse en Duczika's voorschoot had laten cancanteren, opnieuw in 'm losbarstte — ineens, zonder eenige uiterlijke aanleiding, gaf-ie 'n aan de poortronding bevestigd schild

**LOMBARD- UND LAGERHAUS
SEMMY LUBINSKY & COMP.**

beleihen Waren aller Branchen. Wohnungseinrichtungen
Klaviere. Automobiele etc. bei sofortiger Auszahlung in
jeder Höhe, coulant und diskret. Illé Stock.

met z'n rotting-stok zoo'n verwoeden opstopper, dat Poldi die half droomde, half sliep, door den knetterslag wakker werd.

„Wat zijn dat voor flauwiteiten!”, zei-ie geërgerd — hoe kòn 't iemand invallen zulke jongensstreken, zonder overgang, uit te halen: „als de een of andere agent je snapt, krijg je de grootste onaangenaamheden!”

„Dat moest met *lapis infernalis* uitgebrand worden!” foeterde Erich: „de beesten, de afzetters, de joden!”

„Nonsens!”, zei Poldi ongeduldig: „'k heb 'r 'n hartklopping van gekregen!”

„Hahaha!”, schaterlachte Erich: „ik heb door die smeerpipen määnden lang hartklopping! Licht dat jij 'r ook van geniet! 'k Wou dat 'k 'm zoo voor z'n achterwerk had kunnen meppen — de jood!”

„Jood, jood”, herhaalde Poldi verveeld: „dat is de derde of vierde maal vanavond: 'k wou dat je 'r mee ophield de menschen in stompzinnige rubriekjes in te deelen!”

„Dàt is géén menschheid!”, zei Erich snerpnd: „als je zulk woekertuig meetelt, beledig je den eersten, den besten fatsoenlijken kerel!”

„In elk geval”, verzette zich Poldi: „kun je dat schimpen net zoo goed laten! Je bewijst 'r niets door en verkleineert jezelf...”

Ontstemd — 't s o o r t gesprek hinderde 'm — opende-ie de huisdeur, 'n paar dwarsstraten verder — zwiggend stapte-ie achter den vriend over de uitgelopen steenen treedjes van 't „Vorderhaus” aan.

Vierhoog, in 't geschemer van 't trappenhuis, peuterde Erich driftig met 'n verkeerden sleutel naast de kaartjes Erich Schüler en Poldi Röse.

„Wat weerlicht is dat vanavond! Zijn ze 'r met loopers in bezig geweest!”

„Nee, anarchist”, merkte Poldi droogjes op: „....je forceert net zoo min de genegenheid van 'n vrouw, als dat je dàt slot met je kastsleutel dwingt!”

De deur, eindelijk getemd, bulkte tegen den wand, schuierde paperassen mee, en botste dicht, terwijl Erich in de kamer te-keer ging. Z'n colbert vloog op 'n stoel met boeken en tijdschriften, z'n bottines smakten bij de kachel, z'n manchetten en boord kwakten op de schrijftafel, z'n overhemd stroopte over z'n hoofd, en spurtend, als iederen avond, om Poldi voor te zijn, jakkerde-ie de kleine keuken in, om de naakte borst boven den vatenbak van

de aanrecht te bespoelen. 't Koele, neerspuierend water roetschte over z'n tengere, gespierde armen, omklaterde polsen en handen, overstroomde z'n kokenden kop.

Poldi, bedaarder, gematigder, niet zoo impulsief, ontkleedde zich achter 'm, praatte met de tamme, witte ratten, die in 'n geïmproviseerde kooi van kistenhout en pasklaar-gesneden ruiten, uit 't zaagsel schoten, en met machtloos-uitglijdende klauwpootjes 't glas bekrabden, nu ze 'm zagen.

Over mekaar buitlend, kopje-over, met verheugde kreetjes, kropen ze door de spleet, zoo toen 't glas op werd geschoven. 'n Paar van de jonge, die 't langharig wijfje geworpen had, terwyl-ie in de *Charité* lag, flitsten schreeuwend de werk-kamer in — de oudere 'm herkenkend, ondernamen met rappe klimbeweginkjes 'n tocht langs z'n broekspijpen, boorden de scherpe nagels in z'n overhemd, bereikten over z'n uitgestrekte armen de twee handen, die ze met vochtige neuzen besnuffelden. 't Waren kanjers van beesten, vetlijvig, met glitteroogjes en lollig-beweeglijke, besnorde snuiten.

„Ziezoo, jongelieden”, praatte Poldi, ze op den grond zettend, en schijfjes wortel voor ze neerwerpend: „eet 't met meer smaak dan ik van m'n Aschinger-kreefte-mayonaise, die voortreffelijk was, maar die me voor m'n maag draait, geschransd heb! Ho! Ho! Niet 'r om vechten, roovers, en niet meer dan je verdragen kan onder de aanrecht slapen! En, wat duivel, haal 't je nageslacht niet uit d'r bek, schavuit! Heb je weer niet 't flauwste benul van vaderplichten?”

Op deze vrij-wel nuttelooze, niets uitwerkende wijze, wachtend op Erich, die 'm met z'n vlugheid bij de waterkraan de loef af had gestoken — 'n race, die zich elken avond, als ze uit waren geweest, herhaalde — redeneerde-ie met de gulzig-vretende ratten, waarmee-ie, als-ie alleen in z'n kamer studeerde, in tegenstelling met z'n betoog over de verwerpelijkheid van véél praten, boomen van gesprekken op kon zetten. Elke rat had 'n naam, en iedere rat luisterde 'r naar. Maanden lang met ze samen, geduldig over z'n boeken gebogen, als-ie geen karweitjes moest opknappen, om 't hoofd boven water te houden, had-ie ze zoo gedresseerd, dat ze geen onvertogen dingen meer uithaalden. Ze liepen over de schrijftafel, tusschen inktkoker en pullen door, speelden achter de boekenrekken, nestelden zich in de papiermand, kropen in z'n mouwen, keken met listig-glurende oogjes, zonder te verwrikken en dat minuten lang, naar de over 't papier haastende

pen, als de lamp brandde en 't tafelzeil door de lampewarmte gloeide. Voor-ie bij Erich in was komen wonen, had-ie de wanhopigste tijden doorstaan, zoo'n diepe ellende gekend, dat 'r zelfs een dag was geweest, dat hij en de dieren honger hadden geleden. Dat was z'n ergste herinnering aan 'n geworstel, 'n zich vernederen zonder einde. Als-ie daarvan met wrok en verbittering vertelde — als-ie oprakelde, hoe-ie de beesten op had moeten sluiten, omdat ze wild van honger, vijandig deden als-ie ze streelde, kreeg-ie nog zotte tranen in de oogen. Dien dag had-ie zonder resultaat meer dan 'n uur, zelf met koppijn van honger, 't asfalt langs gezocht, om 'n korst brood of schillen voor de dieren te vinden. En eerst den volgende dag, toen-ie eindelijk, goddank, 'n gevangenisloon, met 't schrijven van adressen — op 'n „Zeitungsnachrichten-Bureau", waar ze met 'n zestig man werkten, verdiende, raakten ze — hij en zij — uit de dadelijkstnippende misère. Eens had-ie van de straat 'n gewonde, wilde rat, uit 'n opgebroken kelder gevlucht, en door jongens met steenen gemarteld, mee naar huis gedragen, den vermorzelden poot, tegen 't kwaadaardig verweer van 't zich verzettend en bijtend beest in, met 'n ouwe balein gespalkt — weken aan-een had-ie gepoogd den bruinen kanjer te temmen, maar de z'n vrijheid zoekende woesteling, aan riolen en diefstal gewend, slokte wel 't vreten dat 'm toe werd gestoken, vloog niet meer tegen de wanden van de doos op, als-ie met 'm praatte, kniesde niet aan een stuk door in den hoek, waar-ie in 't begin als 'n naaldenbuidel zat gedoken: zóó toen-ie 'm met de witte ratten saam bracht, en nog voor-ie als opperste macht tusschen beiden kon komen, werd 't 'n catastrophie, kostte 't 'n ratteleven. De bruine duivel met den omzwachtelden, hinkenden poot, de schooier met den harigen staart, die z'n heele bestaan gemoerd, geschobberd, gevochten, gevrijbuiterd had, viel als 'n roofdier op de witte kameraden aan, naar alle kanten klauwend en bijtend, en toen 't mannetje zich dol-van-angst verdedigde, sprong-ie 'm naar de strot, beet nog door bij 't stuiptrekken van 't machteloos dier. Bang dat-ie ook 't wijfje zou vermoorden, had Poldi 'm bij z'n staart gegrepen en 't rauw-krijschend beest in de eigen doos terug-geslingerd. Daar had-ie zich op 'n nacht uit los gewroet, en in de dakgoten en op de zolders 'n schuilplaats gevonden.

Na dat brok „klassenstrijd" op z'n kamer, had Poldi geen nieuwe proefnemingen met losbandelingen meer genomen. 'tDooie mannetje was door 'n levend vervangen — 't loeder van 'n wijfje,

dat van den onzaligen strijd tusschen 'r gesoigneerden vegetarischen echtgenoot en den bloeddorstigen proletarier getuige was geweest, flirtte binnen de vier-en-twintig uur met den plaatsvervanger, liet zich door 'm pakken, wees 'm den weg naar de schrijftafel, de prullenmand en Poldi's mouwen, maakte zich over geen verleden en vroegere idealen druk.

Toen ze pas samen woonden, had Erich, die gruwelijk 't land aan „ongedierte” had, die geen spin kon zetten en bij muizen 'n gevoel van onbehagelijkheid kreeg, over de familie die met de bagage meekwam en meer in 't bijzonder over 't griezelig-vrijpostig gekuier der beesten door de kamer, herrie geschopt.

Alles verdroeg-ie: alleen geen getrippel van zoo'n smerigen rat over z'n pantoffels, z'n boeken, z'n bed. 'n Dergelijke maniakale voorliefde voor een van je onsympathiekste diersoorten, was 'm 'n raadsel. Daar redeneerde Poldi met spottende geestdrift tegen in. Een van de fouten van 'n stad als Berlijn, zei de magere filosoof, was 't saamklitten van millioenen menschen, gedwongen buiten de natuur, die voor 't kudde-dier Mensch 'n noodzakelijkheid was, te vegeteeren. „In Berlijn”, betoogde-ie: „door wijze en vernuftige voorouders op 'n meer „veilige” dan schoone plek gebouwd, moet 't kudde-dier zich aan straten en asfalt wennen. Als je wandelt stap je in diepe, dorre, gladde kanalen, tusschen huiswanden door. 'r Is haast geen groen, geen vergezicht, geen horizon, geen water. De eenige dieren, die je ziet, zijn paarden, gemuilkorfde honden, tamme musschen. We hebben de zingende vogels, de vlinders, de boomen, de frissche lucht verjaagd en verdreven. Wandel je, Zondags, wanneer 't bij ongeluk zonnig weer is, naar 't prachtig Grünewald, dan trap je met tienduizenden tegelijk zooveel stof uit den grond, dat de struiken en blaren meer op vunzige brokken theaterdekor, waarvan de kleur in 'n theaterloods is verschoten, dan op 'n deel van de zalige natuur gelijken. 't Kudde-dier, dat bij zon, groen en lucht, zeker gezond en — misschien gelukkig kan zijn, heeft in z'n koortsachtig beschavingsproces de natuur afgedankt. Als 'r geen „Zoo”¹⁾ was — geschikt voor spelende kinderen, afspraakjesmakenden, provincialen, vreemdelingen en soupeerende families — zouden we nauwelijks nog eenig begrip van den voorraad uit Noach's ark hebben. We stikken rampzalig, wij millioenen, die geen gelegenheid en geen geld hebben, om naar badplaatsen en

¹⁾ „Zoo” = dierentuin.

bergen te trekken, tusschen de eindeloze hoeveelheden huizen. Laat mij m'n plezier, zoo lang 'k hier, vier-hoog nog geen melkgevende koeien kan stallen, om door 'n paar brave ratten-met-cultuur de herinnering aan wat 'r is, en wat we nóóit te zien krijgen, levend te houden!'...

Tegen deze paradoxale beschouwing had Erich natuurlijk georeerd en de vele uitnemende zaken, die de wereldstad bood en die 't saaie platteland miste, opgesomd, maar tenslotte zelf op 't troosteloos kamertje aangewezen, en blij als-ie 'r werken kon, had-ie in 't nijver gedoe der altijd bezige, altijd geduldige ratten behagen gevonden.

„Zie zoo”, zei Erich, bij de aanrecht plaats makend; „ik ben klaar!”

Opgeruimd-fluitend, 'n ander mensch door 't frissche water, liep-ie naar de werkkamer, terwijl Poldi z'n geplas onder de kraan begon. 't Klare daglicht bescheen de tafel met de boeken, de rekken aan den wand, de Simplicissimus-prenten, die ze met spelden in 't behang hadden gestoken, de portretten, de glazen potten met preparaten, van de snijkamer mee naar huis gebracht. In Poldi's „afdeeling” stonden pullen met hersen-fragmenten, hersenen van honden, hersenen van papegaaien, ook 'n gedrochtelijk klein foetus van 'n drie-maandsch kind — in die van Erich was 'n zorgvuldig-geschikte collectie *coloptera*, bijna eenig souvenir aan z'n jeugd en 't ouderlijk huis, 'n doodskop zonder onderkaak, die al lang naar 't „pandjeshuis” zou zijn gebracht, als-ie gaaf was geweest, en 'n ris uit sportbladen geknipte portretten van atleten en worstelaars, waarmee-ie dweepte.

Zonder 'r 'n oog voor over te hebben, stak-ie 'n sigaret op, en 'n tijdschrift van de tafel nemend, stapte-ie in 't ijzeren bed van de kleine slaapkamer, waarin enkel nog Poldi's bed en 'n withouten kast stonden. Zoo, genoegelijk lezend en rookend, zonder aandacht voor de door de kamer hollende ratten, ongestoord door 't gedaas van den ratten-fokker, die met 'n stem of-ie kinderen naar kooi bracht, knus en honnig en met 'n onverwoestbare toewijding babbelpaatjes in de keuken verzon, zou-ie met 't sigarette-mondstuk aan de lippen ingetukt zijn, als Büchner, de jongste, leepste, ongezeggelijkste rakker uit 't voorbeeldig nest, geen baldadigheden in de buurt van de schrijftafel uit had gehaald. Twee, drie maal klirde 'r iets naar den grond...

„Is 't gedaan, ellendeling!”, riep-ie, ongerust opstuttend, maar

omdat de onverlaat 't vertikte te luisteren, en 'r meer dingen vielen, wipte-ie kregel 't bed uit.

Penhouders, potlooden, vouwbeen, liniaal — de heele rataplan tolde over de morsige vloerplanken — en Büchner, die de aansnellende bloote voeten met z'n brutaal snuit in de spiezen had, smeerde 'm met 'n vaart naar de keuken.

„Poldi, sluit de krenge op voor je naar bed gaat!”, schreeuwde Erich. Hij raapte de dingskes op, glimlachte.

Glimlachend greep-ie z'n eene manchete van de tafel.

Glimlachend draaide-ie 'r rond — glimlachend las-ie 't met onvaste, hobbende potloodletters geschreven vers, dat-ie op de trap had willen lezen, glimlachend bekeek-ie de op 't gladde ijs van de stijfsel-glimming verzwikte regels. Wel moest ze 'r 'r best op hebben gedaan, om de rijmen in zoo'n k o r t e n tijd te vinden!

„Wanneer gij deze letters ziet

„Als gij weer henen zijt,

„Vergeet dan uwe vriendin niet

„Die u dit vers gewijd!

„Bewaar Erich!!!, deze manchete

„Liever uw leven lang

„Dan dat de waschvrouw elke spet

„Door chloor en zeep vervang!

„Zet haar — wil u? — onder een stolp

„Als dierbaar souvenir

„En kust gij haar, denk dan wat lief

(ik ken geen woord dat op stolp rijmt!!!!)

„Aan eene van de vier!

(waar u vanavond was.)

Dicht op 't raam, in 't al glanzend licht van den zomerschen vroegmorgen, las, herlas-ie, en nog sterker werd z'n glimlach bij de inktteekening op den beenen knoop.

Daar scheen ze nog meer 'r best op te hebben gedaan. Keurigjes, met halve drukletters, nauwelijks gevlekt stond 'r:

Ich bleib dir

4 + 4

en onder dat makkelijk te ontleden „Ich bleib dir treu, Herz, für und für“, krulde Betty's initiaal B met 'n te dikke, uitgelopen punt.

„Wat sta jij uit te voeren?“, vroeg Poldi, eindelijk klaar.

Op z'n bloote, mager-knokige voeten was-ie de kamer ingeslipt en verbaasde zich over 't nog op zijn van z'n vriend.

„Niemandal“, ontweek Erich neuriënd, en met 'n zet schoof-ie de twee manchetten in mekaar.

„'t Is ongezoeten laat“, klaagde Poldi, z'n wiebel-knarsend ledikant, waarin-ie met opgetrokken knieën, of met door de spijlen heen-spakende voeten moest liggen, bestappend.

„'t Is goddelijk vrôég, jongen“, zei Erich, zich vadzigh uitrekkend, en voor 't eerst na 't methodisch gezwijg bij 't naar huis gaan — in de plots wakkere stemming om minstens 'n paar uur te verbabbelen, begon-ie over den avond te praten: „heb je je verveeld, dat je geen woord loslaat?“

„Nee“, zei Poldi, de beenen op 't luchtbed leggend: „nee, verveeld heb 'k me zeker niet. Integendeel. 'k Vond de „mama“ bijzonder merkwaardig — bijzonder...“

„Trouw 'r — ze is vrij, en zal je geen blauwtje laten loopen!“, viel Erich uit, en bij de gedachte aan diè absurditeit, aan 't arm in arm kuieren van 't langbeenig skelet in 't overzijbed met Laurie's mollige ruïnes, schoot-ie zoo in den lach, dat 't ijzeren bed op de dunne pooten als de stampende, uitgeschakelde motor van 'n wachtende auto trilde en schudde.

„Wat heb ik jóú gedaan?“, vroeg Poldi op z'n ouwe, droge manier: „dat je me zóó iets toewenscht?“

„Ze zegt beslist en zonder 'n seconde na te denken ja en nog eens ja!“, schaterde Erich.

„Dank je — 'k stel 't liever 'n kwarteeuw uit! 'k Zou bang zijn m'n dochters 't hof te maken!“

„Alle twee?“

„Nou, tenminste één van de twee. 'k Geloof, dat de oudste, die Duczika, 'n engel is, al kan je 'r na 'n eerste kennismaking weinig van zeggen...“

„Ze is 'n engel!“, zei Erich met 'n stelligheid, waartegen niets in te brengen viel: alleen is 't vervloekt jammer, dat ze in dat nest onder moet gaan! 'k Kom 'r enkel voor háár — dat heb 'k je gezegd, toen we 'r heen gingen, en dat zeg 'k je nog eens!“

„Ja, ja“, antwoordde Poldi, de zware handen om de knieën slaand — en 't raam, dat, boven den lap voor 't inkijken, door

de ingevreten regendruppels met grauwe schubben beleid leek, toedroomend, zàg-ie 't fijnbesneden, teer-doorzichtig gezichtje met de vermoeide oogen en den vrouwelijken lach.

„Als 'k morgen op een of andere manier bof, laat 'k 'r geen naald meer in 'r handen nemen”, praatte Erich, de lekstrepn van 't plafond bestarend.

„Dat kan wel”, knikte Poldi: „maar snappen doe 'k je niet!”

„Waarom niet?”

„Omdat je met die ander, met 'r nichtje, nog meer flirt...”

„Wat zou dat?”

„Dat zou... dat zou... dat zou zooveel, dat 't me op is gevallen... Jij houdt 'r 'n speciale manier op na, om via de eene aan de andere 't hof te maken! Ik snap je niet, Erich!”

„Dat verbeeld jij je!”

„Dat verbeeld 'k me niet! 'k Durf 'r wat onder verwedden, dat 'r drie op je verliefd zijn!”

„Hoe meer ziel, hoe meer vreugd!”, spotte Erich: „'k wist niet dat 'k zoo'n veroveraar was...”

„Stil even!”, waarschuwde Poldi.

In de woning benee, waaruit overdag ieder geluid opklonk, rumoerde, stommelde 't of ze mekaar te lijf gingen. Daar huisden in twee kamers 'n grondwerker met z'n vrouw, twee kinderen en vier commensalen, die op dezelfde karwei, 'n U n t e r g r u n d - b a h n in aanbouw, sinds maanden steenen en zand kruiden. In 't eene optrekje, raak onder de studeerkamer, sliepen de grondwerker, de vrouw, de twee kinderen — in 't andere, bed aan bed, als varkens in 'n kot, de vier commensalen. Meestal kwamen ze Zaterdagnacht, met 't al dronkenmakend vooruitzicht van den rustdag en met 't pas-gebeurd weekloon in de zakken, straalbezopen thuis, maar hielden zich koescht voor de vrouw, die als 'n ketter vloekte als ze 't 'r te bar maakten — vannacht schenen ze niet tot rust te komen. Een rauwe stem, over 't gesmoezel der andere heen, raasde, griende, vloekte of 'r mishandeld werd.

„Waarvoor moet 'k naar die kaffers luisteren!”, zei Erich, ongeduldig: „hoe meer ze mekaar toetakelen hoe gauwer 't gedaan is!...”

„'k Geloof dat ze 'r een wurgen...”

„Dan is-ie uit z'n lijjen”, antwoordde Erich cynisch: „wou jij tusschenbeiden komen, idioot?”

„Nee — maar 'k zal zoo vrij zijn te kloppen!”

De stoel naast z'n bed betrappelde de planken — benee

vloekten, lachten ze — toen, of ze bang voor de buren waren of omdat de vrouw op was gestaan, werd 't stil.

„Waarom denk jij”, vroeg Erich, geprikkeld op 't onderwerp doorgaand: „waarom verbeeld jij je, dat Lotte èn Betty èn Duczi zoo maar een-twee-drie „verliefd” op me zijn. Nou?”

„Dat merk je als o u t s i d e r vlugger op...”

„En dan? Ik verlei ze toch niet!”

„Dat niet, maar vanavond waren 'r minstens twee ongelukkig!”

„Klets! Nonsens!”

„Als jij naar Duczika keek, keek Betty met 'n stel belabberde oogen mee, en als je met je buurvrouw gekheidjes uithaalde, was de ander dood-ongelukkig...”

„'k Wou dat 't waar was, jongen!”

„Dat 'r twéé tegelijk...?”

„Nee, dat Duczi...! 'k Probeer 'r te prikkelen door Betty te aaien — 'k vind Betty, zooals 'k je vanmiddag zei, charmant, heel charmant — maar dat schat van 'n kind, die verdomde lieve Duczi, reageert niet...! Als 'k Betty om 'r middel pak, voel 'k dat ze 'r van gediend is — als 'k Duczi bij ongeluk — of met opzet, wat weerlicht! — aanraak, doet ze of ze zich brandt en trekt ze zich met 'n haast terug of 'k 'n besmettelijke ziekte heb!”

„Ezel”, glimlachte Poldi, geeuwend in 't kussen terug-leunend.

„Ezel?”

„Die Duczi zou voor jou 't water ingaan!”

„Jawell Morgen brengen! 'k Heb 'r al meer dan driemaal opgewacht — 'k weet precies wanneer ze 'r afgewerkte blouses wegbrengt — en dan praten we godbeter over de krankzinnigste kul — en verdraaid dat ze me begrijpt, als 'k miniatuur-toespeelingen maak!”

„Wat voor miniatuur...?”

„Wat voor! Wat voor! Dat hoef 'k je toch niet in kleuren en geuren te vertellen, lijkschenner! En dat herinner je je trouwens ook later niet meer! Natuurlijk zeg 'k, kàn 'k bij d i e oogen geen platte dingen beweren!... Bij Betty flap 'k 'r alles uit wat me voor me mond komt, en als ze 'r om licht, scheld 'k 'r 'r huid vol — Betty durf 'k beetpakken en zoenen, en dat heb 'k nog pas vanavond in 't keukentje gedaan — èn Lotte zoen 'k, waar 'r dierbare mama bij is — zóó als 'k met Duczi — wat 'n lollige naam, hè? — zóó als 'k met háár alleen ben, wauwel 'k over de lutteputtigste dingen, en als 'k quasi-vrijpostig

wil doen, stel 'k me simpel an! Adieu! Nou ga 'k maffen!"

Dat kwam 'r nog niet van. In de verste verte niet. Want Poldi, zelf vol van den zoeten droom van 't limpiede meisjesgezicht, sloeg de monsterhanden opnieuw om de knieën, en betoogde met 'n triestigheid in z'n stem, die den ander verwonderd dee luisteren:

„Ja, ja, dat is 't haast banaal geschermtsel, Erich, 't ingehouden gedoe van twee, die misschien geen woorden noodig hebben, om 't van elkaar te weten! Ik dweep niet met vrouwen op 't eerste gezicht — dat weet je. Als 'k 'n lachenden mond zie, zoo'n meisjesmond met witte poppetanden, erger 'k me — dikwijls. Als 'k in 'n paar oogen kijk, die me dronken maken, erger 'k me nog meer. Je zoekt 'n beetje ziel in je eenzaamheid, en je wordt door tanden, oogen en 'n lief gezicht platweg bedrogen!... Toen 'k aan m'n fatsoenlijke ratten niet genoeg had — vóór 'k jou leerde kennen — ben 'k door 't razende heen met twee zwarte oogen geweest — nou, met m'n eene nier, die 't, als 'k bof, nog vijf — laten we taxeeren tien jaar hardt — zou 'k de komieke, malle, sublieme beklemming nog ééns willen voelen — als je zoo'n meisje niets durft zeggen — jij haar niets — zij jou niets... Ach, ach, uitverkoren, dolgelukkige kerel..."

„Ik? Ben je betoeterd!"

„Jij!"

„Omdat 'k twee nieren heb?"

„Spot 'r mee! Kan 'r tegen!... Je ben 'n gelukkige kerel, omdat je maar één hand naar 'n glas, waaraan nog niemand de lippen gezet heeft, uit te steken heb!... Dat heb ik nooit, nooit, gekend! De glazen, waaruit ik dronk, waren gebarsten of hadden vette vlekken van anderman's lippen! 'k Zou met je willen ruilen, zondagskind!"

„Hahaha!", lachte Erich, en 't was om te lachen!

Büchner, nog niet door den ruigen kamergenoot gevangen, had zich langs 'n beddepoot op weten te werken, balanceerde listig op Poldi's schouder, besnuffelde met de witte snorharen 't oor van den klagende, en omdat deze te zeer in z'n melankoliek gedoe zat besloten, voelde-ie enkel 't haren-gekriewel en bewreef zich de plek met voortreffelijk geduld.

„Als jij met me ruilt, rattenvanger", sprak-ie, terwijl Poldi 't spartelend dier eindelijk in de handenkleem greep: „heb je voor je heele verder leven 'n blok aan je been! Ik stik in de schulden!"

„Schulden tellen niet mee”, ontkende de ander: „je ben gezond, je ben intelligent, je ben jong — wat kan jou in 't leven gebeuren? Of ben je van plan je nek net zoo dociel te buigen als de philisterbende, die 'n onbetaalde kruideniersrekening, 'n waarschuwing van de belasting, 'n geprotesteerden wissel, belangrijker, gewichtiger, merkwaardiger dan 't opkomen van de zon of 't wisselen van de maan vindt? Al leien 'r op 't oogenblik tien dozijn kankerende, schreeuwende, blaffende, bijtende berenleiders op de vloermat, wat duivel, is 't leven, dat van huis uit imbeciel genoeg is, 'n lachspiegel, waarin je met net zoo'n paar vette lippen en net zoo'n loddergezicht als de rest grinnen moet? In de uren, dat 'k geen hap eten geproefd had, dat de eerste de beste kaffermet-wat-centen 'n recht meende te hebben me te trappen, ben 'k ze nog met m'n minachting, met 'n lach, die over lijken zou zijn gegaan, de baas geweest! Schulden! 'n Blok aan je been! Als je moreele fut heb, als je ook maar zóóveel wijsgeerig begrip in je patente boddie met je ronddraagt, láát je je door geen duizend stervelingen met onsterfelijke zielen 'n blok, 'n blok, hahaha! aan je vrijgeboren been binden!”

„Ja, ja”, praatte Erich, lekker breed geeuwend: „je heb 't voor 't bestellen! Zwam 'r tot vanavond over, overtuig Büchner, die net zoo'n lak an onbetaalde quitanties heeft als jij — omdat jullie geen van twee in 't gedrang ben geraakt! — probeer 't leven te leven in plaats dat 't jou leeft: ik heb m'n blok, ik voel m'n blok...”

„Larie, onzin...”, begon Poldi, Büchner van 't bed zettend.

„Larie, onzin beweer jij!”, viel Erich 'm in de rede — en al uitvarend tegen den buurman, die 'm telkens poogde te interrumpeeren, wond-ie zich tot in 't onstuimige op: „... jij ben zoo naakt als Büchner en de rest geboren en je ben gloeiend-naakt gebleven! Heb jij herinneringen an 'n comfortabele jeugd? Ben je in Berlijn W en W-in-'t-kwadraat vertroeteld geworden? Heb je tot je zeventiende jaar anderen voor je laten zorgen? Heb je je vader door 't gezwendel van 'n pak uitzuigers zien duikelen?... Christus, laat me nou ook praten! 'r Valt met jou geen gesprek meer te voeren, zoo als je op iemand's woorden loert!... Heb jij op 't minste, 't geringste door deurwaarders beslag zien leggen? Ben jij midden in 'n winternacht, te duizelig om op de been te blijven, naar 'n raam gesukkeld, om 't open te wurmen — om niet bij den stank van gas te krepeeren? Heb jij staan grienlen bij 'n vader, 'n fatsoenlijken, goeien kerel, die niet meer bij te

maken was, door geen zes dokters — die je in de helsche overspanning van 't gejaagd en gesard worden, mee in den dood wou nemen, zonder je permissie te vragen, of je 't 'r mee eens was...? Als 'k dien nacht vijf minuten langer had geslapen, waren wij hier niet samen! En als jij over moreele fut en wijsgeerig begrip doorslaat, gooi je m'n dooien ouwen heer net zoo goed en net zoo wreed met drek als de gauwdieven en oplichters, die nog bij z'n lijk schimpten, die de koets na-jauwden, omdat 'r van 'n dooie geen sou meer te halen valt! 'k Zou ze met 'n hondenzweep, een voor een, kunnen afranselen, de ploerten, de gieren!"

Rood van opwinding wipte-ie 't bed uit, en omdat-ie zóó felwakker toch in 't eerste uur niet kon slapen, haalde-ie uit de werkkamer de doos met de sigaretten.

„Geef me 'r ook een", zei Poldi tam.

Weer beiden languit, spuijden ze rookwolken naar 't geellekstrepig plafondje. Van benee, waar de grondwerkers zich met elkaar verzoend schenen te hebben, grommelde 't ronkend gesnurk uit moegeruziede strotten en van de plaats kwiekte 't gurglend getjilp van 'n spreeuw.

„Als je me dat vroeger had verteld", sprak Poldi, en met z'n hand wuierde-ie den rook van 't dek, of de speelzieke Büchner 'n bakvischje was: „zou 'k die woorden natuurlijk niet zóó hebben gebruikt".

„'k Hou 'r niet van in vuil te roeren", zei Erich stug.

„Heeft je vader zich van kant gemaakt?", drong de vriend voorzichtig-belangstellend, bang voor 'n nieuwe drift-explosie, aan.

„Om je te dienen!"

„Hè, wat buitengewoon-hartelijk!", protesteerde Poldi, zich aan den vinnigen toon in 't andere bed ergerend: „hoe kon ik vermoeden, hoe kon 'k ook maar gissen, dat 'k iets kwetsends beweerde! Daar moest je me te goed voor kennen..."

„Jóu neem 'k 't geen seconde kwalijk! 't Bloed stijgt me alleen naar me kop, als 'k an dat vervloekte, tiendubbel-vervloekte verleden denk, als 'k me de gezichten — de ellende herinner... Ja, hij hééft zich van kant gemaakt, en omdat-ie krankzinnig van me hield, omdat-ie vader en moeder voor me was — moeder ken 'k enkel van 'r portret: die is héél jong gestorven! — wou-ie me niet zonder steun, zonder 'n cent, zonder toekomst, zonder vrienden achterlaten. Ja, Poldi, jongen, 't is 'n fatale historie geweest, 'n klap om gek bij te worden... Tot m'n zestiende,

zeventiende jaar was 'k, dat zal je niet willen gelooven!, 'n bleu kereltje, 'n bibberend schippertje, jenkend om op 'n vrouwe-schoot geknuffeld te worden... 'k Sneeu uit als 'r gevochten werd, dorst niet toekijken als 'r 'n paard voor 'n wagen op 't asfalt viel, sufte, droomde, sliep, nam m'n pet voor ieder af, voelde me verlegen in letterlijk alles, taxeerde m'n schoolfrik als 'n heilige en m'n vader als 'n god... 'k Was 'n jongen met 'n timiede meisjesziel — 'k was geen jongen: 'k was positief 'n meisje, 'n angstig, schuw, in elk opzicht op 'r vader drijvend meisje... Soms noemde-ie me met 'n teederheid, die me kan laten snikken, als 'k 'r an denk, Erica in plaats Erich. Soms, midden in den nacht, kwam-ie an me bed, en als 'k wakker werd, bleef-ie op den rand van 't ledikant als 'n moedertje babbelen. We waren vader en zoon — moeder en dochter... Verroest, wat zijn dat voor belabberde sigaretten!"

Omdat de tranen 'm dwars zaten en ie ze voor den ontroerd-luisterenden Pol niet de baas wou laten zijn, smet-ie z'n vuur-looze sigaret, die dadelijk door Büchner te grazen werd genomen, tegen den grond, en met sloome, zinnende gebaren rekte-ie 't opsteken van 'n nieuwe.

Terwijl lag Poldi met gevouwen handen achter 't vierkant hoofd en vroeg niemendal, omdat-ie door 't bevend-wrokkig geworstel van de anders zoo klare stem, meer dan woorden konden aandikken, begreep.

„Nou kan 'k 't kort maken, jongen", zette Erich, na wat ploffende rook-halen, valsch-onverschillig, op 't poenige af, in: „...op 'n avond — nee, 't was diep in den nacht, sloop-ie op z'n kousen in m'n slaapkamer — we sliepen naast mekaar, hij in de groote, ik in de kleine kamer, en de tusschendeur stond voor de gezelligheid aan — en, en maakte me wakker, wat-ie nog nooit had gedaan. „Hindert 't je, Erica — is zoo'n souvenir, zoo'n meisjesnaam, niet iets prachtigs? — hindert 't je, als 'k 't gas opsteek?", zei-ie, me over m'n voorhoofd streelend. Ik, slaapdronken, half-wakker, knikte met gesloten oogen, dat 'k 't prettig vond met 'm te boomen — je ziet, dat 'k 't voor jaren deel! — en omdat 't felle licht me hinderde, draaide 'k me naar de behangsel-zij van 't bed. Hij ging op 't voeteneind zitten, praatte geen woord. Misschien zou 'k blind van slaap en met de prettige sensatie van hèm naast me te weten, weer subiet zijn ingemaft, als 'k niet door 'n geluid, dat 'k niet thuis wist te brengen, maar dat me zelfs in diè doezeeling hinderde of prikkelde of opschrikte,

gepord was geworden. Huilen dee-ie niet. Tenminste niet met tranen. Maar z'n gezicht was witter, akeliger, vreemder dan 'k 't later zag, toen ze 'm af hadden gelegd — de spieren om z'n mond werkten en de adem snoof door z'n neus, of-ie moeite had 't niet uit te barsten. Ongerust, bang voor den gróóten man, dien 'k nog nooit zóó had gezien, zat 'k rechtop, vroeg wat 'm scheelde. Dadelijk lachte-ie, babbelde over dingen, die me interesseerden, en toen-ie in 't donker, na 't gas uit te hebben gedraaid, m'n hoofd in z'n handen nam, zei-ie enkel nog: „Ben ik áltijd goed voor je geweest?”... „Hè, George, wat 'n vraag!”, lachte ik — 'k noemde 'm, als 'n broer bij z'n voornaam. „Ik heb”, zei-ie toen weer, z'n baard tegen m'n jongensgezicht: „ik heb voor jou gedaan wat 'k kòn, niet?”... „Natuurlijk, George!”, praatte 'k van z'n bedoeling niets snappend. „Dan is 't in orde”, zei-ie me 'n zoen gevend. In de verlichte deuropening, stond-ie nog even stil. Daar zag 'k 'm voor 't laatst levend. „Misschien gaan we s a m e n op reis, Erica”, sprak-ie schor — ja, z'n stem was schor. „Asjeblief, George”, zei ik: „asjeblief, hoor!”... „Ik was van plan alleen te gaan”, zei-ie nog: „maar 'k vertrouw jou niet zonder vader en moeder o n d e r d e m e n s c h e n...” — „Dat zou ik je ook erg kwalijk hebben genomen, George!”, redeneerde 'k, 't dek om m'n schouders trekkend: „waar jij gaat, ga ik mee, al loop je naar de Noorpool en van de Noord naar de Zuid!” — „Slaap lekker, Erica”, zei hij toen. „Slaap lekker, George”, zei ik. Kijkend naar z'n schaduw, die telkens voorbij 't lichtgat van de deur schommelde, wachtte 'k tot 't donker werd, en in 't donker wenschte 'k 'm nog eens wel-te-rusten.

't Vooruitzicht van met hèm op reis te gaan had me uit m'n gewone doen gebracht — 'k lei met m'n oogen open, had moeite 'r niet over te beginnen. 'k Woelde van links naar rechts, trok 't dek over m'n ooren, smeed 't weer weg, luisterde onrustig.

'r Suisde iets — iets wat 'k nog nooit in de kamer gehoord had. De wind kon 't niet zijn. De wind dee anders.

„George!”, riep 'k: „wat is dat?”

„Wat?”, vroeg-ie mat.

„Dat geluid — dat rare geluid?”

„Dat weet 'k niet”, zei-ie zoo slap, of 'k 'm in z'n slaap stoorde: „dat weet 'k niet... Je ben toch niet bang?”

„Bij jóú nee, George... Wel te rusten!”

„Wel te rusten!”

't Gesuis, waaraan 'k begon te wennen, floot me in slaap.

'k Droomde afschuwelijk, monsterachtig, waanzinnig, strompelde vroeg, bij schemerlicht buiten, naar 't raam, kreeg 't open, weet zelf niet hoe en waarom 'k 't dee en wat me dreef — en glee als 'n zoutzak naast den stoel met de kleeren.

Daar vonden ze me, toen ze de deur open hadden gestoken.

Hij lag in 't groote lit-jumeau, waarin na moeder's dood nooit meer 'n vrouw had geslapen.

Hij lei met 't hoofd dicht op den gas-uitbolkenden gashaard.

Hij lei met 'n brief in z'n handen, 'n brief dien 'k van buiten ken, 'n brief, waarin-ie dezelfde woorden die-ie op m'n bed zittend had gesproken, herhaalde:... „Ik was van plan a l l e e n te gaan, maar ik vertrouwde mijn zoon niet onder de menschen...”

Later, veel later, Pol, heb 'k àlles begrepen... Wat moet de man, die niet gek geweest kàn zijn, gelezen hebben...

„Ja, ja”, zei Poldi zwakjes. Half op den elleboog gestut, zich niet verroerend, om niet te storen, keek-ie naar de slap-afhangende jongenshand met de niet meer smeulende sigaret. Van de heele tragische historie, van dien meer dan noodlottigen dood, had-ie in de maanden dat ze samen woonden nooit iets gehoord. Je leerde mekander — zelfs als intieme vrienden — bij stukken en brokken kennen. 'r Was geen vriendschap zonder 'n geheim, geen genegenheid zonder 'n gaping, denkbaar. 'r Moest 'n oogenblik van drang, van behoefte aan uitwisseling zijn. En 't was heerlijk als je zoo'n nieuw oogenblik van vertrouwen onderging! Zwijgend, 't zwaar-gehouden gelaat met de lichtende brillenglazen naar de naden van de planken gericht, wachtte-ie de verdere confidenties af, wetend dat 'r bij zulk soort herinnering niets sympathieker dan 'n discreet luisteraar stemde.

„'k Ben blij”, hernam Erich plotseling opzittend, en onwillekeurig, hoe mal-ie 't vond, keek-ie of Poldi bij 't lange verhaal niet in was geslapen: „dat 'k 't 'r uit heb geflapt, dat je 't weet...”

„Ik dank je wel voor je vertrouwen”, zei Poldi prettig-ernstig: „van mij zal niemand 'r 'n woord over hooren...”

„Goeie, beste ezel, schaap van 'n kerel, tertiaire uil!”, klonk 't opgewekt antwoord: „als je je verbeeldt, dat 'k je iets bijzonders, 'n familie-mysterie, 'n ding waarover je met niemand praten mag, toe heb vertrouwd, ben je 'r faliekant naast!”

„Ik dacht...”

„Dan dacht je verkeerd, onmaatschappelijk verschijnsel 't Heeft tien jaar gelezen in geuren en kleuren in minstens twee honderd goed-ingelichte Berlijnsche en provinciale kranten ge-

staan! 'n Ochtend of 'n avond hebben 'r 'n paar miljoen medemenschen aan gesmuld! 'k Kan je vanmiddag — nou heb 'k geen lust in ouwe papieren te scharrelen! — 'n collectie knipsels uit die dagen laten lezen! Voor 't eerst en 't laatst van m'n leven heeft m'n naam de attentie van 't publiek gehad, en 'r waren waarachtig 'n paar wildvreemde ouwe tantes, die zich voor me interesseerden en me troostbrieven schreven, terwijl 't lijk nog boven aarde stond! Nee, Pol, 'n allemansgeheim is geen geheim meer..."

„Dan heb je héél wat meegemaakt, Erich!"

„Ja, Goddank!"

„Had-ie — gespeculeerd?"

„Ja — maar wat doet dat 'r toe! Als-ie niet in handen van gespuis, genre Semmy Lubinsky & Comp., die *mij* nou te pakken heeft — hahaha, de zonde der vaderen zal ik verhalen tot in 't zesde geslacht! — als-ie niet in de klauwen van zulke schobbejakken was gevallen, zou-ie de gaskraan niet open hebben gedraaid, zou-ie niet geprobeerd hebben z'n eenigen zoon, waarvan-ie zóó veel hield „mee op reis te nemen", zou 'k niet als 'n half-krankzinnige naast z'n doodsbed hebben gestaan, zou 'k niet godsliepdierlijk-gemeen wakker zijn gepord, zou 'k iets van m'n meisjeszieltje hebben behouden! Ja, 'k ben veranderd! M'n bleuheid is naar de weerlicht! In plaats van 't schippertje, dat op 'n schoot wou zitten, ben 'k 'n kwaadaardige straathond geworden — en als 'k nog iets hoop, iets voornemens ben, iets met hartelust wil, is 't van m'n gebit gebruik maken en op mijn beurt bijten!"

Kwaadaardig of-ie iemand in z'n bereik had, scheurde-ie met de ijzersterke vingers 't mondstuk van de sigaret in stukken, en omdat 'm dat niet opluchtte dreunde-ie de vuist tegen den behangselmuur, die zich niet verzette. Daar zou Poldi anders om gelachen hebben — nou hield-ie de lippen geplet. Hij had z'n vader, waarover-ie spottend met Laurie gesproken had, nooit gekend — nooit had-ie 'n jeugd gehad — toch leek 'm dat beter, aangenamer, beminnelijker dan zóó'n rampzalige herinnering!

Wat 'n arme kerel, dacht-ie, terwijl de bepatste muur met smakkende lippen de slagen telde, maar op 't punt iets hartelijks te beweren, hield-ie zich in, omdat Erich Büchner, die zich bloot had gegeven, bij z'n staart had gegrepen en tot 't spartelend-schreeuwend dier 'n verwarde toespraak richtte:

„Dank je ratten-god, ontembare sinjeur, dat je bij je moeder en zusters in de kist geen andere misdaad dan bloedschande

op je bestiaal geweten heb! Jij ben tenminste geen huisjesmelker, geen meerwaarde-dief, geen beginselruiter — hou je gemak, ondermijner van mijn gezag en schreeuw de proletariërs van benee niet wakker, boef! — jij ben geen oplichter, geen flesschentrekker, geen falsaris, geen uitlegger van christelijke bijbelteksten, geen komediant, geen dienstdoener — balk je longen niet uit, speenvarken: rand ik je eer aan, als ik je staart molesteer? — je ben geen dienaar van den staat, geen pluimstrijker en niet naar God's evenbeeld geschapen — je ben niets en waardeer dat met gloeiende dankbaarheid! Want als je een van de schenners was, een van de bandieten en pooiers, die zich op wetten beroepen, als je nog andere dan uiterlijke gelijkenis met de rat *homo sapiens* bezat, was je staart 't begin van je einde, zette 'k m'n tanden in je geschminkte bast!"

„Doe 'm geen pijn", zei Poldi lachend.

„Integendeel, ik sauveer 'm", zei Erich, plotseling nuchter: „hij vreet tabak en 'k blijf geen lastig bedgenoot! Vooruit, crapule! En avant, eerbare tijdgenoot!"

Even verdween-ie in de keuken, om den spijbelaar in de kist te laten, toen schoot-ie weer op 't dek van 't bed.

„Wat zou je 'r van denken, Pol, als we ons aankleedden? Ik ben over m'n slaap heen. 't Is hier om te bezwijken! We zouden naar buiten kunnen kuieren, met den trein naar Wannsee en daar 'n halve dag in 't water blijven, wat?"

„Nee, jongen..."

„We kunnen vanmiddag in 't heete zand onze scha inhalen! Vooruit! 't Is 'n idee!"

„Nee — 'k durf die buitensporigheden niet meer aan! 'k Moet 'n tikje voorzichtig zijn..."

„Jammer! 't Wordt 'n verrot-heete dag! We zouden — hahaha, wat 'n inval, Pol! — we zouden Laurie en de meisjes af kunnen halen en met z'n allen in 't Freibad onze botten kunnen weeken! Kan jij slapen?"

„Nee nog niet, maar 'k móét de eerste uren op m'n rug liggen... 'k Verbeeld me telkens dat 'k links wat voel... Dat 's nonsens en neurasthenisch gedoe — weet 'k — maar toch, niewaar?... Vertel liever nog wat!... Vanmiddag ben ik je man!"

„Vertellen?... 'k Ben voor de eerste kwarteeuw uitgepraat!"

„Een ding is me niet duidelijk..."

„Wat dan?"

„Hoe kan jij — als 'k te veel vraag, hou je je mond — hoe

kan jij, die tóén minderjarig was, door die ellendige historie 'n blok aan je been hebben gekregen? Voor schulden van 'n vader is toch nooit de zoon..."

„Verantwoordelijk, wil je zeggen?"

„Ja..."

„k Heb ook geen blok aan 't been, omdat 't móét, 'k heb 'r een omdat 'k wil..."

„Omdat je wil?"

„Omdat 'k wil. Snap je niet?"

„Neel!"

Voor 't eerst sinds ze 't gesprek waren begonnen, voor 't eerst z'n onstuimigheid meester, aarzelde Erich, leek-ie z'n woorden te overleggen. Over den gordijnlap heen kijkend, met den rug naar z'n vriend, langzaam en voorzichtig, trachtte-ie den ander van 't waarom, de noodzaak te overtuigen.

„Ik wil, omdat ik 'r 'n vloek op heb gedaan... Dat mag je sentimenteel vinden — en dat is natuurlijk bij jóúw opvatting van de dingen hyper-sentimenteel — ik kan niet anders en ik wil niet anders... 'r Zijn bij vader's schulden: verplichtingen, verbintenissen, beloften — geef 'r den naam an, die je wil — noem 't „eere"-schulden of wat ook! — die de mijne zijn geworden — die me wegen als 'k 'r, zoo naakt als 'k hier sta, aan denk!..."

„Die schuldeischers zullen van jóú toch geen duit verlangen! Ben je gek!"

„Dat doen ze — en ze hebben 'n recht 't te doen..."

„Is 't veel?"

„Meer dan jij en ik in jaren bij mekaar zullen scharrelen..."

„Enfin, je weet 't zelf 't beste, maar begrijpen doe 'k 't niet..."

„Ik ook niet en voorloopig zal 'k me 'r niet moeilijk over te maken hebben, hè? Maandag kan 'k tenminste Lubinsky z'n rente betalen... Wat dee de vent, die Ulk beree 'n smak, hè? Zou me verbazen als-ie op 't moment nog leeft! De een z'n dood, de ander z'n brood... 'k Geloof dat we toch verstandig doen nog 'n paar uur te maffen... 't Leven is zacht gesproken en zonder lugubere overdrijving 'n keet..."

Om 't in de kamer iets donkerder te maken, trok-ie den lap hooger, en terwijl-ie voor de zooveelste maal in bed stapte, bedacht-ie of-ie Pol, die bliksems goed moest voelen, dat-ie niet alles van 't verleden los liet, ook nog dat zou vertellen. Maar

't ging niet. 't Ging nù niet. Daar voelde-ie zich plots te moe, te futteloos, te week, te uit-mekaar-getrokken voor. Dat zou-ie morgen of 'n anderen dag doen. Voor vandaag was 't welletjes...

„Slaap lekker”, zei-ie stug.

Poldi antwoordde niet dadelijk. Op z'n schuiten van voeten morrelde-ie de werkkamer in, en toen-ie terugkwam, lang, beenig, topzwaar door 't sterk-gebogen hoofd, stond-ie als 'n vogelverschrikker naast 't bed van z'n vriend.

„k Wou je nog zeggen, Erich”, zei-ie, meer den aanzilvrenden, blanken dag dan 't jongenshoofd op 't kreukel-kussen toesprekend: „dat je die verdomde misère uit je kop moet zetten, dat je je eigen beetje toekomst zelfs door geen ééreverplichtingen van — van — van wie ook verpesten mag... Eer is nonsens... Eer is niemendal... Eer is 'n verzinzel van menschen, waar voor je nergens in de gezonde natuur 'n equivalent vindt... Eer...”

„Laten we slapen!”, viel Erich 'm gewild-hard geeuwend in de rede: „we zwammen 'r bij gelegen over... Nacht!”

„Nacht...”

't Bed piepte en ze zwegen.

Poldi lei, om niet door 't hinderlijk daglicht gestoord te worden z'n arm over z'n oogen — Erich keek naar 't hemelschijfje boven den raamlap. Alles in z'n hoofd leefde, bewoog, rumoerde. Als-ie 't niet voor Poldi had gelaten, zou-ie opgesprongen zijn en den eersten den besten trein naar buiten gepakt hebben, zooals-ie 't den vorigen zomer, als-ie te laat op was gebleven, zoo dikwijls gedaan had. 't Was over zessen. Telkens hoorde je door 't wijd openstaand raam de voetstappen van menschen, die over de binnenplaats liepen, en met lomp-klotsende schoenen de trappen bestommelden. Dat konden op dien zomerschen Zondagmorgen alleen krantenombrengsters, bakkersjongens, melkmeiden, rondspokende portiers zijn. Was 't even suizelend-stil, dan floten de tamme merels, die van de vuilnisbakken en uit de goten 't voedsel voor de jongen sleepten. Dat vreemd, tegen de huiswanden opstootend gefluit, soms schrillangstig of ze voor 'n gevaar waarschuwden, soms zoetelijk-teeder, als ze bij 't nest neerstreken, maar toch altijd door de echo der muren en door de stilte verscherpt en verruwd, klonk in z'n zenuwwakker hoofd als 'n verontrustend ding, dat ontstemde en afleidde.

Nee, 't was beter de ouwe herinneringen, waarover-ie door 't drinken van te veel wijn en door de stemming van den laten nacht door had geslagen, voor zich alleen te houden. Pol was

'n beste kerel, 'n zeldzaam fijngevoelige baas, 'n uitzonderingsvriend met wien je over alles wat je dwars zat, wat je krotte en je de smoor injoeg, praten kon, maar wat had 't voor nut, zin, bedoeling 'm van dat, 't geworstel, de... fouten van George op de hoogte te brengen?

De oogen vermoeid sluitend, dacht-ie aan 't gebeurde uit die lang geleden dagen, toen-ie met z'n hulpeloosheid, z'n kinderangsten, z'n ontzettend verdriet alleen tusschen de groote menschen stond, terug. De slaapkamer, waarin 't gebeurd was — de kamer met 't lit-jumeau, de glimmende gaskroon, de spiegelkast, de geel-bleeke gevouwen handen, die-ie niet van dichtbij had durven bekijken, de handen met den brief door den spiegel ge-kaatst — 't roode behang met de dof-gouden lijst — de door den tochtenden wind traag bewogen gordijnen — de snikkende groomoe met 't witte haar bij 't voeteneind van 't bed — de bloemen, die de meid aan had gedragen — alles zag-ie, zoo klaar en zoo zeker, of-ie enkel de oogen had te openen, om 't in z'n volle wreedheid nog eens te doorleven...

Had-ie toen de bitse, kwaadaardige levensfut in zich gehad, die 'm vandaag voor geen God en geen mensch 'n stap achteruit liet gaan, dan zou-ie 'r 't respect in hebben getrapt, dan had-ie 't bruute, ploertige, laf-vijandige geschimp niet geduld en George met z'n vuisten verdedigd. Als 'n bleek, moe-gehuild, doodelijk-verlegen joggie, nog duizelig door 't inademen van 't gas, had-ie in de huiskamer 't driftig, schreeuwerig gepraat van de twee ooms, de neven en van tante Toni, die door de catastrophe totaal geruineerd was, 't gevloek, de hartstocht en de verwenschingen gehoord. Vooral 't gesnik, 't gelamenteer, de rauwe wanhoop van tante, die 'r man vroeg had verloren en George 't beheer over 't geld van 'r vijf kinderen toe had vertrouwd, was afschuwelijk geweest. Toen ze van de begrafenis terugkwamen, had-ie 'r geen hand kunnen geven, 'r niet in de van 't huilen rood-gezwollen oogen durven kijken. Toch, en dat wist-ie nu zeker, daar hoefde je niet bij te aarzelen, was George zelf dupe geworden, hadden ze 'm overrompeld, de gauwdieven. 'n Schurk maakte zich niet zóó van kant. 'n Oplichter, 'n zwendelaar schreef geen paar minuten voor-ie bewust den dood in-ging: „...ik was van plan alleen te gaan, maar ik vertrouwde m'n zoon niet onder de menschen". Zulke woorden teekenden den teleurgestelde, den bedrogene — geen bedrieger. En had de bouwgrond, waarvan anderen zich meester hadden gemaakt, geen

drie jaar later 't tiendubbele opgebracht? Groomoe had geprobeerd te redden — oom Ludwig had tusschenbeide willen komen — te laat. De doode was niet meer levend te maken — 't geld van de familie, van vreemden en vrienden — 't kapitaal van tante Toni, die met 'r kinderen op straat stond — was, bleef verloren.

Weer met wijd-geopende oogen luisterde-ie naar de regelmatige ademhaling van Poldi in 't overzij-bed. Groomoe was gestorven — oom Felix was gestorven — tante Toni, die den zelfmoordenaar nog iederen dag verwenschte en die 'r groot geworden kinderen den haat tegen den doode in had gelepeld, lééfde. Zocht-ie 'r op — dwong-ie zich 'r op te zoeken — dan verweten ze niet, zeien ze niets, scholden ze niet langer, maar in 't mekaar aankijken onder 't gesprek, in 't gezwijg en kleingeniepig doen, krijschte 't, raasde 't, foeterde, hoonde 't tegen den man, die ze zoo onverwacht, zoo onherstelbaar aan lager wal had gebracht. Jetchen, de oudste, had tuberculose, teerde weg, omdat ze niet naar buiten kon. Karl, jongen van zeventien, die op 'r volgde, leerde 'n vak, waaraan-ie 't land had. Klärchen, de tweede dochter, sukkelde zoo met 'r oogen, dat de sterkste brillen al niet meer hielpen. Frida, de vierde, dapper kindje van vijftien, naaide voor dezelfde fabriek, die Duczika en Lotte aan werk hielp. Mariechen, de jongste, kuchte. Tante zelf lee aan gewrichts-rumathiek. Ieder had wat en ieder was zonder klacht — 'n altijd weerkerende, altijd woekerende aanklacht. Als 't vreemden geweest waren, menschen waarvan-ie de bezoeking niet had kunnen taxeeren, zou-ie 'r zich geen jota van hebben aangetrokken, zou-ie ze zonder eenig onderzoek mee verantwoordelijk voor 't rampzalig doodsbed van z'n vader hebben gesteld. Dat had hier geen zin. Te goed en van te dichtbij wist-ie, dat tante Toni en de kinderen slachtoffers waren...

Kort na den slag, toen groomoe gestorven was, had oom Ludwig, die elke duit tienmaal omdraaide voor-ie 'r uitgaf, per se gewild, dat-ie bij tante Toni in zou gaan wonen, om kosten te sparen. 't Had 'n verwoede mot gegeven — hij had 't vierkant geweigerd. Liever honger of droog brood dan 't uur aan uur samen zijn met menschen, die zoo over z'n vader spraken. Drie maanden had oom 'm aan z'n lot overgelaten, en nog als-ie 'm bezocht of als-ie 'n brief schreef, mokte en mierde-ie over 't weggesmeten geld! Ja, ja! 't Waren herinneringen, waarbij je de tanden in je lippen zette!

't Dek over de oogen trekkend, wrevelig pogend 't getob kwijt te raken, luisterde-ie naar 't praten der kinderen in de benedenwoning. De schelle stemmetjes filterden door den vloer, waren haast te verstaan. En 'n klok sloeg — een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven. Zeven uur! Allemachtig! Wat 'n waanzinnige nacht! Zachtjes begon-ie in te slapen. 't Leek tenminste zoo. Loomer, slapper, onwezenlijker dacht-ie, om zich bij 't verwarde aanstuwen van dingen en gebeurtenissen 'n houding te geven, om langs 'n bewuste lijn in te tukken, aan de zenuwdrukke, de herrie, de volte van Grünewald — de barstend-volle tribunes — 't gedrang bij den totalisator — 't in één stommel voort-ellebogen naar de nummer-borden om te zien hoe 't met „Sieg” en „Platz” was. 't Gesnuif van den eigen adem hoorde-ie nog, onderscheidde-ie als iets dat van hèm was, hinderde 'm. Bang dat-ie toch weer aan de beroerdheid, waarover-ie in geen jaren met iemand gesproken had, die 'm weer zoo raak had te pakken genomen, terug zou denken, forceerde-ie z'n aandacht naar 't zelfde. Zoo levendig zag-ie de gele, roode, blauwe, groene mutsen van de jockeys over de paardehalzen gebogen, zoo klaar de rondingen van de baan, de kort-geschoren heggen, 't warren der hoofden op de overladen tribunes, 't geklauter op de stoelen van 't grasveld, 't wuiven met handen en zakdoeken, dat-ie 't gedreun van den grond, 't zacht-deinend, opwindend gegolf, meende te voelen — en 't onthutst klagend rumoeren der stemmen bij 't storten van de favoriet waarop ze d'r spaarduiten hadden gezet, 'm als in de werkelijkheid van dien middag dee schokken.

Nee, geslapen had-ie nog niet... Benee praatten de vrouw en de kinderen — benee snurkten de commensalen als versjouwde karrevrachten tegen mekander op, en op de plaats spoot de portier de tegels met 'n sissend-knersenden waterstraal.

Kreunend draaide-ie zich naar de behangselzij van 't bed. Z'n slapen klopten, z'n achterhoofd dee pijn. Duizend tegen een hadden de M o s e l of de R ü d e s h e i m e r niet gedeugd. Zóó beroerd na 't drinken van wijn was-ie in geen tijden geweest. Alles hinderde — 't blij-op fluiten van de merels, Poldi's geadem, de geluiden van 't ontwakende huis, 't gescharrel op en over de plaats.

Toen, met 'n ruk stond-ie op.

't Was niet te harden in 't heet-muffig kamertje. Pol laten maffen en alleen den boer opgaan!

Hij zou wel 'n boodschap op 'n stukje papier krabbelen — waar-ie te vinden was — hoe laat-ie werom kwam...

Fluitend liep-ie de trap af — vóór achten...

III.

Uit Breslau, waar-ie 't wormstekig-kwakkelend zaakje van z'n doofstommen vader, toen-ie zelf eindelijk heer en meester was, in minder dan drie maanden op de flesch had geholpen, vertrok-ie zonder 'n kik te geven, zonder iemand gedag te zeggen, vierde klasse naar Berlijn, 't gastvrije, dat als 'n sterke kloek al zooveel geruineerde levens onder 'r vleugels had genomen. Geen sterfeling zag 'm in 't donker instappen. Niemand vermoedde, dat Semmy, 't levendig-schrander zoontje van Bennie Lubinsky, die zoo hulpeloos als-ie was, fatsoenlijk z'n verplichtingen na was gekomen, met de noorderzon zou verdwijnen.

Omdat de luiken voor de eens welvarende negotie van meubelen, bedden, antikiteiten, en dingen die „verhuurd" werden, eerst Donderdag, toen ook den godganschelijken Vrijdag gesloten bleven, en de bastaard-kees bij 'r nest van zeven levende en twee gestorven jongen — 't was voorjaar: lentegroen botte aan boomen en struiken — helsch-kwaadaardig jenkte en blafte, dacht de waardin van 't verkapte overzijbordeel, die de naaste buur was, aan moord, zegge inbraak.

De gewaarschuwde politie liet de deur opensteken — van Semmy Lubinsky Bennie-zoon vonden ze 'n paar versleten pantoffels, 'n parapluie met stukkende baleinen, vier nog niet verlopen lommerdbriefjes, 'n bekauwden penhouder, 'n gebedenboek met ezelsooren, de restanten van verbrande papieren, en 't hondennest voornoemd. In 'n teil zonder bodem, op 'n ouwe jas van vader, zaliger nagedachtenis, leien de zeven blinde, over mekaar en over de twee dooie krielende jongen. Met moeite kreeg de moeder, die an bureu, politie, waardin en smid — bij 't hardnekkig gezoek naar Semmy, die 'r niet was — 'r venijnige tanden liet zien, 'n koord om 'r nek.

De straat liep uit. Wie geld van Lubinsky & Co. moest hebben, vloekte, schreeuwde, verwenschte — de paar, die 'n meer dan onnoozel kleinigheidje an de firma schuldig waren, hielden zich koest. 't Gaf 'n kort, zéér bescheiden schandaal. Aanklachten bij de justitie werden niet ingediend — niemand smeeft goed bij kwaad geld door 'r 'n advocaat in te betrekken.

De ouwe kasten, buffetten, stoelen, tafels, de mufte bedden en 't keukengerei werden verkocht — de zeven levende jongen met de twee dooie samen in 'n zak gepropt en verdronken — de keeshond verhuisde naar 't overzijbordeel.

Semmy zelf reisde 'n nacht en 'n dag met landverhuizers, Polen, mijnwerkers en arbeiders. Zoo vervloekt-lang had-ie nog nooit in 'n trein gestaan. Onder de zijbank, waarop anderen zaten, lag z'n bordpapieren met touwtjes gebonden valiesje. In z'n jaszakken builden pakjes met besuikerde boterhammen en Tilsiterkaas, die-ie met voorbeeldig overleg 'n uur voor z'n vlucht klaar had gemaakt. Maar eten, waarachtig-eten, dee-ie niet. De zenuwen, de vermoeidheid zaten 'm dwars. Geen twee happen wrong-ie door z'n keel. 't Breslauer verleden, de herinnering, was te versch. Tegen den rammelenden, schokkenden, dreunenden wagonwand aangeleund, dacht-ie 'r met wegsliependen moed an in 't eerste, beste station weer uit te stappen, en in Breslau de luiken van de ramen te nemen. Maar wat dan? Zou-ie dan tòch niet binnen 'n week door huisheer en schuldeischers op de keien worden gesmeten? Nee. Hij had a gezeid, most b zeggen. En hij zei b. Dien nacht probeerde-ie staande te slapen. 't Was 'n overvulde wagon. 't Stonk 'r. As-ie schuchter vroeg of 'r geen raampje open mocht, gaven ze niet eens antwoord. Doodelijk op, geradbraakt, maakte-ie van 't valies 'n zitje. De touwtjes barstten en 't beetje linnen, de twee halfhemdjes, de kousen, 't zondagsche pak en de pakjes papieren, die-ie niet had durven verbranden, tolden met 't stukje zeep, de portretten van vader en moeder, den haarborstel en de nieuwe papieren manchetten over de zwiepende, morsige, bespuwde planken van den wagon. Midden in den nacht werd-ie 'r om uitgelachen, want slapen deeën enkel de boffers, die tegen mekaar angedoken op de twee banken konden rusten. De rest kletste, lachte, dronk, speelde kaart, vloekte, ruziede. En 't duurde — duurde eindeloos. Om 't kwartier of half uur stopte de trein, werd 'r gerangeerd, haakten ze goederenwagens aan, moest 'r gewacht worden tot de hoofdlijn weer vrij was. Soms smeet een van de landverhuizers op de bonnefooi 'n deur open, en als dan de kondukteur zei dat ze den tijd hadden, aarzelde Semmy zoo'n verlaten, kil perron in, en terwijl anderen 'n borrel of 'n kop koffie trachtten te krijgen, sloop hij naar 'n waterkraan en slurpte uit de kom van z'n handen, om 't even of 't drinkwater was of niet. Dan weer haastig naar den wagon terug, 't fluiten van de locomotief niet vertrouwend, bang dat

de trein zonder 'm zou vertrekken en dat ze 'm met z'n beetje bagage 'n loer zouden draaien, leunde-ie opnieuw tegen den wand, als z'n plaatsje niet in was genomen, en keek naar 'n jonge vrouw van de landverhuizers, 'n pracht van 'n deerne, die 'r borsten aan 't mansvolk liet zien, als ze 'r zuigeling te drinken gaf. Nooit vergat-ie die reis, 't staan op gezwollen voeten, 't inademen van stofkrinkels uit de planken opgedwarreld, 't mis-selijk worden door 't stampen, slingeren, rukken van den wagen, die in iedere bocht uit de rails leek te kantelen, 't botsen der buffers als de vaart werd verminderd, 't klagend loeien van koeien wanneer de trein op 'n sein wachtte, 't huilen van de zuigeling en de stijgende norschheid van de pootige kerels, wier ruwe gezichten nauwelijks door 't lampje werden beschenen. Ook de morgen bracht geen verlossing. 'r Stegen mijnwerkers uit, anderen namen hun plaats in. En 'r nijdigde 'n felle, snerpende ruzie. De jonge deern met de zuigeling werd door 'n schooier met altijd-starende, staal-harde, bijtende slangoogen lastig gevallen. Ze draaide 'r hoofd af — hij liet 'r niet los. Ze keek door 't raam — hij ging dicht naast 'r staan, loerde, lachte. Toen stiet ze 'r slapenden man an. De stemmen schreeuwden ruig en woest, en als 'r geen arbeiders partij hadden getrokken, zou 't op messen uit zijn geloopen. De zon joelde kort na zevenen binnen, over-vlamde de ruiten, begon den wagen te stoven. Dat maakte nog moeier, nog ellendiger. Uitgeput hingen de landverhuizers tegen mekander. Om beurten zaten de vrouwen, de mannen, om beurten sliepen ze. En als 'r gepleisterd werd, om nieuwe goederen-wagens aan of los te haken, werd 't 'n dringen, om buiten op de stoffige perrons 'n luchtje te happen.

Met blaren onder de voeten, bij onweer en stortregen, kwam Semmy Lubinsky, na meer dan zestien uur in dien vierde-klas-wagen te hebben gestaan, in Berlijn aan. Gaar, groen-witjes, 't valies dan in de linker, dan in de rechter hand, modderde-ie door de plassen, 'n goedkoop logement tenminste voor dien eersten nacht zoekend. An lager wal was-ie niet. In den binnen-zak van z'n vest, door 'n stel veiligheidsspelden voor anker, droeg-ie 'n portefeuille met honderd-dertig Mark, 't door de politie afgestempeld „verhuisbiljet”, z'n geboorteakte, 'n lot „Rote Kreuz”, waarvan de trekking over 'n paar dagen moest plaats hebben, 'n kwart dozijn préservatifs — van 't overzijbordeel was-ie 'n veertiendaagsch, doch voorzichtig habitué geweest, 'n net-geschreven staatje van hebben en houden (eens hoopte-ie z'n

verplichtingen na te komen) en 'n uit 'n waarzeggers-automaat getrokken blaadje, waaraan-ie met bijgeloovig vuur gelóofde, 'n papier-vlodder, dat woordelijk zei: „Sie sind so voller Tatkraft und Energie, dass Sie sich zu wenig Ruhe gönnen. Sie fangen dadurch zu viel auf einmal an und können nachher nicht alles durchführen. Es wäre viel besser, langsamer vorzugehen, denn dadurch würden Ihre Erfolge grösser sein. An Geld wird es Ihnen indes nicht mangeln. Ihr Leben wird lang sein, ohne Krankheiten, jedoch durch zwei Unfälle gestört, die beide glücklich verlaufen. In der Familie werden Sie einige Unannehmlichkeiten haben.”

Met z'n geldswaarden, papieren en toekomst-voorspelling, sjokte Semmy Lubinsky over 't asfalt. Moe, doornat, zonder eenig plan of voornemen, liep-ie de ongewoon-brede, drukke, hel-verlichte straten door. En toen-ie eindelijk, na vier-, vijf-maal z'n hoofd te hebben gestooten — goor en verreisd als-ie 'r met z'n zwart, ingezakt papieren boord en z'n sjofele bagage uitzag, lustten de meeste portiers 'm niet, of wanneer ze 'm lustten was hèm de prijs van de kamer, zonder ontbijt, meer dan 'n schrik om 't hart! — toen-ie eindelijk vier-hoog lag, door de oververmoeidheid, 't vreemde, zuur-riekend bed en 't roggelend snurken van 'n buurman, geen oog dicht kon doen, griende-ie om z'n verlatenheid, z'n niet weten wat te beginnen, z'n vaal-angstige aanvoeling van de millioenenstad. Heel vroeg, al om vijf, stond-ie op. Eerst hing-ie 'n poos uit 't raam, keek in de diepte, naar 't nattig glimmende asfalt, de schaarsche mensen, de gesloten winkels, de paar wachtende „Droschken”. 't Viel 'm alles mate-loos, diepst-wanhopig tegen. 't Leek niet te aanvaarden, vol bezwaren en moeilijkheden. 't Liefst had-ie 'n biljet terug genomen, en in de groezelige achterkamer, waar vader gestorven was, den storm ondergaan. Hoofdpijnachtig, willoos, stak-ie, zoo nuchter as-ie was, 'n zware sigaar op, en op dat oogenblik vergat-ie negen tienden van z'n troosteloze eenzaamheid. Bij een van de overziburen, ook vierhoog, kleepte 'n vrouw zich aan. Omdat 't nog zoo vroeg en 't weer zoo drukkend-zwoel was, had ze 't gordijn weggetrokken en 't raam geopend. Van uit de donkerte van zijn dakkamer loerde Semmy Lubinsky. De sigaar bekluivend, zwaar door z'n neus ademend, zag-ie 'r bloote borsten en armen, 'r frisch gezicht en 't lange, vlamme, goudblonde haar, dat bij iedere armheffing over borsten en hals schuimde en plaste. Sensueel manneke, als-ie van af de jongensjaren ge-

weest was, enkel z'n gepruts om geld te verdienen bij groote erotische gedachten en kleine, immers dure, erotische daadjes vergetend — nog nooit, om z'n ouwekereltjeshoofd op 't zwak jongenslichaam en de slappe beentjes, door 'n vrouw b e g e e r d, en zelf vol gestadig verlangen, was 'r maar één ding, dat 'm in z'n buien van melancholie en moedeloosheid, z'n stemmingen van flegma en onverschilligheid, plots en veerkrachtig opmonterde: 't lijf van 'n vrouw. Wat de schooier in den vierde-klas-wagen, driest-onbeholpen gedaan had, had hij door z'n uitgeputheid heen, bescheidener, minder in 't oog vallend, maar opgewondener volgehouden. En in Breslau, wroetend om zich uit de klem te redden, op heete kolen zittend na mislukte, kleine spekulaties, was 'm 't bordeel met de verlepte, niet meer voor de groote stad geschikte aftandsche meiden, telkens weer 'n toevlucht en 'n troost geweest. Nu, inert, gekookt, ziek en bang voor de reuzenstad, waar-ie 'n tweede leven zou beginnen, loerde-ie met branderige, 't hoofd uitgloeierende oogen, en toen de overbuurvrouw 'm in de spiezen kreeg en nijdig 'r raam dichtbonsde, nam hij 'n schoon boord uit 't bordpapieren valies, en met fiksche energie, neuriënd en opgekikkerd, kuierde-ie 't ontwakend Berlijn in.

Van 't geen 'r later, in komende jaren, met 'm gebeurde onthield-ie nauwlijks de détails. 't Werd 'n benauwend, gejaagd, grijze haren gevend geworstel. Dat van de reis, 't zestien uur staan in den trein, 't gekrakeel om de deerne met de zuigeling, 't door modder en regen heen zoeken naar 'n bed, 't wakker liggen en 't als eerste evenement beloeren van 'n zich aankleedende christenvrouw met goudhaar, vergat-ie nooit en vertelde-ie graag met 'n sentimenteel gekrop in z'n keel. Over de rest praatte-ie weinig — de rest: goeie God, wat had-ie niët meegemaakt! 'r Waren dagen, dat-ie met „Ansichten" in koffiehuisen ventte, dat-ie 'r nooit meer bovenop meende te komen — en dagen, dat-ie zich, snuivend van lekkere rust, stiekeme weelddingetjes veroorloofde. Wat 'r an zwendel in de wereldstad denkbaar, mogelijk en zonder last met de justitie uitvoerbaar was, had-ie met overleg in toepassing gebracht. Niks was 'm vreemd en an letterlijk alles had-ie zich om beurten de vingers gebrand. Maanden colporteerde-ie advertenties voor 'n schandaalblad en plotseling was-ie pachter van 'n „Ballhaus". Tweemaal dee-ie den „Offenbarungseid"¹⁾ en tienmaal was-ie op 't randje af 'n wel-

¹⁾ De eedsverklaring bij faillissement dat men niets bezit.

gesteld burger. Soms kende Berlijn 'm als schurftigen straathond en dan ineens, zonder dat iemand snapte waar-ie de luxe vandaan sleepte, kuierde-ie als 'n keurig verzorgde fox met 'n blauw lintje an den halsband.

Bij de vijftig geschiedde de catastrofhe. Z'n heele, kwaad-aardig tezaam geschraapte kapitaaltje raakte in Engelsche goud-shares vast, en tegelijk diende 'n officier, waarvan-ie 'n geheim wist, en die-ie lang genoeg geld af had geperst, 'n aanklacht tegen 'm in. Waanzinnig van angst — 'r leek ditmaal geen ontkomen aan de wanhoopssituatie — dronk-ie dien avond — z'n gewoonte om geen drank an te raken vergetend — ontelbare glazen, schijnbaar-onschuldige, kouwe Zweedsche punch in 'n kleine, elegante, druk door acteurs, studenten en hippen bezochte Bar. Op 'n kruk voor 't buffet, de armen op 't glanzend schenklad gesteund, bezoog en beslurpte-ie 't rietje, bekeek z'n ouwelijk hoofdje, 't aan de slapen grijzend haar, de afgezakte schouders, in de wandspiegels, en tracteerde door 't dolle heen, zonder de consumpties te tellen, een van de buffet-dames met vuurrood haar, die omdat ze zwanger was en op advies van den dokter niet te onmatig mocht leven, de voortreffelijke „cocktails", als-ie omkeek of voor zich uit zat te dommelen, met 'n beminnelijk-zakelijke gratie in den glazenspoelbak leegde. Gladweg dronken, niet wetend wat-ie dee, waar-ie was, wat 'r met 'm gebeurde, liet-ie zich in 'n auto sjourren, vroeg den chauffeur geen geld van 't tien-Markstuk werom, en plompte op z'n kamer in den stoel voor 't schrijfbureautje. En daar — bewusteloos, met opzet of bij ongeluk — niemand was 'r getuige van, en 'm zelf bleef 't 'n mirakel — pleegde-ie... zelfmoord. Hij, Semmy Lubinsky, te lafjes om zich ooit met ruziezoekers in te laten, hij die geweld 'n ding voor gekken en 't vuistrecht 'n ergernis vond — hij, die 't gijntje gelanceerd had, dat je „niet te dicht in de buurt van 'n sabel most kommen, want dat zoo'n ding mogelijk a f k o n g a a n!" — hij die zich 'n revolver aan had geschaft, omdat 't altijd goed was zoo iets g l i m m e n d s bij de hand te hebben, ofschoon-ie 'r niet aan zou gedacht hebben den haan onder welke omstandigheden ook over te halen — hij, zoo huiverig voor den dood, dat-ie om elke neurasthenische inbeelding naar z'n dokter liep en 's nachts 'n pitje in z'n slaapkamer liet branden — hij, die niet voor 't eerst door 'n advocaat, bij „gebrek aan bewijs" vrij was gepleit en nog minder voor 't eerst aan lager wal was geraakt — hij had dien nacht, vermoedelijk in de overspanning van z'n zenuwen en onder de wer-

king der gemeene Zweedsche punch, den revolver zoo misdadig-onzinnig gehanteerd, dat de toeschietende huishoudster, door den knal opgeschrikt, 'm bewusteloos en met 'n deerlijke, gapende wond, naast de omgevallen prullenmand vond. Vier weken lag-ie in 'n kliniek. Vier weken tobde-ie z'n hersens af, hoe 't „angekommen” kon wezen — of de revolver vanzelf af was gegaan — of-ie op dat moment krankzinnig was geweest — of-ie 't wel zelf, zèlf, had gedaan... De vijfde week kwam-ie met 'n zwart lapje voor 't linkeroog, dat ontoonbaar-verminkt was, onder behandeling van 'n tandarts, die dagen lang boorde, hamerde, plombeerde, om de door den kogel verbrijzelde tanden en kiezen naar beste menschelijke wetenschap te vullen en te „overbruggen” — de zesde week wandelde-ie weer in 't zonnetje Unter den Linden, den rechtvaardigen God dankend, dat-ie 'r zoo uitnemend af was gekomen, dat de Engelsche goudshares 'n slordige paar procenten hooger waren en dat de officier, bevreesd voor 't onderzoek van den rechter, óók, maar beter met 'n revolver gespeeld had...

Van af dien gruwelnacht keek Semmy Lubinsky met een oog. Met 't zwarte, door twee zwarte bandjes om 't hoofd gehouden lapje, de half-vernieelde onderkaak, 't rose litteeken, waar de kogel de wang doorboord had, met 't zware bovenlijf en de korte, wiegelende beentjes, was-ie nog leelijker, nog afstootender dan vroeger. En nog onbarmhartiger voor de debiteuren van 't lompe, vet-kaftige grootboek, dat door den eenigen sterveling, dien-ie op de wereld-van-gauwdieven-en-oplichters volkomen vertrouwde, door Nathan Stief bij werd gehouden. Nathan was z'n rechter-hand, z'n steun, de in b i j n a alles ingewijde. In de kliniek, met 't verstelde hoofd de nachten doorwoelend, beurde de gedachte an Nathan 'm op, en als deze 'm precies op tijd de brieven en correspondentie op z'n bed bracht, drukte-ie 'm met 'n dankbaarheid, als-ie tegenover niemand voelde en nog minder toonde, de beenige hand.

Voor 'n jaar of vijf, toen-ie na 'n zwendel met borgtochten op 't punt was geknipt te worden, en 't op de renbanen met verdachte reuzentips als bookmaker probeerde, lette-ie in 't gedrang 'n bultenaar, precies zoo gedrongen-klein als-ie zelf was, op. Met 't gretig bijgeloof, dat 'm 't papiertje uit den waarzeggersautomaat in z'n versleten portefeuille dee bewaren, sloop-ie achter 't bultje aan, en in de herrie bij den totalisator, lei-ie herhaaldelijk de hand op de vergroeide ruggegraat van 't gedrochtje.

De aanraking van 'n bult dwóng 't geluk.

En 't geluk liet zich dien dag zoo verbazend dwingen, dat-ie Nathan Stief, die z'n eenige vijf-Mark stuk — meer dorst-ie niet meenemen — verspeeld had, en met dikke zorg op z'n gezicht de twee uur naar huis terug wou loopen, 'n kop koffie aanbood. In de meening dat-ie voor den mal werd gehouden, haalde de bultenaar kregel de schouders op. Ongeduldig wees-ie naar z'n mond, en toen had Semmy Lubinsky 'm kunnen omhelzen: Nathan Stief was bijna zoo gebrekkig op de vlakke gekomen als z'n vader, zaliger nagedachtenis: hij had 'n fortuin-aanbrengenden, anderen fortuin-aanbrengenden bochel, en hij was al als kind, door 'n keelpolyp-operatie, ongeneeslijk-stom geworden. Nathan, glunderend van plezier, dat-ie in die volte 'n mensch met rechtschapen tong, die 't manuaal der stommen voortreffelijk verstond, had gevonden, accepteerde de koffie, accepteerde 'n door vliegen besprongen portie koek, dankte met uitkrullende lippen voor de gulheid, waarmee de ander z'n tram betaalde, en 'm in de stad op longenhachee, aardappelsla en bier trakteerde, en 'n paar dagen later, zat-ie op proef op 't kantoortje van Semmy Lubinsky & Comp., zwiigende, aan niemand wat oversmoezende, zich met niets bemoeiende, alles vinnig-beluisterende klerk, aan wien je onvoorwaardelijk je brandkast en je contanten kon toevertrouwen, omdat 'n stomme bochel zóó gesignaleerd was, dat-ie 'r onder geen omstandigheden vandoor zou gaan. En daar dacht Nathan Stief geen seconde aan. Integendeel. Murw geknauwd door 't leven, getrapt, in 'n hoek gewrongen, dankte-ie 't genadige toeval, dat-ie z'n kop zoo zalig boven water kon houen. Hij verdiende nu dubbel. 't Mes snee aan twee kanten. Overdag schreef-ie met volmaakte rondschriftletters in de boeken van Lubinsky & Co. — 's avonds, dikwijls 's nachts, als 'r gerepeteerd werd, zat-ie als pianist in 'n tingeltangel, waar alleen „verplichte consumptie” was, waar de kelnerinnen de heeren tot vlugger drinken animeerden, en waar-ie de vrouw had leeren kennen, waarmee-ie getrouwd was, en bij wie-ie 'n dochter van achttien had.

Op proef bij Semmy Lubinsky gekomen, was-ie 'r na vijf jaar de man, die alles ordende, die nauwkeurig wist waar de kavels beleend goed op de zolders leien, die waarschuwde als 'n klant met rente-betaling en aflossing in gebreke bleef, die in een woord hart voor de zaak — 't „Lombard- und Lagerhaus van Semmy Lubinsky Comp”, tegen welks schild de rottingstok van Erich Schüler, dien vroegmorgen zulke principiële bezwaren uitte — toonde. Toch gaf-ie 't spelen in de nu meer gemoderniseerde

tingeltangel, die 'n zijlokaal als „wijnafdeeling” in had gericht, die echte „damesworstelwedstrijden” organiseerde en behalve verplichte consumtie ook 'n verplicht programma à twintig Pfennig eischte, niet op, omdat Semmy Lubinsky van den gezonden stelregel uitging, dat je niemand moest laten blijken dat je 'm noodig had, derhalve niet te scheutig met loonsverhooging dee — èn omdat 't z'n dierbaarste eierzucht was z'n rechtlijvig dochtertje Wanda 'n „opvoeding” te geven. Als-ie had kunnen vermoeden, dat Semmy Lubinsky z'n bochel voor geen goud miste, dat de eenoogige patroon 'r heilig in geloofde, dat de aanwezigheid van den bultenaar naast de brandkast, de waarde van 'n talisman bezat, zou-ie misschien zulke eischen gesteld hebben, dat-ie z'n avonduren vrij had gekregen. Maar dat liet Semmy niet merken...

Arthur Fritz Ginzel van 't „Atelier-voor-moderne-haarwerken”, Laurie's buurman, beklom de steenen, uitgelopen treden, rond de goederenlift, stapte de ijzeren deur met 't opschrift: „L a g e r u n d S p e i c h e r r a u m d e s L o m b a r d u n d L a g e r h a u s e s” voorbij, en schelde aan de tweede ijzeren deur, met de vervelooze letters: „Eingang zum Comptoir. Bitte zu klingeln. Geschäftszeit von 9—6”. Dat aanschellen was wel onnoodig, omdat de deur meestal aanstond, maar Semmy Lubinsky kon als de hel uitvaren, als-ie 't vergat en-ie zelf in 't prikkelbaar humeur was, om 'r aan te denken.

Nathan Stief dee open.

„Morgen”, zei de barbier.

Nathan knikte, wees naar de tusschendeur van de ruime zolders, waar Semmy zich gewoonlijk liet scheren, om door geen „beter” bezoek gestoord te worden — en klom weer wijdbeens op 't krukje achter den lessenaar.

'r Was bezoek. Bij 't ouwerwetsch schrijfbureau van den patroon, 'n bureau met openkleppende, volgestopte vakken, waarin Nathan alleen in gevallen van opperste f o r c e m a j e u r e mocht morrelen, zat 'n prima-gekleed heer met panama-hoed, witte handschoenen en nieuwe souspieds, die zich bij 't openscharnieren der deur onrustig, bevreesd h i e r gezien te worden, omkeerde.

„Mijn baardschrapper”, zei Semmy Lubinsky, de honneurs waarnemend, en zonder verder van den kleinen, schralen, geelbleeken barbier notitie te nemen, vervolgde-ie met 'n voor 't gave oog balanceerende loupe, de controle van 't driemaandsch-

acceptformulier, dat Nathan met zeldzaam mooi gecalligrapheerde rondschriftletters uit had geschreven.

Met voorzichtige slofstapjes, om de heeren in 't kantoor niet te hinderen — soms wachtte-ie halve uren — drentelde Ginzl tot aan 't haveloos spinragvenster, dat, drie-hoog, op de „Stadt-bahn" uitkeek. 'r Passeerden juist twee grijs-vuile, langzaam opstommelende treinen. De wagondaken, met de zwart-gesmookte luchtkokers, schoven futteloos aan mekander voorbij. De witte stoomslieren der locomotieven floepten klapwiekend naar de open plaats van 'n fabriek, waar kleuterkisten op karren werden geladen. De huizen, de muren, de kozijnen, de spoorwegbalustrade, 't fabrieksterrein — alles was roet-goor, oud, verweerd, en 't smijdig zomerzonnetje, dat jong-montere glansgeulen groef, als de achterzij-baksteenkolossen geen schaduwen norschten, had 'r leut in 't groezel-verlepte nog meer te ontredderen.

Geeuwend — hij had geen nachtrust gehad, zóó gesappeld dat-ie z'n duim aan de haarstrengen stuk had gehaald — zette de barbier zich in een van de twaalf voorbeeldige „clubsessel", die de een of andere meubelmaker beleend moest hebben, en verkneuterde zich aan 't godgezegd zitje en de veelheid der roerende goederen, waarop Semmy Lubinsky geld schoot. Naast mekaar, elk met 'n ander inventariscijfer, elk vermoedelijk van 'n ànder eigenaar, omdat de nummering met te wilde, onmotiveerbare sprongen uiteenliep, lummelden gelakte en eikenhouten pianos, sommige nieuw, andere zwakjes beschadigd. Iets verder stonden massieve, bont-opgedirkte buffetten, eetkamer-ameublementen, kompleete „Herrenzimmer", en weer verder, achter gesloten houten hekken, had je enorme stapels koopmansgoederen. Semmy Lubinsky & Comp. deden e n g r o s. Voor den kleinen man had je prutsfirma's en 't „Königliche Leihamt" met z'n ongehoorde concurrentie van maar twaalf procent in 't jaar — voor den benarden middenstand, winkeliers, voor mannen-van-eer en particulieren, die snel en „diskreet" geholpen wilden worden, en die als ze geen erfenis te wachten waren of geen soliede borgen konden stellen, 'r niet tegen opzagen hun meubilair tijdelijk naar de tegen brand- en waterschade verzekerde zolders van 't „Lombard- und Lagerhaus" te doen verhuizen — voor die in-de-knel zittenden nam Semmy Lubinsky coulant de belangen waar. Coulant, streng-reëel. Omdat de wet 't opleggen van woekerrente verbood, en je met de twaalf procent van 't „Königliche Leihamt" je kosten niet dekte, betaalden de klanten van de

firma Lubinsky behalve de wettelijk getolereerde rente van 'n driemaandsaccept, dat geprolongeerd kon worden, de kosten van 't bewaren der goederen, de kosten van 't eventueele onderhoud, de kosten van de brandassurantie, de kosten van de inbraakassurantie, 't vervoer heen, 't vervoer terug — en dat alles naar plaatsruimte en waarde berekend. Ieder in nood werd geholpen. Ieder betaalde matige rente. Ieder betaalde bloedgeld voor den „opslag” op Semmy's zolders. Het was 'n met zorg overlegde, voorbeeldige, zakelijke methode, die voor iederen schipbreukeling 'n uitkomst was. Werden de accepten niet op tijd betaald, of op tijd door betaling van driemaandelijksche rente plus driemaandelijksche opslag-kosten geprolongeerd, dan had de firma Semmy Lubinsky & Comp. 't contractueele recht, de als waarborg gedeponeerde goederen „voor rekening” van den patient te verkoopen en de „eventueele” mindere opbrengst door 't accept op den schuldenaar te verhalen. Maar dat laatste was nog nooit nodig gebleken, daar de eenoogige taxateur van de firma zich niet zoo in de waarde van goederen, die-ie al in z'n Breslauer jeugd jaren had leeren kennen, pleegde te vergissen.

Van dezen handel in accepten, met verademing geteekend en met wanhoop ingelost, had de barbier Ginzl, wiens bestaan aan „Haararbeiten”, mes en zeepkwast vastzat, niet 't flauwste benul, en als-ie 'r van geweten zou hebben, zou 't nog latijn voor 'm geweest zijn. Hij bewonderde alleen den gestadig wisselenden, met 't jaargetij varieerenden voorraad van den kleinen eenoog, en — als-ie op 't kantoor zelf bediende — de gek-makende hoeveelheid rulle bankjes, die de zwijgende Nathan Stief minutenlang met speekselnatte vingers telde.

Vandaag duurde 't wachten korter dan gewoonlijk. Na 'n klein kwartier plofte de ijzeren buitendeur dicht. De meneer met den panama, de witte handschoenen en de souspieds, wipte fluitend, met geld in z'n vestzak, rondom de goederenlift naar de straat, en Semmy Lubinsky trok op den meubelzolder z'n luster jasje, z'n linnen boord — papieren droeg-ie niet meer — en z'n das uit. De tusschendeur naar 't kantoor liet-ie schuins open. Hij vertrouwde geen vreemden, en onder 't mes van den schrielen, bleeken, krom-schoudrigen barbier had-ie doorlopend de onaangename maniakale gedachte, dat de armoedzaaiër, wien je den honger van 't gezicht las, 'ns plotseling krankzinnig zou kunnen worden en zich aan z'n strottenhoofd vergrijpen.

Daarenboven praatte-ie onder de bewerking door met den

bultenaar, die 'm met 'n half woord begreep, en 'm met rare vingertrekkingen antwoordde. Van dat laatste snapte Ginzl geen jota...

Lubinsky was in 'n opgewekt-humane stemming. De ochtendstond had goud in den mond gehad, had de week onberispelijk-goed gemaakt.

„Ginzl, jongetje”, babbelde-ie 'n tikje lispelend, omdat de vernielde onderkaak 'm 't spreken bij heet weer moeilijker maakte: „knippen èn scheren, jongetje! Heb-ie alles bij je?”

„Ja, meneer, as u de kapmantel maar geeft!”

„Nathan! De kapmantel!”, riep de patroon, en Stief, 'r op verdacht, kreeg uit de kast bij de copieerpers 'n opgerold stuk vloeipapier, dat al maanden gediend had, maar nog in uitstekende conditie was. Terwijl spreidde Ginzl 'n half dozijn „Vorwärtsen” en „Deutsche Tageszeitungen” — in wat werd 't goed al nièt geëmballeerd, als ze 't naar boven droegen! — tot 'n morstapijt voor 't haar, zette 'n clubsessel in 't midden — haar gaf geen vlekken — en de schaar begon in Semmy Lubinsky's peper-en-zout te happen. Echter met tegenzin. Ginzl kende geen belabberder baantje dan 't kappen van den eenoog. Als de eigenaar van 't Lombard- und Lagerhaus zich liet snijden, moest 't zwarte lapje, dat met z'n bandjes om den schedel greep, los worden gehaakt, en 't verwoeste oog, met de halfvergroeiende leden en den bloederig-gezwollen appel was miserabel om an te zien.

Zoolang de schaar bezig was, praatte Lubinsky minder met Nathan. In z'n handen hield-ie 'n kleinen spiegel, om de coupe te controleeren, en 't gezwendel van den barbier, die z'n verloren tijd in wou halen, tegen te gaan.

„Veel werk, Ginzeltje?”, vroeg-ie zeurig-belangstellend — 't interesseerde 'm geen lor — je leuterde maar wat...

„Ja, Goddank, meneer! We kennen 't niet af, ik en me compagnon, hëhëhë! Uw hoofd meer voorover, meneer!... Vannacht, ja vannacht, hebben we zonder ophouen geploeterd, me vrouw en ik! Om half twee is zij gaan slapen tot vier uur. Toen heb ik 'r gepord, hëhëhë!, en ben van vier tot zes op haar warm plekkie gekropen, hëhëhë! Enne, om zes heb ik 'r weer afgelost... An twee uur gezonde slaap heb je in dezen tijd van 't jaar rijkelijk genoeg, wat? Is 't niet, hëhëhë?”

Met onnoozele geitlachjes, dicht over de schaar gebogen, plabberde-ie aan een stuk door, prat op z'n taai werken en de fut waarmee-ie 't uithield. Sinds-ie z'n aan toevallen lijdende

vrouw getrouwd had, om geen alimenten-ballast¹⁾ an z'n beenen te krijgen, en sinds-ie bijna uitsluitend voor haarfabrieken sloofde, omdat 't meer rendeerde dan 't gepruts bij 'n kleinen kapperspatroon — bij de groote in 't Westen had-ie door z'n ongunstig voorkomen geen kans — sjouwde-ie hardnekkig en zich zelfs sigaren ontzettend, om zich te vestigen. Dat was z'n ideaal. Daar dacht-ie over nacht en dag. Daar potte-ie geduldig, elke vijf Pfennig weggelukkig, op eten en drinken bezuinigend, voor. Maar elk nieuw kind had 'm alweer met 'n vaart achteruit gezet, en vooral de laatste bevalling, waarbij Grete vier weken had moeten liggen, was 'n gemeene strop geweest, had 'm zelfs met de huur in 't gedrang gebracht. Nou was 'n parterre-woninkje in 'n Gartenhaus met uithangkasten aan de voorzij, z'n gloeiendste hoop. Al moest-ie 'r bij inzakken, bereiken zou-ie 't, en af en toe nam-ie bij Lubinsky, voor wien 500 Mk. 'n peuleschil was, 'n doorzichtig-leep, onhandig aanloopje, dat niet „begrepen” werd. Ook vandaag snapte de eenoog geen woord van de toespelingen. Hij knikte enkel slaperig, zei afwezig: „Ja, ja”, of: „Ja, zeker”, en bekeek verveeld 't ingevallen, magere, leelijke barbiersgelaat met de bruine oogwallen, de scherpe jukken en de baardstoppels-om-'t-havikskinetje, in 't verveerd handspiegelkje, dat even geel-groenig-verwezen z'n eigen gezicht reflecteerde. Hij hield niet van verhalen-van-hard-werken en nog minder van sluwheid, die je met soeplepels van elke lettergreep, elk oogengeknipper kon scheppen. Daar had-ie in zaken al te veel mee kennis gemaakt. Niks voor hem. Zóó'n afbetalingsklant kon-ie net nog gebruiken!

Ginzal praatte, de schaar klikte, klakte — de bosjes haar glejen als zwarte sneeuwvlokken over den papieren mantel. Toen kwam Nathan Stief met 'n uitgesponnen grijns rond den goedigbreeden mond, en met komiekig-wriemelende vingers iets vertellen, en dat moest allerdolst zijn, want Semmy stuiplachte zoo onder 't afhingende vloeit, dat-ie tot zelfs 't zwarte ooglapje liet glippen. Beminnelijk-gedienschtig bukten Ginzal en Nathan, maar de bultenaar was de vlugste. An z'n kantoorjasje schuierde-ie 't fluweelen vodge, witgevoerd van binnen, schoon, en lei 't op de klep van 'n fonkelnieuwe, nog nooit bespeelde vleugelpiano. Dan schommelde-ie weer naar 't kantoor terug en Ginzal harkte 't borstelig haar van den eenoog op de tanden der kam, en de

¹⁾ Alimenten: de verplichte verzorging.

schaar beet 'r zoo lekker op los als 'n eend in 'n krooskwak.

Tweemaal ging de schel over, zat Semmy Lubinsky in onbeweeglijke luistering, moest de barbier ophouden. Gewichtige dingen waren 't niet: 'n „Geldbriefträger" met 'n quitantie en 'n opkooper, die teruggestuurd werd. Verder bleef 't rustig, zoo genoegelijk-rustig, dat de eigenaar van 't „Lombard und Lagerhaus" bij 't gescharrel an z'n haar, 'lijk 'n geaaide poes indommelde.

„Is 't na uw genoeg?", vroeg Ginzel, 'm wakkerschrikkend. Den scheerhanddoek hield-ie tegen 't beknipte hoofd, om 't uitkijkje makkelijker te maken.

„Daar zit nog 'n piek", wees Semmy, heen en weer verzittend: „en daar hebbie geknoeid, jongetje! Over wat hebbie zoo'n haast?"

Op alles ja zeggend, nooit in de contramine, mikte de kapper de oneffenheidjes weg. Dan moest-ie met de punten der schaar de stekelharde haren uit Semmy's oorgrotten peuteren, en als dan, God zij geprezen!, 't lapje weer voor 't monsteroog plakte, zeepte-ie met z'n hand de litteekenwang en 't misvormde kinnetje in. Onder 't mes zat Semmy Lubinsky als 'n muisje zoo stil. Want al verstond Ginzel 't vak als z'n naam, in de buurt van de litteekens, die soms 'n kelner: „Herr Dokter" deden zeggen, werd 't gevaarlijk.

„Dank je wel, jongetje", zei Semmy, eindelijk opstaand, en voor-ie zich bij 't kraantje op 't kantoor afspoelde, telde-ie veertig Pfennig voor 't knippen, vijftien voor 't scheren en vijf Pfennig fooi neer. Bij den barbier op den hoek kreeg je 't goedkoopster gedaan, en hij zou 'r ook niet aan gedacht hebben, zich op kantoor of thuis te laten bedienen, als-ie 't oog in 'n Salon had kunnen ontblooten en de litteekens aan de eerste de beste handen had durven toevertrouwen. 't Fatale revolverschot had Ginzel 'n klant voor 't leven bezorgd.

„Hoe laat wil meneer morgen?", vroeg de barbier, den papieren mantel weer netjes in de plooiën vouwend.

„Om twee uur precies, Ginzeltje!"

„Morgen, heeren..."

„Morgen", zei de patroon, de kin bij de kraan.

Nathan knikte, glee van z'n kruk, maakte den zolder an kant. Met 'n langen stoffer zwiepte-ie de stuivende haartjes van de kranten, die nog te gebruiken waren, onder de vleugelpiano. Hij hóéfde dat soort werk natuurlijk niet te doen. Hij dee 't c o n

a m o r e, zooals-ie alles met genegenheid voor de zaak prutste en prakkizeerde. De „Vorwärts” en „Deutsche Tageszeitungen” — lektuur voor Semmy Lubinsky! — gladde-ie bij den hoop en met 't brokje papier, waarop Ginzl de zeepkwakken gesmeerd had, liep-ie naar 't kantoor terug. De ouwe prullenmand, naast 't bureau van den patroon, de mand waarin Semmy met opzet en bekwaamheid pleegde te spuwen, om gesnuffel, zelfs van z'n vertrouwde tegen te gaan — bijzonder-confidentiële snippers gingen in 't closet — kreeg 't restant.

„Nathan, kind”, zei Semmy Lubinsky, z'n kin voor 't spiegel-tje drogend: „ga jij wat sigaren voor me halen, wil je?”

„Van acht, van tien, of van twaalf?”, vroeg de bultenaar-boekhouder, de vingers dicht bij z'n machtelozen mond strekkend.

„N o b l e s s e — en tien stuks”, zei de patroon, die van tien bedoelend.

Nathan knikte, nam 'n Mark uit de „kleine kas” en 't eigeel zomerhoedje, dat in den regen van menig seizoen zoo hard als 'n veertiendaagsch-ouwbakken brood was geworden, van den kleerenstandaard, en trok de ijzeren deur achter zich toe.

Z'n met stalen hoeven voorziene hakken behamerden de treden der trap, klapperden echos in de holte van 't trappenhuis.

Semmy trok z'n vest aan, schoot in z'n jasje, schreef 'n briefkaart, verscheurde 'r, smiet de flardjes in de mand, spuwde 'r in, en voor-ie voor de tweede maal begon, opende-ie 'n vak van 't gecompliceerd schrijfbureau, dat 'n bankroetier had toebehoord, en schonk zich 'n kroesje c o g n a c f i n e, van 30 Pfennig koffiehuisprijs, in. Sedert de vervloekte kouwe Zweedsche punch 'm zoo waanzinnig met den revolver had laten manoeuvreeren dronk-ie geen druppel meer. Alleen op dit uur van den dag, voor 't middageten, pleegde-ie 'n apéritif te snoepen. Een. En vandaag, na de paar buitengewoon-gelukte transacties, welgeschoren, welgeknipt, had-ie 'r bepaald trek in. Kluk, met één polswrichting, hevelde-ie 't kroesje bij 't goud van z'n gebit, en tegelijk verslikte-ie zich haast. Nee, waarachtig, hij had 'r niet hooren binnenkomen!

„Dag Wanda'tje,” zei-ie, in reflex-beweging 't vak dichtkleppend: „had je niet gebeld? Hè?... Hè?”

„Nee,” praatte ze angstig, bang voor 'n uitbrander, maar nog bang, omdat ze Nathan niet zag: „'k dacht dat vader...”

„Je vader is 'r niet, kleuter,” knipoogte hij met 't eene oog

dat 't kon: „ga zitten... Kom 'r in! Heb-ie 'm niet op de trap ontmoet?”

„Nee,” zei ze, achter 't hekje blijvend en 't krantepakje onrustig in de handen knijpend.

't Liefst was ze de trap afgehold. Ze wist wat 'r wachtte, als ze met 'm alleen bleef — en dat ze zich niet bij Nathan kon beklagen.

„Zoo, zoo,” smoezelde hij, dicht op 't hek, en lacherig driest fixeerde-ie 'r: „ben je zoo vlug na boven geklommen, Wanda'tje, dat je je adem kwijt ben, en 'n paar bellefleurtjes heb gekregen, om in te bijten?”

„Ja, meneer,” antwoordde ze, om wat te antwoorden.

„En krijg ik geen hand?... Nou?... Hè?... 'k Heb je toch in geen maanden gezien — na onze rijtoer!... Hè?... Wil je niet?”

„'k Doe 't toch al,” zei ze, 'm met weezin 'r hand toestekend.

En daar had je 't dadelijk weer, of-ie 'r op geloerd had, 't vrijpostig 'r blooten onderarm bestreelen. Ze rilde als ze 'm ankeek, als ze z'n klamme vingers voelde, z'n hideuzen mond met de goudspitsjes zag. Zenuwachtig poogde ze 'r hand los te trekken — lief-goedig hield-ie 'r vast.

„Ben jij boos op me, Wanda'tje?” vroeg-ie, met z'n wijsvinger in 'r zij piekend.

„Nee,” praatte ze gejaagd, en zich nu stilliger, onverwachter losrukkend, week ze tegen 't houten beschot: „'k ben niet boos, maar 'k hou daar niet van!”

„Van wat niet? Van wat niet?”, vroeg-ie nog eens, en voor de tweede maal piekte-ie 'r op dezelfde plek.

„Toe, laat dat nou!” soebatte ze: „u doet zoo raar als vader 'r niet bij is...”

„Als vader 'r nièt bij is?” spotte-ie 'r met bedoeling na — dan 'r niet meer aanrakend, beloerde-ie met 't bijtend-venijnige oog 't mager-bloot halsje en de stippeltjes vleesch, die de à jour bewerkte, witte blouse, nu ze in 't zonlicht stond, door liet schemeren. Fel was-ie op meisjes van dien leeftijd, fel op de reebruine oogen van juist dat kind, dat van 'r moeder 'n schuldig-zinnelijk gezichtje met haast perverse trekken geërfd had. Mooi was ze niet, mooi kon ze met 'r uitwippende sleutelbeenen, 'r bruinig halsvel, 'r dunne armen niet zijn, maar ze had oogen, prachtig-troebele oogen, die je ophitsten en 'n wel bleeken, maar sappigen mond met klater-witte, egale tandjes.

Voor 'n jaar, door Nathan met 'n boodschap naar 't woonhuis gestuurd — ze moest toen nog zeventien worden — had-ie eerst zoetig-voorzichtig, toen, hoe verlegen-dringender ze: „Hè, toe nee, meneer” zei, smerig-handtastelijk gedaan. Z'n huishoudster was uit. Hij had 't rijk alleen. Niemand hoorde 't gestommel, en als 't kind niet huilend door de eetkamer naar de achtertrap was gevlucht, zou Semmy Lubinsky glad z'n laatste restant gezond verstand hebben verloren. Als ze later weer door 'r vader, wien ze geen syllabe dorst zeggen — Nathan ging voor z'n patroon door 't vuur! — met boeken of papieren naar 't woonhuis werd gezonden, belde ze niet meer aan de voordeur. En zelfs voor de huishoudster was ze bang.

Nog ééns had Semmy Lubinsky gelegenheid gehad 't kind lastig te vallen. In Strausberg, op de renbaan, ontmoette-ie den bultenaar, die 't niet kon laten z'n vijf-Mark te vergokken, met 't dochtertje. 't Was net zoo'n toevallige ontmoeting als den eersten keer van de kennismaking. Opgewonden, verspilziek — 't was 'n winst van duizenden geweest — trakteerde de patroon op 'n auto. Nathan ree achteruit. Zij zat naast hèm. En bij elken schok van den open wagen, van 't vroegdonker en van 'r zwijgen misbruik makend, had-ie onder de beschermende auto-deken naar 'r dij en 'r been getast. Met den vader praatte, lachte-ie — met 't kind dee-ie liederlijk. Week ze uit, dan week-ie mee, tot ze niet verder kon. 't Was 'n marteling voor 't meisje, en uit doodsangst dat 'r ruzie zou komen, dat de bochel, die z'n twee sprekende handen voor 'r zou hebben laten afhakken, iets zou merken, zweeg ze nog eens en verdedigde zich nauwelijks.

Nu had ze 't hatelijk judasgezicht met 't zwarte ooglapje en den walgelijken mond weer en dichtbij voor zich. Ze rook dat-ie cognac had gedronken. Ze zag de haarsprietjes, die na 't knippen op z'n voorhoofd waren blijven kleven. Als-ie nog een stap dee, holde ze den meubelzolder op.

Maar Semmy, die den boekhouder met de sigaren ieder moment wachtte, hield zich merkwaardig in bedwang. Zelfs trok-ie correct 't deurtje van 't hek achter zich toe. Met de elbogen op 't betaalplankje geleund, keek-ie 'r enkel aan — keek-ie door 'r blouse héén — en praatte.

„Wanneer kom je me weer wat brengen, Wanda'tje, bij me thuis?... Zooals toén...? Kom je is bij me op visite?... 'n Jongetje wil toch wel is 'n meissie bij zich zien... Kom je Zondag...?”

„Nee, meneer...”

„Waarom niet? Dat hoef je toch niet an je vader te zeggen, wat?”

„'k Heb voor vader geen geheimen...”

„Zoo, zoo”, zei-ie langzaam en moeilijk — 'r witte tanden, 'r mondje, 'r bloote hals, 't nerveuze gehijg van 'r jonge borsten, 'r heuplijn, 'r miniatuur-voeten wonden 'm zoo op, dat z'n tong leek te dorren: „zoo, zoo! Heb je 'm dan verteld, hoe we — samen — jij en ik — in de auto — of ben je dat weer vergeten? — ge — gevrejen hebben... Nou?... Nou dan!”

„Toe, meneer, hou op met die akelige, vieze praatjes! 'k Zou me wel schamen an vader te zeggen, hoe schandilig u toen...”

„Ik?... Ikke? Wat heb ik dan...?”

„Dat weet 'k niemeer...”

„As je 't dan niet weet, schatje, wat hebbie je dan te schamen? Hè?... Is-ie goed, hè?”

Zwijgend, elken voetstap in 't trappenhuis beluisterend, keek ze naar de vierkante, doorrimpelde, opwippende neuzen van z'n schoenen achter de spijlen van 't hek.

Hij, met de knip van 't deurtje spelend, of-ie weer naar 'r toe zou komen, gaf 't niet op — jammer, dat Nathan niet meer boodschappen te doen had.

„Hebbie je onderlijfie uitgelaten, Wanda'tje?”

„Nee, meneer...”

„O — o — dat dacht 'k zoo...”

„Dan dacht u verkeerd...”

„Zoo — zoo...”, lachte hij, 'r niet met 't brandend oog loslatend: „hebbie vanmorgen gebaad, dat je 'r zoo frisch uitziet?”

„Nee!”

„Nee?... Nee?... Waarom niet?”

„Omdat we thuis geen bad hebben...”

„Zoo... zoo... Da's jammer... Dan most je bij mij, wat? Ik heb 'n bad, waar we met z'n drieën in kennen... En — en ik droog je wel af, hahaha!”

„Dank u wel, hoor!”, zei ze vinnig: „'k wasch me net zoo lief nooit!”

„Zoo”, praatte-ie schor, en even, bij 't tikken van 't wekker-klokje, bleef 't stil. Ze had zich half afgedraaid, om 't loeren van 't oog kwijt te raken — hij, nu-ie niet handtastelijk durfde worden, begon 'r met kleverig-geniepigige woorden te bevuilen.

„Kom-ie Zondag?”

„Vraag 't an vader!”

„Je zal je toch wel 'ns meer hebben laten pakken?”

„Hou u op?”

„'k Heb je laatst met 'n jongen in 't Grünewald gezien...”

„Dan heb u je vergist...”

Ze moest zich bedwingen, om 'm geen kwaadaardigen afhap te geven.

„Voor elken zoen, die je me cadeau doet, krijg je 'n Mark... Hoor je niet?... Me huishoudster heeft wel 'ns meer meissies bij me binnengelaten... Nog wel jongere as jij... En nog banger as jij... Maar as ze eenmaal in d'r hemmetje stonden...”

„As vader u hoorde, zou-ie net zoo misselijk van u worden as ik!”, viel ze 'm met 'n kleur van woede in de rede: „'k zeg 't, hoor!”

„Dat doe je niet”, sarde hij, zeker van z'n zaak.

„Nou, dat zal je zien!”, dreigde ze net zoo doorzichtig-bevreesd als Ginzeltje straks doorzichtig-leep was geweest.

„Je doet 't werachtig niet, Wanda'tje”, knikte hij plezierig-stellig: „en daar hoeft ik niet eens je woord op te vragen, wat?...”

Weer was-ie aan de andere zij van 't hekje, weer was-ie op 't punt den bultenaar te vergeten.

„Ga u weg!”, zei ze razend-angstig: „toe ga nou weg...”

Dat had ze 'm honderd maal kunnen vragen — maar op de trap klotsten de stalen hoeven van Nathan Stief, en de telefoon-schel ging over.

Kalm, zakelijk, of 'r niets was gebeurd, duwde Semmy 't hekdeurtje toe, en riep „Hallo, ja Lubinsky!” in de gehoorbuis, terwijl 't meisje en de buitendeur beloerend. Dan, bol-lawaaïig, schreeuwde-ie „Nee! Verkeerd angesloten!”, en in denzelfden toon, de buis in den haak nijdassend, nam-ie Nathan, om zich 'n houding te geven, en om Wanda te toonen hoeveel lak ie an 'r gedreig had, te grazen:... „Waar blijft-ie?... Most de tabak eerst geplukt worden?... Hebbie voor elleke sigaar 'n minuut noodig!... Bij God, 'n slak ken 't niet langzamer!”

De glunderlach bij 't zien van z'n dochter sloeg op Nathan's gezicht aan flarden. Zoo zon, zoo winter: soms wist je niet of je an Lubinsky haring of kuit had!

„Dat komt”, verklaarde-ie met luidloos bewerende lippen en handen: „omdat hier vlak voor 't huis 'n paard op hol sloeg, en omdat...”

„Hou op met je smoesies!”, zei Lubinsky, alweer goedig-

kregel: „we kennen je, ouwe pierewaaier! Daar!... Omdat je je beenen zoo uit je lijf heb geloopen, hahaha!”

Nathan knikte dankbaar voor de gekregen sigaar, die-ie met z'n plat-groven neus berook, wenkte Wanda naar de zolder-sprekkamer te gaan, hing 't looden stroohoedje aan den kapstok, en van de quasi-aandacht waarmee de patroon 'n contract begon te bestudeeren profiteerend, babbelde-ie achter de zolderdeur, zonder dat 't 'n ander geluid dan 'n voorzichtig-fluisterende meisjesstem leek.

De bultenaar verafgoodde z'n slank, jong dochtertje. Al teederheid werd z'n gebaar — al teederheid glansde in z'n verweerde, omrimpelde, grijze oogen, als-ie met 'r sprak. Zoo cynisch als-ie door z'n mismaaktheid over God en de wereld kon oordeelen, zoo gedwee-teeder werd-ie in haar tegenwoordigheid. De laatste jaren had-ie alleen voor 'r gezorgd. De vrouw, van wie-ie eindeloos geduld had, die 'm als aftakelende tienderangs-chanteuse trouwde, omdat ze anders onvoorwaardelijk 'n boekje van de „Sittenpolizei” zou hebben gekregen, en die 'm al de eerste weken met de onverschilligste driestheid bedroog — kwam niet meer van 'r stoel. Op 'n kermis in Westfalen, zakte ze na 'n met mijnwerkers verbrasten nacht in mekaar. 'r Beenen bleven verlamd, en in den verloopen winter was ze zoo achteruit gehold, dat ze geen glas meer in de bevend-machteloze hand kon vasthouden.

„Ik dank je wel”, praatte Nathan — zij begreep z'n geringste gebaren —: „en ik dacht wel, dat je 't zou merken en me niet laten verhongeren!”

Dien morgen, te lang door 't verbedden der vrouw, die 'm geen nacht liet slapen, opgehouden, had-ie de in papier verpakte boterhammen met „Schmalz” en sneedjes soepvleesch, op den stoel naast de deur glad vergeten — stommitieit, die 'm nog nooit overkomen was. Nou voelde-ie iets ongewoons door de vettige krant heen, en plukte nieuwsgierig 't papier open. Onderweg had ze 'n „neue saure Gurke” voor 'm gekocht, wetend hoe ze 'm daarmee trakteerde.

Omdat-ie met gevulde handen niets kon betoogen, lei-ie de boterhammen met de augurk op den clubsessel, waarop Lubinsky door Ginzal bediend was geworden, zoende 'r links en rechts.

„Dank je”, herhaalde-ie, 'r zoo dankbaar toeknikkend, of ze 'n koningsgeschenk aan had gedragen — dan ongerust omkijkend — Semmy was opgestaan en Semmy's humeur scheen

veranderd — zoende-ie 'r nog eens, de boterhammen in de eene, de reuzenaugurk in de andere hand, en met z'n vierkanten schoen — aflegger van den patroon, maar gaaf! — 't hekdeurtje openhordend, stapte-ie diepst-gelukkig naar de taboeret.

„Dag meneer”, zei Wanda, schuw.

„Dag kleintje”, zei Semmy Lubinsky, opstaand en weer evenwichtig van stemming.

Hij kauwde. Zoo tusschen twee en drie — eten dee-ie pas tegen half vier — knabbelde-ie 'n reep chocola, wat gezond was, bloed aanzette en je eetlust niet te zeer verlei.

Met de *N o b l e s s e* in den wrikkenden mond, en 'n afbrokkelend pietsie chocola in de hand, kwam-ie naar 't hekje.

„Hou je mond is open”, grunnekte-ie.

„Voor wat?”, vroeg ze, schichtig naar 'r vader kijkend.

„Zal je wel merken! Open! Open! Nog wijder open!”, kommandeerde de eenoog.

Toen moest ze. As je weigerde, was 't 'n beleediging.

„Hap!”, zei Semmy Lubinsky, 'r warme chocolademepje tusschen de lippen stekend.

„Dank u”, praatte ze met 'r keel, om 't niet in te slikken, maar zóó buiten, spuwde ze 't met walging uit, en de trappen afwippend, veegde ze drie, viermaal 'r lippen, die-ie angeraakt had, af.

„Groot wordt zel”, zei Lubinsky.

„En hoe!”, knikte Nathan Stief trotsch.

„En knap!”, prees de patroon.

„En hoe!”, lachte de bochel.

Bij al wat 'r over z'n dochter gesproken werd, zwom-ie. Dan kreeg 't lompe gezicht, 't beenig snuit met de ouwe, scherpe trekken rond den goedaardigen neus, 'n zonderling-opgewekte expressie. Als-ie had kunnen praten zou-ie 't bij tijden uitgebult hebben, dat hij — hij! — zóó'n dochter bezat.

„Leert ze nog altijd?”, vroeg Semmy, joviaal belangstellend — goddank hij was dan toch in z'n humeur! — en om 't verzorgde toilet van 'n geschoren kin en geknipt haar te volmaken, begon-ie z'n nagels boven de alles accepteerende, nooit chicaneerende prullenmand te effenen, hoekiger maantje voor, kartelig sikkeltje na.

„En hoe!”, antwoordde Nathan voor de derde maal 't zwaaiend gebaar van de rechterhandvingers bij 't rechteroor, of-ie iets ongemeen-lekkers proefde, herhalend. Zelf had-ie 'r pianospelen

geleerd, van gamma tot étude, zelf 'r eerste, klare kinderliedjes begeleid, zelf voor de zanglessen aan 't kleine conservatorium achter de tingeltangel-rammelkast, gesappeld en gezweet. 's Zondags accompaneerde-ie 'r uren lang, de moeilijke passages zoo dikwijls als ze 't wou, doornemend. Omdat-ie op z'n ooren dreef, ontging 'm geen nuance, en omdat-ie 'r niet uitvloekte, als de door 't onderricht aan zooveel talentloozen zenuwoverspannen, om alles geirriteerde piano-begeleidster van 't conservatorium, kweekte-ie 'r stemmetje zoo, dat 't niet lang meer kòn duren! Nee, onmogelijk. 'r Zat zoo'n timbre, zoo'n natuurlijke hoogte in — ze was zoo muzikaal, had zoo'n lieve, charmeerende voordracht, dat ze de concertzaal móést halen. Van de opera, de operette wou-ie niets weten. Om daar 'n positie te krijgen moest 'n jong, knap meisje de spitsroeden van theateragenten, directeuren, regisseurs, en wat 'r meer invloed had, loopen. Zonder protectie kwam je 'r niet. En al was de concertzaal niet makkelijk, al kostte 't jaren lang wurmen, om 'r te komen, je was 'r op jezelf aangewezen — en — en: *hij* zou op 't podium zitten — in rok en witte das — en 'r Brahms, Schubert, Wolff begeleiden — *hij*. Van die ontzagelijke plannen wist Semmy Lubinsky niets, had geen levend schepsel eenig vermoeden. Dat was 'n zaak tusschen Wanda, hem en de paar stukjes effect, die-ie in de laatste vijf jaren zalig gepot had. Tweemaal in 't jaar knipte hij couponnetjes — stiekum — *hij* — zooals de patroon nu z'n nagels knipte.

„Zoo, zoo”, redeneerde Semmy Lubinsky, 't ziende oog lodderig verknepen, om 't gewalm der in z'n mondhoek beklemdes *Noblesse* tegen te gaan — en de nagelsikkel van z'n duim tipte de mand in —: „wel, dat doet me genoeg — dat is prettig om te hooren! En — en...” — *hij* aarzelde voor-ie z'n bedremmelenden aanloop nam —: „...en kan je 'r geheimen toevertrouwen?... Hè?”

„As an mijn”, glimlachte de bultenaar.

„Zoo — zoo”, overwoog Lubinsky, de sigaar neerleggend, omdat-ie an de rechterhand, die je met 'n nagelschaar haast niet in je macht had, begon: „zoo, zoo! Jammer dat ze geen vrijen tijd heeft, jammer!”

„Waarvoor?”, vroeg Nathan Stief, met z'n zakmes de boterhammen in kien-blokjes snijdend. Ook dat sprak-ie zonder handen.

„Nou 'k zou nog wel 'n vertrouwde, 'n heel erg vertrouwde

hier of bij me thuis kennen gebruiken", lei de chef uit —: „al was 't eens in de week — 'n uur of zoo — wat?"

„Dat ken ik toch!", knikte en wees de boekhouder.

„Jij?... Jij!", praatte Semmy ongeduldig: „ken jij me de bedragen van de accepten en van de contracten en van-weet-'k-veell o p l e z e n voor de controle?... Ken jij me de controle makkelijk maken?... Of mot 'k niks meer controleeren?... Denk je dat 't plezierig voor me is — met me gebrekkige oogen — telkens weer te moeten zoeken, waar 't staat?... Ben jij geen hinkend paard, wat?... Hè?"

„Ja, dât ken 'k niet," zei de bochel bedrukt.

„Nou dan?"

„Tja — tja," zon de boekhouder, met nadenkend-smakkende lippen.

„As zij uit de boeken opleest," betoogde Lubinsky: „sla ik de stukken om — spaart minstens de helft tijd... Probeer jij 't met een oog en met zoo'n beroerde loupel... As 'k blind wor, staan we allemaal op straat, wat?"

„Ja, ja..."

„En 'k wil d'r graag voor betalen — ofschoon 't jouw afdeeling is, wat?... Hè?"

„Ja, ja..."

„Ken 't niet — heeft ze geen tijd — of geen lust — nee, daar hoeft-ie je hoofd niet bij te schudden:... jonge meissies zijn jonge meissies! — dan mot 'k 'r iemand bijnemen... Alleen hou ik 't niet voll... Asjeblief! Knijp jij nou je eene oog dicht en hou de loupe zoo is vast!... Nou?... Hoeveel cijfers lees jij op die manier in 'n uur?... Valt niet mee, hè?..."

„Nee, nee," zei Stief ernstig de koeie-letters door 't bolgeslepen glas bekijkend.

„Ze hoeft niet iederen dag," sprak Semmy Lubinsky geeuwend: „dat ken je op je tien vingers en de mijne 'r bij narekenen... Maar zoo'n verloren oogenblikkie hè?... Maandag of Dinsdag of Woensdag of Zondag..."

„Nee, Zondag ken niet..."

„Waarom niet?", vroeg Semmy, nu ook met de handen.

„Zondag is de eenige dag, dat ik 'r ken leeren..."

„Dan geen Zondag! Schaadt wat! Wichtigkeit!", zei de eenoog verveeld-kribbig: „stuur 'r Maandag..."

„De moeilijkheid is," verdedigde zich Nathan, z'n gebaren wikkend, om den patroon niet te ontstemmen:... „de groote

moelijkheid is m'n vrouw... Die kan de laatste maanden zoo lastig alleen worden gelaten..."

„En straks dan!”, riep Lubinsky, plots weer in 't tyrannetjes-humeur van 'n man-die-'n-ander-weldaden-bewijst, en om 'n tegendienst moet s mee ken: „ken ze je vrouw wel voor je boterhammetjes alleen laten, en ken ze voor mijn geen uurtje uitbreken?... Of vertrouw je d'r niet bij mijn?... Ben je bang dat 'k 'r zal opeten?...”

„Ach wat!” glimlachte Nathan Stief, smakelijk-verwonderd: „as 'k zes dochters had, as 'k 'r tien had, mochten ze allemaal bij u logeeren!”

„Vraag 'r — vraag 'r — of ze Maandag wil — van tien tot elf — of van twaalf tot een! Jij ben 'r toch bij, wat?... Hè?... 'k Haal 'r niet graag 'n vreemde in, wat?... Of weet jij 'r wat anders op?... Misschien ja, as ze handig is, duurt 't 'n half uur... Licht koopt ze d'r 'n japonnetje voor...”

„Ja, ja,” knikte Nathan Stief: „komt in orde...”

Langzaam begon-ie 't eerste blokje te kauwen — 't praten ging ook met 'n vollen mond. Hij zou 't Wanda vragen. En 'r extra voor te betalen, was niet noodig — als 't maar niet op Zondag hoefde. Zondag was de heerlijke dag, dat ze samen studeerden!

Van den lessenaar schoof-ie 'n end achteruit. Uit 't winkelpapier wikkelde-ie de nieuwe pekelaugurk los en hapte met 'n uitbundigheid, dat 't sap 'm langs kin en kantoorjasje droop.

Toen piengelde de schel.

„Binnen! Binnen dan!”, riep Semmy Lubinsky ongemakkelijk.

„Ja, ja, ja! Wat schreeuw je! Wat heb je 'n haast!”, zei 'n stem, die uit duizend te herkennen was.

„Jij hier?... Wat gebeurt me?”, vroeg Lubinsky, lacherig-verwonderd — in geen afzienbaren tijd had Felix Krüger, met wien-ie „per Du” stond, op 't Lombard en Lagerhaus 'n voetstap versleten!

„'k Haal je af! 'k Inviteer je bij „Adlon”, in „Kaiserhof” of bij „Dressel”, zei Krüger komiek.

„Is 'r wat?”, informeerde Semmy, de bandjes van z'n ooglapje sekuurder hechtend.

„'r Is wat”, knikte Felix Krüger, den grijzen flambard op 't betaalplankje leggend, en 't zweetend voorhoofd — schwietzen dee-ie of 't heet was of niet! — met 'n geparfumeerd zakdoekje drogend.

„Iets de moeite waard?“, drong Lubinsky fluisterend aan — Nathan Stief hoefde niet letterlijk alles, tenminste niet op slag te weten.

„Iets de moeite waard“, herhaalde Krüger blazend, op 't asthmatische af van 't verroeste trappengeklauter met z'n buikje.

„Wat dan?... Wat lach je?“

„Vertel 'k je bij de koffie in „Adlon“, in „Kaiserhof“, bij „Dressel“ of bij — „Kempinsky“, droogstoppelde Felix Krüger, achter Nathan's rustig-kauwenden rug 'n waarschuwinkje gebarend.

„Ken 'k zoo mee na Adlon?“, lachte Semmy Lubinsky, z'n sjebbie kantoorjasje bespottend.

„Ken ik zoo?“, lachte Krüger schorrig, en met 'n molligen smak be-zat-ie 'n stoel, die 'r van in z'n ouwe lendenen kraakte.

„Effen geduld dan“, zei de patroon van 't Lombardhaus. Haastig knipte-ie den laatsten, half-ingescheurden pinknagel, trok z'n gammele jasje uit, sloot 't gecompliceerd vakken-bureau en stak de uitgegane Noblesse weer op.

Terwijl waaide Felix zich lucht met z'n zakdoek toe. Hij was de eenige „Dutzfreund“ van den gewiksten, kleinen eenoog. Voor 'n paar jaar, op 'n Pokeravond, hadden ze mekaar bij 'n flesch 1891er Chateau Mouton Rothschild, uit Krüger's fameus keldertje, den kus der kussen gegeven. 't Kameraadschappelijke poken (met veel ruzie) en de flesch 1891er Chateau Mouton Rothschild (die naar de kurk smaakte, en die de laatste was) waren de uiterlijke oorzaak tot het Bruderschaft-drinken geweest — de innerlijke zat dieper. In 't groote Berlijn, waar menschen mekander zoo uiterst-zelden vonden, waar iedere provinciaal zich 't eerste jaar ongelukkig voelde, omdat-ie 'r met niemand de vriendschap der eigen kleinstad sloot — in 't amusements-Berlijn, waar uit 'n oppervlakkige kennismaking in bierhuis, restaurant of nachtlokaal, zoo herhaaldelijk groote-stadsvriendschap, koffiehuis-sympathie, late-avond-intimiteit, drankstemming-vertrouwelijkheid ontstond, hadden die twee, beiden ongetrouwd, beiden van niets tot iets gekomen, beiden met vrouwen uit 't Linden-Casino, 't Linden-Buffer, den Moulin-rouge, de Jugend-Säle, uit Arkadia en andere Balhuizen scharrelend, maar 't liefst en met de meeste passie met heel jong goed, elkander „ontdekt“. Andere kwestie dan bij 't poken, verkoeling van heviger aard, hadden ze nog niet gekend, omdat ze uit mekaar's beurzen bleven. In den grond geloof-

den ze geen van twee in mekanders soliditeit, hoezeer ze 'n enkelen keer, met voorzorgen en overleg, samen 'n beurszaakje opknapten. Voor die laatste transacties had Felix Krüger 'n bijzonderen flair. Bij al wat-ie anraakte liep 't fortuin 'm na. Z'n groote troef was 'n ontzettende fabrieksramp geweest, waarbij dozijnen arbeiders 't leven hadden gelaten, en waarbij-ie zóó toen 'r verbloemende telegrammen afkwamen à la baisse had gespekuleerd. Ook Semmy Lubinsky had 'r, zij 't helaas in aanzienlijk-mindere mate, van gesnoept. Alleen 'n zoo uitgeslapen kerel als Felix Krüger, die 't letterlijk geroken had, dat 't bedrijf stop zou worden gezet, profiteerde 'r met kapitalen van. En trouwens, hoe had-ie zich als „Zwischenmeister" van 'n „Damenmantelkonfektion" opgewerkt! Tegen de groote, ouwere, lang-gevestigde zaken in 't vak, begon-ie al aardig te concurreren. In z'n jeugd, vóór de Grosskonfektion in Berlijn 'r groote vlucht nam, was-ie kleermakersleerling bij z'n vader geweest — van af 't oogenblik dat-ie voor 'n exportzaak „Zwischenmeister", werd, verdiende-ie aan den eenen kant door de „Schmu" en aan den anderen door 't uitbuiten der huisgezinnen, portiersvrouwen, vrouwen van brievenbestellers, confectioneusen enz., die voor hem werkten.

„Schmu" was de usance, om den patroon te bestelen. Je kreeg voor 't vervaardigen van 50 Paletots zóóveel stof, zóóveel voering, zóóveel linnen, zóóveel groote en zóóveel kleine knopen, zóóveel franje, moiré, atlaszijde en soustache mee, en je moest dan verschillende taillewijdten „mustergetreu" opleveren — en dat dee je, maar de Paletots, die je door handig knippen overhield — en dat waren 'r dikwijls twee tot drie — bleven iedere week je privé eigendom, dat je gretig aan Detailleurs kwijt raakte. Elke „Damenmantelkonfektion" wist dat de clause op den „Arbeitszettel": „Stoffe und Zutaten verbleiben Eigentum des Arbeitgebers" praktisch niet te controleeren was, dat door elken Zwischenmeister aan „Schmu" werd verdiend. Schmu was de winst van den Zwischenmeister, en als-ie geen Schmu maakte door te onhandig knippen, drukte-ie de loonen der huisarbeiders. Die waren aan hem overgeleverd. Die konden moeilijk betere betaling eischen, omdat ze door heel Berlijn verspreid woonden, en Berlijn altijd weer vrouwen bij massa's voor de huisindustrie opleverde. Felix Krüger kende die toestanden van haver tot klaver. Nu-ie zelf „Inhaber" van een „Kostüm-konfektion" was geworden, zelf door Zwischenmeister „französische Kleider, Blusen, Matinees, Morgenröcke en Jupons" liet maken,

zelf de „Stoffe und Zutaten“ met dezelfde clause op den „Arbeitszettel“ aan de tusschenpersonen meegaf, twijfelde-ie 'r geen seconde aan, dat ze hem op zijn beurt met „Schmu“ bestalen, en dat z'n opvolgers zijn taak om op de loonen te piengelen, hadden overgenomen. Interesseerde 'm niet meer! Bij de berekening der verkoopprijzen werd 't beetje Schmu, dat hoogstens tien procent bedroeg, in aanmerking genomen. 't Behoorde tot de onkosten der zaak. 't Voorkwam 't oprichten van fabrieken. 't Hield de arbeidsters van mekaar vervreemd. 't Belette organisatie. Nee, 'r ging niets boven huisarbeid. De huisindustrie had de „Berliner Damenmäntelkonfektion“ en de „Kostümkonfektion“ wereldbekend gemaakt, had 'r 't „fabrikmässige“ aan ontomen, omdat iedere Zwischenmeister weer anders werkte en elke arbeidster 'n tikje eigen smaak kon toonen. Bouwde je 'n fabriek, dan leek alles op mekaar, stookten ze mekander op, en had je 't gesappel met de sociaal-demokraten, die nu machteloos waren! Opwinden kon Felix Krüger van de firma Krüger & Cahn — Cahn was een jaar firmant geweest en plotseling gestorven: de weduwe was nu compagnon — opwinden kon-ie zich als-ie met z'n vakbeschouwingen aan de sociaaldemocratie toe was. Die haatte-ie. Die was voor hem de kanker van den tijd. Die dreef 'm 't bloed naar 't hoofd — die dee 'm paars worden, als-ie 'r gewroet om 't vak te bederven, met hartstocht besprak. Die liet 'm met de vuist op de pokertafel slaan, als ze 'm met sarrend opzet op 't hatelijk chapter brachten. Zou de heele Konfektie-industrie niet naar de weerlicht gaan, als de Zwischenmeister uitgeschakeld en de arbeidsters in fabriekslokalen zaten? Zouen de fabrieken niet net zoo goed tweemaal in 't jaar, in 't voor- en in 't najaar, stop moeten worden gezet? Hadden de vrouwen nu geen gelegenheid tegelijkertijd 'n oog op d'r kinderen te houden en 't potje voor d'r man te koken? Was de konfektie geen prachtige bijverdienste voor tienduizenden? Was 't niet schitterend, dat je alleen in Berlijn honderd-duizend menschen had, die voor de konfektie werkten en dat zonder vervloekt fabriekssysteem? Maar 't was de ellendelingen, de opruiers en gewetenloozen om de m a c h t te doen. Maling hadden ze 'r an, of ze ontelbare huisgezinnen ongelukkig maakten! De macht! De macht!... Met purper-zwellende aren en 'n vuurrooden, zich in 't mondaine boord ongemakkelijk-bewegenden spek-nek, argumenteerde, bulderde, betoogde-ie tegen de pokervrienden, die net zoo min van 't rooie spook gediend waren, maar die 'r onbetaalbaar schik in

hadden, als Felix, de joviale Felix, die meestal in de restaurants 't heele clubje vrijhield, 't ouwe, onvermoeibare stokpaardje met zweepslagen en spoor-trappen beree. In de latere jaren was z'n omzet en z'n kapitaal verdubbeld. Zelf ging-ie ieder seizoen met z'n vertegenwoordigers naar Parijs, minder om de keus der teekeningen te controleeren dan om 't verzetje. Van 't Fransch verstond en sprak-ie geen woord. Was niet noodig. Verliefde oogen en geld waren internationaal. Ze begrepen je, op slag. Bankpapiertjes en goud waren de „telegraphie zonder draad van de liefde!“ Eens had-ie zoo'n Française mee naar Berlijn genomen, veertien dagen met 'r gefuifd en 'r, toen ze de grap zoo ver dreef, om bij 'm te willen blijven, en niet goedschiks de woning uit wou, als „lästige Ausländerin“ door de politie over de grenzen laten zetten. Van Parijs bracht-ie de „neue Ideeën“ voor 't modeseizoen in Berlijn, dat enkel Franschen chic en Franschen smaak wou, mee. En als 'n spin, midden in 't web, spon-ie die „neue Ideeën“ op z'n kantoor verder uit, en de nu al duizenden arbeidsters, die in 't Oosten en 't Noorden voor 'm werkten, hadden 'r geen benul van, dat 't welgedaan heertje, met de nauwelijks door 't vest ompantserde buik, de grijze stekelharen, den rullen, zwarten (geverfden) snor en 't bol-bleek gelaat, dat de rust-van-veel-geld had, zoo direct en veelzijdig met hun bestaan had te maken. In bijna alle betere restaurants was-ie bekend. Hij at de duurste zaken, at onmatig veel, om z'n lichaam „gezond“ te houden, dronk weinig, maar de voortreffelijkste merken, gaf ruime fooien, reed in 'n eigen voiturette, had niet een vaste maitresse — aan alle pseudo-huwelijken had-ie 'n broertje dood! — en was enkel bij z'n concurrenten minder getapt, omdat-ie de reputatie had „Schmu“ van anderen door z'n reizigers te laten opkopen.

„Klaar?“, vroeg-ie den kleinen eenoog. Hij hield van Semmy Lubinsky. Hij hield van 't Breslauer joodje, dat vierde klasse naar Berlijn was gekomen, en 'r zich zoo doorheen had geslagen, dat-ie 'r eindelijk, na zorgen, tegenspoed en misère, voor goed bovenop scheen. Hij hield van den leepen kameraad, die Berlijn als geen tweede, in alle lagen, kende. Hij hield van den taaien, mismaakten worstelaar, wiens eene oog 't in de struggle-voorzaken af had geleid. Hij hield van den vertrouwde-in-vrouwen-aangelegenheden. Deugd bracht soms menschen saam. Ondeugd hechtte ze sterker, langer, intiemer. Deugd was 'n maatschappelijke-extérieure band. Ondeugd 'n band-voor-'t-leven. Als je

van mekaar dingen, die 't nachtlucht verdroegen, wist — escapades, waartegen geboorneerde wetten bezwaar maakten, en je elkander daarbij op hou-en-trouw had gepeild, groeide 'n zoo waarachtige genegenheid, of je in familieverwantschap stond.

„Klaar, Felixje,” zei Semmy Lubinsky. Hij had z'n vrij toonbaren, door-de-weekschen „Gehrock” en z'n witte vest aange-trokken, zag 'r met z'n zwart hoedje, z'n wandelstok met gouden knop, vooral door 't bedekte oog, dat 'n duel liet vermoeden, uiterst-correct, op 't aristocratische af, uit.

„'k Ben tegen half vijf terug, Nathan!”, riep-ie den goedig-knikkenden bultenaar in de deuropening toe.

Achter Felix Krüger tipte-ie de trap af.

Maar halfwege de ronding was 'r nog even 'n kort oponthoud.

Met lekker-vlugge stappen, twee aan twee treden, liep 'n jong-mensch naar boven.

„Ken je nou niet helpen, Schüler! Mot je terugkommen na half vijf!” zei-ie, plezierig-vertrouwelijk.

„'k Heb vanmiddag geen tijd!”

„Dan maak-ie maar tijd, jongetje! Dan mot je wat vroeger opstaan! Zeker bij de meissies geweest!... Hê?... Wat?”

„Ken 'k 't niet an Stief afdragen?”

„Neel... Neel... Daar ben 'k liever zelf bij!... Of motten wij twee niet is met mekaar praten!... Hê?... Hê?”

„Wel Christus, denk je dat 'k niets anders te doen heb, dan hier de trap op en af te loopen?”

„Doe 't niet! Mijn me zorg!... Zit ik bij jóú in de schuld?”

„En ik verdom 't tweemaal te komen!”

„Goed! Verdom 't, jongetje!”, zei Lubinsky, geprikkeld.

Benee wachtte Felix Krüger.

„Wat was dat?” vroeg-ie: „kwestie?”

„'n Kwajongen!”, lei de eigenaar van 't „Lombard- und Lagerhaus” uit: „zoon van zekeren Schüler — herinner je je George Schüler niemeer, jawell, jawell — je heb 'm gekend — met naam en toenaam heit 't in de kranten gestaan! — Schüler uit de Potsdamerstrasse — architect Schüler, kom nou! — die zich met gas van kant heit gemaakt...”

„O, Schüler? Ja, ja!... En speelde die z'n zoon zoo tegen jou op?”

„Leer 'k 'm af, Felixje! Heb honderden d'r praats afgeleerd, hahaha!”

„Heb je 'm geld voorgeschoten?”

„Nou, nee!... Dacht je dat-ie 't mijn?... As ze bij je kommen, kruipen ze — en as ze motten dokken — 'k leef me van wind, wat? — schreeuwen ze of ze mishandeld worden!... Die kwa-jongen krijg 'k! We wachten sámen tot z'n oom sterft — hij en ik...”

„O zoo! Voorschot op 'n erfenis?”

„Of je 't raait!...”

„Jongen, is dat niet geriskeerd?”

Semmy Lubinsky schudde glimlachend 't hoofd.

„Ik ga niet over nachtijs”, zei-ie, stilstaand, om de slecht-trekkende *Noblesse* nog eens op te steken: „...ken me niks gebeuren... As z'n oom uitstapt, zijn de accepten zoo goed as de Bank... Maar vóór dien tijd spreek 'k met 't kereltje! Ken je mijn overlaten!”

De portier van 't restaurant tikte aan en even later bestelde Felix Krüger 'n dozijn *Royal Natives* en 'n portie *Malos-sol-Beluga-Kaviar*.

IV.

Met de kartonnen doos naast 'r knieën, zat Duczika in den „Untergrund”, smalletjes, gebogen.

De dag had zich ellendig ingezet. Laurie was radeloos, redeloos onuitstaanbaar geweest, niet te temmen van humeur, ruzie over elke kleinigheid zóékend, grof en onhandelbaar, en met zulke huilerige besluipingen van zelfmoord, als ze in geen lange maanden getoond had.

't Werd verontrustend.

Vandaag was 't niet heelemaal dreigen, niet enkel doorzichtige bangmakerij en nog minder pure anstellerij. Laat opgestaan, na 'r „kopjes thee” op bed te hebben gedronken, hoofdpijnachtig, vermoeid, had ze zich over 'n kleine nonchalance, 'n bagatel, waar 'n evenwichtig mensch om gelachen zou hebben, zoo onstuimig opgewonden, dat ze 'r gebalde vuist niet meer ontsluiten kon.

„God! God! Kijken jullie me hand is!”, had ze gelamenteerd en snikkerig geklaagd: „zóó doen jullie me de dampen an, jullie twee, jullie twee miserabele egoïsten!”

Lotte, bleek, met pijn in den rug van 't eerst 'n half uur in 'r onderbroek dansen, van 't toen uren gebogen zitten over de

blouse, die af moest, die ingeleverd móést worden, die al over 'r tijd was, had met onverschillige vinnigheden geantwoord. Die maakte zich over Laurie's onhebbelijkheden en ziekten-van-niks nooit druk. Die had 'r 'r bekomst van uitgescholden en gekoejeneerd te worden — zij, vol meelijden voor de moeder, die betere en hóé betere dagen gekend had, was naar den drogist van de overzij geloopt, om valeriaan te koopen.

Glimlachend-opgewekt, de overspannen vrouw als 'n kind toesprekend, had ze de druppels op 't lepeltje met suiker geteld, die weerbarstige vuist in 'n kom met water gestoken. 't Had niet dadelijk geholpen. Meer dan 'n uur, bij 't binnendartelen van 't zonnetje en bij 't schelle gefluit van den kanarie, die na den ruitijd z'n scha inhaalde, was de hand beverig-krampachtig gesloten gebleven.

Terwijl had Laurie angstig voor zich heen zitten staren, al maar in één richting, en 't wit van 'r oogen was bloederig beloopt geweest. Drie-, viermaal had ze zacht-kermend gevraagd 't raam te sluiten. Lotte, stikkend, rebelsch, niet van plan zich af te beulen zonder 'n hap frissche lucht van de binnenplaats, waar ze den godganschelijken morgen kleeden hadden geklopt, verzette zich — zij, ongerust over 't taai aanhouden van Laurie, had de vensterdeurtjes hálf dicht-getrokken. Hielp niet. Laurie zei, dat ze de hoogte niet hebben kon. Laurie hield de gezonde hand voor de oogen, om 't kozijn niet te zien. Laurie kermde zachtjes, dat ze 't gevoel had na benee te moeten springen — dat ze 't mosten weten, als 'r 'n ongeluk gebeurde. Toen had Duczi, innerlijkst met de schijnbaar-zieke vrouw begaan, 't venster toe gedaan, en na 'n poos was Laurie onder den invloed van 't drankje op de sofa ingeslapen. Daar lei ze nou nog en voor ze van huis was gegaan, had ze 'r 'n kop bouillon met 'n ei laten drinken.

Achterover geleund, met 't gelaat naar de zij van de ruit — over 'r zat 'n heer, die 't 'r lastig maakte, die z'n snor niet met rust liet, om 'r aandacht te trekken — wikte ze wat 'r van worden moest, als mama in zoo'n zenuwtoestand bleef, als ze zich niet leerde bedwingen. Gesteld dat ze 't déé — 't krankzinnige — waarover ze met angststuipen daasde — dat je niet van 'r geloofde, omdat ze 'r later zelf om lachte, of 'r niet over gesproken wou hebben — gesteld dat ze 'r 'ns toe kwam — God, je las 't zoo dikwijls in kranten, dat iemand in 'n zwaarmoedige bui uit 'n venster van de tweede of derde verdieping op 't asfalt

sprong! — wat zou je dan 'n afschuwelijke, nooit meer kwijt te raken zelfverwijt met je ronddragen, dat je 't *niet* geloofd had, dat je 'r in zoo'n abnormale geëxalteerdheid af had gesnauwd, 'r an 'r lot overgelaten... Je zou zeggen — nee, dat zou je niet zèggen — je was 'r van overtuigd, dat Laurie ergere aanvallen kreeg. Ze kon niet tegen hoog wonen. Ze dorst niet op 't balkon staan. 's Nachts sliep ze bij open ramen niet in. Was dat akelig. Was dat naar. Was dat om bij te huilen, dat je je moeder — wat 'r ook voor was gevallen: je móéder bleef ze! — 't plezier van 'n „Hochparterretje” niet kon gunnen, omdat 't telkens verhuizen je je nek brak! Nee, voorloopig was 'r geen denken an — en dan: als Laurie 'n beetje matig leefde, zich niet zoo an drank en sigaretten te buiten ging, als dien avond met Erich en z'n vriend, dee ze zoo niet, had je dién last tenminste niet.

Schrikkend schoof ze 'n eindje verder de bank op. 't Vervelend sujet over 'r, dien ze smakelijk zou uitgelachen hebben — als ze met Betty, die dat héérlijk kon, 't afpoeieren van mannen, die zich aan je opdrongen — als ze met Betty, die voor niemand uit den weg ging, samen was geweest — 't brutaal, arrogant heertje, had bij 'n stopplaats, naast 'r z'n snorgedraai en z'n driest glimlachen hervat en z'n knie raakte de hare. Kalm, met 'n voorbeeldig-beleedigende kalmte, verzette ze 't karton naar zijn kant, draaide 'm 'r rug met 't uitgesneden halsje toe. Walgelijk, dat ze je nergens met rust lieten, dat je je soms als 'n gejaagd dier voelde, dat de meeste heeren — heeren, hahaha! — zoo weinig respect voor 'n vrouw toonden! Als je Erich uitsonderde, waren ze allemaal en overal 't zelfde. De huisheer, die juist bij háár zélf de huur ophaalde en dan 't oogenblik scheen te beloeren — hij woonde Parterre, voor — dat Laurie met Lotte naar de dansles was, had 'r al tweemaal 't aanbod gedaan de quitantie zonder betaling achter te laten, en dat met 'n insinuerende oogen, waarbij je — of je wou of niet — 'n kleur tot achter je ooren kreeg — en de volgende week zag je 'm weer — terwijl 't geld 'r niet was... de huisheer leek als twee druppelen water op den getrouwden vischhandelaar van de overzij-étage, die niet van de ramen weg was te slaan, als z'n vrouw met 't kind wandelde, die altijd 'n ouwen tooneelkijker in 'n oud foudraal bij de hand had, en 'r de platste, naaktste voorstellen, in woorden die je niet zoo hoefde uit te leggen, dee, als-ie 'r in de „entree” telkens-weer toevallig tegen 't lijf liep. De huisheer leek op den vischhandelaar — de vischhandelaar op den „Zwischen-

meister" Neumann, verdorde gluper, met onvaste broei-oogen, die zelf geen veroveringen bedoelde, maar 'r hardnekkig adviezen gaf — welke adressen ie wist, met wat voor prima-prima-lui ie 'r in connectie kon brengen — hoe-ie relaties met 'n heer had, die op geen duizend Mark zag — ze snapte wien-ie bedoelde — Krüger — Krüger! — verkikkerd was-ie op 'r — gek was-ie met 'r — geen gelegenheid, om te informeeren, liet-ie voorbijgaan...

De hand onder de kleine kin, blij dat ze zát, blij dat ze 'r uit was, blij met de variatie van 't rijden in den „Untergrund", keek Duczika door 't glimmend gewiegl der ruit met 't dobbrend weerkaatsen van lijven, hoofden en hoeden, 't goudplassen van in rythmischen cadans drijvende lampen, 't droomrig schommelen van paneelen, deuren en bont-klittende reklamebiljetten, naar de grauwig-gecementeerde wanden van den ondergrondschen spoorweg, die door de snelheid der vaart stil leken te staan. Als de wagen niet geschokt en gedreund had, zou je je hebben kunnen verbeelden op dezelfde plek te blijven. Maar bij de stations begon 't voor je oogen te rumoeren, golfdén de ijzeren binten op je toe, floepte 'n rood of 'n groen of 'n wit licht, als 'n knetter-streep aan je voorbij, trillend-zigzaggend en weer door 't gewarrel van 't cement opgeslokt — en als je dan half-verblind, half-doezelig naar de inkoopstasch van je overbuurvrouw staarde, blinkelde 't blauw-groene, kil-verwezene daglicht al aan alle kanten door de goud-druipende ruiten binnen.

„Neem me niet kwalijk, als 'k stoor", zei plots de vrijpostige, naast 'r, en de scheef-gebonkte kartonnen doos hield-ie met z'n gehandschoende hand overend: „weet u waar de Alte-Jacobstrasse is?"

„Nee", antwoordde Duczika, de doos naar zich toehalend — ze kende 't soort manieren —: „'k ben hier zelf vreemd!"

Ze kletste om 'r af te zijn.

„Jammer — ik ook", hield hij aan, nu ze haast alleen zaten: „is u van buiten?"

„Weet 'k niet", zei ze stug, en opnieuw, verveeld, nijdigjes — zou zij 'r an denken 'n man aan te spreken? — verzat ze verder naar den hoek, en keek naar den rug van den wagenvoerder achter de glazen deur.

't Volgende station moest ze uitstappen. Als-ie 't 'r nog langer lastig maakte, de kwast met z'n stijf-gebranden snor, zou ze 'm den wind van voren geven.

Dat hoefde gelukkig niet. Wel schuifelde-ie dicht bij 'r op de

steen trappen naar 't Plein, en zei 'n paar maal idioot: „hum!”, wel was-ie vlak op 'r hielen, toen ze de kaartjes-contrôle passeerde — maar boven — verrassing, die al bijna geen verrassing meer was, omdat ze 't voorvoeld had, en ie 't de laatste drie keer precies zoo gedaan had, stond Erich. Gisteravond, langs 'r neus weg, zonder bedoeling, had ze gezegd dat ze om vier uur ging afleveren — had-ie natuurlijk begrepen...

„Dag Duczi”, lachte-ie 'r toe — en de meneer snee uit: „'k had zoo'n heel-klein, gedecideerd vermoeden...”

„Ik ook”, lachte ze, even opgewekt, maar de kleine hand, die de doos wou grijpen, weerde ze af: „...nee, toe, Erich — 't staat zoo mal voor de menschen!”

„Voor welke menschen?”, vroeg-ie, frisch-poenig rondkijkend, en toen-ie daarbij den meneer met den snor en de leverkleurige handschoenen zag, zei-ie in denzelfden, schellen, zekeren toon: „mot die vent wat van ons?”

„Hoe weet ik dat?”, praatte ze monter: „kan 'k gedachten lezen?”

„Je ben minstens twee treinen later dan Maandag”, rekende-ie 'r voor: „'k heb 'n kwartier in de hette staan blauwbekken!”

„'k Kon toch niet ruiken, dat je op me zou wachten”, loog ze, zichzelf tegensprekend — met 'r als vlinders in de zon rondwufte gedachten mateloos-ver boven de moeilijke dracht van 'r woorden uit — was dat zalig, bedrukkend-van-teederheid, liefheerlijk van 'm, dat-ie 'r was, wéér was, dat-ie naast 'r liep, naast 'r in den laaienden glans van den dag, dat ze z'n lenigen stap en 't getip van z'n stok hoorde, dat de twee schaduwen met mekaar versmolten, zonderling-grappig, om hardop te lachen zoo ontzettend-leuk bij de doodkiste-schaduw van de kartonnen doos...

Vandaag was 't de vierde maal, dat-ie 't dee — Maandag — Vrijdag — Maandag — Vrijdag — je kon je 'r niet in vergissen — 't niet vergeten — 'r geen verkeerde uitlegging an geven... Ze glimlachte. Ze meende dat ze nog sprak en glimlachte. Ze voelde den adem tegen 'r lippen en glimlachte. Ze zag de kartlende spinwebjes tusschen de steenbrokjes van 't trottoir en glimlachte. Ze droeg de doos aan 't koord, dat 'r pijn dee en glimlachte.

't Heele getob over Laurie, dat 'r in den Untergrund dwars had gezeten, dat 'r slap-smalletjes had laten murmureeren, was ze kwijt. 'r Was voor niets anders dan voor 'n tintelend-zoete

sensatie van 'lachende, glimlachende, onpeilbare leegheid, plaats.

Maar van al dat groot-vrouwelijk heilige zag hij niets. 'r Haast onverschillig-klinkende stem met de hatelijke aldaags-woorden: „'k kon toch niet ruiken, dat je op me zou wachten", irriteerde 'm. Daar had-ie voor staan hunkeren en popelen bij de trap van den Untergrund. Daar had-ie met nerveuze gretigheid de filister-snuiten, de kaffer-gezichten, die naar boven kwamen, ééuwige minuten voor gesorteerd en met stijgende teleurstelling verwenscht. Daar had-ie den beroerden Semmy Lubinsky voor aangblaft. Daar had-ie den kerel, die 'm in z'n handen had, voor gebruskeerd — enkel om niet te laat te komen — enkel om 't bleeke Madonna-kopje niet te ontloopen. Daar had-ie bij gekreund van ingehouden woede, omdat-ie tòch te laat meende te zijn. Daar had-ie den heelen nacht voor gewikt, gewiefeld, gepiekerd, om de juiste, niet te veel en niet te weinig betoogende woorden voor te vinden. En daar had ze weer den ouwen, vervloekt-koelen glimlach — daar zei ze weer zoo'n typisch-lamlendig ding — of ze niemendal begreep — of ze geen duit temperament bezat!

„Zoo", zei-ie, ineens stug, schel, bijna vijandig: „kon je 't niet ruiken?"

„Nee, lieve jongen", sprak ze, nauwlijks verwonderd.

En ze liepen zijwendend, links, rechts, in egalen stap, zij met de doos, hij met den wandelstok, beiden slank, beiden jong — zij, kamerbleek — hij, fleurig, met door niets te molesteeren, in gezondheid purprende wangen.

De zon blakerde 't asfalt, dat, pas besproeid, vlamde en dampte en blonk, en op z'n glimmenden bast vrachtkarren en doffe strepen lijnende auto's droeg. 'r Waren in 't licht spartlend-stralende, zilver-rakettende, vuur-gulpande hoekvensters — 'r waren bijkans verdorde, in de warmte verschrompelende, uit roestige roosters opspakende speelgoed-sparren — 'r waren vertroebelde glansgaten bij de rails, waar 't sproeiwater te hoop riggelde — 'r was gevonk en hijgend gegloei van sintels op 't koper der étalagekasten.

„Wat ben je still! Hindert je iets?", vroeg zij 't eerst — om niet langer stommetje te spelen.

„Ik? — Jij!", antwoordde-ie kort — of ze ruzie hadden.

„Dat verbeel je je, Erich," glimlachte ze: „ik ben nooit vreeselijk druk... Misschien is 't de warmte, misschien ben 'k moe."

„Moe?”

„Ja, jongen! We hebben 'r 'n kluif aan gehad, Lotte en ik! Je had ons al om half vijf kunnen zien zitten! En Laurie was schrikkelijk vanmorgen... Die wou al wéér eens uit 't raam springen, hahaha!”

Ze lachte 'r om, onoprecht, met zorg om de bloedeloze lippen.

Hij, nog 'n tikje gehumeurd — kleine ongevoeligheden konden 'm geweldig-zwaar hinderen — hield de handen op den rug, mepte zich vinnig met den stok tegen de kuiten, zei studentikoos-bot:

„Dan had je 'r maar moeten laten springen!”

„Dat zou 'k niet graag wagen — verbeel je — verbeel je!”, praatte ze, 'm schichtig-verwonderd aankijkend. Wat had-ie? Waarom dee-ie zoo vreemd? Waarom liep-ie zoo onverschillig naast 'r? Waarom kwam-ie zoo ruw uit den hoek?

Omdat 't touw van de doos 'r in den vinger snee, nam ze 't karton in de andere hand, en met 'n vuil zakdoekje, waarvoor ze zich geneerde — Laurie had geen trek gehad te wasschen, zij nog geen tijd — droogde ze zich 't voorhoofd.

Den vorigen keer, Maandag, had-ie 'r de doos met geweld, hoe ze ook sribbelde, afgenomen. Vandaag, bij de hette, liet-ie 't bij de paar woorden van de Untergrundbahn-trap. Hij had iets. 'r Was iets met 'm gebeurd — of — of — en dat maakte 'r ineens doodelijk-triestig: hij was 'r komen ontmoeten, om 'r 't een of ander akelig, naar, je-kon-niet-weten-wèlk ellendig ding te zeggen. Drie-, viermaal vluchtigden 'r oogen naar z'n spitsje vlassnor, z'n kin, z'n schouder — telkens weer keek ze naar z'n strak-scherp gezicht met den gesloten mond — lei 't 'r op de lippen, 'r vraag of-ie-iets-had en wat-dàn te herhalen — 't ging 'r niet af — ze dorst niet — ze stapte maar stilletjes voor zich uit — plots down, en 't branden van de zon als 'n schrijnende ondragelijkheid voelend.

Ook Erich bleef zwijgen. 't Leek of-ie met Poldie kuierde. Hij zag 'r stoffige schoentjes met 'n losbengelenden veter — den gegarneerden rokrand en 't geschommel der doos.

Hij was gèk. En Pol, die zoo beslist had beweerd, dat ze „verliefd” op 'm was, dat-ie z'n lippen maar an dat „ongerept glas” had te zetten, was stapel.

Ze had geen grein temperament, niet 't duizendste prettig-toeschietelijke van Betty. Christus, hoe krankzinnig-idioot, om nou weer naast mekaar an te stappen, en over nonsens te kletsen!

Al 't lieve, echte, teedere, dat-ie in z'n bed had bedacht, dat-ie 'r met z'n arm door den hare had willen — willen — zeggen, was naar de weerlicht. Hij moest zich bedwingen, om met geen venijnige opmerkingen los te komen. Ze hinderde 'm. Ze hitste 'm op. Je wist niet of je haring of kuit an 'r had. 'r Was 'n soort „dulden,” dat je als man razend maakte. Bij God, hij zou 'r wel 'ns lekker-driftig, anders, kwaadaardig, nijdig willen zien! Als-ie Betty, op dezelfde, toch duidelijk-genoege manier, voor de vierde maal van 't „Kaufhaus” afhaalde, zou 't 'r niet invallen onnoozel-weg te antwoorden, dat ze 't niet „kon ruiken dat-ie op 'r gewacht had!”

Driftiger sloeg-ie den stok tegen de kuit. 't Klakte dat 'n heer omkeek, en de doos, die ze opnieuw aan zijn kant droeg, 'n plonzenden tik kreeg.

„Wat doe je?”, vroeg ze, schrikkend.

„Niemand!”

„Je slaat met je stok tegen 't karton!”

„Draag 't dan aan de andere zij!” , zei-ie nukkig.

Ze werd 'r niet boos om, gaf geen repliek, verweet niet.

Met 't hoofd naar 't gedwarrel der steentjes gebogen, greep ze 't koord met de linkerhand, glimlachte pijnlijk.

Dat prikkelde 'm sterker.

„'k Schijn jou vandaag te veel te zijn, Duczi!”

„Mij?”

„Daar kun je jezelf 't best antwoord op geven! 't Is goed! 't Is uitstekend!”

Toen stond ze stil, keek 'm met de omkringde, vermoeide oogen, waarmee ze tot ver in den nacht en alweer vroeg in den morgen, bij de machine gewerkt had, aan, en zei op schreien af teleurgesteld:

„'k Begrijp je niet, Erich!... Ben je me dáárvoor komen halen?”

„Daarvoor! Daarvoor! Daarvoor!”, praatte-ie 'r onzinnig-heftig na: „'k dwing je m'n gezelschap niet op! 'k Dacht je 'n ge-noegen te doen en...”

„Laten we asjeblief doorloopen,” viel ze 'm in de rede: „de menschen zullen denken, dat we ruzie hebben, toe, Erich!”

„Nee, adieu!”, zei-ie geprikkeld, en z'n hoed voor 'r afnemend, of-ie 'r ontmoet had en 'r weer gedag wenschte, stak-ie nerveus-driftig de straat over.

Eerst wou ze 'm na, toen bang voor 't malle figuur — de bediende van 'n hoedenwinkel, waarvoor ze hadden gestaan, en

die Erich's schelle stem in de deuropening zéker gehoord had, lachte — bang en met 'n hopeloos-ontredderd gevoel, liep ze over den stoeprand verder, niets voor zich uit ziend. Wat was 'r voorgevallen? Waarmee had ze 'm beleedigd, geprikkeld, gekrenkt? Wat had ze gezegd? Wat? Wat?... Ze móést iets gezegd hebben... Zoo had-ie nog nooit gedaan, zoo brusk, zoo ruw, zoo grof... Dat van Laurie? Dat Laurie weer uit 't raam wou springen?... Dat-ie met z'n stok tegen de doos...?... Of-ie 'r dáárvoor was komen halen?... Maar dat had ze toch niet zóó bedoeld... Daar had ze niet eens bij gedacht... Dat... Dat... Op van plotselinge moeheid — God, was dat afschuwlijk: kwestie om niets, niéts! — wreef ze 'r zakdoekje over 'r transpireerend gezicht, stond even stil, keek of ze 'm nog aan de overzij zag, en stapte inert, met lust 't uit te snikken, over 't heete trottoir, de zijstraat in.

„Ziezoo — dat's uit!”, redeneerde Erich, onstuimig den stok op en neer zwiepend: „'k verdraai 't! 'k Dank 'r voor! 'k Ben weken compleet imbeciel geweest! Dat lacht en dat speelt met je! Dat houdt zich onnoozel! Nee! Merci! Merci en nog eens merci! Als ze zoo stomp is, om niemendal te merken, moet ze iemand anders zoeken! Uit! Afgeloopt! Kom 'k ook over heen! Wat weerga! Wat deksell!”

Zonderling-opgewonden patste-ie den rotting tegen den stoeprand — bol-van-tred of-ie geen tijd te verliezen had, botste-ie tegen de voorbijgangers op. Dan, zonder overgang, bleef-ie voor 'n vitrine staan, zocht in de glimming van 't glas 't overzijtrottoir af. Net als-ie gedacht had. Ze trok 'r zich geen snars van aan. Rustig, beestig-kalm, liep ze met de doos onder de zonnekappen der winkels. Ze was geen vrouw, om op wien ook verliefd te raken. Vooruit maar! Doen of 'r niks gebeurd was. En knap als-ie weer bij ze op visite kwam!

Drie, vier huizen schoof-ie zot-fluitend langs, bedaarder, ingehoudener. Toen bekeek-ie 'n uitstalling van fruit — perziken, peren, pruimen, meloenen, waarvan-ie amper wat zag. Nu z'n plotse drift — hij was zoo, kort-aangebonden, onberekenbaar-warmlopend, snel van besluit — zakte, en-ie zich 'r omkringde, verwijtende oogen herinnerde — de groote, starende, bruine oogen — en 'r zachtzinnig: „'k Begrijp je niet, Erich...!”, trachtte-ie 't wrokkig gevoel, dat 'm als in koorts bezeten had, met tuimel van over mekander heentollende overweginkjes te

analyseeren. De trossen bananen bestarend, beet-ie zich op de lippen bij 't pogen Duczika's doen, de vragen, de antwoorden, de kwestie, 't aanstuipen van gedachten, toen-ie naast 'r ging en over 'r stond, in de simpele leegte van z'n hoofd terug te vinden. Ze had dit gezegd — dat bedoeld — dat geinsinueerd. Maar de hoofdaanleiding tot z'n opvliegendheid, z'n toch feitelijk doldriftig van 'r weg-sjeezen, vernevelde in de aansluiting van aarzelingen en 't niet-meer-zoo-precies-weten van hoe 't aan was gekomen. Dat had-ie dikwijls, wanneer-ie fel van verwoedheid met Poldi of den altijd kalm blijvenden oom Ludwig krakeelde. 't Bloed barstte 'm dan naar z'n kop, deed 'm onhebbelijk, onredelijk worden — drong 'm later, soms op slag, 'n hinderlijk gezeur van stekende verwijten op. Ze h  d zich — Christus, was-ie 'n bruut! — afgejakkerd, om de smerige blouses klaar te krijgen. Gisteravond kon ze de trapmachine niet eens in den steek laten, toen-ie, met 'n cigaret in z'n mond, binnen kwam vallen. En vanmorgen vroeg... Christus nog toe, had-ie weinig consideratie getoond!... En weer 't gedonderjaag met Laurie, die geen poot uitstak, die op h  ar manier van 'r rente leefde, die altijd vunze komedie-malligheden praktizeerde, om zich interessant te maken. . Je zou 'r 'n pak voor 'r broek geven, als ze 'n kerel was!...

„Heeft u uw keus al gedaan?“, vroeg de vrouw uit de fruitzaak.

„Nee“, zei-ie opschrikkend en met stapte-ie Duczi's weg uit.

Hij zou 't weer goed maken.

Voor 't kazerne-huis, waarin de „Zwischenmeister“ Neumann z'n werkplaats had — Hochparterre, voor aan de straat — dren- telde-ie ongerust op en neer, net als bij de trap van den Untergrundbahn, bang dat ze terug was. Telkens liep-ie de morsige gang in, de namen, de beroepen van de drie dozijn gezinnen lezend, telkens weer naar de letters „E. Neumann, Schneidermeister, eine Treppe, Vorderhaus“ kijkend. Toen hoorde-ie 'r. Ze scheen woorden met iemand te hebben, praatte driftig, sloeg 'n deur achter zich toe, holde de traptreden af, zag 'm, lachte. 't Geld hield ze in de eene, de doos met de nieuwe stoffen in de andere hand.

„k Wist dat je niet kwaad zou blijven — 'k had 'r 'n voor- gevoel van“, zei ze met niet te bedwingen vreugde: „wat had je dan toch?“

„Dat kan 'k jou vragen“, zei-ie, in 't ouwe spelletje van geen ongelijk te willen bekennen, „jij dee zoo raar...“

„Ik? Wat dan?“

„Niemendal...”, weerde-ie af: „laten we 'r niemeer over praten! Hè? Wat? Vin je niet?... Geef je doos!”

„Nee, Erich!”

„Nee?... Ja!... En subiet!”

„Hè, nee toe!”

Maar hij dwong 'r. Vinger voor vinger plukte-ie van 't touw los, en in hartstochtelijke impulsie trok-ie 't klein-tenger handje met de roode voeg van 't koord en de blauwmarmeren kleuteraartjes naar z'n lippen. Tegelijk werd 'r boven aan 't gore trapje gelachen.

Zwischenmeister Neumann hing met z'n fletsen kop, z'n tandenloozen mond, z'n grunnekende oogen over de leuning. Na z'n zooveelste ruzietje met de blouse-naaister, die naar geen goeien raad, om vooruit te komen, wou luisteren, was-ie 'r op z'n bloote voeten — als-ie alleen met z'n vrouw thuis was, nam-ie met enkel 'n zwembroek aan en zij met wijlen 'n badkostuum, 'n door geen burens te bespieden luchtbad — was-ie 'r nageslopen, en had z'n geproest bij zoo'n „idylle” niet in kunnen houden! Tjessus, tjessus, was dat de kneep! Hád ze 'n liefie! Enfijn, een most de eerste wezen! Door die origineel-psychologische overpeinzing gedreven, riep-ie nog effen, toen 't kraak-lachen 'm geen ballast meer was: „Goed zoo, jongmensch! Knuffel 'r, jongmensch! Hèhèhè! Hèhèhèèè!”

't Antwoord bij Erich's verwoede oogen niet afwachtend, krabbelde-ie naar de deur terug, en nog giegelend van plezier, dat-ie 't zoo handig gesnapt had, dat ze 'm nou nòg 'ns most antwoorden, „dat ze van geen mannen gediend was!”, smet-ie z'n jas uit, knoopte-ie z'n broek los — bezoek wachtte-ie vandaag niet meer — en zoo lekker luchtigies begon-ie in de keuken koffie te malen. Hij dee alles. Hij kookte. Hij zorgde voor 't potje. Want z'n vrouw, die zelf met twee „Confectioneusen” 'r handen overvol met blouses die niet buitenshuis werden gegeven, had, liet 't graag aan hem over. Hij wist de maten van alles. Geen kok flikte 't beter!...

„Wie is die ploert?”, vroeg Erich, op 't punt de trap op te stuiven.

„Hoe weet ik dat?”, jokte ze. Ze kende Erich, was doodsbenauwd voor herrie.

„Als jij je weer bemoeit met dingen, die je niet angaan, kerel!”, schold Erich de trap-leegte in: „zal 'k je leeren waar je zitvlak is!”

Zij, verlegen-lachend, hij met de doos en 'n gebalde vuist,

kwamen uit de portaal-donkerte in de weelderige zonneglanzing der straat.

„Mag ik je arm nemen, Duczi?“ vroeg-ie.

„Zou je dat?“, zei ze, gegeneerd voor 't huis met z'n starende vensters.

„Ja, dat zou 'k,“ knikte-ie, en z'n stem was van 'n zoo groote onderworpenheid, of-ie 'r excuus voor z'n mallootig gedoe van 'n kwartier geleden vroeg. Zacht schoof-ie z'n meisjeshand met den trouwring van z'n vader — hoe hard-ie 'r voor had gezeten, nooit was dat souvenir van z'n vinger geweest — over 'r onderarm. Zacht bedrukte-ie den mouw van de blouse, die ze zelf had gestikt. En dat gaf ineens 'n zoo innige vertrouwelijkheid, dat ze zonder 'r bij te denken, omdat 't móést, omdat ze niet anders kon, omdat ze met elk van 'r gedachten in die laatste maanden bij 'm geweest was, 'r vrije hand op de zijne lei. Toen strengelden hun vingers saam, zalig, diepst-gelukkig. De rotting tokkelde tegen 't karton, klok-klok, bij iederen stap, of 'r nog 'n derde meeliiep en op de ééne dikke, zwaarlijvige schaduw dreven twee nauwlijks bewegende schaduwhoofden.

„Waarom heb je 't me niet eerder, veel eerder laten merken?“, praatte-ie, 'r soepelen, zonnig-warmen arm tegen zich aanstuwend.

„Wat?“, vroeg ze, en de kamerbleekte van 'r Madonna-kopje leek voor altijd gevluht.

„Dat,“ zei-ie enkel.

Ze keken mekander aan. Ze zagen geen stoep en geen mensen, geen huizen, geen zonne-geschater — ze zagen 'n wonderlijke, nooit vermoede, van ziel tot ziel laaiende lichtenis, die ze dronken verder deed schuifelen. Al 't voorgevallene, de krankzinnige ruzie voor 't hoedenmagazijn, z'n gemelijk van 'r weg hollen — alles was vergeten. Nou hadden ze mekaar. Nou wisten ze. Nou martelde zij 'm niet langer met 'r glimlach — hoefde ze niet meer jaloersch te zijn.

God, was dat geflirt met Betty rampzalig geweest!

Had ze 'r handen in 'r bed liggen wringen! Had ze 't nichtje, als ze sliep, in 'r slaap gehaat! Had 'r hart gebonsd, als de schel overging, en ze lang voor de anderen wist dat-ie 't was, dat 't niemand anders kon zijn! Had ze zich in 'r gloeiende verliefdheid, waarvan ze niets durfde te toonen, omdat 't niet mocht, niet mogelijk was, zoolang Betty t u s s c h e n ze stond, hahaha! — O, liefste God, wat had ze zich vergist — wat was

ze 'n gans geweest! — had ze zich in 'r hartstochtelijk verlangen 'n woeste dingen, minstens den dood, hahaha! voorgenomen, als Erich — Erich: honderden keeren had ze den naam zoo gezegd als zij 't alleen kon! — als Erich met, met, met — Betty...

Nou keek ze 'm in de oogen. Nou zag ze z'n neus, zoo dichtbij — z'n snorretje, zoo dichtbij — z'n lippen, zoo dichtbij. Dat zag ze alles eerst nù, eerst op dit moment. Tot vandaag, tot vanmiddag, had ze 'm nog nóóit gezien, niet met die oogen, dien neus, dien mond, die tanden — den schattigen, schattigen jongen...

In de volte van de hoofdstraat werden ze 'n tikje kalmer, durfden ze niet langer oog-in-oog, los van alles, loopen. Maar de vingers van de twee handen bleven gestrengeld, gesmeed, geklonken om den trouwring van den opgejaagde, die bij den gashaard gestikt was.

Ze liepen verstandiger, begonnen te praten.

„Vannacht, lieve Duczi, had 'k me voorgenomen 't je te zeggen — nou heb 'k 't gezegd.”

Dat had-ie nog heelemaal niet. Ze hadden mekaar in de oogen gestaard, hielden mekanders handen. Dat was alles. Maar 't was voldoende. Ze had begrepen.

„'k Dacht dat je 't nooit zou doen,” zei ze, z'n vingers streelend, „'k dacht dat je — dat je...”

Nee, ze kòn 't niet uitspreken!

„Dat 'k wat?”, drong-ie aan.

„....Dat je Betty...,” sprak ze haperend.

„Dat dacht je niet, da's te onzinnig, te absurd! Hoe kwam je daar toe?”

„Weet 'k niet... Je dee wel 'ns — lief met 'r...”

„Nonsens!... Betty!... Betty!”, praatte-ie wegwerpend: „als 'k vrindelijk voor 'r was, was 't, was 't... Dat heb je je verbeeld, Duczi! Duczi!” — wat zei-ie 'r naam, om 'r de tranen bij in de oogen te krijgen! — „en als je 't je niet verbeeld heb, heb je je vergist, hoor je, Duczi, Duczi?”

Ze lachte z'n oogen toe — even: de mēnschen! — waren die menschen hatelijk! — zei ze zacht:

„Maar je heb 'r een, twee, driemaal — gezoend...”

„Heb 'k dat, hahaha?”

„Ja, lieve jongen — dat hèb je...”

„En Lotte dan?... Heb 'k Lotte niet telkens? En Laurie?... En Laurie, hahaha?”

Ze drukte z'n hand. 't Was zoo. Ze had 't zich verbeeld. Tenminste van hem. Al geloofde ze nog, dat Betty haast zoo gek met 'm was, als ze zelf. Maar dat raakte 'r niet. Dat ging 'r niet an. Dat hoefde zij 'm niet te zeggen — stel je voor! Stel je den waanzin voor, om hem, hem te vertellen, dat 'r nog een was, die graag zóó, hand in hand, arm tegen arm, schouder tegen schouder, met 'm zou willen wandelen... 'r Waren 'r mogelijk duizend, hahaha!... Lieve God, was 't leven zalig! Was 't 'n genot zoo adem te halen, zoo voet naast voet te zetten...

„Willen we den Untergrund nemen?“, vroeg-ie plotseling-stilstaand.

„Hè, nee!“

„Hè, ja!“

„Waarom?“

„Om gauwer ergens te zijn.“

„Ergens?... Waar wil je dan heen?“

„Naar Poldi's ratten, hahaha!“

Daar schrikte ze bij. Daar wou ze nee op zeggen.

„k Heb je vijandin Betty driemaal gezoend, hahaha! En Lotte twee dozijn maal! En Laurie, hoeveel keer wel? Maar jou? Maar jou, wat?... Kunnen we 't hier doen? Heb jij daar idee in, hahaha?“

„Moet 't?“, vroeg ze lachend.

„'t Moet! Anders laat 'k je hand in geen tweemaal vier en twintig uur los!“

Ze aarzelde — glimlachte — glimlachte in één verward-kinderlijke onbeholpenheid — glimlachte den glimlach van onder 't werk, van naar 'm luisteren als-ie doorsloeg, van aan 'm denken, zooals dien laten nacht, toen Betty op de trap 't eindje druipende kaars uit had geblazen en 'r hand in de zijne gekoortst had...

„Goed“, zei ze droomerig: „maar — maar je moet 't nooit doen, waar — waar anderen bij zijn...“

„Welke anderen?“, sprak-ie uitgelaten.

„Laurie, Lotte... Je begrijpt me wel...“

Den eenen naam zei ze niet.

In den Untergrund zwegen ze, praatten ze geen woord. Dicht tegen mekander aan — 't was 'n ding van hun twee — van hun twee — van geen sterveling anders — schokten ze wakker, als de tram stopte, bukten ze zich om den naam van 't station te lezen — doezelden ze weer voort tot 'r 'n nieuwe halte was.

Toen zei-ie: „we zijn 'r...“

Ze stapten uit, liepen naar boven, wandelden licht-schuw in 't blakende, zingende, met honderd vogelstemmen fluitende zonnetje.

Maar op 't oogenblik, dat-ie 'r arm weer wou nemen, schrikten ze, werden ze door twee heeren nagekeken, die in 'n open Droschke voorbij reden. De een droeg 'n „Gehrock", 'n wit vest, had 'n door 'n zwart lapje bedekt oog — de ander hield voor de hette den grijzen flambard in de hand, droogde zich den grijs-harigen stoppelschedel met 'n zakdoekje, en had om 't zich makkelijk te maken, 't fantasievest om de buik losgeknoopt.

„Ken je dien vent óók?", vroeg Duczika verwonderd: ze bedoelde Felix Krüger.

„Die met 't eene oog?", zei Erich, korzelig den hoed afnemend — als-ie 't gedrocht niet groette, maakte-ie 't nog slimmer.

„Nee, den ander! Die met z'n geverfden snor!"

„Nee!"

„Dat's 'n ellendeling! Voor dien werk 'kl'"

„Neumann?", praatte Erich afgetrokken — beroerder kon 't niet, dat-ie den eenoog net nou, terwijl-ie de doos droeg en met Duczi op 't uur, dat-ie 'm „terug besteld" had, wandelde, ontmoette.

„Nee, dat 's Krüger... Heerlijk, dat-ie me met jóú gezien heeft!"...

En ze vertelde met haat in 'r stem van den patroon, die 'r achter was gekomen, dat ze bij een van z'n „Zwischenmeister" werkte, en, taai als 'n dog, voorstellen bleef doen.

„Laat-ie 't nog 'ns probeeren!", dreigde Erich, maar minder schel-zeker dan anders — de gedachte aan Semmy Lubinsky, den sarrenden, geslepen woekeraar zat 'm dwars. Dat je ook net aan modder herinnerd moest worden, terwijl je den blauwen hemel zag!

't Had ze ontstemd — lang duurde 't niet. Zoo om den hoek bij de spoorbaan, nam-ie 'r arm weer, kreeg-ie de warmte van 'r vingers, den glimlach van 'r lippen, 't godengeschenk van 'r oogen, de koestering van 'r stem. Wat deeën 'm menschen, hahaha!... Wat telde zoo'n infaam karkas mee! Nog met geen god ruilde-ie! Al de boeven- en schoeljestreken van de wereld trapte-ie onder z'n voeten! Tegen z'n jeugd en dat — dat prachtig-vrouwelijke aan z'n arm — lei alles 't af! Haha! Haha!

„Ik hou van je, Duczi", zei-ie opeens met ontroerenden nadruk,

en in z'n kijken en bijna fluisterend praten was 't „meisjeszieltje” ongerept en voldragen, dat George aan geen menschen had durven toevertrouwen —: „ik hou, hou, hóu van je!”

't Vleesch van 'r hand perste-ie aan de felle klopping van z'n hart en 'n lichte zenuwtrekking groef om z'n mond.

„Ik van jou”, antwoordde ze simpel, naar geen andere, dragender woorden zoekend.

Meer spraken ze buiten niet.

Achter 'm, lachend z'n stok in 't geschemer van 't trappenhuis vasthoudend, en met 't gerinkel van 't bij Neumann gebeurde geld, dat ze zoo in 'r zak had laten glijden, tegen 't geflapper van 'r rokken aan, beschuifde ze de uitgelopen traptreden, tot ze vier-hoog de op de deur gestoken kaartjes Erich Schüler en Poldi Röse las.

„Is 't hier?”, vroeg ze.

„Ja”, zei-ie, net als dien avond met Pol, met 't sleutelgat vechtend — de doos hinderde 'm, knelde plomp in den hoek — en omdat-ie toch gejaagd en nerveus 't gat wou vinden, smakte de sleutelbos op den grond.

„Wel Christus!”, zei-ie ongeduldig.

Maar voor-ie zich gebukt had, voelde-ie in 't donker twee handen om z'n hals en 'r lippen zochten de zijne, lang, harts-tochtelijk, zonder adem te scheppen.

„Zoo”, zei ze hijgend: „nou ben ik jou vóór geweest, Erich — Erich, m'n lieve, lieve jongen!”

De deur bolderde tegen den binnenmuur. Hand in hand liepen ze 't portaaltje door, hand in hand kwamen ze in de voorkamer, waar ze verschrikt-gillend, schaterend van 't lachen 'r rokken op-wrong. Daar, op dat gewriemel, dat krijschen en over mekaar-heen buitelen der ratten, dat gejoel om 'r schoentjes, was ze niet verdacht geweest. Van ze gehoord had ze — ze gezien nog niet...

„Weg bendel!”, dreigde Erich lachend, en om ze kwijt te raken, lokte-ie ze met oud brood de keuken in. De glazen deur trok-ie achter zich toe, z'n hoed smeet-ie bij de doos, en toen, eindelijk, eindelijk, hielden ze mekaar in 't door de openstaande vensters aangulpande zonlicht — 't licht met z'n glansbundels en stofjes-gedamp — 't wijde, oneindige licht van den niet meer doorschaduwden hemel — jong en onstuimig omstrengeld. 'r Hoedje met de kransing van fel-roode papavers bungelde nog amper aan de pen — 'r handschoenen leien bij 'r voeten. Ze spraken niet. Ze zeien geen verliefde woorden. Ze hielden mond op mond,

wang aan wang, adem in adem, lichaam aan lichaam. En eerst toen ze 'r moe van werden, ging zij 'r bij zitten, knielde hij bij haar schoot.

„Nou blijf 'k nog tien minuten, Erich, lieve, lieve Erich!”, zei ze z'n hoofd met 'r handen tot zich heffend: „...en, dan breng je me nièt naar huis...”

„Niet naar huis?... En tien minuten?... Je blijft hier tot 't donker is! Je blijft tot we mekaars hongerige gezichten niet meer kunnen zien! Je blijft tot 'k m'n knieën door heb gezeten! Je blijft tot 'k je waarschuw, dat de avondster 'r is”.

„Nee, lieve Erich!”

„Ja, Madonna-Duczil!”

„Als je vriend Poldi komt...”

„Die komt niet voor tien, elf uur, hahaha!”

„En Laurie?...”

„Die kan voor mijn part...!”

Hij wou 'r iets hatelijks uitflappen — ze lei 'r hand op z'n lippen.

„Niet doen!... Nee!... Ze wàs overspannen! Ik durf niet zoo lang... Tenminste niet vandaag!”

„Als je nou al van weggaan begint te praten”, zei ie 'r handen in de zijne dwingend: „als je dat nou al kàn, hou je niet van me, Duczika!... Ik zou voor jou op dit oogenblik, om nog één seconde langer in je oogen te kijken, 'n moord begaan!”

„Ik twéé”, antwoordde ze 'm dicht tegen zich aandrukkend. Liefste God, wat kon 't 'r schelen! Vanavond en morgen en overmorgen zat ze weer achter de machine! Eerder dan Maandag was 'r geen tweede kans zoo intiem, zoo verrukkelijk-zalig alleen met 'm te zijn!... En Lotte was 'r... En ze was wel 'ns meer opgehouden door 't traineeren, 't vitten van Neumann.

Ze redeneerde niet meer. Ze dacht niet meer. Wou niet meer denken. Al die jaren, in 't groote Berlijn, was 't 'n geworstel zonder einde geweest, om de huur te betalen, om de schuldjes af te doen, om Lotte's dansmeester 'n voorschot te geven... Ze hadden zich geen vrijen Zondag gegund, waren maar eens, precies eens, op 'n snikheeten avond, toen Erich ze trakteerde en 't werk voorspoedig klaar was gekomen, naar de „Alte Fischerhütte” gerejen... Nou nam ze zich een uur — twee — drie — nou liet ze zich éven, voor 't eerst van 'r gejakker gaan... Vanacht haalde ze 't in... Als je zooveel geduldige uren bij de lamp op had gezeten, voor de blouses van anderen — mocht je

'r eindelijk 'n paar uitbreken voor je eigen, van God afgesmeekt geluk!

„Doe je hoed af”, lachte-ie.

En ze deed 't.

„Doe je manteltje uit”, zei-ie.

Dat weigerde ze.

„Nee, lieve jongen: 'k zie 'r schandelijk uit!”

„Hindert niet, Duczika!”

„'k Heb in de herrie met Laurie 'n ouwe blouse aangehouden...”

„Hoe ouwer hoe beter, Duczika, Duczika!”

„'r Zijn van achter knoopjes af...”

„'k Zal niet van achter naar je kijken!”

„Op je woord niet!”

„Op me woord niet!”

Maar toen-ie 'r, tegenstribbelende handjes afwerend, hielp, zag-ie 't toch, en zoende 'r juist daar.

„Erich! Erich! Nee toe! Nou gaf je je woord...”

„Heb 'k niet gebroken”, schaterde-ie: „'k heb 'r m'n oogen dicht bij gehouen!”

Met 'r anders, ééns zoo mooi geworden gezichtje naar 'm toe, frunnekte, tastte ze naar 'r rug, om 't ongeluk te verhelpen. Ze schaamde zich over 'r slordigheid, wou zoo niet gaan zitten, zóó niet meer gezoend worden. Hij, schurkend van plezier, bracht 'r spelden. Maar nee! Godbeware als eerste cadeau, bij 'n eerste bezoek, zulke dingen-van-pech an te nemen! Langs 't boekenrek schuifelend, grappig, met al sterker kleur van opwinding, de handen achterwaarts gebogen, liep ze om de schrijftafel heen, zocht 'r zelf, maar toen moest-ie 'r tòch helpen, en dat dee-ie met 'n verdachte langzaamheid, en 'r telkens in z'n armen nemend, en dat werd 'n gestoei, of de blouse nooit meer zou sluiten!

Omdat 'r geen rustbank was, wou-ie 'r op z'n schoot trekken. Daar vocht ze tegen. Honderd maal zei ze: „Nee, toe, lieve Erich?”, honderd maal wou ze heusch, heusch gaan, honderd maal was 't de laatste, laatste kus.

En dan weer opeens praatten ze beiden verstandig. Ze wou uitleg van alles, van de glazen potten met de hersen-fragmenten, hield 'n preparaat tegen 't licht, vond de gele, ivormassa met de bobbel en gleufjes, die eens in den schedel van 'n hond had gezeten, om van te griezelen, wou weten wat 't foetus-harlekiëntje van 'n driemaandsch kind voorstelde, en toen-ie 't

'r met z'n arm om 'r middel verklaarde, keek ze angstig, groot-oogig 't raam uit.

„Dus zoo...?“, begon ze, kil-van-verwondering, omdat ze 't zich altijd anders gedacht had.

„Zoo“, zei-ie ernstig, 't naar en onprettig vindend, dat ze 't in 'r witte handen hield: „zóó...” — dan 'r den pot afnemend, sprak-ie snel, opzettelijk-schel: „zoo is 't begin van ieder verschijnsel met 'n hoogen hoed, 'n kerkboek, 'n toga, epauletten, 'n koudonschaar! Zoo heb jij 'r uitgezien, zoo heb ik m'n entree gemaakt! God weet wat 'n genie in hem of in haar is verloren gegaan! En God weet hoe-ie geboft heeft, dat ie z'n vader en moeder niet heeft leeren kennen!...”

„Hoe kunnen jullie zulke akelige dingen bewaren!“, sprak ze verwijtend, en weer even later keek ze naar den doodskop zonder onderkaak in zijn „afdeeling“. Van 't spichtige neusbeen tot de glazen doos met torren en vlinders had 'n vetlijvige spin 'n net geweven. Juist vloog 'r 'n vliegje in, dat door 't dier met gretige woede werd besprongen.

„Jakkus, wat heb je daar an“, herhaalde ze, toch met ontzag voor zijn weten van dingen, waaraan zij nauwelijks dacht: „'k ge-loof niet dat 'k zoo'n doodskop in m'n kamer zou willen...”

Hij lachte. 't Lag 'm op de tong 'r cynisch op los te spotten. Droeg niet elk mensch zoo'n ding met zich rond? 'r Angstge-zichtje, 'r klein-vrouwelijk benepen doen, 'r stil worden, hielden 'm van studentikooze uitvallen, waarop-ie Poldi trakteerde, terug.

De keuken met de ratten wou ze niet in, maar de slaapkamer van zoo twee vrijgezellen, die zelf hun huishoudentje deeën, móest ze zien. Daar kwam ze op dreef. Daar was zij de baas. Hemel, niet eens 'n fatsoenlijk gordijn voor de ramen! Enkel 'n door twee spijkers gehouden lap voor 't inkijken! Precies 'n schilders-atelier! Nou zij zou zorgen, dat 'r 'n stel tulle kwam! Die bracht ze den volgenden keer mee. Die kreeg je in ieder Kaufhaus voor niemendal! En dan de ruiten! Of-ie dacht dat de regen zulke angebakken kozijnen ooit schoon kreeg, hahaha! En wie z'n kousen stopte?... En wie de wasch dee?... En wie de bedden opmaakte?... Om beurten?... Was 't vandaag Pol z'n beurt geweest?... Hemeltje, wat 'n toestand, wat 'n bestaan!...

Vrolijk, als 'n pas uit 't nest gekwikte jonge vink, sprong ze van den hak op den tak, dicht tegen 'm aangeleund, 'r arm om z'n middel, 'm zelf in 'r verliefden overmoed kussend en kussend. Was dat 'n heerlijkheid zoo met je tweetjes te zijn —

alleen, zonder dat iemand 'r van wist, zonder dat Laurie, die nou wel met Lotte naar de dansles was, 't vermoedde, zonder dat een van de burens 'r an dacht! Toen prikte hij zich aan een van de spelden, keek zij bezorgd naar 't fel-kleurig opbuilend spetje, lei 'r 'n kartelend pleistertje uit 'r beurs op.

„Dat komt van die gemeene, geniepige spelden!”, lachte hij, 'r op 'r mond en 'r oogen zoenend. Daar haalde-ie zich niet nòg eens de vingers aan open! Ze liet 't toe, verweerde zich maar zwakjes, terwijl-ie ze een voor een tusschen de lippen nam, en 'r met de hand over 'r hals streelde.

„Nee, toe, lieve Erich”, smeekte ze: „wees verstandig!... Nee, nee!... 'k Kom nooit meer terug! Nooit hoor je?”

„Goed! Nooit!”, praatte-ie hartstochtelijk: „maar nou heb 'k je! Nou hou 'k je voor 't eerst in m'n armen, Duczi, Duczika!”

In z'n onstuimigheid rukte-ie 'r zoo wild tegen zich aan, dat de bovenste knoop van de blouse over de planken tolde. 'r Hals, 'r schoeren kwamen bloot, meer nog dan op den avond, toen-ie met de kreefte-mayonaise, de koteletten en de wijn op bezoek was gekomen. Ze schrikte. Ze werd boos. Dat was niet meer lief van 'm. Dat moest-ie niet meer doen. Ze was met 'm mee gegaan in 'n zoo diep, zoo groot vertrouwen. Nou dee-ie zoo vreeslijk-hartstochtelijk...

Hij was 'r zelf stil bij geworden, zat vol lachend berouw op den rand van Poldi's bed, met de voeten op Poldi's versleten pantoffels, en stoorde 'r niet, toen ze in de werkkamer de verwoesting herstelde.

„Dáár kom 'k niet meer, hoor je?”, zei ze door den deurkier.

„Waarom niet?”

„Omdat je niet aardig ben!”

„Nee?”

„Nee!”

„Goed, maar ik kom niet bij jou!”

„Wedden? Wedden?”

„Om wat?”

„Om 'n zoen...”, zei ze 'r hoofd door den kier stekend.

En dat gaf 'n nieuw geschater, 'n nieuw gestoei, omdat ze 'n oud jasje van hem aan had getrokken en z'n hoed op had gezet. 't Stond 'r om te stelen. Ze zag 'r in den aandampenden vroegscheimer als 'n pracht-kind uit.

„'k Wed nog eens”, lachte ze, dat ieder me voor 'n man verslijt: „'k durf zoo best op 't balkon!”

„Nee”, waarschuwde-ie. Maar ze was 'r al, nam 'r hoed voor 'n overzij-buurvrouw, op een van de vele bloemenbalkonnetjes, af.

„Pas op”, zei-ie naast 'r: „dat is 'n rare gelegenheid! Kom binnen!”

„'n Rare gelegenheid”, vroeg ze ongeloovig: „waarom?... 't Is toch 'n hotel?”

Ze vergistte zich niet. Drie-, viermaal las ze den naam *H o t e l Die T a u b e*. Je las 't in groote witte letters boven de deur, boven de ramen van de eerste, de tweede, de derde, de vierde étage. Je las 't tot aan den hoek van de drukke, woelige straat, waar geen tram door liep, waar de karren, rijtuigen en auto's 'n helsch spektakel maakten, omdat 'r geen asfalt was.

„Waarom raar?”, herhaalde ze, twintig, dertig, veertig kamers tellend, kamers met neêre jaloezieën, kamers met al brandende lampen, kamers met openstaande balkondeuren.

„Dat is”, lei-ie aarzelend uit — kōn-ie 'r zeggen, dat 't een van de meest beruchte „Absteige-quartiers” van Berlijn was, dat Poldi en hij dikwijls 's nachts naar de zich achter de stores bewegende figuren hadden gekeken, dat in de kamers, waar de jalouzieën nog niet waren opgetrokken, de vrouwen waarschijnlijk nog sliepen, omdat 't te vroeg dag was...! —: „dat is”, verklaarde-ie langs 'n omweg: „zoo'n soort hotel, waar, waar — misschien zul je me met 'n half woord begrijpen — waar vrouwen, die — 'r brood langs de straten verdienen — met, met mannen, die ze ontmoeten, af kunnen stappen... Kom binnen, Duczi!... Ze zullen gekke dingen van je denken!”

„O”, zei ze, zonder naar 'm te luisteren. In een van de overzij-kamers, Hochparterre, kamde 'n vrouw zich 't haar. 'r Naakte armen slierden in 't halfduister op en neer. Vlak 'r boven zat een zich voor 'n spiegelte te schminken. En op 'n hoekbalkon, hals en armen ontbloot onder 'n keukenvoorschoot, schepte 'r een 'n luchtje voor ze 't pad opging.

„Wat interesseert je dat, Duczi”, zei-ie 'n tikje ongeduldig, omdat ze met zijn jas en zijn hoed, op 't balkon bleef kijken.

„Dat interesseert me schrikkelijk, lieve jongen! Wat vind 'k dat typisch, typisch! 'k Geloof, dat als ik hier woonde, 'k alles zou afloeren! Dus die gaan straks — 'n man zoeken?”, redeneerde ze kinderlijk, angstig-nieuwsgierig — ze zag de Friedrichstrasse, de Leipziger, de Tauentzien — 't gedwarrel van chique demimondaines — dacht dat 't die waren —: „wat stakkerig, hè? — wat zielig! — om 'n man waar je nièt van...”

Dat was 't eenige waaraan ze op dat oogenblik houvast had, wat ze volkomen begreep — 'n man — 'n v r e e m d e man — een die je 'r gèld voor gaf...

„Kom binnen, Duczika“, verzocht-ie 'r hand grijpend, omdat uit een van de overzijensters 't vet-logge lichaam van 'n man hing.

„Ja“, zei ze, en ze drukte z'n hand zoo stevig, met zoo'n onstuimigheid, dat de trouwring 'm pijn dee.

Binnen, voor de schrijftafel, zat ze in gedachten, telkens over den balkonrand starend.

Toen ineens vroeg ze 'm de deuren te sluiten.

„k Vind 't zoo akelig“, praatte ze zacht: „dat die ons kunnen zien — die vrouwen — die stumpers...“

„Ze zien ons niet“, zei-ie stellig: „en als ze ons zien, wat dan?“

„Wat dan“, sprak ze 'm na: „wat dan?... Dat moet 't aller-allerergste zijn — als je zelf zôo radeloos-ongelukkig ben — anderen gelukkig te weten... Niet?... Wat?“

„Jij ben 'n engel“, zei-ie weer bij 'r knielend en de armen om 'r middel slaand — 'r bijna transparante schoonheid, de volle hals, 't fijne kopje onder den jongenshoed, maakten 'm dronken. Zoo had-ie 'r nooit gekend.

Zwijgend nam ze z'n hoofd in de handen, zwijgend keek ze 'm vreemd-afwezig in de oogen, en voor-ie 'r tegen kon houden, smakte ze met 't gezicht op de tafel, zenuw-snikkend, hortend-schreiend, niet tot bedaren te brengen.

„God, Duczi, wat is 'r? Wat heb je? Wat is 'r? Toe, Duczika, Duczika...“

Ze antwoordde niet, bleef met 't gelaat op de tafel, kreunde of ze pijn had, lachte overspannen, en toen ze 't glas water, dat-ie 'r bracht, met mummelslokjes dronk, beefde ze over 'r heele lichaam.

„Wat voel je dan, Duczi?“, praatte-ie nerveus-ongerust, 'r handjes in de zijne verwarmend: „wil je naar huis?... Zal 'k 'n Droschke fluiten?... Wil je gaan liggen?“

Ze schudde bij alles 't hoofd — ze glimlachte weer — hij hoefde zich niet angstig te maken — de warmte had 'r bevangen — ze zou beginnen met die verstikkende jas uit te trekken — had ze 't ineens ontzaggelijk benauwd gekregen — foei — foei...

Ze liet zich door 'm helpen, stak geen vinger uit om de blouse te sluiten, leunde mat-glimlachend achterover.

„Had je dat wel 'ns meer", drong-ie bezorgd aan, en met moedertjes-gebaar streek-ie 'r opwarrend haar glad.

„Nee", glimlachte ze, als 'n kind nahikkend: „hoe zou 'k dat óóit gehad kunnen hebben!... Ben 'k ooit, ooit zoo gelukkig-op-sterven-af geweest?"

„Duczika!"

Hij hield 'r op z'n schoot — maar had 'r geen zoen kunnen geven, 'r niet kunnen omstuimigen zooals ie 't in de slaapkamer gedaan had, toen-ie de spelden in z'n mond greep.

'r Hals was ontbloot, 'r schouders zag-ie naakt —: wat ze zei was zoo rein, zoo goddelijk-heilig, en waarom ze gesnikt en gekreund had, leek 'm zoo teer, zoo broos, zoo aanbiddelijk-schaamtewekkend, dat-ie enkel z'n wang tegen de hare drukte.

„'k Weet niet wat 't was", begon ze zich te verontschuldigen: „en 't spijt me schrikkelijk, schrikkelijk: 'k móést huilen, Erich, lieve, lieve Erich... Als je me nou maar niet afschuwelijk kinder-achtig vindt..."

„Nee, engel!"

„'k Dacht — verbeeld 'k me — verbeeld 'k me: 'k weet 't niet meer... — dat àl die vrouwen moesten snikken — zoo zot dacht 'k ineens — en dan — zoo'n uur komt nóóit weerom — nooit meer..."

„Nog duizend, honderd-duizend maall", zei-ie, de slippen van de blouse rond 'r hals toetrekend.

„Niet dat uur — niet 't éérste uur", antwoordde ze met nieuwe tranen in de gazellen-oogen: „misschien is 't sentimenteel van me — 'k weet 't niet, 'k lach 'r zelf om... misschien komt 't daar-door, dat 'k nog nooit twee menschen zoo gelukkig heb gezien — als wij — wij twee..."

't Schemerde sterker in de kamer. De potten met de preparaten glansden parelmoerig — door de ruiten traagde 't door wolken onderschoven licht, of 't avond werd. Benee zongen de kinderen van de buurvrouw, die 'r achterkamer aan de grondwerkers verhuurde en van de straat dommelde 'n gestadig, verklit, dompreutelend rumoer.

Even zwegen ze, even keken ze naar 't schorrig, met 'n paar stommeltikjes aflopend wekkertje. Zeven uur! Pas zeven. Waren ze zoo kort samen?

„'k Had", babbelde ze, de oogen sluitend en de handen gevouwen om z'n hals: „'k had voor drie maanden niet kunnen denken, dat 'k óóit van 'n man zou houden..."

„Duczi!”

„'k Heb nooit rustig op straat geloopt, altijd, altijd was 't 't zelfde... En 'k had geen recht 't kwalijk te nemen... Vader dee net zoo...”

„Net zoo?”, vroeg-ie zacht.

„Vader”, vertelde ze: „zond Lotte en mij, toen we kinderen waren, en als Laurie optrad, de kamer uit — om — om met de dienstmeisjes alleen te zijn. Dan hoorden we 't lachen, 't gillen. Eens ben 'k toch, zooals 'n kind doet, binnen gekomen, en zag iets vreeselijks, vreeselijks... Toen kreeg 'k slaag...”

„De ploert!”

„Dat was”, zei ze met 'n smartelijke uitdrukking op 'r gelaat: „onze jeugd. Lotte heeft 't minder dan ik opgelet en Lotte heeft 'n onverschillige natuur, Goddank! Later dronk-ie. Hij dronk altijd, maar de laatste jaren zoo krankzinnig veel, dat 'k 'm geen zoen meer wou geven. Ons sloeg-ie en Laurie ook. Laurie kon 'm niet luchten. Die had — die had, maar dat moet je nooit laten merken — hoor je Erich? — ook niet aan háár — die had meer dan één ... Dat kan 'k niet uitspreken... Je begrijpt me, niet?... Ik, ik kreeg speelgoed — dan van dien — dan van 'n ander... Als hij, vader!, vader!, op reis was, mochten Lotte en ik niet in de slaapkamer naast de hare blijven... Zien deen we niks... Hooren!... Toen kwam 't groote, erge schandaal — ik was veertien en speelde met poppen — nee, niet zoenen, lieve jongen: — 'r duelleerden twee mannen om — om m'n moeder — 'n cavalerie-officier met drie kinderen met 'n student... 'k Had van allebei speelgoed gekregen... De cavalerieofficier werd dood naar z'n vrouw gedragen — de student maakte zich 'n dag later van kant, omdat Laurie 'm niet wou ontvangen... Vader las in den trein 't nieuwtje. En liet zich scheiden. En trouwde 'n paar maanden later 'n ander. En bij die ander heeft-ie drie kinderen, en die worden misschien ook de kamer uitgestuurd, als-ie met dienstmeisjes...”

Met 'n hartstocht, 'n haat, 'n woede in 'r stem, als-ie nooit in 'r vermoed had, was ze opgesprongen, betrommelde de ruiten met nerveus-kletterende, als hamertjes kloppende vingertoppen.

„We hebben geen van twee — geen van twee jeugd — wat je noemt jéúgd-herinneringen — Duczika”, sprak-ie triestig, en omdat ze voor 't raam bleef, stond-ie op, lei de handen op 'r schouders, dwong 'r heel zacht, zonder 'n schijn geweld, naar 'm te kijken.

Ze bedwong zich, om weer niet te snikken, sloeg de armen om z'n hals, praatte in één driftkoorts:

„Zul jij nooit zóó voor me zijn, Erich?... Erich!... Ik hou zoo van je... Ik hou zoo ontzettend van je!... Ik hield van je, van af 't oogenblik, dat 'k je met Frida tegenkwam!... Je ben niet meer uit m'n gedachten geweest, Erich, lieve Erich!... Nooit heb 'k van iemand gehouden — van m'n vader niet — van Laurie niet — van Lotte niet!... Jij ben de eerste, de eerste, jongen, lieve jongen, die 'k m'n mond heb gegeven! Als 'k jou niet meer heb, ben 'k alles kwijt!... 'k Had zoo'n behoefte van iemand, iemand te houden — 'k was zoo jaloersch op... op... Zeg dat je alleen van mij, enkel van mij, van geen andere vrouw, van geen anderen man houdt...”

„Alleen van jou, Duczi, Duczi!”

„Dat je nooit van 'n ander gehouden heb...!”

„Na m'n vader — van niemand meer!”

„Dat je nooit, nooit meer van 'n ander zal houden!”

„Nooit!”, herhaalde-ie, den adem van 'r lippen drinkend — in dezelfde passie, dezelfde geëxalteerdheid, dezelfde eerlijke, vlammeende verliefdheid.

„Zoen me dan — tot je niet meer kan”, zei ze, 'm zelf met 'r kussen verstikkend.

Ze vergat de openhangende blouse, 't gepuil van de overzijramen — ze vergat alles bij 'r uitbarstend, optuimlend verlangen eindelijk, na zooveel dorre, verwelkte, leege jaren, van iemand te zijn, iemand in 'r armen te houden.

Ze verzette zich niet meer, wóú zich niet meer verzetten, zocht z'n oogen, z'n voorhoofd, z'n mond, liet zich in z'n bevende armen wiegen en koesteren en naar de andere kamer dragen.

Wat-ie dee was goed. Wat 'r gebeurde moest gebeuren. Ze aanbad 'm, adoreerde 'm, lag voor 'm op de knieën, schrikte zelfs niet, toen 't klokje droog-knarsend negen tikte.

Maar verder dan de voordeur mocht-ie niet met 'r meegaan — asjeblief niet. Ze wou alleen naar huis, herhaalde ze lachend. Als-ie vanavond op visite kwam, zou iedereen 't groote, heerlijke geheim opletten...

„En waarom niet?”, drong-ie driftig aan: „hebben we om iemand te malen?”

„Om iedereen”, zei ze gelukkig-glimlachend: „later — véél later, Erich, m'n m a n — want dat ben je nou, niet?”

„Tot 't uur van m'n dood”, zei-ie 'r nog eens pakkend.

„Van ònzen dood”, lachte ze.

Over de slap-verlichte trappen liet-ie 'r uit.

„Mag 'k over 'n uur aanbellen?”, vroeg-ie nog eens dringend.

„Nee — nee”, smeekte ze: „en je geeft me je woord, dat als je morgen komt, — en dat dóé je, niet? — dat je me niet aankijkt — en me nooit, waar — waar anderen bij zijn, zoent...?”

Bij de buitendeur keerde ze zich om:

„En als je 't bij 't „Adieu!” voor dat hoedenmagazijn had gelaten?... Hè?”

„Als... als...”, lachte hij, 'r terug houdend.

„Wacht een seconde,” zei-ie, in 't fletse duister bij de dansende gloeikous scharrelend.

„Wat doe je?”, vroeg ze.

„Dat, m'n vrouw”, antwoordde-ie, 'r George's ring aan den vinger schuivend.

Zich voor geen voorbijgangers geneerend, liet ze de doos vallen, drukte 'r lippen op z'n mond, nog eens en nog eens, en zei:

„Aan m'n vinger kan 'k 'm niet dragen, lieve, lieve Erich — en waar 'k 'm wel dragen zal, vind jij, jij 'm alleen!”

De openstommelige buitendeur stoorde ze.

„Goeien avond, meneer Schüler,” zei 'n jong meisje, dat 'n muziektasch droeg.

„Dag juffrouw Stief,” antwoordde Erich stug.

„Wie is dat?”, vroeg Duczi, de doos van den grond rapend.

„Nou al jaloersch?”, lachte hij: „'n buurmeisje. Woont over me... Zal morgen an 'r stommen vader vertellen, dat 'k dames-bezoek heb gehad, hahaha!”

Buiten keerde ze zich nog wel tienmaal om, groetend en wuivend.

Goddank dat-ie niet mee was gegaan, dat ze probeeren kon 'r schandelijke, schandelijke kleur kwijt te raken, en overleggen wat ze Laurie zou zeggen... 'n Standje kreeg ze natuurlijk... De groote moeite was met 'n gewoon gezicht binnen te komen...

Om den hoek, bij 'n lantaarnpaal, stond ze stil. De ring. De zalige ring. Dien kon ze zoo niet in 'r hand blijven houden. Vannacht, als alles sliep, kreeg-ie 'n koordje om 'r hals. Nou was 'r beurs de beste plek... En tegelijk liet ze 'r 't bij Neumann ontvangen geld in glijden.

„Dat 's niet voorzichtig, juffrouw,” zei 'n mannestem, vlak bij 'r schouder.

Haast had ze de beurs en 't geld laten vallen.

„Wil u zoo beleefd zijn me niet aan te spreken!”, hapte ze van zich af.

En schrikte weer. 't Was dezelfde opdringerige kerel uit den Untergrundbahn, die met den snor, dezelfde die 'r naar de Alte Jacobstraat had gevraagd.

„Doet u zoo laat nog „zaken?”, vroeg-ie driest-lachend.

„Gaat u dat aan!”, snauwde ze geprikkeld. Begon 't spelletje nog eens?... Dat hatelijk gedoe van den eerste den beste...!

„Misschien”, zei-ie in denzelfden toon, en zich omdraaiend op twee hakken gelijk, zei-ie 'r scherp fixeierend: „u heeft 't daar boven uitgehouen — van vijf tot kwart over negen... Blouses wezen passen?... Of à contant afgeleverd?”

Verwoed liet ze 'm staan. De vlegel had beneê op 'r staan wachten! Had ze Erich toch liever mee genomen...

Snel voortstappend, meende ze dat-ie achter 'r aan kwam, maar toen ze zich in de vestibule van 't Vorderhaus, voor ze de plaats naar 't Gartenhaus overstak, ongerust overtuigde, was-ie positief weg.

Dát moest ze Erich morgen vertellen! Die ongehoorde brutaliteit!...

Langzaam, nog eens overlegend, wat ze boven zou zeggen — en hoe „onverschillig” ze 't doen zou — toch gejaagd en met plots-heftige wroeging om 't Laurie zoo lang met Lotte alleen laten, liep ze de trappen op.

Ze belde en tegelijk ging bij Ginzel de deur, die aan had gestaan, heelemaal open.

„k Heb al dien tijd opgelet of u kwam”, zei Grete Ginzel, de zuigeling in 'r armen sussend: „ze zijn uit, juffrouw — en hier is de sleutel...”

„Dank u wel, juffrouw Ginzel,” praatte Duczika — was dat 'n opluchting! —: „hoe laat zijn ze uitgegaan?”

„Om zes uur zoo-wat, met twee heeren.”

„Met twee heeren,” zon Duczika: „met twee heeren...? Hé, wie kunnen dat zijn geweest...?”

Daar over prakkizeerend, maar snuivend van genot, dat ze eerder thuis was, dat Laurie niemendal mankeerde — dat ze niet had te liegen — ontsloot ze de deur.

Benee, bij den portier, praatte de man.

V.

Dien nacht leien ze allen, behalve Betty, die 'r niet dät belang bij had, klaar wakker.

Lotte was, zonder toezicht van Laurie, bij Palou, den fameuzen dansmeester — voor jaren heette-ie 'n attractie van 't koninklijk Ballet — les gaan nemen.

Anders dacht Laurie 'r niet aan bij de dansoefeningen te spijbelen. Nog geen kwartier verzuimde ze. Palou was volkomen te vertrouwen, had nog nimmer 'n onkuisch woord of 'n oneerbaren oogopslag aan de beenen van z'n élèves verspild — daarenboven had-ie 'n man-wijf, wier minutieuze controle geen moment was te verschalken — nee, 't was volmaakt in orde, zuiverzakelijk, opperst-platonisch — en toch zat Laurie bij iedere les in 'n hoek van den danszolder. 't Ouwe tooneelbloed liet 'r niet met rust. Ze moest 'r „bij” zijn, kende geen grooter, prikkelender genot dan de lucht van voetlicht, hersen, koulissen. Bij Palou, in den stoffigen leunstoel, werd ze professional, rakelde ze langs 'r neus weg herinneringen op, voelde ze zich met hart en ziel van 't vak, praatte ze met welwillende, neerdalende beminlijkheid. Hij was aan 't Ballet, zij aan 't Tooneel geweest. Je was collega, maar 'r bestond, 'r bleef 'n nauwlijks te overbruggen afgrond.

Soms gaf ze „bescheiden” wenken. Heel diskreet. En als Palou, die tooneelmoeders om z'n pink wond, maar ze innerlijkst naar den duivel wenschte, omdat de praktijk 'm meer dan 'n kwart eeuw geleerd had, dat de tooneelmama de pest voor de toekomst van 'n dochter was, dat de Variété-direkteuren gewoon geen kontrakt afsloten, als de „mama” meekwam — als Palou 'r bij zoo'n opmerking met z'n versleten, breedkakigen lach toeknikte, 'r als kenner van de planken aanvaardde en in 't bijzijn der „beginnelingen” respecteerde — zwom ze in tamme, gezeten eerwaardigheid, zat ze nog iets leniger, zonder stut, rechttop, en maakte aan 't eind van de les allerhoffelijkste complimenten, waaraan zelfs vorstelijke personen met 't onoorspronkelijk: „mijnheer de burgemeester, het was heel mooi, het heeft mij zeer verheugd!” 'n puntje hadden kunnen zuigen.

Palou, die door 't dragen van te hooge boorden, 'n massieve puist in z'n nek had doorziekt, trouw door gade en pap bijgestaan — dat was de oorzaak waarom de les, die op Woensdag niet plaats had gehad, op den ongewonen Vrijdag in werd

gehaald — Palou geloofde z'n oogen niet, toen Lotte zonder mama verscheen, onderstelde onmiddellijk lugubere motieven. En onder de les, zei-ie herhaaldelijk onbeschrijfelijk-galant, dat-ie Laurie in den stoel miste. Ja, waarlijk! Of Lotte dan aan 'r mama de boodschap wou overbrengen, dat-ie 'n directeur van 'n eerste-klasse-Variété, 'n over de heele wereld bekende inrichting wachtte — dat-ie al present had moeten zijn, als de trein op tijd was geweest — dat-ie zich veroorloven zou met dien directeur aan te komen, als Laurie tenminste niet te ongesteld was, en 'r geen bezwaar tegen had 'n kontrakt voor Odessa te teekenen...

Letterlijk gillend, door 't dollen heen, juffrouw Ginzel, die 'n oogje op de „zieke" hield, bijna ondersteboven cancanerend, orkaande Lotte de kamer in. Eindelijk! Eindelijk, als 't lukte! Hoera! Hoera! Eindelijk in 't publiek optreden!... Niet in 'n ballet!... Alleen!... Solo!... Je oogen niet langer an smerige blouses bederven!... Eindelijk! Hoera!... Hoera!

„Nou", zette Laurie 'r den domper op, hoezeer ze inderdaad glad-geëlectriseerd en met 'n paar eens zoo groote oogen, van de sofa, waarop ze — 'n heel eind bijgekomen — 'n cigaret had liggen rooken, sprong: „nou laten we afwachten, hè?... Palou heeft al zoo dikwijls van die luilekkerland-dingen gefantaseerd... 't Zal wel weer 't ouwe, miezerige liedje zijn: wáár je al opgetrejen ben?, en of je kranteknipsels kan laten zien?... Toe schei uit met je plezier voor je reden heb!... Schei uit, Lotte: me kop barst!"

Juffrouw Ginzel wou 'r ook 't hare van zeggen, dat je de huid van 'n beer niet verdeelen most, voor je 'm geschoten had, dat 'r altijd hommeles kwam, as je je hand dichtkneep voor je amen zei, dat wie voor 'n stuivertje geboren was... en zoo voort, maar Lotte liet 'r klessen, danste de slaapkamer in, en Laurie, die de deken en 't kussen van de sofa begon te redderen — zelf! — ze was uit 'r gewone doen! — keek 'r met 'n zoet-lieven lach, nou ze 'r niet meer noodig had, naar 'r eigen appartementen terug.

Werd dat 'n jachten, 'n hurrie, 'n verwenschen omdat Duczika, die 'r zoo den slag van had de kamer te ordenen, op zoo'n ongelegen oogenblik de stad in was!... Lotte, aan zichzelf denkend — en terecht: ze kwamen voor haar en niet voor Laurie! — troste 'r prachtig-lang haar voor den slaapkamerspiegel, zette zich zwaarstel onder de oogen met 'n ris afgebrande lucifers, stopte zweetend de hielen van 'n paar schoone kousen — op de les had ze in de andere gaten getrapt — verschoonde zich, omdat

je nooit kon weten of de directeur niet zou zeggen: „leg u maar 'ns dadelijk 'n proefje van uw talent af, juffrouw!”, en trok de zijden blouse, die anders nooit uit de kast kwam, aan. Terwijl ruimde, vloekte Laurie. Ze vloekte meer dan ze ruimde, klaagde steen en been, dat zij bij die warmte, en bij 'r ongesteldheid, zonder hulp moest sappelen, en dat 't toch wel weer 'n dooie mosch zou zijn, net als de laatste keer, toen de Berlijnsche directeur ze niet eens 'n stoel aan had gebogen — de over 't paard getilde vlegel, tegenover 'n vrouw van haar tooneelroutine en kennis! — of tóén bij den kwajongen-van-'n-impresario, die over de dertig Mark photographiën moest hebben, en nooit meer gekikt had...

Met den Franschen slag, de dingen die te zeer de aandacht trokken, in de kamerhoeken of in 't donker van de gang, onder lappen en kleedjes vermoffelend, gaf ze de kamer den uiterlijken schijn van gesoigneerdheid. Lotte hielp 'r de naaimachine naar de keuken rollen. 't Vloerzeil dee weerbarstig, haakte in een van de pooten, krulde om als 'n mislukte ommelet — Laurie, woedend over de laksheid van de dochter, die 't verdraaide 'r toilet te bederven — dan had ma 'r eerder aan moeten denken — vóór ze 't corset dicht had geknoopt — Laurie vloekte als 'n drill-sergeant bij rekruten met kromme beenen, bukte met knarsende knieën — duizend tegen een had ze 't water! — waren dat kinderen, die je zoo vernonchaleerden! — en gladde 't telkens weer als 'n harmonica saamrimpelende zeil. Ook bij de twee dremfels, waarover de machine moest worden getild, keef, foeterde ze rancuneus en kwaadaardig, zich opwindend om Lotte's sarrend zwijgen — Duczi gaf je tenminste asem! — en zelfs in 't keukentje, dat 'r met z'n uitstalling van haastig neergesmakte doozen, stoelen met naaigerei, rond-slobberend vaatwerk, gapende aanrechtdeurtjes en rood-roestige kachel, als 'n keet uitzag, krakeelde ze in 'r eentje grof-verwijtend, drensend-larmoyant na, terwijl ze zich de handen boven den vaten-spoelbak met 'n in z'n vetheid niet meer schuimend kluitje zeep, wiesch.

Lotte lei de laatste hand aan de kamer. Over 't tafelzeil spreidde ze 'n schoon servet. Een met dikke, roode initialen van Laurie's vroeger huwelijk. 'r Waren 'r drie, die voor gala-gelegenheden bewaard bleven. Ook Erich Schüler had 'r bij z'n eerste bezoek een te zien gekregen.

Op 't servet plaatste ze 'n vaas met kunstbloemen van de piano — daaromheen in gewilde slordigheid de paar boeken

met niet te kaduke prachtbanden, 'n gebonden jaargang „Gartenlaube“, 'n verformfaaiden Fritz Reuter en Dr. Müller's „Geistliche Erquickungsstunden“, door Laurie in 'n religieuze stemming van 'n boekenstalletje mee naar huis gesleept, en nog niet heelemaal opengesneden. Als Erich binnen was komen vallen, had-ie zich om 't nieuwe kamerarrangement 'n stuip gelachen, en vooral om Laurie's bestudeerde gratie, toen na 'n schijnbaar-eindeloos wachten, Palou met den Russischen directeur de beloofde „opwachting“ maakte.

„Mevrouw Laurie Zubransku, ex-tragédienne“, stelde Palou met 't gemak van 'n man, die veel met menschen verkeert, voor.

Laurie, tiré à quatre épingles, niet te herkennen met de weelderigheid van glanzende lokjes, die Ginzler op crediet voor 'r opge maakt had — vuur en water met 't willoos-hangerig zenuw schepsel, dat dienzelfden morgen over uit 't raam springer geraaskald had, boog correct. Enkel correct. Maar met 'n correctheid, die van opvoeding, beschaving en betere dagen getuigde.

„En juffrouw Charlotte Zubransku“, vervolgde Palou, Lotte in de wang knijpend: „'k mag wel zeggen m'n beste élève, voortreffelijk, magnifieke tooneelverschijning, uitstekende danseuse — geen liflafjes — geen modern niemendal kennen met bloote voeten, maar op de hoogte — ouwe school, meneer de directeur — klassieke school, meneer de directeur — meer hoeft 'k niet te zeggen!“

„Ja, ja“, knikte de directeur uit Odessa, nauwelijks van Laurie, die 'm 'n stoel toeschoof, opnieuw correct, als femme-du-monde — notitie nemend. Z'n dadelijke, niets verwaarloozende taxatie gold Lotte. 'm Op slag inpalmen, met 'r kamerbleek gezichtje, 'r te groven mond, 'r zelfs bij 'r kleur van geëchauffeerdeheid opvallende oogwallen, deed ze geenszins. Z'n „Dutzfreund“ Palou, dien-ie nog van 't Petersburger Ballet kende, had over de „schoonheid“ van z'n beste élève opgehakt. Voor hem was 't niet alleen zaak, op de doorreis in Berlijn, nou-ie zonder bemiddeling van altijd dure agenten, frisch, jong goed zocht, knappe tooneelverschijningen te engageeren, de soubrettes en danseuses moesten van dichtbij genietbaar blijven, omdat 't in zijn etablissement de gewoonte was, dat de dames na afloop van haar nummer in de zaal verschenen. De entrees alleen dekten de onkosten niet.

Toch, toen Palou 'm 'n enkele inlichting in 't Russisch gegeven had, détail waarbij-ie met belangstelling glimlachte — en na 't

zorgvuldig bestudeeren van Lotte's photo's, die 'n flatteus getuigenis van 'r jeugd afleien, werd-ie van 'n aangename toeschietelijkheid. Ze moest 'm morgen maar 'ns voordansen. Hij was geneigd 'r 'n kans te geven. Met de methode van Berlijnsche direktoren, om op gevestigde reputaties af te gaan en bij de meening van de pers te zweren, dweepte-ie niet. Iedere artiste was eens begonnen, niet waar? Meer dan één talent had hij ontdekt, en den weg naar London en Parijs gewezen. Als ze ook maar de helft van de begaafdheid, waarover z'n vriend Palou 'm de ooren volgepraat had, bezat, was de zaak beklonken.

„Dat wil zeggen”, interrompeerde Laurie aimabel, niettegenstaande Palou 'r met knipoogjes en handbewegingen bewerkte: „dat wil zeggen, als ik de reis mee kan maken. Ma fille” — hier sprak ze even Fransch, om 'r internationale begaafdheden te toonen, en om 't den directeur, die Duitsch met 'n oorverscheurend dialect koeterwaalde, makkelijk te maken —: „ma fille est encore si jeune et si innocente, que... que...”

„Jawel”, zei de directeur, geen derde que afwachtend: „bij mij — in mijn etablissement — kan iedere dochter haar moeder introduceeren!... In ken moeders, die in mijn huis gewoon h e r t r o u w d zijn, mevrouw Zubransku!”

„Ach!... Heusch?”, praatte Laurie, 'r gezamenlijke gave tanden te kijk stellend — ze vond den directeur met z'n keurigen witten snor, z'n keurig gekapt wit haar, z'n lorgnon, z'n gekleede jas en z'n lila vest, 'n volmaakte gentleman — zoo iets „aristocratisch” had ze nog nooit in 't „vak” gezien.

Omdat Palou den volgenden dag naar Dresden moest — daar studeerde-ie 'n kinder-operette in — en niet vroeger dan zeven uur terug kon zijn, accepteerde de directeur, wiens naam noch Laurie noch Lotte verstaan hadden — was ook niet noodig, 't „Herr Direktor” zei alles — Mevrouw Zubransku's uitnoodiging, om bij haar te komen.

„Mijn oudste dochter Duczika”, glimlachte Laurie, in den oppersten zaligheidshemel — en tegelijk gaf ze den directeur 't portret van 't rekje —: „mijn oudste dochter heeft Lotte altijd geaccompanyeerd! Die twee samen, Herr Direktor, leveren kabinetstukjes! Die vullen mekaar aan!”

„Uitstekend! Uitstekend!”, zei de directeur, 't jammer vindend dat Lotte niet met Duczika's mooi gezichtje of Duczika met Lotte's beenen ter wereld gekomen was: „danst uw andere dochter ook?”

„O, nee”, loog Laurie: „mijn oudste dochter heeft 'n bijzonder métier gekozen. Die verdient zooveel geld als ze wil met kunst-naaldwerk!”

„Jammer”, zei de direkteur: „bijzonder mooi meisje! Compliment, mevrouw! U is een gelukkige moeder!”

Laurie boog in 'r stoel, als Koningin Elisabeth in „Maria Stuart”. Ze had den gedistingeerden, ouden heer, den welverzorgden vieux-beau om z'n hals kunnen vallen, deed 't waarlijk bijna, toen-ie haar, Lotte en Palou gratieus inviteerde met hem 't „Abendbrot” in 'n restaurant te nuttigen. Zulke voortreffelijke manieren had alleen 'n direkteur uit 't buitenland!

Juffrouw Ginzel kreeg den huissleutel — dien van de voordeur, beneden, namen ze mee. 't Werd 'n latertje. Eerst om een uur keerden ze druk-pratend, niet tot bedaren te brengen, mekander de woorden en nieuwtjes afsnoepend, opgewonden door 't vooruitzicht van den komenden dag en door 'n paar flesschen „Deutscher Schaumwein”, in de woning terug. Duczika, die op de sofa in was geslapen — 't was 'r nog nooit gebeurd, letterlijk nooit, bij zoo'n onbegrijpelijke herrie in de kamer, zonder naaimachine, zonder gereedschap, had ze liggen wachten, en was al soezelend ingetukt — Duczika luisterde met 'n gesloten hoofd naar de explicatie van 't wonder, glimlachend knikkend, zich over de uitkomst verheugend — meer met 'r gedachten bij háár wonder, háár geheim, háár geluk. Betty, 't laatst van allen op stok — ze was, zei ze, bij nicht Mizzi op visite geweest, had fijntjes op Mizzi's balkon bij 'n perzikenbowl zitten pimpelen, — vond 't leuk, 'n heele surprise, maar nam 'r den „zegen” af door 'r opmerkingen, dat Mizzi met 'r vier dochters ook 'ns in Rusland — in Riga of zoo — gegasteerd had — en dat 't daar 'n pan in de Variétés moest zijn! Je teekende contracten, die je maar half begreep, en as je d'r eenmaal was, was je an de joden overgeleverd...

„Daar heb je háár weer”, zei Laurie op slag kijflustig — weinig was 'r toe noodig, om 't weerhaantje te doen omslaan —: „kles niet — en hou je wijsheid voor je! — ik ga niet over 'n nacht ijs! Mizzi ken dat gebeuren — mij niet!

Duczi, droomerig-stil — God, wat was ze in 'r sas, dat enkel juffrouw Ginzel 'r had zien thuis komen! — Duczi wou de machine, de doozen, 't naaigerei nog uit de keuken naar de voorkamer terug-verhuizen — geen denken an — dubbel werk! — morgen om twaalf uur kwam-ie!... Dan most ze 't werk maar

'n dag later afleveren — zoo fel d'r op wachten, dee de fabriek van Krüger & Cahn — stel je voor, meneer Krüger had in 't Weinrestaurant 'n tafeltje verder gezeten en 'r gevraagd of thuis alles wel was! — wat dat 'n indruk op Palou en den directeur gemaakt most hebben, dat ze met zulke heeren bekend was! — zoo gloeiend 'r in 't slappe seizoen op wachten dee de fabriek niet! Duczika verzette zich. Dat Laurie nog praatjes met dien ellendeling, van wien ze wist, dat-ie 'r lastig viel, maakte!... En de blouses eerst Dinsdag of Woensdag bij Neumann brengen, neel!... Dacht ze niet an!... Ze had ze stellig, stellig tegen Maandagmiddag vier uur beloofd... Geen minuut later!

„Allemachtige God!“ schimpte Laurie: „wat zijn jullie 'n egoïsten! Wat heeft meer haast, jouw ongelukkige blouses of Lotte d'r toekomst? Dan zal ik morgen an Krüger of an Neumann 'n briefje schrijven!“

Onbegrijpelijk hardnekkig — nooit was ze in de contramine — schudde Duczika 't hoofd. Terwijl Laurie Ginzel's lokken op Dr. Müller's „Geistliche Erquickungsstunden“ lei, en de tafel enkel haarspeld werd — terwijl Betty in 'r hemd 'r haar kamde en Lotte de nagels van 'r teenen knipte, voor 't geval, dat de directeur, die duidelijk betoogd had, dat-ie geen principiële bezwaren tegen dansen zonder tricot had en in dat opzicht Palou's ouwerwetsche ideeën niet deelde, 'r met bloote voeten en kuitzen wou zien — stak Duczi de lamp in de keuken aan, en lei ze alles terecht, om 'r schade in te halen. Ze begon ook, trapte dat 't rad snorde, schoof de zij met handige vingers onder de jagende naald, lukken dee 't niet. Om 'n haverklap stopte 't vlieg-wiel, staarde ze voor zich uit, lachte afwezig, keek ze naar 't getuimel van de door 't openstaand raam binnengelokte insecten bij de lamp. Dan schrikkend, bewoog ze 't pedaal weer. Als ze Maandag, vier uur, niet klaar was, miste ze 'r afspraak — 'r a f s p r a a k. God zij gedankt!, zalig!, zalig! — met Erich, Erich, Erich... Dat dee 'r weer ijverig voortwerken — tot ze niet meer kon. Nee, ze kon niet. Ze was bezig de blouse te bederven, moest 't weer allemaal lostornen. Morgen zóó als ze wakker werd, zou ze tienmaal zoo vlug beginnen... En als ze door dat vervelend bezoek niet gereed kwam, zou ze morgenavond wel even gelegenheid vinden 'm te waarschuwen, dat ze 'n dag later... Jammer!... Vreeselijk jammer!... Maar ze haalde 't in, als Lotte en Betty 'n handje hielpen... Betty!... Betty!... Nee,

die vroeg ze 't niet. Die haatte ze tòch nog. Die haatte ze op 't oogenblik sterker...

Bij half drie lag ze. Laurie draaide zich onrustig om, vroeg of 't raam dicht was. Ja! Ze kon 'r zich zelf van overtuigen, zei ze geprikkeld. Ze wou met 'r gedachten alleen zijn, ergerde zich aan 't hatelijk-gezond snurken van Betty en aan Lotte's gewoel, die tweemaal opstond om water in de keuken te drinken.

Niemand sliep — behalve 't onoprecht schepsel, dat-ie driemaal, driemaal gezoend had — en dat nog dienzelfden avond meer dan eens quasi onverschillig gevraagd had, wat Erich scheelde, omdat-ie zich niet vertoonde...

Om vijf was Duczika 'r uit, sloofde ze achter de machine. 't Regende zeurig-tekkerend, spettend tot over de aanrecht bij 't raam. Ze hield nu 'r gedachten bij de blouse, werkte met moeite. Had ze 'n hoofdpijn! Klopten 'r slapen!... Geen nachtrust gehad, al maar liggen fantaseeren en tobben over honderden-een onzinnige dingen — vooral over de fortuinlijke mogelijkheid van 't op reis gaan van Laurie en Lotte — en 'r dan alleen blijven dagen en dagen — met hem. Overdag zou-ie bij 'r kunnen komen — ongestoord — 's avonds — was dat 'n ellende zat je met Betty opgescheept... Dat Laurie 'r ook in huis had genomen! Dat ze niet apart was blijven wonen — als vroeger!... Als ze nu, na Laurie's vertrek, maar goed ruzie kregen — kunnen uitstaan hadden ze mekaar toch nooit! — pakte Betty 'r boeltje... En dan... En dan... 't Liggen uitspinnen, overwegen, plannen maken, had 'r met open oogen naar 't raam laten kijken, 'r de koppijn bezorgd. Onder de kraan van den spoelbak had ze zich 't hoofd gewasschen. Hielp niet. Ze voelde zich uitgeput, lam, gekookt.

Na 't ontbijt — om half acht was Betty naar 't Kaufhaus gegaan — knapte ze op. Laurie uit 'r bed gevallen — zoolang ze in Berlijn woonde, was ze zoo ongezond-vroeg nog niet opgestaan! — spoelde 't vaatwerk van gister en eergister — behalve de pannen, omdat die te dik waren angebakken om nou óók nog onder handen te nemen — droogde alles met 'n kopjesdoek, die naar uien en haring rook, en besteedde toen 'n paar uren aan 'r toilet. In de voorkamer had Lotte 't karpetje opgenomen, 't gat in 't zeil met punaises en spijkertjes razend-handig gestopt. De stoelen, die niet noodig waren, sleepte ze naar de slaapkamer — de tafel met de deftigdoende uitstalling van boeken en vaas schoof ze naar 't raam — den kanarie in den donkersten hoek bij

de sofa, waar-ie uit z'n humeur geen kik bliefde te geven.

Om elf uur kleepte ook Duczi zich. Ze kon bezwaarlijk in 'r onderlijfje, zonder corset, begeleiden. Hoe dichter 't veramponeerd Zwitsersch klokje met de verbogen wijzers naar de XII toe-bewoog, hoe grooter 'r belangstelling voor 't evenement werd. Maar de direkteur, die lang niet tegelijk met de dames naar z'n hotel was gegaan, die met Palou nog 'n kijkje in 't „Linden-casino" en bij „Tony Grünfeld" was wezen nemen, verscheen met aanzienlijke vertraging — en tòch met den dansmeester. Dresden had nog geen uur geleden afgetelefoneerd. Ze waren *a u g r a n d c o m p l e t*.

Lotte had 'r balletuse-kostuum aan, 'n eenvoudig pakje met tullen rokjes en vleeschkleurig tricot. In 'r hoog-opgestoken haar droeg ze 'n krans van dezelfde namaak-papavers, die Duczi op 'r hoed had. 'r Volle bloote armen, 'r jonge, frissche borst zouden 'r geflatteerd hebben, als 't vleeschkleurig tricot niet bedenkelijk door 't gebit des tijds en door koffievlekken geteisterd was geworden.

„Uitstekend! Uitstekend!“, zei de direkteur, dien Laurie aan Duczika met 'n gemompel van verbrabbelde oooo's — meer had ze van den naam gister zelf niet verstaan — voorstelde.

Lotte zette 'n Tarantella in, danste waarlijk voorbeeldig. Palou, met 'n pleister in z'n nek, ter plaatse waar de puist onbeminlijk huis had gehouden — zat naast Laurie op de sofa, animeerde z'n leerling met handgeklap en voetgetrappel. De direkteur leunde in Laurie's stoel achterover, elk gebaar van de dansende taxeerend, lachend met 't verzorgd ouwe-heerekopje de maat slaand, en tegelijk Duczi's hals, buste en heupen bewonderend.

„Sapperloot, was dat 'n beeld van 'n kind! Die hoefde niet eens te dansen! Die zou in z'n etablissement opgeld doen, furore maken! Zeker, de kleine Lotte verstond 't métier, trippelde op 'r teenen, dat 't 'n lust voor de oogen was, had 'n uitnemende school doorloopen, en zou op de planken meer dan succes hebben, maar de andere met 'r onbetaalbaar-onschuldig, beeldig smoeltje...

„Bravo! Très bien!... Fameus!... Bravo!“, riep-ie de handen voor 't lila vest met zachte drilklapjes bewegend: „bravo!... En ook m'n respect voor de zeldzaam-muzikale begeleiding!“

„Ja, niewaar, meneer de direkteur“, kwijlde Laurie bijna: „net wat 'k u gister zei: 'n kabinetstukje...“

„La Valse des roses!“, riep Palou, en hij suste 't enthousiasme

van z'n vriend met gebaartjes of-ie hardop zei, dat 's nog allemaal niets! De goeie nummers moeten eerst komen!

Duczika preludeerde — de kanarie, door de piano en 't drukke gepraat weer op dreef, spitste z'n geluw bekje, builde z'n strot, zong met gurgelend geweld over 't gezellig rumoer heen. 't Liep van 'n leien dakje — 't belooft botertje tot den boom — tot Lotte plotseling zoo niet aarzelde, dan toch houderiger van beweging en passen werd.

„Allons! Een-twee-drie! Een-twee-drie-vier!”, vuurde Palou aan, de melodie met 'n ta-tata-tata-tataaa mee-neuriënd.

Lotte reageerde niet. In plaats 'r hoofd rechtop, 'r hals achterwaarts gestrekt te houden, keek ze tegen alle traditie en alle onverwoestbare voorschriften in, naar 't vloerzeil, trippelde ongelijkmatig, of ze moe was.

„Allons! Allons!”, riep Palou ongerust.

De directeur glimlachte. Die begreep. En trok z'n lakschoenen op 'n sport van den stoel.

Over 't linoleum, uit de keuken verdwaald, of door 't gedreun van den vloer in hun familielevens tusschen de naden van den steenen kachel gestoord, waggel-draafden drie kanjers van Schwaben.¹⁾ Anders kuierden ze eerst tegen den avond — nu door 't ongewone ruimen der kamer en 't opnemen der vloerkleedjes vermoedelijk ontstemd, verblind door 't schelle daglicht en door Lotte's dansschoenen den kluts kwijt, schoten ze driftig-nervens vooruit en weer gejaagd achter de beschermende stoelpooten.

„Jesus, Jesus”, gilte 't in Lotte's rood-wordend hoofd: „wat zal-ie van ons denken!”

Laurie, kippig, lette in 'r tooneelmoederlijke aandacht niets op, Duczi, speelde met 'r rug naar 't onheil.

„Allons! Tatatatata!... Tempo! Tempo!”, riep Palou.

Toen toonde Lotte 'n verrassende en den directeur met vlag en wimpel veroverende tegenwoordigheid-van-geest. Ineens sneller van pirouette, met de voetlansjes, die ze merkwaardig in bedwang had en die met nauwelijks 't oppervlak van twee teen-spitsen 't zeil raakten, zat ze den vadzigsten, bruin-loggen smakker op z'n Schwabe-hielen en betrad 'm zoo sierlijk, dat 't 'n aesthetisch genoegen was 't te observeren. Dan even zeker van 'r zaak, even schitterend-handig, keilde ze den tweeden met 'n

¹⁾ Schwaben: bakkerstorren, die in vele oude Berlijnsche huizen voorkomen.

veereinden wip van 'r recht-overeind staanden teen onder de sofa, waar-ie z'n weg wel zou vinden en den derde, leepe gladder met zwarte schilden, reeg ze letterlijk aan 'r linkertoon. 't Was 'n moment van voorbeeldigen Schwaben-dans geweest, door geen dito van eieren te overtreffen.

„Tatatata! Maat houden! Allons, niet zenuwachtig!”, riep Palou ongeduldig: „meneer de direkteur zal je niet opeten!”

„'k Ben niet zenuwachtig!”, lachte Lotte weer ademend — was dat 'n benauwenis geweest!

„Bravo! Excellent!... Voorbeeldig!”, prees de direkteur, ditmaal met enthousiasme in de handen klappend — 't kleine ding had esprit — 'r zat tooneelras in — die kon je op de planken vertrouwen — die zou zich door geen incidenten uit 't veld laten slaan! —: „bravo!... Fameus!... M'n compliment!”

Z'n lakschoentjes daalden weer naar 't zeil — z'n vak-onverschilligheid was-ie kwijt. En omdat-ie zoo onvoorwaardelijk prees, danste Lotte den derden dans — 'n vlinderdans — met zoo'n entrain, zoo'n meeslepende bravoure, dat ze inderdaad om te stelen was.

De zaak was beklonken, volkomen perfect. 'r Moest alleen nog over de condities onderhandeld worden. Omdat 't buiten stortregende, offreerde Laurie 'n kop koffie. Palou zei gretig ja. De direkteur had liever iets verkoelends — 'n lemon-squash, als 't niet te veel moeite gaf. Duczika zou 't in de keuken klaar maken. Dat wil zeggen: ze holde de trappen af, liet de korridor-deur anstaan. Aan de overzij kocht ze 'n „Viertelpfund” M é l a n g e, vier citroenen en 'n paar beugelfleschjes spuitwater.

In de vestibule, vlak tegenover 't portiersraampje, ontmoette ze den aterling van 'n vischhandelaar.

„Mahlzeit, Fraülein”, zei-ie 'r grappig den weg versperrend.

„Mahlzeit”, antwoordde ze verveeld, en wou 'm voorbij. Ze had 'r handen vol, stoof op, omdat-ie de driestheid had 'r in de wang te knippen.

„Dat 's toch meer dan brutaal!”, praatte ze, over 'r woorden struikelend, den Adamsappel tusschen de boordpunten, 'n rood halslitteken van 'n geopereerde klier, 'n afgekauwden snor en twee waterige oogen, toe: „'k blief je vrijpostigheden niet! En anders zal 'k je vrouw waarschuwen!”

De portier, door 't geluid van de stemmen nieuwsgierig geworden en uit z'n humeur, omdat-ie dien nacht alweer niet geslapen had — de oven van 't heete water voor 't „Vorderhaus”

was onder z'n slaapkamer, bij warm weer 'n pest! — stak z'n kalen kop door 't luikje.

„Wat is 'r?... Wie schreeuwt 'r zoo?“, vroeg-ie knorrig.

„Niemandal!“, lachte de vischhandelaar: „de juffrouw wou me met geweld omhelzen, hahaha!“

„Dat zul je merken!“, zei Duczika nijdig: „'k ga dadelijk naar den huisheer!“

„Nou, nou!“, sprak de portier: „as 't gedaan is!... Wat weerlicht, 't is hier geen duiventil!“

Dat laatste hoorde Duczi al niet meer. Bij treden gelijk liep ze de trap van 't zijgebouw op, en terwijl ze in de keuken de koffie opgoot en de halve citroenen tusschen 'r tanden perste, bedacht ze met wrok dat de huisheer precies de laatste was, om zich bij te beklagen.

Laurie bracht zelf de limonade op 't met nog 'n servet met de dikke, roode initialen L. Z. belegde, en daardoor zeer toonbare presenteerblaadje, binnen. Duczi de koffie.

„'r Zou“, zette de direkteur de onderhandelingen in — en met beschaafde slokjes dronk-ie van 't glas: „'r zou van uw twee dochters 'n buitengewoon nummer te maken zijn...“

„Van m'n twee“, zei Laurie verwonderd en 'n tikje teleurgesteld: „van m'n twee...?“

„Ik dacht zoo“, fantaseerde de Rus: „dat 't iets bijzonders, iets ongewoons, 'n bepaalde sensatie zou worden, als uw dochter Lotte danste, en uw dochter — hoe heet de juffrouw...?“

„Duczika...“

„En uw dochter Duczika — bijvoorbeeld — bijvoorbeeld in travesti op de piano begeleidde... Is dat geen inval?... Is 't geen idee, Palou? De eene zuster in balkostuum — de ander als heer — frac — witte das — of, of in tricot... Ja, daar lacht u om — dat vindt u misschien onmogelijk, 't zou 'n hoogst-chic, hoogst-modern, hoogst-gedistingeerd nummer worden... Geen orkest-muziek, geen al honderdmaal gezien ballet-entree — iets aparts — charmants...“

„God, daar hebben we nooit an gedacht“, zei Laurie, niet dadelijk nee zeggend, omdat Palou, in wien ze 'n onbegrensd vertrouwen had, met stellige oogen ja knikte.

Maar Duczika, geëmbêteerd door 't taxeerend fixeeren van den ouden heer, die geen oog van 'r heupen en beenen afhield, snee met beslistheid 't tafelkleed door.

„Denk 'r niet an!... Laurie begin geen nonsens!... 'r Gebeurt

niets van!... 'k Zal als 'n idioot achter de piano op 'n tooneel gaan zitten!... Da's om te proesten!... Stel je voor!... Ik blijf bij m'n blouses... De nonsens!... 'k Heb xbeenen, meneer de direktEUR, hahaha!"

„Nou, nou, nou!", redeneerde Laurie, in wie 't voorstel begon te gisten — zij, met 'r twee dochters door de wereld trekkend — dee Mizzi 't niet met vier? — „zeg nou niet een-twee-drie néé... Je zei vroeger altijd, dat je dol, dol-graag mee zou reizen, waar Lotte en ik... Dan blijven we bij mekaar... Dan raakt de familie niet over de heele wereld verspreid... Niewaar, Duczi, m'n kind?... Wat moet je alleen in Berlijn?... Dan verveel je je dood!... En hoe wou je, zonder hulp, 't werk af? Is 't niet?"

„Al praat je tot morgen — 'k denk 'r niet an! Nog voor geen tienduizend Mark in de maand!... Jullie excuseeren me wel, hè?... Adieu, meneer de direktEUR! 'k Heb geen tijd te verliezen!"

Bleek van ergernis — Laurie leek gek! — de krankzinnigheid, om op die nonsens in te gaan! — gaf ze den direktEUR 'n hand.

„'k Wed", lachte-ie, 'r vingertoppen vasthoudend: „dat u zich bezint!... Vijf honderd Mark voor u samen — vijf honderd Mark in de maand — tweehonderd voor uw zusje alleen..."

„Nog voor geen miljoen!", zei Duczi 'r vingers loswerkend. 't Eerste wat ze in de keuken dee, was 'r handen wasschen. Meneer de direktEUR had kóuwe, natte, je 'n rilling bezorgende lijke-vingertjes. Om door den grond te zinken zoo wee...

Rustig trok ze 'r ouwe blouse — die van gister aan, keek in 'r beursje naar den ring, en de deur sluitend, hervatte ze 't schandelijk-verwaarloosd werk.

Binnen was 'n verkoeling. De direktEUR bestaarde z'n lakschoenen, Lotte leunde gepiekeerd tegen 't kozijn, Laurie wiebelde nerveus 'r opmerkelijken meisjesvoet, door honderden, voor jaren, bewonderd — Palou, die z'n koffie tot 't dik toe geslurpt had, zorgde voor taktvolle afleiding door uit 'n snoes van 'n sigarettenkoker, waarin minstens 'n dozijn beroemdheden van Berlijn handteekeningen hadden geplaatst, *Qu e e n s* te offreeren. Die sloeg niemand af. Zelfs Lotte zei ja. En 't smakelijk geplof der rookslieren herstelde de geschokte harmonie.

Voor 200 Mark dee Laurie 't niet, kòn ze 't niet doen. Dat kon meneer de direktEUR op z'n vingers narekenen. Dat was, fatsoenlijk gesproken, 'n sjaggerbod. Waarom zooveel meer, als Duczi achter de piano zat? Kwamen de menschen voor 'n piano

of voor de danseuse? Ze had zich vast voorgenomen 'r dochter, die zooveel jaar bij Palou gestudeerd had, niet onder 20 Mk. per avond te laten optrejen!

„Lalalala!”, zei de direkteur z'n schouders ophalend: „zes honderd Mark in de maand! Daar kan 'k Cléo de Mérode, Yvette Guilbert voor laten komen!... Lalalala!... Nee, mevrouw, met zulke eischen werkt u uw dochter tegen!”

Onverschillig-glimlachend bladerde-ie in Dr. Müller's „Geistliche Erquickungsstunden”, waaruit 'n haarspeld en wat gedroogde bloemen van den laatsten godsvruchtigen eigenaar vielen.

Palou, die 't prétentius gescharrel van de tooneelmoeder verwenschte, en die nu eindelijk, na z'n genereus wachten, geld wou zien, deed 'n tusschenvoorstel, driehonderd Mark en de reis derde klasse vrij. Nee. De onderhandelingen stokten. Als Palou niet met den direkteur in 't Russisch, vervelend, ongemanierd lang gesmoesd had, 'n onverstaanbaar gesprek, waarbij Laurie zich op zat te vreten, zou 'r mogelijk niets van gekomen zijn. Op twee honderd vijftig Mark en de reis voor rekening van de directie, gaven ze mekander eindelijk de hand. Uit den binnenzak van 't lila vest kwam 'n portefeuille te voorschijn. Twee gezegelde contracten werden gladgestreken en 'n gouden vulpenhouder opengeschoefd. Pech!, daar was de inkt in opgedroogd. Laurie zocht in de slaapkamer naar 't fleschje „Kaisertinte”, dat 'r de vorige week geweest was, dat ze met 'n propje krantenpapier hermetisch gesloten had — Lotte morrelde de keuken af, alles opensmijgend en niemendal sluitend — toen moest Duczi 'r natuurlijk op uit, omdat Laurie 't niet dee en Lotte bezwaarlijk met 'r balletjurk en 'r tricootbenen de straat over kon wippen.

„Zullen we 'n contract voor de twee zusters of voor juffrouw Lotte alleen...?”, drong de direkteur nog eens aan. De volle, fraaie hals van Duczika in de ouwe werkblouse, inspireerde 'm opnieuw.

„Toe, schei u uit met die malligheid”, verzocht Duczi, in 'r kregeligheid over z'n aanhouden, de kurk van 't fleschje met 'r schaar aan gruzelementen peuterend: „...wou u dat we 't huis hier opbreken voor 'n engagement van 'n maand?... En Betty...? Nee! Ik verdien m'n brood, en ben best tevreden!”

„En Betty?... En Betty?”, praatte Laurie geprikkeld na — 't drukke geredeneer in de heete, vol cigarettenwalm staande kamer had 'r verdorde trekjes rond oogen en mond gegeven —:

„...is Betty 'n zuigeling? Betty heeft genoeg gezond verstand om...”

„Nee, nee, en nog 'ns nee!”, driftigde Duczika: „ik doe 't beslist niet!”

„Wat heeft die vandaag!”, vlamde Laurie op, toen de deur achter 'r oudste dochter dichtbonsde: „ja, meneer de directeur, zoo word je door je kinderen behandeld!”

„Jammer”, zei de directeur: „heel erg jammer! Maar als ze van idee verandert, kan u 'r altijd meebrengen! 'k Zal onder aan 't kontrakt 'n claus opnemen, dat 'k voor uw twee dochters samen 't dubbele betaal...”

De pen kraste, vulde de opengelaten vakjes van 't papier in, en toen 't zoover klaar was, las Laurie met de nauwgezetheid van 'n advocaat den naast den Russischen afgedrukten Franschen tekst. Tegen 'n paar dingen — 't meest tegen de verplichting van de dames-artisten, om voor en na het nummer in de zaal te blijven — had ze hevige bezwaren. Palou lachte, besloeg z'n knieën, dat 't klapte. Hij kende Rusland als z'n naam. Hoeveel jaren had-ie 'r niet in balletten gedanst? Gewoonte! Gewoonte van 't land. En dan, ging zij niet mee? Liet ze Lotte alleen trekken? Had ze — was 'r 'n betere contrôle?...

Toen teekende Laurie, en onder den eminent geschreven naam *Laurie Zubransku*, zette ze 'n mannelijken haal met drie punten.

Ze kreeg 'n voorschot. De directeur was zoo delikaat 't zelf aan te bieden. Hij begreep, dat als de dames begin van de volgende week vertrokken, 't een en ander aangeschaft moest worden. En, betoogde-ie hoffelijk — waarlijk, 't was 'n héér! — als dat nièt 't geval was, had-ie de contractueele plicht 't reisgeld te deponeeren...

Half drie vertrok-ie met Palou. Omdat Duczika de keukendeur niet heelemaal open wou doen — ze was ontoonbaar en de keuken met de machine, de doozen en wat 'r verder de kamer uit was gedragen, leek 'n zwijnenstal! — stak ze 'r hand door den kier, en liet zich met lachende excuses door Palou 'n handkus en door den directeur 'n zelfde portie koude zweet-vingertjes geven.

„Nou!” riep ze, zoo toen de huisdeur dichtklepte: „gefeliciteerd hoor!”

Maar noch Lotte, die 'r tricot begon af te stroopen, noch Laurie, die 't corset dat 'r congesties bezorgde uit-zuchtte, deden uitgelaten.

Na de opwindende onderhandelingen, 't soupeeren in 'n Weinrestaurant, 't wakker liggen tot den ochtendschemer, 't opgeprikt zitten in de benauwde kamer, 't dansen en de zenuwspanning of de directeur niet terug zou krabbelen, was 'r 'n zonderlinge leegte in 't huis.

Gisteravond scheen 't 'n onverhoopte verrassing, nu met 't contract op de tafel en 't honderd-Mark-papiertje 'r naast, had Laurie de knagende sensatie, dat ze te gauw toe had gehapt, en Lotte, zweetend, den krans papavers aan 'n haarspeld bungelend, voelde 'n plotse, downe chagrijnigheid, die 'r kattige dingen dee zeggen.

„God, Duczi, wat heb-ie je aangesteld! Wat 'n manieren, om 't gezelschap in den steek te laten, en je in de keuken op te sluiten! Misselijk, hoor! 'k Schaam m'n oogen uit m'n hoofd!”

„Ja, en dat gesmijt met de deur, gedorie!”, zei Laurie giftig: „en dat vierkant weigeren mee te gaan! Wat verdien je met je stinkende blouses?... Wat brengen blouses, waaraan Lotte, Betty en ik, zonder 'n uur vacantie, zitten te sappelen, wat brengen ze in?... Vijftien Mark, gedorie!... Vijftien en 'n halve Mark in drie dagen en drie nachten!... Maar da's uit! Is zien of ik as moeder niks meer in heb te brengen!... Jij zegt nee — ik zeg ja!... Vijfhonderd Mark in de maand!... Zes duizend in 't jaar!... Pik daar je oogen voor blind!... Uit hoor!... 'k Zeg nog vandaag de woning op, 'k laat de piano weghalen en de rest gaat na de Vendu!”

„Ach kom!”, suste Duczika kalm door de zekerheid, dat 'r niets van kwam, dat ze 't natuurlijk niet dee: „laten we de huid van den beer niet verdeelen, Laurie-lief, voor-ie geschoten is! Kijken jullie de kat in Odessa uit den boom, dan kan ik nog altijd nakomen, als 't bevalt!...”

„Wel gedorie!”, vloekte mama: „ben 'k niet oud en wijs genoeg, om te weten wat goed voor ons is! Denk je dat 't smerige Berlijn ons ooit terug ziet?... 'k Zeg de woning op!... 'k Gooi onze toekomst niet weg!...”

„Ach kom! Ach kom!”, herhaalde Duczika of ze met 'n ondeugend kind sprak — de eenige methode, om met Laurie om te gaan —: „je zegt de woning op! Uitemetuit en 't sprookje is uit! Hij zal je drie maanden huur schenken! Hij zal je permiteeren de meubelen op je vette schouwertjes te nemen, Laurie, hahaha! De huur van deze maand heb je zeker ergens in 'n kous

liggen! Of wou je dat allemaal van je voorschot doen en met 'n Zeppelin-luchtschip naar Odessa reizen, hahaha!"

„Verdikkeme, sar me niet met je bête gelach!”, viel mama brusk uit, omdat ze 't tegen Duczi's logica aflei, en 'r dat nog meer de smoor injoeg: „ik ga naar den huisheer en daarmee basta!"

't Wrokte in de kamer — 't groote, lang-verbeide avontuur zette met ruzie in, zooals alles bij Laurie's wormstekig humeur met botsingen en wrijvingen pleegde te gebeuren.

Lotte, pips, smal van gezicht na de vermoeiende repetitie met 'n leege maag — ze had geen ontbijt kunnen aanraken — zei dat ze geen trek had te ruimen, dat ze in de week, die nog restte, geen vin an de blouses uitstak.

„Ook goed”, babbelde Duczika geduldig en innerlijk-opgewekt.

In 'r eentje, terwijl Laurie op 't bed en Lotte op de sofa lei, sjokte ze de naaimachine naar de ouwe plaats voor 't raam, spreidde 't karpel, dat nijdlge stofwolkjes proestte, schoof de tafel onder de lamp, en toen ze zoover was, en 't blonde haar 'r aan de slapen plakte, liep ze blootshoofds door den tammer plassenden regen naar den slager, om de twee boven met 'n half pondje varkenskoeteletten in d'r humeur terug te brengen. Voor 't venster van de Parterre-woning stond de huisheer, klaar met z'n middageten, en haalde zich de tanden met 'n vlijm-gesnejen lucifer uit. Galant wierp-ie 'r 'n kushand toe...

De smeulge geur van de koteletten en van de gebakken aard-appelen-van-den-vorigen-dag, kikkerde Laurie op. Ze nam voor zichzelf des varkens rib met 't dunste been en de meest doorbakken aarpels, brokte twee schijven „Schwarzbrod" in 'n saus als alleen Duczi, wanneer ze 'r zich moeite voor gaf, klaar kon smoren — en werd na 't drinken van drie glazen water mensch. Ook Lotte. Die vertelde van 't angstoogenblik met de Schwaben, wat Laurie en Duczika zoo dee schateren, dat de vischhandelaar-van-de-overzij, die juist met z'n tooneelkijker binnenloerde 'r de stuipen van op 't lijf kreeg.

Na 't eten, dommelde Laurie op de kanapee in, hielp Lotte, wier boosheidjes nog te jeugdig waren om te volrijpen, aan de blouses.

't Werd — behoudens 't slot — 'n prettig dagje. De illusie van 't onbekend-komende werkte opnieuw. Na de reactie zette

de actie 'r beste beentje vooruit — de reis naar Odessa — 't heerlijk-vrije leven als artist — één nummer per avond — tweemaal in de week matinee — potten voor nieuwe kostuums — en de tournee door de heele wereld voortzetten, God zij geprezen, dat 't begon!

Vijf-, zesmaal las Laurie 't contract — 't eerste, dat ze na de echtscheiding en 't verlies van 'r geheugen, geteekend had — de zevende en achtste maal bestudeerde ze 't met 'r hand over 't bedrag van de gage — je hebben en houden hoefde je niet te laten kijken! — in presentie van nicht Mizzi, die wonder boven wonder, op bezoek kwam.

Mizzi, slaperig wijfje met gele velrimpels om mond en oogen, 'n borstloos bovenlijf en gladgestreken, nauwelijks grijzend haar onder 'n verkleurd-groenen pothoed met gele linten, had elf kinderen in leven. Bij de geboorte van 't dooie twaalfde was 'r man, stalmeester van 'n circus, gestorven. 't Had 'r niet in 'r brood gehinderd, omdat toen al de twee oudste meisjes in 't circus-ballet optraden. Vijf dochters waren getrouwd, om beurten van 'r mannen gescheiden en opnieuw getrouwd. Een zoon voer bij de Hamburg-Amerika-lijn, een was kelner in New-York. Met de vier overgebleven jongste dochters reisde ze vierde-rangs-variétés af. Nou lei ze tot den eerste stil. 't Vak had 'r tot de botten uitgedord. 't Leek haast onmogelijk, dat zij de moeder van de groote, slanke meisjes was, waarvan 'r vanavond twee waren meegekomen. De heeren geloofden 't niet. Die lachten 'r uit, zwoeren dat ze de betaalde kleedster moest wezen. Ze liet ze lachen, hield met 'r quasi-slaperigheid 'n oog in 't zeil, dat 'r geen te zeer onvertogen dingen gebeurden. Als de dochters uit werden genoodigd, trippelde zij, als verstandige door-de-wol geleverde moeder mee. Alice, de oudste van de ongetrouwde, de mooiste uit 't nest van kinderen met welgevormde beenen, had in Dresden, toen de moederlijke raadgevingen niet om de vier en twintig uur herhaald konden worden, omdat Mizzi met zware influenza te bed lag, met 'n ideaal van 'n luitenant geflirt. Zes maanden later werd 't kwartet „triangel” — drie maanden later was 'r 'n schat van 'n jongetje — weer zes weken later, dansten de vier „Moonshine Blossoms” of 'r niets voor was gevallen, en of 'r geen luitenant bestond, die alimenten, naar den stand van de moeder, betaalde. Zoo iets was Mizzi nog nooit gepasseerd. Ze praatte 'r niet graag over. Iedere familie had 'r zwarte vlek. Dit was de hare. Overigens had ze bijzondere opvattingen van 'r moeder-

plichten. Ging ze na 'n voorstelling — 't laatste engagement was in Weenen geweest, waar de zwarte Fritzi kennis aan 'n ambtenaar — weduwnaar met drie kinderen had gekregen — al je dochters bracht je op de reis onder! — ging ze na de voorstelling met heeren uit — zij en 'r vier — dan kwamen bij wijze van aardigheid de vier spaarpotten van Alice, Maud, Fritzi en Eva — vier gentille spaarpotjes in koffervorm op de tafel te staan, en dan onttrok zich nooit een van 't gezelschap, om niet in ongenade te vallen. Ook had elk kind in de handtaschjes 'n afgetelde hoeveelheid Ansichtkarten van 't „Moonshine-Blossom-quartet”, die gretig verkocht werden. Alice had, behalve de alimenteren, 'n spaarpot van ruim duizend Mark, de loenzende Maud vierhonderd, Fritzi die prachtige oogen had, twaalfhonderd, Eva de allerjongste, kind van zeventien, met helaas over mekaar gegroeide snijtanden en 'n hinderlijke magerte, een honderd twee en dertig Mark. Mizzi administreerde, verwaarloosde geen Pfennig, verlangde niets voor zichzelf. En juist deze voortreffelijke hoedanigheden van verstandig-overleggende, in 't rumoer van 't Variété met z'n late nachten, liefdoende heeren en door kelniers stiekum overhandigde billets-doux, nooit de nuchtere belangen van 'r gezin vergetende huismoeder, maakten dat Laurie 't „afschuwelijke menschje”, dat tusschen de coulissen niet thuis hoorde, dat precies op 'n juffrouw van de „Damen-Toilette” in 'n bierknijp leek, niet stouwen kon.

Mizzi bekeek suffig-dommelend 't contract-voor-Odessa, terwijl ze met 'r slaperige oogjes, tusschen Laurie's 't geheim van de gage bedekkende vingers door trachtte te loeren, om 'r zich van te overtuigen, dat nicht met 'r opsnijden van zoo'n reuzen-traktament loóg — Fritzi met de zwarte oogen en de loenzende Maud, geeuwden van verveling en moeheid. Ze waren de laatste week, om van 'r zeldzame vacantie te profiteeren, elken dag met Mizzi in Wannsee geweest, waren zoo bruin gebrand over d'r heele lichaam, dat enkel de plekken, waar de schouderbanden de badpakken vast hadden gehouden, om je dood te lachen zoo komiek-wit waren gebleven! Door de à jour gewerkte blouses zag je d'r nikkervel, en d'r half-bloote armen met de verbrande vel-wondjes zouden aardig wat Schmink noodig hebben, als ze in Mannheim achter 't voetlicht stonden.

Fritzi sprak den heelen avond geen woord. Die kniesde, omdat de weduwnaar in Weenen — 'n knappe vent, maar schrikkelijker fatsoenlijk! — officieel om 'r hand had gevraagd. Mizzi dwong

'r niet met groote woorden — ze had nog nooit 'n dochter gedwongen, vertelde ze, ze deed passief. Tolstoiaansch-geduldig, telkens slaperig-tam verzekerend, dat Fritzi zelf zooveel gezond verstand bezat, — om geen tienduizend kronen in 't jaar — met vooruitzichten — weg te smijten! Driemaal had Fritzi daar tegen in beweerd, dat ze „z'n gezicht niet meer wist” — driemaal zei Mizzi met slijmerig-gesloten oogjes, dat ze 't gezicht „lang genoeg” voor zich zou zien, as ze getrouwd was — toen bleef de dochter zeurig geeuwen, en 't licht van de lamp, waarbij Duczika te zweeten zat, sloeg vonken in 't goud van twee geplombeerde tanden.

Betty, om half negen uit 't Kaufhaus gekomen, maakte een oogenblik 'n gek figuur. Pas had ze gisteravond verteld dat ze bij Mizzi op 't balkon niet minder dan Perzikenbowle had zitten pimpelen, en daar zei Mizzi langs 'r kleinen, spichtigen neus weg: „Wel dag Betty! Wat hebben we mekaar in geen langen tijd gezien!”

Daar keken Laurie, Lotte en Duczi mekaar lachend bij aan — en daar kreeg Betty 'n kleur bij, of ze ook minstens 'n week met Alice, Maud, Fritzi en Eva, onder toezicht van de nooit badende moeder, in 't zonnebad had gelegen! Gelukkig kon ze 'r overheen brabbelen, omdat — of-ie met 'r mee was gekomen! geen twee seconden later Erich aanschelde. Zoo vroeg kwam-ie zelden. En zoo gedwongen, haast houterig had-ie nog nooit z'n entree bij zooveel menschen in de kamer gemaakt. Duczi gaf-ie amper 'n hand, maar bij wijze van attentie lei-ie 'n bouquetje naast de machine.

„Me nicht Mizzi en me achternichies Fritzi en Maud — meneer Erich Schüler”, stelde Laurie voor, en met 'n rammelden mond, 'm verwijtend dat-ie gisteravond niet op was gelopen, zei ze 't groote nieuws, 't ongeloofelijk nieuws van Odessa, waar Lotte — Mizzi knipperde met de oogleden op-indutten-af — zes honderd Mark in de maand, met reiskosten tweede klasse vrij!, ging verdienen. 't Contract zwaaide ze in 'r hand, 't 'm niet gevend, omdat ze bang was dat hij met z'n ouwe driestheid 't juiste bedrag zou verrajen.

Betty droeg 'n achtsten kapotten stoel uit de keuken aan — meer zitgelegenheden waren 'r niet — in de kamer had je vier stoelen en 'n pianokruk — in de slaapkamer twee stoelen met stukkende zitting — Erich bleef tegen 't raamkozijn leunen, de volte verwenschend.

Den heelen dag was-ie down, nerveus geweest, zich verwijtend dat-ie Duczi mee naar z'n kamer had genomen, dat-ie zich had laten gaan, dat-ie 'r in z'n hartstocht als 'n scharrel-van-de-straat had behandeld. Christus, de ignobele manier om de blouse van 'r lichaam te scheuren — 't gemis aan respect — de vernedering — voor hââr — voor haar prachtige reinheid — dat ze op z'n bed had gelegen! Hij was 'n ellendeling, 'n schobbejak, 'n schurk — hij was geen schop waard, dat-ie zoo z'n liefde — want, bij God, hij wás verliefd — hij aanbad 'r — hij vond 'r 't gevoeligste, goddelijkste schepsel — had getoond. „Ik zal zoo innig-goed voor 'r zijn", redeneerde-ie, 't eene sigarettemondstuk na 't andere wegsmijtend, dat ze 't woeste uur vergeet, dat ze weer van me zal houden! Vandaag vindt ze me natuurlijk misselijk, misselijk!'...

's Middags had-ie in de buurt gedrenteld, om twee was-ie voor de deur geweest, maar bij 't spelen van de piano en 't gepraat van de onbekende mannestemmen droop-ie af. Tegen den avond zakte z'n onrust, deed-ie 'n schoon boord en schoone manchetten aan, liet-ie zich nog net voor sluitingstijd scheren, en zei opgemonterd tot zichzelf:... „Ze houdt van me — ik hou van haar — we hebben 't gewild — 't is geen misdaad — nee, bij God niet — en 'k trouw 'r zoo waarachtig als 'k van George heb gehouden, zóó als oom Ludwig uitstapt!" Met 't bouquetje boschviooltjes liep-ie toch nog twee-, driemaal 't huis voorbij, bang voor de eerste ontmoeting na de koorts van den vorigen dag, en nou-ie 't zwoele getocht van de binnenplaats in z'n nek voelde, en 'r bleek, zachtzinnig gezichtje met de omkringde, bruine oogen bij 't gesnor van de naaimachine boog — dat moeie, geduldige lijdensgezichtje onder de kap van de helsch-heete lamp — nou most-ie zich op de lippen bijten, om 'r niet in z'n armen te grijpen — en 'r vergiffenis te vragen. Vergiffenis. 'n Ander woord viel 'm niet in. De engel... De stakker... 't Schat-van-'n-kind, dat zich in die hette weer afbeulde, terwijl Laurie over 't engagement lei te teemen, en Lotte om de halve minuut 'n rijgsteekje dee.

Duczi, met 'n neuriënd slippen van 'r adem voortwerkend, alleen kort, snel, angstig-glimlachend naar 'm kijkend, als ze aan 't geluid van de stemmen merkte, dat niemand op 'r lette, verwonderde zich niet over z'n stil-zijn, z'n niet aan 't gesprek deelnemen, z'n vanavond in geen enkel opzicht op den ouden, luidruchtig-schellen Erich lijken. Zoo had ze 't zich voorgesteld,

zoo kiesch, zoo onder-den-indruk van 't nooit-meer-te-vergetene, zoo 't mekaar met gedachten en gevoelens aanvullen. Gebukt over de onder de naald heenschuivende zalmkleurige blouse, zag ze z'n slap-afhangende kleine rechterhand — zonder den ring, 'n rand manchet, 'n streep van z'n mouw — en bij 't prettig-gonzend snorren van 't vlieg wiel en 't gepruttel van de naald, zei ze telkens weer, eindeloos-dikwijls, en ze moest 'r om glim-lachen, dat ze 't als 'n melodie herhaalde, zonder dat een van de anderen 'r weet van had: „lieve jongen, lieve, lieve, lieve Erich!”... Alleen als Betty, de gedrochtelijke leugenaarster — met wat voor stalen gezicht had ze 't gister van Mizzi en den bowl op 't balkon beweerd! — als Betty, net zoo valsch-vroolijk als Laurie, met net zulke manne-lachjes, den jongen student tot mee-doen poogde te prikkelen, horte 't zangerig gemijmer in 'r hoofd.

„Wel gedorie!” riep Laurie: „wat heb jij toch, Erich! 'k Zou d'r bij gaan zitten en ook is 'n duit in 't zakkie doen! Anders ben je toch niet zoo koescht!”

„'t Is hier om te stikken”, verontschuldigde-ie zich: „en 'k sterf van de dorst!”

„Ja, 't is heet”, zei Mizzi: „we mosten opstappen, meissies...”

Daar wou Laurie niet van hooren. Lotte sloeg 'n doekje om 'r schouders, haalde uit de „Stehbierhalle” van 't hoekhuis, waar 'n halte van auto's was, en waar ze gezellig zaten te kaarten, zes beugelfleschjes „Schultheiss”, maar toen ze werom kwam, stonden Mizzi en 'r twee door de zon bruin-gebrande dochters toch afscheid te nemen, omdat ze zoo vroeg op waren geweest en morgen, bij goed weer, opnieuw naar Wannsee gingen.

„Veel succes in Mannheim!”, wenschte Laurie, zichtbaar-blij dat de taaie visite verkaste: „en as we mekaar voor de reis niemeer zien, gezondheid en lang leven!”

„'t Zelfde nicht”, zei Mizzi: „en stuur ons uit Odessa 'n Ansicht, zal je?”

„Zal niet mankeeren”, verzekerde Laurie, op elk van de wangen-als-vergeelde-blaren van 't burgermenschje 'n imitatie-zoen gevend, en 'r op de hare 'n klukkerig-drogen ontvangend.

Met 't dichtvallen van de deur, begon op de trap en in de kamer 't wederzijdsch, gezellige kwaadspreken.

„Wat 'n diertje, hè?”, praatte Laurie, 'n beugelflesch an 'r mond zettend, omdat 't zoo lang duurde eer Betty de vuile glazen in de keuken om had gespoeld: „wat 'n godsliederlijk-vervelend

mensch! En achter de mouw! Die wurmt net zoo lang tot ze nog drie luitenants met alimenten gevonden heeft! Zag-ie Lotte, hoe ze de pee in had, dat jij alleen meer verdiende dan 'r vier dochters samen? 'k Had 'r me draai in! Fijn, hoor!"

„Jammer dat ze hier d'r spaarpotjes niet op de tafel hebben gezet!”, spotte Lotte: „dan had je ze gelukkig kunnen maken, Erich! Jongen, wat ben je vervelend! Ben je niet goed in orde?"

„Best hoor!", zei-ie: „maar die snoeshanen, wat?"

Betty schonk z'n glas in, reikte 't 'm over, dronk 'r eerst 'n slok van.

„Je ben toch niet vies van me, Erich?"

Aarzelend keek-ie naar Duczi, die zich dichter over de machine boog, toen slurpte-ie 't glas in een teug leeg.

„Ik weet wel", babbelde Laurie, 't zich op de sofa makkelijk makend: „dat Lotte en ik ons door geen heeren in Odessa laten uitnoodigen — ik zou je danken!"

„Jij èn Lotte?", vroeg Erich — voor 't eerst had z'n stem iets van de vinnige felheid, waarmee-ie ze de baas was: „jij èn Lotte? Ben jij van plan mee te gaan, Laurie?"

„Wat dacht je dan?", zei mama gebluft: „heb ik 't contract niet geteekend?... Wou je zoo'n jong ding alleen laten reizen?"

„Hoe kan ze dan overhouen?", rekende hij — nou Mizzi weg was, keek-ie 't contract in —: „da's toch nonsens met z'n tweeën! Daar teer je bij in!"

„Gedorie, steken jullie niet allemaal je neus in mijn zaken!", viel mama onhebbelijk uit: „'k zal 'n meissie van benejen de jaren naar Rusland laten trekken!"

„In ieder geval", begon Erich: „in ieder geval — nee, laat 'k me mond liever houden!"

„Daar doe je 't verstandigste an", vlamde Laurie kort op: „'k ben nog niet heelemaal ontoerekenbaar! Lotte alleen bij de Kozakken! Lotte alleen in Rusland, waar je ieder oogenblik 'n progroom heb! Lotte alleen in den vreemde...! 'k Hak me net zoo lief me twee handen af!"

„En Duczi dan?", merkte Erich onvoorzichtig op — heelemaal zwijgen bij 't egoïsme van de vrouw, die zooveel jaren geparasierteerd had, en nou 'n nieuwen weg had ontdekt, kon-ie niet —: „laat je Duczi dan niet alleen in Berlijn?"

„Wel gedorie! Wel allemachtigste God", keef Laurie: „verlang 'k 't?... Ken ze niet mee?... Is 'r door den directeur geen bod op 'r gedaan?... En toont ze geen dwarsen kop?"

„Ik blijf rustigjes hier”, glimlachte Duczika: „ik dènk 'r niet an!... In Berlijn zullen ze me niet opeten!”...

Voor 't eerst keken zij en Erich mekaar in de oogen. Voor 't eerst dachten ze 't zelfde.

„Kan Duczi mee?”, vroeg Betty, die 't maar half had begrepen.

„Lees!... Asjeblief lees dan!”, riep Laurie, 'r 't contract gevend, „'t dubbele!... 't dubbele!... Zou jij 't niet doen, Betty?”

„En of!”, zei Betty, 't papier nauwelijks inkiijkend, omdat ze 't oogenspel van Erich en Duczi oplette: „dan ben je toch simpel, Duczi, als je nee zegt! Dan ben je toch idioot!...”

„Bemoei jij je 'r asjeblief niet mee!”, sprak Duczika onge- woon-scherp: „'k heb an Laurie en Lotte genoeg!...”

„Nou ik zeg 't!”, zei Betty vinnig: „wat mot jij in Berlijn?... Je hoort bij je moeder en je zuster!... En je wou 't toch altijd!... Je zei nog voor 'n maand, dat als Lotte... Jessus, wat 'n krank- zinnigheid, om voor 'n lekker leventje, zonder zorg te danken — en blouses te blijven flikken!”

„Hoor je?... Hoor je?”, triomfeerde Laurie, zich bijna in 'r biertje verslikkend: „en nou beweerde ze vanmiddag nog wel, dat ze 't om jou deel!”

„Om mij?... Nee, die is goed! Die is éénig!”, lachte Betty zoo valsch-druk, dat 't in de binnenplaats resoneerde: „om mij? Om mij! Hahahaha! Dat 's om over te vertellen!”

„Dat heb 'k niet beweerd”, verdedigde Duczika zich onhandig: „'k heb háár naam niet in m'n mond gehad!”

„Wat zeg je me daarvan!”, ruziede Laurie: „nou hiet ze me liegen!... Heeft ze niet geroepen: En Betty? — heeft ze 't of heeft ze 't niet, Lotte?”

„Toe, laat mij 'r buiten!”, praatte Lotte geuwend: „wat zanikken jullie vanavond allemaal!”

„Ik vraag of ze den direkteur niet geantwoord heeft, dat ze voor Betty niet uit Berlijn kon gaan?”, hardnekkigde Laurie: „dat laat 'k me verdikkie niet afliegen!”

„Christus nog toe!”, viel Erich fel-domineerend uit — was 't mensch onuitstaanbaar — om je laatste restant geduld bij op te vreten! —: „wat dondert 't, Laurie, wat komt 't 'r op an! Wou jij in Jezusnaam hebben, dat Duczi ook naar zoo'n tingel- tangel ging! 'k Zou 'n harem mee naar Odessa nemen!”

„Nou verzoek ik je op je woorden te letten!”, zei Laurie, rood van kalkoensche drift: „je mot 'r niet alles uitflappen wat je voor je mond komt! Ben jij van God verlaten!”

„Ja, al schreeuw je nou!”, sprak Erich vernietigend: „al doe je nog zoo theatraal — dat lap 'k aan me zolen! Jij teekent contracten zonder eerst te informeeren wat voor 'n directeur dat is — jij doet maar raak — Christus, val niet over elk woord! — Duczi heeft groot gelijk!... Tien tegen een is de kerel 'n verkapte bordeelhouder!”

„Wel Goddorie!”, barstte Laurie los: „hoor je dat Lotte?... Da's om uit je vel te springen!... 'n Vriend van Palou — van Palou! — 'n bordeelhouder!... 'k Zal denken, dat je niet wijzer ben!... En in elk geval raakt 't jou niet!... Ik ben de moeder, en me dochters weten wat 'k voor ze gedaan heb!”

„Gedaan? Wat heb jij gedaan?”, striemde Erich — ja, nou was-ie de ouwe, brutale rakker, die 't verdraaide z'n opinie onder stoelen en banken te steken, de vlijmscherpe, ontembare bengel, die Laurie de waarheid dorst zeggen: „gedaan?... Je ben bezig ze naar de weerlicht te helpen! Dat heb jij gedaan! En als 'k 't je niet zwart op wit bewijs, doe 'k 't, om niet te pootig in vuil water te roeren!”

„Dat mag jij zeggen!... Dat neem 'k van jou an!”, zei Laurie, den beugel van 'n tweede fleschje openwikkend: „... 'k zal 't achter me ooren knopen... 't Is goed, hoor... Maar je zal me 'n plezier doen bij zoo'n uitschot van 'n moeder niet meer op visite te komen!... As je dat maar onthoudt!... Dat 's gedorie 't toppunt!...”

„Nou, Laurie!”, suste Duczika — de twee hadden wel meer ruzie, maar zoo als vanavond...

„Laat me met rust!”, foeterde mama, purperrood om zulke beleedigingen: „as jij straks niet had zitten liegen, had 'k 't met hem niet an den stok gekregen!”

„Menschen, laten we kalm blijven”, zei Betty: „is 't niet heet genoeg! Als Duczi over die kleinigheid gejokt heeft, zal ze 'r d'r redenen voor hebben...”

„Dat mot jij zeggen!”, verweet Duczi uiterlijk-kalm: „ik heb gisteravond bij Mizzi op 't balkon geen Perziken-bowl — Perziken-bowl, — hahaha! — gedronken!”

Pang! Die zat. Die was raak.

Betty kreeg denzelfden kop van straks, toen Erich voor afleiding gezorgd had. Zoo driftig gebaarde ze over de tafel, dat 'r bierglas met 'n floep over 't zeil stortte en de klosjes garen, stukjes voering en scharen in de bruine saus dreven. 't Scheelde geen haar of 't was voor den blouse-stof 'n ruine geworden.

„As je klaar met je gesar ben!”, zei ze heesch van woede, geen vin verroerend, om Lotte bij 't redden van 't naaigerei bij te staan:... „às 'k dan lieg, kom 'k 'r voor uit, wind 'k 'r geen doekjes om! Maar jij!... Jij ben twee druppelen water Mizzi!... Jij knijpt de kat in 't donker!... Met jou samen blijven, as Laurie met Lotte op reis is — dank-ie! Nog niet met geld toe!... Nee, hoor!... Kamerhuur ken 'k overal kwijt!... Dat gepest!... Dat stiekeme iemand 't bloed uit z'n vingers zuigen!”

Kwaadaardig stond ze op, smet de slaapkamer-deur met zoo'n geweld achter zich toe, dat de portretten van 't rekje vielen, als dien avond van Poldi's bezoek, maar 'n oogenblik later, bij 't schelle gepraat van Erich, die Duczika's partij opnam — elk woord had ze achter 't paneel afgeluisterd — verscheen ze opnieuw, zich verdedigend, den leugen van den vorigen avond met nieuwe leugens excuseerend — dat 'n kind 't had kunnen snappen, dat ze ze voor den mal had gehouden — iets voor Mizzi, tjeetje!, om op perziken-bowl te trakteren — Mizzi, die voor 'n speld doodviel — Mizzi!... Ze was bij de moeder van 'n jarige collega geweest, en met moeite om bij half een weggegaan... As ze gister niet allemaal zoo opgewonden hadden gedaan, zouden ze vanzelf om de mop van Mizzi, Mizzi! geschaterd hebben...

De kanarie float, de naaimachine snorde, 't dopje boven de lamp dobberde wintersch-gezellig, de kapotte Zwitsersche klok tikte huiselijk, Erich dampte en Laurie, door nog 'n glas bier gekalmeerd, smookte — de paisibele rust van de vorige weken, toen ze mekaar wel geplaagd en 'r tusschen genomen hadden, maar toch bij 't bezoek van den jongen student als in 'n zonnetje hadden gezeten, was voor de haaien.

Laurie mokte, lei slap, ontzenuwd op de sofa, de mondstukjes van 'r sigaretten tegen 't behang doovend, en enkel 'r mond voor 'n stekelige opmerking openend. Lotte, wit van vermoeidheid — was dat 'n dagje geweest! — knikkebolde over 't borduurpatroon, zei al om twaalf uur goeien nacht — Betty, bang dat ze over 'r zouden smoezen, als ze ook naar bed ging, en vastbesloten Erich uit te laten — daar zou ze Duczi tenminste mee dwars zitten! — las de advertenties van 'n ouwe krant.

Uit z'n gewone doen — van de herrie met Laurie trok-ie zich geen sikkepit an! — hield Erich 't gesprek gaande, telkens 'n aanloop zoekend, van Poldi's nieuwste methode om z'n broodje te scharrelen — hij was corrector op 'n drukkerij geworden, had om de week nachtdienst — en van 't schandaal van 'n anderen

vriend, die omdat-ie als grondwerker 'n betrekking aan had genomen, door den Senaat „relegiert” was geworden — of je als wetenschappelijk proletarier, zonder vermogen, zonder ondersteuning, zonder stipendium anders kon! — vertellend.

Maar hij was niet en train. Hij vertelde saai, zanikerig of-ie slaap had. Omdat 't bier op was, dronk-ie glaasjes water, die-ie zelf ging halen, en waarbij-ie lang in de keuken bleef, in de hoop, dat Duczi 'n voorwendsel zou vinden, om 'm na te komen — ze begreep 'm niet, durfde niet, zoolang Betty zat te spionneeren en Laurie op de sofa lummelde.

Onder de lamp zweetend, licht-duizelig — 'r waaide geen tochtje over de plaats nu de regen op had gehouden — probeerde Duczika 'r taak klaar te krijgen. Bij eenen gaf ze 't op. Ze zou an Neumann 'n briefkaart schrijven, dat ze zich niet lekker voelde — gebeurde 't niet honderd keer, dat de naaisters mantels, rokken, blouses 'n paar weken later opleverden, als 'r roodvonk bij ze thuis was, of diphtheritis, of als de kinderen kinkhoest hadden?... — ruimde den boel wat bijeen, en gaf Erich, die 'r ried 't Neumann Maandag liever zelf te gaan zeggen — de met zenuw-letters bekrabbelde kaart, om 'r in de bus te steken. Nee ze zou Dinsdag om vier uur precies de Untergrundbahn nemen. Je kon moeilijk zeggen, dat je je niet prettig voelde, en 't zelf gaan vertellen!

„Blaas dan nog even voor 't raam uit”, verzocht-ie met 'n niet te bedwingen deernis in z'n stem.

„Dat 's goed”, zei ze, de eerste sigaret opstekend — veel had Laurie 'r niet overgelaten.

't Werd kwart over eenen, half twee, kwart voor twee — Betty bleef advertenties lezen — Laurie snurkte op de sofa.

Toen, vol meelij met Duczi's doodswit gezichtje, stond Erich op.

„Geef me den huissleutel”, praatte-ie teleurgesteld —: „dan reik 'k 'm morgen voor twaalf weer an — dan hoeven jullie geen trappen te loopen!... Ga naar bed, Duczi en sta morgen niet te vroeg op... Toel!”

„Als zij zoo moe is, zal ik wel effen”, sprak Betty gewild-geeuwend: „ik heb nog geen trek in die heete slaapkamer met alle ramen dicht, te gaan liggen!

„Ik kom 'r uit”, weerde Erich 'r af:... „'k heb 't voor 'n week ook gelapt!... Nacht Duczi” — 'r hand hield-ie vast of-ie

'r niet los kon laten —: „nacht!... En rust uit!... Anders word je nog ziek!”

„Ik”, lachte ze: „nee, onmogelijk!”

De deur werd achter 'm gesloten. Met waslucifers lichtte-ie zich bij, maar nog voor-ie de tweede verdieping bereikt had, hoorde-ie haastige voetstappen. Toch Betty!

„Wat is dat voor nonsens!”, zei-ie stug: „ben je bang, dat 'k verdwalen zal?”

„Duczi stuurt me”, loog ze: „'t voorportaal moet je tweemaal omdraaien — en we wisten niet of je...”

Ze hakkelde.

„Dan zal 'k 'm tweemaal omdraaien”, zei-ie verveeld: „goeien nacht!”

„God, ben 'k je zoo te veel?”, vroeg ze met bibberende stem.

„Dat beweert 'k niet!”, gromde hij: „dat heeft 'r geen bliksem mee te maken!... 'k Wou jullie den loop besparen... Dat is alles!”

„Ik begrijp niet”, sprak ze fluisterend of iemand luisterde — en 't wapperend kaarslucifertje bescheen 'r vochtige oogen: „wat je tegen me heb, Erich! Je doet zoo vreeselijk onaardig...”

• „Dat verbeeld je je!”

„Zeg 't dan, als 'k je iets in den weg heb gelegd! Je praat niet met me... Je doet zoo...”

Verder kwam ze niet. 'r Wangen, 'r mond vertrokken nerveus, op snikken af.

„Christus”, viel hij grof uit: „Laurie schijnt jullie allemaal an te steken! Op die manier wordt 't 'n corvee op te loopen!”

De sleutel draaide 't slot van de vestibule-deuren om — ze liepen over 't loopertje van 't Vorderhaus.

„Kom je morgen avond?”, vroeg ze timide.

„Ja”, zei-ie stug.

„Hoe laat denk je zoowat?”

„Weet 'k niet — zal je wel zien”, antwoordde-ie wrede — ze hing 'm met 'r opdringerigheid de keel uit.

Diep-ongelukkig, de vernedering voelend, te trotsch om te huilen waar-ie bij was, gaf ze 'm nog eens de hand.

Door de ruit met de wrijfstrepen keek ze 'm na, en zette zich op de onderste tree van de trap, 't hoofd in de handen, 't razend gesnik met 'n krampachtig persen van 'r vingers bedwingend. Ze had kennis an meer dan een, ja! — ze ging uit met den rayonchef van 't Kaufhaus — gister was ze nog met 'm in den wijnkelder van Luther & Wegner geweest —

ze werd niet met rust gelaten door 'n importeur van Russische sigaretten, die z'n bruid voor 'r wou laten schieten — maar wat deeën die 'r? — wat maalde ze om ze?... — dacht ze niet an Erich, Erich, als ze zich met gesloten oogen liet zoenen — rilde ze niet van ze — als ze ze aankeek?...

Kreunend bleef ze zitten, tot 't gepuil van 'r ellebogen 't vleesch van 'r beenen zeer dee en tot iemand de trap af kwam.

'r Oogen drogend wou ze de plaats op, maar Duczika hing over 't kozijn van de bovenste verdieping. De zwarte slag-schaduw zag je op den overzijmuur. Dat maakte 'r fel van wraakzucht. Als Erich zoo tegen haar tekeer ging, zoo lomp en grof, was 't om de schijnheilige judas, die nou ongerust afloerde waar ze bleef, waarom ze zoo lang met Erich in de vestibule babbelde. Daar moest ze 'r plezier an beleven. Die moest uit 'r vel springen. Die zou ze laten gelooven, dat ze zoo verdacht lang met 'm samen in 't donker geweest was!...

De bezoekers van boven trokken de buitendeur achter zich toe — zij zette zich opnieuw op de traptree, wreef zich de wangen, trok 'n paar haarspelden uit 'r haar — of ze gestoeid had — streek waslucifers af, die ze tot 'r vingerspitsen liet neerbranden — dat zàg je boven, als je uit 't raam hing — en toen ze, na nog wel tien minuten de plaatsdeur opende, riep ze lollig-hard: „Nou dag Erich! Slaap lekker! De groeten aan je vriend Poldi! Zal je?... Adieu! Adieu!”

Toen ze weer in de woning terug was, vloekte Laurie, dat ze zoo lang benee was gebleven.

Duczi zei niets. Die zat met 'n gehavend marmergezichtje en keek met 'r groote bruine oogen naar de roode kleur en 't verwarde haar van de vijandin.

VI.

Oom Ludwig Schüler was jarig — vier en zestig.

Juffrouw Treibitz, de voorbeeldige huishoudster, die jaren in 'n eerste-klasse „Stadtküche” eerste-klasse schotels — geen ge-diplomeerd „Traiteur” had 't 'r verbeterd! — voor eerste-klasse klanten gereed maakte, en na 'n rampzalig huwelijk met 'n oplichter-chauffeur, die van haar spaarduiten 'n auto kocht, en toen-ie genoeg van z'n vrouw had, met de auto en 'n jonge meid verdween — 't I. A. 9999 was 'n vloek in plaats van 'n

zegen geworden! — na dien nekslag opnieuw in betrekking moest — juffrouw Treibitz had op de ontbijttafel de attentie van 'n waterglas met voorzichtig in den tuin geplukte anjelieren gesteld.

Oom Ludwig dankte met 'n wrang lachje. Hij hield 'r niet van, dat zijn bloemen die-ie liever liet uitloopen dan ze af te snijden, door wien en voor welke gelegenheid ook, vernield werden. Om 't den drie sterken Newfoundlanders, met wie-ie na den dood van z'n vrouw in een bed sliep, te beletten, had-ie om elk perk 'n meter-hoog draadwerk aangebracht. Niemand, die bij uitzondering op visite kwam — hij had geen gezelligheid van dèrden nodig! — zou 'r aan gedacht hebben 'n anjelier of 'n rozenstruik of 'n zonnebloem aan te raken. Zelfs de katten van de buurmenschen, die-niet-meer-groetten, omdat oom Ludwig van geen toenadering gediend was, meden de perken, als de dood voor oom's pult en voor de honden, die op dieren en bedelaars waren gedresseerd.

In z'n maandenlange eenzaamheid — naar Berlijn ging-ie zelden — was oom Ludwig, in z'n tuin aan de Mùgelsee 'n rustigen zonderling geworden. Aan de zonnige voorzij van 't huis, vlak bij 'n aanlegplaats van de „Sterndampfer“, kwam-ie nooit. De bewoners van Friedrichshagen kenden 'm nauwelijks. Ze versleten de nog toonbare juffrouw Treibitz voor z'n vrouw en minstens voor z'n „mintenee.“ Juffrouw Treibitz accepteerde dat soort onkuische toespelingen als 'n compliment, zei niet ja, zei niet nee, deed 'r inkoop, betaalde contant, maar alles zoo pondjesmaat, zoo afgepasst, zoo preciesjes uitgerekend, dat de villa D a h e i m 'n roep van fatsoenlijke armoe zou hebben gekregen, als 't aan den anderen kant in de kleine gemeente niet ruchtbaar ware geworden, dat de heer Ludwig Schüler zooveel vaste eigendommen in Berlijn bezat, dat-ie tot de hoogst aangeslagenen in de belasting behoorde, en jaarlijks onbebouwde lappen grond in de „Vororte“ bijkocht. Hij was waarlijk 'n puissant rijk man, wist misschien zelf niet hoeveel-ie bezat — leefde met de ingetogenheid van 'n burgermannetje, dat met 'n pensioentje toekomen moet. Z'n vrouw en hij hadden zich elk genoeg, elke buitensporigheid ontzegd, om te sparen. Zelfs in de jaren dat de kleine fabriek van suikerwerken 'n niet gedachte vlucht nam, dat 't geld binnenstroomde, aten ze eerst thuis — en matig — voor ze uitgingen, zochten bij voorkeur die gelegenheden op, waar 't bier goedkoop en de koffie in de

grootste kommen geschonken werd. Veel vreugde hadden ze niet aan 't geld gehad. Toen de gasfabriek voor 'n kapitaal over was gegaan in de handen van 'n „G. M. B. H.”, en ze 'r over praatten 'n pleegkind aan te nemen, begon zij aan de zelden goed doorvoede maag te sukkelen, en stierf binnen 'n paar weken in Marienbad. Als weduwnaar trok oom Ludwig zich naar 't zomerhuisje in Friedrichshagen terug. Daar had-ie z'n broer George zonder eenige aarzeling, kort, droog, beslist, zonder gezochte verontschuldiging en zonder krakeel, eenvoudig de vijftig duizend Mark geweigerd, die deze 'm afsmeekte vóór-ie 't besluit nam met z'n zoon den dood in te gaan. Als Ludwig gewild had — maar Ludwig wou niet. En dat gedreig van George, om 'r 'n eind an te maken, vond-ie 'n moreele flesschentrekkerij, die 'm nog resoluter dee weigeren. De zelfmoord schokte 'm meer dan-ie liet blijken. Angstig stapte-ie achter de kist naar 't graf. Maar toen 't schandaal met de schuldeischers, die 'r op spekeerden dat de schatrijke broer zou dokken, en den „naam” van de familie redden, aan den gang was, toen groomoe biechte hoeveel ze geleend, Felix voor wat 'n bedrag-ie borg was gebleven en Toni 't uitkrijgschte, omdat 't geld van 'r onmondige kinderen mee in den afgrond verloren was geraakt — toen staakte-ie z'n pogingen om tot 'n accoord te komen. 't Eenige waartoe-ie bereid was, was 't voor zijn rekening overnemen van 'n portie bouwgrond, die voor den overledene 'n strop was geworden maar hem later 'n kapitaaltje inbracht, omdat-ie kon afwachten. Groomoe, die de zothed beging Felix bij te springen — welke koopman bleef zonder waarborgen, al was 't voor z'n eigen broer, goed? — onderhield Toni met 'r vijf kinderen, maar ze stierf, liet enkel wat inventaris en 'n kleine collectie oud porcelein, dat geen rooien duit opbracht, na. En Felix stierf onverwacht, betrekkelijk jonge kerel, geknauwd door 't verlies van z'n vermogen. Oom Ludwig, alleen overgebleven, om z'n zuster en den jongen, niet door 't gas gestikten Erich te ondersteunen, overwoog dat als Toni voor vijf kinderen kookte, ze 't ook voor 'n zesde kon doen. Erich móést bij Toni inwonen. Maar Erich vertikte 't. Drie maanden leefde de kwajongen — die karakter had: of karakter wat inbracht! — als 'n bedelaar, zonder schoenen an z'n voeten, zonder 'n hap warm eten. En liet oom stikken. Dat werkte zooveel uit, dat Ludwig, die geen beul maar 'n oppassend man was, die soms met 'n tikje berouw aan de scène in de tuinkamer terugdacht — 't witte,

radelooze gezicht van George, dien avond! — den aap van 'n jongen bij zich liet komen, en 'm vijftig Mark buiten de collegegelden van de universiteit in de maand beloofde. Meer was niet noodig. Meer maakte weelderig. Toni had-ie ook voor z'n rekening, met zeventig Mark. Van die vastgestelde bedragen week-ie niet af. Onder geen voorwaarden. Hij zelf kwam met de voortreffelijke juffrouw Treibitz, die 'r kookkunst glad bij varkenslapjes, soepvleesch, gehakt en de blikjes, die meneer uit de Mügelsee ophaalde, verleerde, van een tot twee Mark per dag toe. Juffrouw Treibitz redderde zelf de wasch. Eenmaal in de week hingen meneer's onderbroeken naast de onderlijfjes en rokken van de huishoudster in den wind te bungelen. Juffrouw Treibitz dee de wasch en Oom Ludwig hield 't huishoudboek bij. Maandag aten ze gehakt, warm, Dinsdag gehakt, koud, Woensdag soep met soepvleesch — 't restantje Donderdag, met 'n half pond varkensvleesch in vier schijven gesneden — de slager wist 't — Vrijdag visch — Zaterdag haring met aardappelen — Zondag 'n extra, maar zuinig. In oom's huishoudboek had je kolommetjes voor alles, voor brood, melk, worst, boter, schmalz, eieren (die de eigen kippen leien), groenten, zout, fruit, olie, azijn, meel, rijst, gries, suiker, honig, koffie, thee, drank (bleef blanco), licht, kolen, zeep voor de wasch, kleeven, schoenen. Pas in 'r betrekking, had juffrouw Treibitz trucjes uitgehaald, 'n pondje zout of 'n half pond suiker of 'n „Viertel" koffie te veel opgeschreven — iederen morgen lei haar briefje naast z'n bord — oom Ludwig leerde 't 'r in 'n minimum af. Z'n huishoudboek controleerde als 'n klok. Cijfers logen niet. Met 'n „Viertel" koffie moest je 'n week rondkomen — móést je: als ze dat niet verstond was 't uit. Nu, na jaren, liep alles 'lijk 'n welgesmeerd raderwerk. Juffrouw Treibitz dacht aan 't testament, waarin ze tot 'r dood met 'n rentetje verzekerd was. Ze maakte geen opmerkingen, liet oom 'r boterhammen smeren — zij raakte den pot niet aan — was tevreden met 'r portie vleesch, gehakt of visch, omdat oom zelf niet meer nam, en verzorgde 't huisje met 'n toewijding en opgewektheid, als zelfs wijlen mevrouw 't niet beter gedaan zou hebben. Ze kende z'n gewoonten, z'n maniakale regelmaat, z'n zorg om z'n lichaam gezond te houden. 's Morgens zes uur, weer of geen weer, was-ie bij 't ontbijt van boerenbrood met honig. Van half zeven tot half acht, tuinierde-ie, wiede-ie onkruid, harkte-ie de paadjes, doodde-ie in 't heete seizoen dozijnen luisjes, stak-ie de grasbanden bij. De geringste

slordigheid, afwijking, stoornis hinderde 'm. Midden uit z'n krantelectuur kon-ie opstaan, om 'n afgewaaid boomblad op te rapen, of 'n schuinhangend gordijn recht te trekken. Elk voorwerpje in de kamer had z'n afgemeten, nooit varieerende plaats. Daar besteedde-ie weer 'n half uur aan. Acht uur precies, behalve bij stormweer — regen telde niet mee — zat-ie in z'n boot, 'n platte, soliede op 't water liggende vlet, waarop-ie 'n zeiltje kon sjoeren. 's Winters lag de wherrie onder stroo en lappen in de kleine schuur — 's zomers was-ie aan 'n ketting gemeerd. In die boot dreef oom Ludwig uren op de plas, 't eene pijpje na 't andere bezuigend, geduldig den dobber van z'n vischtuig beoerend. Ving-ie 'n lekken, dikken paling of wat mollige baarsjes, dan had-ie 'n kneuterpret of-ie 'n lot uit de loterij had getrokken, dan moest juffrouw Treibitz 'n verheugd gezicht zetten, kwam-ie zelf in de keuken-om-door-'n-ringetje-te-halen naar 't bakken kijken. Voor twaalf uur was-ie altijd terug. Dan nam-ie 'n luchtbad in 'n omheind vak voor in den tuin, werkte daar met 'n paar kleuter-halters. Dat en de gezonde lucht op 't water hadden 'm zoo frisch als 'n hoentje gehouden. Hij zag 'r uit als 'n vijftiger, mager, zonder buik, lenig, had enkel 'n soms wat paarsen neus, omdat z'n hart niet heelemaal in orde was, en lachte om den dorpsdokter, die 'm aan had geraten 't luchtbad bij kouder weer te laten, en zich met 't roeien tegen den stroom op te ontzien. Dokters waren kwakzalvers. 'r Was maar één geneesmethode, die van de natuur, en daarom dronk-ie iederen middag om een uur, voor-ie aan tafel ging, 'n glas kokend-heet water, dat de maag schoonspoelde, de maagspieren masseerde, en je 'n natuurlijke honger bezorgde. 's Middags sliep-ie — tegen den avond wandelde-ie 'n paar uur, gebruikte voor avondeten noten, appelen, sinaasappelen en sliep uitnemend van tien uur tot half zes, door de drie Newfoundlanders bewaakt. Buiten was 'n hond niets waard. Buiten kon je ze licht vergift voeren — binnen sloegen ze bij 't minste aan. En binnen had oom Ludwig ze nodig, omdat-ie zoo als 't avond werd, dat deel van z'n gezondheid 't welk tegen angsten opgewassen is, verloor. De stilte op 't eindeloos-donkere water, de stilte op den straatweg, de stilte bij de bureu ontrustte hem, deden 'm gevaar vreezen. 't Idee, in je eigen huis overvallen, vermoord te worden, vond-ie iets verschrikkelijks. Alle kranten-artikelen met de hoofdjes „Moord en inbraak” sloeg-ie over. Je maakte de misdadige schooiers door zulke kolommen vol descriptie hoe ze iemand z'n

hals doorsnejen, hoe ze 'm met 'n hamer in 't donker op hadden gewacht, hoe ze door 'n tuimelraam binnen waren geklommen of 'n brandkast geforceerd, enkel wakker! Op z'n slaapkamer was — o, verspilling! — de telefoon met doorlopende nachtverbinding. Die en de honden en wat buitengewone veiligheids-sloten met miniatuur-sleutels waren z'n toeverlaat. Hij had wel nooit geld in huis, maar dat wisten de slampampers niet. Je kon 't moeilijk met 'n briefje op je deur meedeelen! Juffrouw Treibitz sliep in de bovenkamer naast 'm. Als-ie tegen 't beschot klopte, werd ze wakker. Die behandelde-ie tegen den nacht met vrin-delijke praatgraagheid, en 's morgens kort-aangebonden. Soms dacht-ie 'r over 'n étage van een van z'n eigen huizen in 't veilige Berlin.W. te gaan bewonen, maar 't opgeven van de frissche buitenlucht, de kippen, 't bootje, 't luchtbad, 't heerlijke uitzicht over de Mügelsee, was 'm niet mogelijk.

Vandaag, jarig, 'n half uur vroeger opgestaan, ontbeet-ie bij 't glas met de anjelieren, overlei met de huishoudster hoeveel meer 'r voor 't middageten moest worden ingeslagen, omdat Toni 'n briefkaart geschreven had, dat ze met Jetchen, d'r oudste, Klärchen met de half-blinde oogen, Frida en Mariechen, persoonlijk kwam feliciteeren, en ook duizend tegen een Erich over zou wippen. Oom's jaardag was 'n pelgrimage voor de familie, 'n gedwongen tocht. Blevén ze weg, dan nam-ie 't kwalijk — verschenen ze, dan dee-ie opmerkelijk gastvrij.

„Laten we soep nemen en soepvleesch met augurken en gebakken aardappelen na“, adviseerde juffrouw Treibitz — och, de tijd, dat ze „Rehrücken“ met opgevulde tomaten, filet van zeetongen met kapers, „Krebsschwanzén“ en sla van de beste vruchten klaar had gemaakt! —: „twee pond soepvleesch en twintig Pfennig beentjes, vier augurken...”

„Nee!“, zei oom Ludwig: „ze houden niet van soep!“

„Gebrajen lapjes met spinazie?“ vroeg de huishoudster.

„Nee“, weigerde oom Ludwig: „daar hou ik weer niet van...”

„Nou dan weet ik 't niet — mot u 't maar zeggen“, besloot de juffrouw.

„Wat kost kalfsborst?“, informeerde oom.

„Een mark-twintig...”

„Hoeveel hebben we daarvan nodig?“, vroeg hij weer, ofschoon-ie 't drommels goed wist: „we zijn, als Erich komt met z'n — met z'n — hoe komt men met mää vier dochters tegelijk! — toe maar! — met z'n achten...”

„Mag 'k wel drie pond nemen“, rekende de juffrouw: „da's vreeselijk onvoordeelig — braait wel 'n kwart in...”

„Nee“, zei oom. Met 't doorlurkt pijpje tusschen de bleek-blauwe lippen — zinnelijk-platte lippen, die niet bij z'n ascetisch bestaan leken te hooren — bebroedde-ie de voordeeligste zaken van 't lichaam der koe en van 't zwijn, en zulks met 'n grimmigen, diepzinnigen ernst, of-ie bezig was de hoogte van de poolster met den vertikaalcirkel te bepalen. Z'n ruige wenkbrauwen trokken 'r bij saam, dat de haartjes bijna rechtstandig boven de grijze oogjes stonden. Z'n voorhoofdsvel kreukte in straffe, zinnende rimpels.

Toen zei-ie snel-besloten:

„Klops... Königsberger Klops...”

„Met bloemkool“, knikte juffrouw Treibitz goedkeurend.

Klops maakte ze heerlijk klaar — ballen als kindervuisten — en Klops was 'n verstandige keus, bij zoo'n ongewoon bezoek, om te zoenen.

„En pruimencompote“, zei oom Ludwig: „'k heb pruimen van twintig Pfennig 't pond gezien... Twee pond niet?”

„Kost veel suiker“, merkte zij, nog zuiniger dan hij op.

„Kooksuiker“, zei hij, opstaand om z'n tuinbezigheden te beginnen: „en vier fleschjes bier...”

In 't weelderig tuintje, bij 't plezierig klotsen van 't water tegen de dansende boot — 't zou bij 't fameuze zomerweertje 'n volte op de Mügelsee worden — den heelen nacht waren 'r „Mondscheindampfer“ met muziek aan boord naar Mügelwerder en Rahnsdorf gevaren — de honden hadden 'r telkens bij gekreund — in 't lommerrijk tuintje, waar dauw aan de blaren glitterde en de rozeknoppen uit waren geloopt, dat 't 'n lust was, keek-ie eerst bezorgd naar de door 'n paar mollen, die te leep waren om in de knippen te kruipen — opgewoelde aard-slangen. Goddank in de bloemperken waren de smeerpippen niet geweest! Smakelijk dampend bukte-ie zich, om de verwaaide blaren te garen en 'n uit de kiezels opschietende onkruidplant met wortel en al uit te rukken. De honden aan de kettingen voor 't groote hok, naast de schuur, kwispelstaarten, als-ie in de buurt kwam — de vogels tsilpten — de slakken trokken de voelhoorns in bij 't naderen van z'n stappen — 'n bij zoemde van roos naar roos, tusschen de dauw-flonkrende bloembladen neerstrijkend. Zorgvuldig, niets verwaarloozend, geen blad onge-moed latend, doorspeurde 't fiksche mannetje de paden, 't mandje

met afval vullend, bijharkend, bijstekend, snoeiend, stuttend.

Toen sloeg Hector aan — op 't zelfde uur. De post. Juffrouw Treibitz droeg de krant, 'n paar brieven en wat reclame-drukwerkjes den tuin in. In 't prieeltje bij 't water, waarop 'n „Mondscheindampfer” met tetterende muziek terugvoer, keek oom Ludwig de brieven in, de postzegel, die-ie eens in 't jaar aan 'n liefdadigheidsvereniging schonk, in z'n vestzak bewarend. Een brief van niemendal. Een van 'n onbekende firma, met den gedrukten firma-naam *S e m m y L u b i n s k y & C o m p.*, die 'm 'n onderhoud vroeg.

„Lubinsky?... Lubinsky?”, prakkizeerde oom Ludwig, z'n pijp uitkloppend en 'n nieuwe stoppend — op z'n morgenwandeling rookte-ie 'r twee —: „ken 'k niet! Moeten maar telefoneeren, als ze wat te zeggen hebben — als — als — zal wel weer op gebedel uitdraaien!”

De krant en de drukwerken liet-ie ongelezen — werk voor den tragen avond, als de familie weg was. Op den kleinen aanlegsteiger van de wherrie, de hark en 't mandje naast zich, fijne rookslieren tusschen de tandstompjes, bedroomde-ie 't gekabbel van de Mùgelsee, die 't licht van de zomersche zon met vonkende glansfonteinen en kolkend-knarsende zilverschubben kaatste. Midden in 't branden en schuimen van hemel en water, schoor 't slank silhouet van 'n vierriemsgiek. De spanen doken bruinzwart langs den stralen-keilenden rand van de boot, wieken omhoog met laaiende, stuivende, goud-opwroetende schokken, ketsten weer neer in 't kokend gedamp van de zon-uit-hijgende golven.

Rustig-gehurkt bekauwde oom Ludwig z'n pijp. De komende dag — de dag van uit-z'n-doen-zijn — zat 'm dwars. Z'n drijven op den plas moest-ie opgeven, ook z'n luchtbad. Ging-ie van honk, dan had je kans, dat Toni met de meisjes in de kamers en in den tuin huishielden. En je bad vroeger nemen, zonder je eerst lekker in 't zweet geroeid te hebben, was niet dàt. En dan de verdomde kwajongen, die 't niet de moeite waard vond met 'n simpel briefkaartje te zeggen, of-ie al of niet kwam — of-ie den datum bliefde te vergeten, zooals den vorigen keer, toen-ie eerst tegen den avond opdook!...

Ludwig Schüler hield van z'n neef. Toni met 'r vier dochters en 't slecht-oppassend zoontje, dat 't verdijde de handen uit de mouwen te steken! — Toni, met 'r eeuwig gelamenteer en 'r eeuwiger gekanker, om geld los te werken — Toni, met 'r gevas op z'n dood — dat merkte, rook je an alles! — hing 'm de keel

uit, kon-ie niet luchten. Erich, brutaal, geen poes-wat-heb-je-'n-mooie-jongen spelend — Erich met z'n eerlijke uitvallen en onafhankelijk karakter, Erich met z'n studentikooze grappen, z'n te trotsch zijn, om ooit 'n extra te vragen, z'n zelf met dien vriend van 'm (die erg bij 'm in de gratie was) 't huishoudentje voeren op twee kamers in 't Noorden, had 'm ingepalmd. Als neef 't gewild had, had oom 'm met 't groeien der late-avond-angsten graag bij zich in huis genomen. Eens had-ie 'r op gezinspeeld. „God, oom laten we geen nonsens beginnen,” had Erich botweg geantwoord: „als we mekaar te dikwijls zien, vliegen we mekaar in de haren! Kom bij Poldi en mij, tegen 'n Mark per dag, in vol pension, ontbijt, middageten, souper, water à discrétion, logeeren, hahaha!, dan kost 't je nog minder dan bij Auto 9999!”...

Auto 9999 was juffrouw Treibitz, die de domheid begaan had, hèm van 'r verleden te vertellen...

Erich uit eigen aandrang wat toestoppen, deed oom Ludwig niet. 't Werd 'm niet gevraagd, en natuurlijk niet gevraagd, omdat tante Toni minstens 'n dozijnmaal 'r hoofd had gestooten, omdat Frida, die 't destijds bij de ziekte van twee tegelijk geprobeerd had, 'n afhap mee naar huis had genomen — en omdat oom Ludwig bij de uitbetaling der 50 maandelijksche Marken, 'n gezicht trok of-ie zich tot 't hemd uitkleedde. Erich zou zich liever de tong hebben afgebeten. In den grond haatte-ie den oom, met denzelfden haat waarmee-ie al wat aan 't verleden herinnerde haatte. Hij wist van de weigering — van den avond, toen George in de tuinkamer van D a h e i m gebedeld had — hij wist 't door tante Toni, die oom Ludwig, in dat opzicht, als 'n voorbeeldig-voorzichtig man prees. Als zij net zoo gehandeld had, zou 'r leven niet zoo verwoest zijn geworden... Enkel omdat-ie 'm nóódig had, 'm niet kòn laten schieten — dee Erich 'n paar maal in 't jaar — op den glorieuzen geboortedag en op Kerst, de reis naar Friedrichshagen. Kerstnacht sliep-ie 'r in 't mufte zelden beslapen bed van de logeerkamer. De relatie met z'n oom, had-ie Poldi herhaaldelijk gezegd, was 'n zuiverzakelijke. 'n Huisjesmelker bezocht z'n huurklanten — hij 't egoïst, voorwereldsch verschijnsel, dat op de Mùgelsee bliekjes vischte, en dat volgens de wetten der samenleving en van de natuur z'n lijf-eigen oom, 'n broer van z'n vader heette...

Oom Ludwig had humeurig de regelmaat van den dag opzij

geschoven. Wel was 'r nog tijd geweest, om de pulletjes in de huis- en de dingskes in de tuinkamer, door juffrouw Treibitz' gestof 'n weinig uit den gewoonte-stand verzet, mathematisch-nauwkeurig te herplaatsen — dat leerde de huishoudster nooit zoo precies en zoo keurig als hij 't wou hebben — die had daar geen óóg voor — en wel had-ie z'n ouwerwetsch bureau-ministre afzonderlijk geordend, met wegsluiting van 't huishoudboek, waarin Toni eens belangstellend geneusd had, maar de genoe-gelijke harmonie der aan mekaar schakelende beweginkjes was voor de poes. Je wist niet of ze vroeg of tegen 't eten zouden komen — nà 't eten was bij Toni ondenkbaar — en dat giste onzekerheid in je. De kippen waren met gerst, ouwbakken brood en zuur-geworden aardappels gevoerd — de lauwwarme eitjes hadden 'n plaats in de bijkeuken gekregen — 't water uit 't bootje was 'r met de puts uitgeschept — de geraniums van de verandah dropen van 't lekker gegiet — de postzegels waren uit den vestzak in de pul op 't bureautje gedeponeerd — alles was in bezonken, weldoende orde — toch stokte, haperde, hortte 't.

Zich vervelend, nam oom Ludwig 'n stoel bij de keukentafel, stopte 'n extra pijpje, wuifde den rook met z'n hand van de etenswaren, die juffrouw Treibitz in had geslagen, en keek zwijgend toe. Zij, door dat ongewoon bezoek meer dan in 'r knollentuin, sloofde zich uit. Met 'r vette knuistjes, twee-, drie-maal gewasschen, waar-ie bij was, om 'm te toonen hoe kraak-zindelijk ze kookte, kneedde ze de pap van geweekt wittebrood — bleef 'r 'n „Semmel" of 'n „Schrippe" over, dan werden die tot in lengte van dagen bewaard — en perstte daar 't half pond gemalen varkensvleesch en 'thalve pond rundergehakt met 'ntikje peper, wat notemuscaat en 'n fijngesneden uitje doorheen. Toen klutste ze de meelsaus met 'n scheutje azijn, 'n paar druppels citroen en — bij uitzondering, omdat meneer jarig was, anders beging ze nooit zulke excessen — de tien Pfennig kapers uit 't papieren toetje. De bloemkool had ze al afgehaald — de com-pôte pruttelde op 't petroliestel — de aardappels moest ze nog schillen. De kouwe van den vorigen dag — die van eergister hadden de kippen — zouden nog eens opgewarmd worden. Ze bewoog handig door 't keukentje, ouwe kranten op 't fornuis leggend, om 't spetten van water en vet tegen te gaan, telkens weer opruimend en den boel aan kant houdend. Van de groote surprise liet ze niets merken...

Over tien, vroeger dan gewoonlijk — ze wou 'r den heelen

Zondag voor nemen — verscheen Toni met de kinderen. Jettchen had 'n tafellooper voor 'm geborduurd, gaf 'm dien met 'n kus — Klärchen, die 'r oogen aan geen handwerkjes bederven kon, had bij Wertheim 'n 35-Pfennig zilveren lucifersstandaard voor de slaapkamer gekocht, stopte 'm dat ontzaggelijk-blinkende met 'n kus in de handen — Frida droeg 'n bundeltje bloemen, op den Potzdamerplatz bij Fürstenhof ingeslagen, drong 'm die met excuses dat-'t-zoo-weinig-was en met twee zoenen op — Mariechen, wikkelde 'n zelf met postzegels beplakt glazen aschbakje, waaraan ze 'n week besteed had, uit 'n „Kriegsruf" van de Heilsarmee, zoende omdat ma en de zusters 't deeën, maar met saamgetrokken lippen, of ze levertraan dronk. 't Werd in 't voorhuis, bij 't afleggen van hoeden en mantels — voor den avond meegenomen, 't beloofde! — 'n gezellig gedrang, 'n hartelijk watelen van stemmen. Oom zag 'r prachtig uit! Oom kon je op veertig taxeeren! Oom was jonger geworden! Oom had 'n zoo gezonde kleur als niet een Berlijner! Oom werd door juffrouw Treibitz, die 'r ook patent uitzag, vertroeteld! Hij — gedwongenlachend, knikte — ergerde zich aan de vuile voeten, die ze 't keurige huis in-droegen — 't leek of de Berlijners in herbergen woonden... Jettchen had dadelijk dorst, verzocht 'n glas water, spette druppels op 't mahoniehout van de tafel — Klärchen wiebelde zoo met 'r stoel, dat de pooten voren in 't zeil groeven — Frida en Mariechen, God dankend, dat ze 'n dag buiten waren, en zeker wetend, dat ze op 't water geen onvertogens konden uithalen, zaten na vijf minuten in de boot, en wiegelden dat 't schuim naar 't aanlegsteigertje woelde. De eenige die zich correct gedroeg, die 't karakter van 'r broer kende, was Toni. Maar die had weer zoo'n speciaal klachten-gezicht, en die hunkerde zoo om met Ludwig 'n „apartje" te hebben, dat-ie met angst om 't hart in de buurt van de meisjes bleef.

Ze was grijs geworden, Toni, oud en zwaar-heupig, had slappe oogen, 'n bleek, opgezet gelaat en 'n mond met vermolmde tanden. Zenuwbabbelen, aan een stuk door, dee ze, dat je 'r suf bij werd. Zooveel als zij in een uur, praatte Ludwig nog in geen verreljaar af.

„Komt Erich, of komt-ie niet?“, vroeg hij, de druppels van 't tafelblad met 'n zakdoek drogend.

„Hoe weet ik dat?“, kwebbelde Toni subiet: „hoe ken ik dat weten? Zien we 'm ooit? 's Kijken, 's kijken, wanneer was-ie 't laatste bij ons?... Die heeft voor de zuster van z'n vader

geen tijd... Die plakt heele nachten en dagen bij 'n raar soort familie — is 't niet, Frida? — O, is Frida buiten! — ...Die zien we net zoo dikwijls als jij!... Die sjeneert zich, zou 'k haast denken!... Nare jongen, hoor!... Niks geen aardigheid an!... Is maar 's eens hartelijk voor ons geweest, toen Jettchen met koorts lee, en ik niet van me stoel op kon komen..."

„Nou, ma...”, waarschuwde Klärchen, 'r bril verzettend: „daar heb-ie je woord op gegeven...?”.

„Wat was dat dan?”, vroeg oom Ludwig nieuwsgierig.

„Ach niks niemendal — niet de moeite waard...”, zei Toni voorzichtig: „een keer is-ie neef voor me geweest — en anders, anders... Nee, van je familie mot je 't zelden hebben...”

„Ja, ja”, antwoordde oom, of hij niet van de familie was: „zeg dat well!”

Omdat juffrouw Treibitz, die graag alles op 'r gemak dee, en door niemand geholpen wou worden, in de kamer begon te scharrelen, gingen ze naar 't prieel in den tuin. Daar spreidde de zon 'n jolig kleed van lichtloovers en waggelende schaduwtsjes over de door oom zelf pas geverfde tafel — daar vlogen kanjers van vliegen, paarsblauw en met weerlichtend goud aan de vleugels, in en uit — daar dommelden spinnen, log en vadzig in zachtekens-deinende netten — daar waagden zich vlinders, sneeuwswit en purper-met-zwart, onder 't koeplende dak, en klepten weer snel naar 't barnen der zon — daar babbelden de vrouwen verwonderd over zooveel dagschijn, zooveel hemel, zooveel stilte, zooveel groen — zooveel andere en ongewone dingen dan in de vochtige, donkere parterrewoning in 't Oosten — en toen juffrouw Treibitz ze 'n karaf frisch water met 'n zwak kleursel van „Himbeersaft” bracht, omdat 't nog wel 'n paar uur kon duren eer ze aan tafel gingen, werden ze dronken door de weelde van 't buiten-zijn, 't geneurie van boomen en struiken, 't jolig geklots van 't water, 't gekakel der kippen, 't blanke gestraal van de goddelijke zon... Toni moest Frida en Mariechen telkens vermanen te blijven zitten. Ze zag aan de oogen van oom Ludwig, hoe lam-ie 't vond, als de voeten de gladgeharkte kiezels tegen de rasters der bloembedden traptten — ze voelde dat-ie 't als 'n schennis onderging, wanneer de wherrie waarvan ze niet af konden blijven, de golven bebeukte. Toen ook Jettchen en Klärchen, als ordelijke kinderen 'n rechtschapen wandelingetje, precies in 't midden der paadjes waagden, nam zij 'r zooveelste aanloopje, om 'm over 'r schuldjes bij kruidenier en melk-

handelaar — Jettchen dronk 'n liter per dag — in te lichten.
„Ja, die kosten me, Ludwig — vier dochters en een zoon — die eten wat op...”

Hij knikte, antwoordde met de oogleden.

„En... en... Karl heeft niet veel plezier in z'n drukkerij... Die zou graag wat anders willen leeren...”

„Zoo”, zei Ludwig ingehouden geeuwend.

Trrrrr... Trrrrr bromde 'n wesp, uitwijkend voor 't gedamp van de pijp. Allemachtigste, was 't moeilijk wat van je schatrijken broer gedaan te krijgen!

„Ludwig”, begon ze opnieuw: „denk nou is na... Ik wil 't je vandaag op je jaardag niet lastig maken... Maar as je zoo buitengewoon-goed zou willen zijn, en me deze maand twintig Mark meer geven — en — en me de volgende maanden vijf Mark afhouden...? ...Hè?... Wat?... Dat komt toch op 't zelfde neer... Dat...”

„Laat 'k 't liever niet doen”, zei-ie, ongemanierder geeuwend,

„Waarom niet?... 'k Vraag je toch geen extra...”

„Nee, laat 'k 't liever niet...”

„Je kan 't iedere maand — dan ben je in Januari weer bij...”

„Nee, laat 'k 't liever niet”, herhaalde-ie voor de derde maal, en met de handen in de zakken, onvermurwbaar — had-ie 't niet geroken? — stond-ie van de tuinbank op:... „dat brengt je achterop, niewaar?... Dat verzuur je dan later...”

„Allemachtigste”, zei ze bijna jammerend:... „'k heb alleen an den apotheker...”

De honden maakten 'n eind aan 't gesprek. Ze berukten de kettingen, blaften dat je geen woord meer verstond.

In 't huis klonk de schelle stem van Erich, die juffrouw Treibitz al dadelijk 'n schrik op 'r lijf had gejaagd — omdat-ie niet alleen kwam, omdat-ie (bang zich zoo'n heelen Zondag met oom, tante en nichtjes liederlijk te verkankeren...) den ongeoorloofden inval bestaan had, Poldi te inviteeren. 'r Was Königsberger Klops voor acht. Wel reuzeballen — met veel geweekt brood — maar voor acht afgepast. 'r Moest met handigen spoed herkneed worden...

Ook oom Ludwig keek in 't begin — hoezeer Poldi door z'n ernst en z'n goede manieren bij 'm in de gratie stond — minder honnig en opgewekt.

„P. fl!... P. fl!... P. fl, oompjel!”, riep Erich met 'n aanloop over 'n 'm hinderend perkje springend — 't mokerde twee zwarte

gaten in den grond en de kiezels stoven als granaat-blokken — maling had-ie aan de haringsla van omheinde anjelier- en andere bedden! —: „gefeliciteerd, oom! 'k Kom natuurlijk met leege handen, maar met 'n barstensvol gemoed, en met 'n uitstekend in vrijheid gedresseerd mee-eter, die om zich uit te sloven, twee-maal vier-en-twintig uur gevast heeft, om je voortreffelijk middageten en de spijskaart van Auto 9999 alle eer te bewijzen!”

„Ik feliciteer u ook — en van harte”, zei Poldi, kippig, maar met z'n aimabelsten glimlach door de vonken-fonteinende brillenglazen kijkend, en met z'n reuze-lichaam bij zooveel publiek in 't prieel geen raad wetend.

„Dank u wel, meneer Röse”, sprak oom — en stelde den nieuwen gast aan Toni en de vier meisjes voor.

„Nou, Erich, jij ben me d'r een”, zeurde tante: „as we je hiér niet te zien krijgen, zien we je nooit... Weet je niemeer waar we wonen?... Ken je geen oogenblikkie uitbreken?... Heb-ie 't zoo druk?...”

„Ontzaggelijk! Walgelijk! Om bij te bezwijken, tantetje! Heb geen tijd om te bikken!”, betoogde Erich, half op 'n grasband staand: „'k ga met m'n boeken naar bed, 'k zweet geleerdheid, 'k zie nauwelijks de zon...”

„'k Zou me niet zoo schrikkelijk overwerken”, zei tante waarachtig-schalksch...

Juffrouw Treibitz droeg uit de serre 'n paar rieten stoelen aan — en ze zaten.

„Sigaretje, oom?”, vroeg Erich, 'n nieuw doosje met den nagel van z'n duim openstekend.

„Nee”, weigerde oom: „ik hou me bij m'n pijp — en — en — 'k begrijp niet dat jij zulke dure dingen rookt... 't Zit 'r an... 't Zit 'r an...”

„Ja”, lachte Erich, Poldi 'r een presenteerend, toen tante — bij vergissing, bij Laurie was-ie 't gewend geraakt —: „ik begrijp 't zelf ook niet... 'k Geloof dat 'k bedenkelijk boven m'n stand leef, hahaha!”

„Nou — dat lijkt 'r op”, verweet oom: „wat kosten die sigaretten...?”

„Christus, gaat u dat aan?”, vroeg Erich in den vinnigen toon, zonder eenige gedweeheid, die noch tante noch een van de nichtjes aangedurfd zouden hebben — en dien oom in den grond plezierig vond: „heb ik 't recht m'n maandelijksche renten,

die 'k niet op kan, in sigaretten te beleggen, ja of nee, hahaha?"

Bij die mop, bij dien brutalen steek-onder-water, lachte zelfs tante Toni — en de meisjes keken mekaar met knipperende oogden van-waar-haalt-ie-den-moed-vandaan?, aan.

„Willen de heeren wat drinken?“, zei juffrouw Treibitz, met de hapering van 'n vrouw, die de laatste „Himbeersaft“ uit de flesch op had gedragen.

„Nee, Auto 9999!“, refuseerde Erich: „we hebben meer honger dan dorst... Wat krijgen we, versche kreeft, Rehrücken, of jonge gans...?“

„Dat zal u wel zien, als 't op tafel komt,“ praatte de huishoudster, met 'r gelaat de partij van den ontstemd-smookenden gastheer trekkend: „en als 'r niet genoeg is, is 't uw schuld! Had u niet effen 'n briefkaart kunnen schrijven...?“

„Als 'r niet genoeg is, haal je nog maar wat bij, schat van 'n mensch!“

„Welja — wel zeker — op Zondag!“, viel zij uit.

„'r Is genoeg“, sprak oom: „en anders eten we allemaal 'n hapje minder, niewaar?“

Hij ergerde zich. Zoo „los“ had-ie neef nog nooit bijgewoond — sigaretten — 'n nieuwe das — en... geen ring... Daar zou-ie 'm straks over onder handen nemen... Hoe dikwijls had Erich 'm niet gezegd, dat de ring van George niet van z'n vinger zou komen... En hoe had-ie dat gewaardeerd...

Juffrouw Treibitz liep met poesestapjes, of elke kiezelsteen van porselein was, naar 't huis terug, bracht oom de versnapering van 't gloeiend-heet tumblerglas water, dat-ie voor z'n mid-dageten placht te gebruiken. Daar giegelden Frida en Mariechen, die 't voor geen geld aangeraakt zouden hebben voorzichtigjes om — en daar kwam 'n boom van 'n gesprek over los. Oom lei uit, dat 'r geen beter middel was, om je maag en je ingewanden gezond te houden — tante zei, dat ze 'r niet graag hâar ingewanden an zou wagen — Jettchen meende bescheiden, dat als 'r nog wat thee of citroen bij was, maar zóó, zóó enkel kokend water... — Poldi kwam op dreef met allemaal interessante, oom levendig interesseerende methoden van natuur-geneeswijze...

Over twaalf werd 'r gewaarschuwd, dat 't eten op was gedaan.

Juffrouw Treibitz had de tafel als 'n stilleven gedekt — 'n schoon tafelkleed met negen op de borden staande, kunstig gevouwen servet-pyramides, met blaadjes groen en bloempjes.

Naast ieder bord lag 't massieve zilver, dat eenmaal per jaar 't daglicht zag, omdat 't tòch onderhouden moest worden. De schotel met de achttien Klopsen — twee waren 'r sinds Poldi's verschijnen bijgekomen — de schotel met de smakelijk-witte saus en den krans peterselieblaadjes, protzte als *pièce de résistance* in 't midden — die met de bloemkool, de aardappelen en de schaal met pruimen-compôte, blankten en blonken 'r naast. Alles blonk. Zelfs de vier fleschjes bier en de karaf water. Ook de schelp met zure komkommerschijfjes, door juffrouw Treibitz voor 'n paar weken ingelegd. Ook de stolp met 't Viertelpondje Tilsiterkaas, die voor pronk diende, omdat toch niemand kaas at.

Over 't zonnig pad traden ze de tuinkamer in. Alleen Toni en Poldi veegden zich de voeten. De rest van de bende had enkel oog voor de tafel.

„Klops!”, zei Erich droog — en teleurgesteld.

„Klops!” zei tante — had ze gister pas van overgebleven, niet heelemaal frisch vleesch voor 'r familie klaargemaakt.

„Klops!”, zei Jettchen, met herinnering aan de zure balletjes, die ze voor drie en twintig uur had laten staan.

„Klops!”, zeien Klärchen, Frida en Mariechen, mekander aankijkend. Ze hadden gedacht, dat 't alweer soep met soepvleesch na, als de drie vorige verjaardagen, zou zijn...

„Ha, Klops”, zei Poldi, de eenige die 't met oprechte verheuging, omdat-ie 'r 'n liefhebber van was, en omdat-ie gister z'n maal met 'n gerookten „Flunder” had gedaan, betoogde.

Juffrouw Treibitz zat aan 't hoofd van de tafel, om in de buurt van de keuken te blijven, oom Ludwig aan 't voeteneind.

En 't smaakte. Juffrouw Treibitz zegevierde. Zooals die Klops bereidde, volgens de regelen van de oude school, dee 't 'r geen tweede na. 't Was in een woord voortreffelijk, pittig, waard om in „Bristol” of bij „Austern-Mayer” te worden opgediend. De saus met de kapertjes, de bloemkool, de pruimen-compôte — alles was eerste-rangs. En toen de huishoudster schoone bordjes aandroeg, en 'n taart van ananas met slagroom — door haar voor verjaarsgeschenk gebakken — voor 'r eigen rekening — op tafel zette — en ze zich bescheiden-lachend excuseerde, dat ze 'r geen vier-en-zestig kaarsjes op had kunnen plaatsen — ging 'r 'n flatteerend ge-hoera, gezucht en geloftuit op, werd de stemming feestelijk.

't Luidruchtigst van allen was natuurlijk Erich. Pas in den trein stappend, had-ie Poldi nauwelijks antwoord gegeven, was-ie

ongenietbaar geweest. Vroeg op, zich door 'n notitie op den kalender van 't schrijfbureautje oom's verjaardag, waaraan-ie geen moment had gedacht, herinnerend, was-ie eerst nog bij Laurie aangewipt in de hoop Duczika alleen aan te treffen, om 'r te waarschuwen, dat-ie na tienenvoor de groote huisdeur zou fluiten. De duivel speelde 'r mee. 't Was om uit je vel te springen! Betty, alweer Betty, had en p r o f o n d n é g l i g é open-gedaan, en 'm met de hand om de slippen van 'r openhangende blouse gezegd, dat nog niemand bij de hand was, dat ze 'm niet binnen kon laten — dat Duczi met koppijn te bed lei, maar dat ze 'm den sleutel-van-benee zou geven, als-ie nog later binnen wou...

Duczi met koppijn — Duczi, die anders om vijf uur achter de trapmachine zat, nog niet op — 't maakte 'm ongerust — gister had ze 'r ellendig, afgetobd uitgezien...

Nee, Poldi in z'n sas met den vrijen dag en 't vooruitzicht van 'n week dagdienst, had geen woord uit 'm los-gewrikt. Maar bij 't loopen van 't station Friedrichshagen naar de villa Daheim, opgefleurd door de buitenlucht en 't zomersche groen, de nonsens-gedachten van zich trappend, was-ie mensch geworden. Tegen vijf, zes uur, zou-ie met Poldi naar Berlijn verdwijnen, en z'n schade inhalen!

Oom, die 't matigst van allen gegeten had, omdat niets 'n lichaam zóó ondermijnde als misbruik van voedsel, gaf 't sein om op te breken. En dat was 't begin van de verveling. Zoolang ze aan tafel waren gebleven, was 't uit te houden geweest. Maar de middag — de wanhopige-lange middag — de middag zonder einde — de middag zonder onderwerp voor gesprek...

Jettchen, doodelijk-op—de volle lucht van de warmte-stralende Mügelsee verdroeg ze niet meer — lei boven in de logeerkamer uit te rusten — tante Toni sliep in den prieelstoel, af en toe wakkerschrikkend en met rooie lodderoogjes rondstarend — Klärchen geeuwde achter 'n handje, dat 't sparren van de lippen en de flets-bleeke tong niet omspannen kon, en zei dan voor de variatie, dat 't zoo'n heerlijk weer was, en dat ze wel eeuwig hier zou willen blijven zitten — Frida had van den kleeren-standaard 'r taschje gehaald, borduurde bloemen op 'n blouse-mouw, die ze mee had genomen — Mariechen las met 'n dik-neerhangende lip, en telkens kuchend, den „Kriegsruf" van 't Heilsleger, waarin ze 'r cadeau aan had gedragen — oom Ludwig, met stijgend vies humeur, omdat-ie bij zooveel volk op dek 't

tukje, waaraan-ie zich verslaafd had, in den steek moest laten, beknaagde z'n tabakloos pijpje en beloerde iedere beweging van Erich, die zoo totaliter-krankzinnig was met den hak van z'n schoen letters in 't grint van 't pleintje bij 't prieel te trekken, 't kraaien van den haan na te bootsen, zoo dat tante 'r van stuipte, en de eene sigaret na de andere, zonder 'ns 'n uurtje te pauzeeren, te gulzigen. Oom telde ze — de sigaretten en de op de teelaarde tusschen de stamrozen slordigende mondstukken. Erich en Poldi samen hadden 'r binnen 't half uur negen, zegge negen, verdampt — dat was voor vijf-en-negentig Pfennig minstens...

„Als 'k 't voor de meisjes niet liet“, zei de onrustige lawaaischopper — nog geen tien tellen had-ie gezeten —: „nam 'k hier 'n lekker bad! Is 't water bij den steiger diep?“

„Weet 'k niet“, grommelde oom met twee lippen, 'n brok keel en de pijp: „en ook als je nichies 'r niet waren, zou je 't laten, wat?... 't Is hier geen Freibad en 'r zijn burenen...“

„O, diel“, hoonde Erich, een van de rieten stoelen als hobbelpaard dresseerend — zwiepen dee-ie 'r mee, dat de rottingen pooten kraakten — paardevleesch leek de jongen gegeten te hebben! —: „die zou 'k an m'n laars lappen! Buren! Buren! Buren heb je alleen, om ze te negeren!“

„'k Zou den stoel liever niet heelemaal vernielen! Wat bezielt jou toch!“, knorde oom Ludwig, over 't kregelige heen.

„Ach wat!“, lachte de onhandelbare, en tegelijk, of oom 'm uit z'n wankelend evenwicht biologieerde, ging-ie met stoel en al ondersteboven.

Frida en Mariechen proestten 't uit, Klärchen, die met 'r bijziende oogen niet dadelijk zag wat 'r gebeurde, vloog met 'n gil van de bank, tante Toni, wit van schrik, stoof overeind.

„Nou ik d a n k je wel — ik dank je b i j z o n d e r!“, viel oom vinnig uit: „dat kost me 'n stoel! Met die vervloekte grappen...!“

Waarlijk, de eene poot was radikaal doorgeknapt.

„Christus, wat 'n bocht van 'n dingen!“, zei Erich — toen oom's verwoedheid glad verwaarloozend, schaterde-ie 't onbetamelijk uit, omdat 'n spijker van den stoel z'n broek gemeen had gewinkelhaakt.

„Frida, schat!“, lachte-ie met tranen in de oogen: „leen me even je naald en 'n draad, dan zal 'k me 'n halve minuut bij Auto 9999 in de keuken absenteeren!“

„Dat ken je toch niet zelf!“, lachte Frida, die 't kostelijk vond.

„Daar zal je van opfrisschen!”

„Laat mij 't liever doen, malle jongen!”

„Denk 'r niet aan!”, gnufte hij, den naald met den witten draad uit 'r vingers trekkend: „'k ben zoo handig als 'n kleeren-frik bij verstelwerk! En in m'n tricot kan 'k moeilijk blijven antichambreeren, terwijl jij 'r je oogen an bederft!”

Weg was-ie in de tuinkamer, waaruit-ie juffrouw Treibitz, die ook 'r diensten presenteerde, verjoeg. Voor oom's schrijftafel begon-ie 't gat te repareeren. Oom, met den stoel in de eene en den poot in de andere hand, kwam 'm grimmig na.

„As je geluisterd had”, praatte-ie in ruzietoon: „was 't niet gebeurd...”

„Zeg u dat well”, lachte neef: „en als God de wereld in geen zes werkdagen geschapen had, en den zevenden geen vacantie had genomen, gebeurde 'r aanzienlijk minder!”

Met naarstige steken, kruiswijze, 'n nieuwe sigaret rookend, naaide-ie 'r op los.

Oom stond mokkend bij de tuindeuren, stopte 'n pijp. Erich beviel 'm niet — Erich was de eenige, die zich op z'n jaardag onbehoorlijk gedroeg — aan tafel had-ie ook de helft van z'n Klops laten staan, in plaats wat minder te nemen, 'n heele halve-flesch bier voor z'n rekening genomen, en 'n onbehouwen portie kaas, waarvan niemand anders geproefd had, naar binnen gewerkt.

„Jij doet zoo — zoo uitgelaten”, zette oom in, twee, drie lucifers vergeefs afstrijkend in z'n drift, om vuur te krijgen: „jij doet vandaag zoo — zoo studentiekoos en je weet, dat 'k daar niet van gediend ben...”

„Achl!”, zei Erich, zoo sterk aantrekkend, dat de draad in tweeën laveerde.

„Ja, ach!”, sprak oom nijdigjes: „dat leven in Berlijn schijnt je geen goed te doen...”

„Dat heb 'k ook wel 'ns gedacht”, spotte neef: „maar 'k ben de eenige niet!”

„Jij kan!”, driftigde oom, op de schrijftafel leunend en 't spinne-web van den witten draad in 't zwarte goed besnauwend: „jij kan van 50 Mark in de maand onmogelijk zooveel sigaretten rooken, wat, wat?”

„Nee, als 'k accuraat reken”, lachte Erich nog — maar 't gevraag begon 'm te prikkelen —: „als 'k 't mathematisch napluis kan 'k 't zeker niet...”

„Je hebt alweer, alweer 'n nieuwe das...”

„Splinternieuw!... Dertig Pfennig contant!”

Oom zweeg 'n dreigend moment.

Toen vroeg-ie ongezoeten-hard:

„Waar is je ring?”

„Welke ring?”, herhaalde Erich onvast — niet op die vraag voorbereid.

„Die van — van je vader! Wat duivel, je heb 'r toch geen twee?...”

„Die is — die is...”, haperde neef, quasi ijverig bezig den draad in 't oog van den naald te peuteren: „die staat in den lommerd...”

Kort was 't in 'm opgeflipt de waarheid te zeggen — zonder gedraai te vertellen, dat-ie 'm eergisteravond in 't geschemer van 't portaal aan Duczi's vinger geschoven had — maar nee — dat kon niet — dat was onmogelijk — dan maakte je alle poppen aan 't dansen!

„Zoo”, sprak oom met 'n kleur van opwinding, die z'n lippen verfetste: „zoo...! 'k Dacht dat die nóóit van jouw vinger kwam, dat je je woord had gegeven 'm nóóit, nóóit... omdat 'r zoo'n boel herinneringen...”

Driftig smet Erich de broek op de schrijftafel, de post van dien morgen overhoop slierend. Dat liep de spuigaten uit! Dat vertikte-ie zich te laten welgevallen! Z'n tricot, waarin-ie 'n zónderling-heroischen indruk maakte, vergetend, vlamde-ie op:

„Christus, laten we niet over herinneringen praten, oom! Als ik 't niet doe, doe jij 't dan ook niet! Dat is hier, waar George over je gezeten heeft, allermint de aangewezen plek! Allermint! Allermint!”

't Was de eerste maal, dat de zoon van den zelfmoordenaar op de weigering van zooveel jaren geleden, de botte weigering met 't fatale gevolg, zinspeelde.

Oom zei niets, belurkte de pijp — Erich, z'n opvliendheid bedwingend, zat weer op den stoel voor de schrijftafel, greep de broek, zette de pul met de afgescheurde postzegels, die 'r inhoud over 't groene laken gestort had, overeind — en schrikte. Bij de verschoven drukwerken en de krant lei 'n enveloppe met 't firma-hoofdje *S e m m y L u b i n s k y & C o m p.* Christus, wat had die an oom te schrijven!... 't Enkele zien van den naam ontfutselde 'm plots de felle zekerheid, waarmee-ie den broer van z'n vader te lijf was gegaan.

'r Drensde 'n stilte. In de keuken klirde juffrouw Treibitz met 't vaatwerk — in den tuin praatte Poldi langzaam-stellig.

„'t Is welletjes”, redeneerde oom Ludwig eindelijk weer, maar zacht en bijna timiede: „ik zal je op dat laatste geen antwoord geven... Alleen je vergist je, jongen... En dat zal je in je latere leven, als je mijn papieren eens onder je oogen krijgt, beter begripen... Ik heb 't goeie met je voor... En — en — 't dee me displezier, dat je sigaretten rookte van 'n ring, die — die — enfin — je moet 't zelf weten... Ik spreek 'r geen woord meer over, maar — maar laat 'k je 'n raad geven...” — hij hakkelde haast, zoo als-ie 'n nieuwen afhap van den driftigen rakker, voor wien 't geven van 'n raad, als 'n rooie lap pleegde te werken, vreesde—: „...laat 'k je anrajen geen domme dingen — geen leelijke dingen te doen... Schuld is 't ergste... Schuld is gemeener dan drank of ontucht...”

In andere omstandigheden zou Erich met hatelijken spot geantwoord hebben, dat oom de laatste was, om zulke voorbeeldige preeken te houden, dat schuldenmaken geen luxeding was — nu, lam-geslagen door den brief van Lubinsky — gehypnotiseerd door de drukletters en 't poststempel — niet gissend wat 't eenoogig gedrocht met oom Ludwig te correspondeeren had — bang dat-ie dadelijk méér te hooren zou krijgen — dat 't ellendig-rampzalige met 't accept en de akte uit was gelekt — antwoordde-ie tot diepste gebluftheid van oom — en dat voor 't eerst van z'n leven — in 'n toon van tamme onbeholpenheid:

„Ik doe geen domme dingen, oom — ik heb geen schuld die de — die de moeite waard is — en dat met George's ring — is zuiver spel, op m'n woord van waarachtig — zoowaar ik van vader gehouen heb en nog hou!...”

„Je zei toch dat-ie in den lommerd...? ...Of heb 'k dat verkeerd verstaan...”

„Dat zei 'k..., aarzelde Erich, niet wetend hoe 'r zich uit te draaien — oom had nog meer 't land aan vrouwen dan aan schuld —: „dat zei 'k, maar dat bedoelde 'k niet zoo woordenlijk... Ik geef je m'n woord, dat-ie geen Hebreeuwsch leert...”

„Dat-ie niet wat?”, vroeg oom, 't laatste niet snappend.

„Dat-ie niet in den Lommerd staat...”

„Zoo — zoo”, twijfelde 't mannetje: „waar is-ie dan?”

„Heb 'k zeker bij 't wasschen van m'n handen bij ons in de keuken gelaten...”

„Zoo...”, zei oom mat — Erich loog — z'n stem loog — z'n

oogen logen — schrikkelijk, schrikkelijk, hoe 'm dat tegen viel...

De naald gritste op en neer met groote ruziesteken — nog 'n paar happen en de scheur was dicht.

„Kom, jongen”, begon oom Ludwig in 'n ongekend-hartelijken toon — de uitbrander van daarstraks had 'm geraakt —: „vertel nou 'ns eerlijk, zooals 'k dat van jóú gewend ben, en waarom 'k van jou meer dan van de anderen bij mekaar hou, hoe je zoo dik in 't geld zit, als de ring...”

„Geboft bij den totalisator, verleden Zondag...”

„Heb jij...? ...Heb jij...?”

„Ja...”

„Zoo... Dobbel jij?”, sprak 't mannetje, 't hoofd schuddend: „maar daar moet je dan toch ook geld voor hebben...”

„Daarvoor hebben we Poldi's remontoir — toen we geen rooien duit meer hadden — naar oome Jan gebracht, hahaha!... Ben je nou uit de zorg?... Hahaha!”

Hij schoot in z'n broek, had weer den ouwen vroolijken lach, klopte oom op den schouder.

„Zoo... Zoo...”, praatte oom, de papieren op 't bureau ordenend:... „als je meent, dat 'k dat prettig vind, om te hooren, vergis je je...”

„'k Wou, dat 'k iederen dag zoo'n buitenkansje had!”, spotte neef met z'n volle attentie bij 't stapeltje in oom's hand.

„Geen schulden, niet spelen, niet hoereeren...”, zei oom, alle in 'n open la schuivend: „onthou dat Erich!... 'k Heb zooveel ondervinding in m'n leven met kennissen en vrienden gehad...”

„Ja, ja”, lachte Erich, nog altijd zeldzaam-gedwee:... „dat's allemaal excellent, maar de braafste theoreticus, oom, k a n met vijftig Mark in de maand in 'n ongezellig gedrang komen... Is 't niet?”

„Nee”, ontkende oom Ludwig: „met je vriend samen — met dien vriend, waarvan 't me alleen verwondert, dat-ie an zulke dobbelarij meedoet, heb je véél meer dan vijftig... En dan... En dan... *Jij* heb me toch nooit gevraagd...”

„Dank je wel”, vinnigde 't uit Erich's mond: „'k heb me aan a n d e r e n gespiegeld...”

„Aan welke anderen?”, dee oom onnoozel.

Weer had de jonge student moeite den naam van z'n vader niet uit te spreken. Glimlachend-ingehouden zei-ie enkel:

„Aan tante Toni en de meisjes...”

„Zoo! Zoo!”, beet oom van zich af — en 't klassieke, schra-

pende mannetje was 'r opnieuw compleet —: „ik klee me niet uit voor 'k na bed ga... Daar denk 'k niet an!... Als je tante 'r kinderen 'n betere opvoeding had gegeven, zou ze mij niet als 'n melkkoetje hoeven te behandelen!... Neem je naald en 't garen mee... Jullie laten letterlijk alles achter je slingeren!”

Juffrouw Treibitz, die 't koffie-gerei klaar wou zetten, stoorde ze — samen liepen ze naar 't prieel terug, waar de zonderling-verstelde broek met de zichtbare rijgsteken de meisjes dee schateren. Oom, humaner, nu-ie over z'n tukje heen was, begon de vertreden grintpaden systematisch te harken en mikte de sigaret-mondstukken uit 't rozenperk.

„Doe dat nou morgen, Ludwig”, zei tante Toni met 'n gelaat van superbe verveling: „we happen enkel stof!”

„Dat verbeel je je!”, babbelde oom, onverstaanbaar door 't gekam van de harkpunten en 't gekauw op de pijp: „in Berlijn zul je wel meer stof slikken, zonder dat je 't merkt!... Als we straks regen krijgen — let op: 'r komt regen! — dat blijft zoo niet vandaag! — zakt 't grint den grond in, als 'r niet behoorlijk geharkt is...”

Erich dee onrustig. Telkens wou-ie 't huis in — dan om 'n briefkaart te schrijven — dan om wat voer voor de kippen te halen — dan om te zien hoe laat 't op de gangklok was — telkens zat oom 'm op de hielen. 't Couvert met den firmanaam had 'm stil gemaakt, hitste 'm op. Voor-ie ging moest en zou-ie weten wat de oplichter met oom uit had te staan... Maar zoover kwam 't niet.

Nog voor juffrouw Treibitz de koffie opdroeg, soebatten Frida en Mariechen, 'n uurtje te mogen roeien. Oom zei eerst nee, bang voor de boot, en bang voor de troebele wolkjes, die met de zon harrewarden, maar toen ze aanhielden, en-ie van den last af wou zijn, ontsloot-ie 't slot van den ketting, en gaf Erich en Poldi permissie — maar niet te ver — en vooral geen zeil opzetten...

Met z'n zuster en Klärchen, die 'r niet bij kon, en die bang voor water was, bleef-ie ze op den aanleg-steiger nakijken.

Erich roeide, Poldi zat met 'n wijs gezicht aan 't stuur, Frida en Mariechen luierden op de middenbank.

„Nou wil ik niet dadelijk kwaad spreken”, ratelde Frida, en 'r oog en lichtten van genot: „kinderen, wat 'n zaligheid, dat we 'r tusschen uit zijn getrokken! Zoo'n zielig wurm van 'n kereltje!... Zoo'n door-en-door akelig product!... 'k Zou met al z'n geld niet met 'm willen ruilen...”

„Ja, en wat 'n verjaarsdiner", babbelde Mariechen gretig na: „wat had-ie nou nog goedkoop dan Klops kunnen uitzoeken, hè?... Ik vind 'm 'n dierage... En jij, Erich?"

„Wat is 'r? Wat zeg je?", antwoordde de roeier verstrooid — hij kon de enveloppe niet uit z'n gedachten zetten.

„Vind jij oom geen mispunt?", vroeg Mariechen: „vind jij 'm geen draak?"

„Welnee" spotte Erich: „m'n zielsliefde is-ie bepaald niet, maar — Christus, trekt die boot zwaar! — maar 'n draak is 'n — 'n minder juiste terminologie..."

Hij hijgde. In geen jaren had-ie geroeid. En de stroom werkte gemeen tegen.

„Wil ik je aflossen?", vroeg Poldi, die 't voortsjokken van de diepliggende wherrrie door z'n onhandig gemier met de koorden van 't stuur niet makkelijker maakte.

„Jij!", lachte Erich: „jij!... Dan kan je de eerste dagen niet op je zitvlak corrigeeren... Ik heb al blaren bij de vleet!... Christus, is dat 'n karkas, om op 'n roeiwedstrijd mee uit te komen!..."

Zweetend, kort-ademig — z'n geturn thuis met de pootige halters, die in de keuken bij de ratten huisden, hielp 'm geen zier — stroopte-ie z'n colbert en z'n vest af, de spanen terwijl met z'n kniën vasthoudend. Dat dee de boot zwabberen, dat de meisjes 'r angstig bij werden. Dan, door 't vlotter gewiek van de jonge, sterke armen, ging 't met 'n smijdig vaartje, en 't water dat al dien tijd tot op den bodem doorzichtig gebleven was, werd van 'n donkerder, massiever, gefronster groen.

Frida liet 'r hand mee in 't spatten der golfjes drijven — Mariechen zat met de kin op 'r vuistjes gesteund — Poldi, moe en melancholiek: de rust, de stilte en 't dommlend gekabbel drongen 'm 'n sensatie van lichamelijke uitgeputheid, 'n zich erbarmelijk-oud-voelen, waartegen-ie zich nauwelijks verzetten kon, op — Poldi, dien ze miserabel vervelend vonden — hoe kon Erich 't met zoo'n saaien, geen woord pratenden vriend stellen! — sufte, knoeide zoo met 't roer, dat de roeier af en toe gezellig-nijdig opstoot.

Christus, Pol, wat voer je in Jezusnaam uit! Stuur je, of stuur je niet?... We drijven op die manier naar Mügelwerder af!... Bliksem-nog-toe daar komt 'n jacht!... Meer links! Meer links!... Wat bliksem, als ik meer links roep, moet je niet met je linker-, maar met je rechterhand trekken!... Laat

Frida of Mariechen 't dan doen, als jij 'r geen lust in heb!...

„De zaak is”, verweerde Poldi zich droog: „dat ik geen kompas heb, en dat als 'k enkel water zie de boot van zelf begint te draaien... Zoo, nou schieten we prachtig op...”

„Dat merk 'k!”, snauwde Erich — 't zweet gutste 'm over 't gezicht en de winkelhaak in z'n broek hing weer aan flarden —: „let op die Sterndampfer! Christus, ik heb geen oogen achter in m'n hoofd!”

„Beste jongen”, antwoordde Poldi, niet uit z'n loome kalmte te porren: „...eer die stoomboot 'r is, zijn wij in New-York... 'k Zou even uitrusten, als dat ding met z'n gebel voorbij is...”

De golven door 't gewentel van de schroef hooger en wilder gezwiept, schokten de roeiboot, dat 't schuim over den rand barstte. Frida kreeg 'n scheut water over 'r witte jurk, Mariechen 'n plas over 'r knie.

„Nou”, zei Poldi, zich den zwemmenden bril van den neus schuivend, omdat-ie geen land en geen horizon meer onderscheidde: „ben je tevreden, kapitein? Heb 'k 't kranig volbracht...?”

De meisjes schudden van 't lachen, droogden zich de handen en 't gelaat met 'r zakdoeken — Erich vloekte en met reden — door z'n verwoed geruk, om de boot tegen de deining van de golven schrap te zetten, brak de rechterroeispaan nog afgepaster in tweeën dan de rieten stoel bij 't prieel.

't Was geen vergissing — de eene helft dobberde plezierig in 't zog van de stoomboot, de andere hing met vezels en afgeknapt splinters aan den ijzeren bout.

„Christus, wat 'n vervloekte historie!”, raasde-ie, de gave spaan in de boot trekkend: „dat geeft nog 'ns gedonder met oom!...”

„Ja”, glimlachte Poldi: „...maar voorloopig nog niet... Tenzij jij kans ziet om met een van die lepels te racen...”

„Christus! Christus!”, fulmineerde Erich, op zijn horloge kijkend — van 't bijtijds naar Berlijn terugkeeren kwam niets meer! — vervloekt! vervloekt! —: „als jij niet zoo beroerd en lamendig gestuurd had, waren we nou niet voor de weerlicht!”

Even leunde Poldi nadenkend in den stuurstoel achterover, toen rekende-ie zachtzinnig:

„Ad primum, Erich, zijn we niet voor de weerlicht, ad secundum zie ik geen causaal verband tusschen mijn voortreffelijk sturen en jouw gebroken roeispaan, ad tertium schijnt 't roerend eigendom van je oom niet zoo soliede als z'n onroerend... Ad...”

„Poll“, viel Erich onhebbelijk-driftig uit: „je weet dat 'k niet tegen pesten kan! Hou je vernuft voor je!“

„Integendeel“, hield de magere reus met z'n goedig-droomerig gezicht vol:... „'k geloof dat 't incident als 'n beschikking der ondoorgrondelijke Voorzienigheid beschouwd moet worden... Jij werkte je in 't zweet — en met 't zeiltje, dat 'k al lang zat te taxeeren, kunnen we ons, zonder eenige verdere afscheiding van jouw twee miljoen zweetkliertjes, als waarachtige renteniers laten drijven... Wanneer de dames 'n tikje willen opschuiven...“

„Blijf in Godsnaam zitten!“, zei Erich, half wrevelig, half op weg om de zaak in berusting te aanvaarden: „jij ben zoo uitgezocht onhandig, dat 'r ongelukken van komen!“

Lacherig-angstig zakte Frida aan de eene zij op de vochtige planken van de boot, 'r zondagschen rok zoo hoog mogelijk omslaand — Mariechen dee 't aan de andere zij.

Erich, de beenen wijduit, om in evenwicht te blijven, wurmde den kleinen mast in 't gat van de middenbank, en toen 't zeiltje wind vatte, had-ie 'r zelf schik in. De resteerende spaan gebruikte-ie als zwaard — Poldi als stuurman af te lossen, leek 'm bij de lompe bewegingen van z'n vriend en bij 't gillen van de meisjes, die bij iedere lichte boot-kanteling 't opklotsend kielwater over de beenen kregen, onmogelijk.

't Glee als 'n arreslee vooruit, lekkertjes, zonder inspanning, zonder geploeter aan de riemen. De boot luisterde meer naar 't zeiltje dan naar 't zwakke geweld van de spanen. Je zag hoe je spurtte, maar je spurtte naar de verkeerde richting. Laveeren zonder zwaarden en met wind van den wal af, zou misschien met oom Ludwig zelf aan 't roer zijn gelukt — nu glejen ze — om helsch te worden zoo kweek naar de overzij, waar je 't gele gespikkel van badende menschen en kinderen zag.

„Christus!“, klaagde Erich: „zoo komen we nooit meer terug!... We hebben ons wat aangehaald!“

„Wat pruttel jij!“, zei Poldi, 'r met toegewijden ijver voor zorgend, dat 't zeiltje bol bleef: „jij verkniest de beste oogenblikken van je leven met je ongeduld!... 'k Heb in geen jaren en jaren zoo'n voortreffelijk uurtje gekend!... En u, juffrouw?“

„Goddelijk!“, zei Frida: „heerlijk! „'k Word alleen 'n beetje nat...“

Ze dreef — ze zou nooit in presentie van de twee studenten durven opstaan.

„We moesten zoo de Spree kunnen opvaren!“, zuchtte

Mariechen — minstens zoo nat —: „'k zou best den heelen nacht willen uitblijven.”

„En ik — ik laat me voor stuurman van de koopvaardij monstere...”, praatte Poldi opgefrisch door 't gezuig en gesuis van de kostelijke lucht: „ik wist niet, dat 'k nog zulke „sluimerende” kwaliteiten bezat!... 't Eenig bezwaar lijkt me 't geplas van die menschen... Zouen jullie niet met z'n allen willen schreeuwen, dat ze opzij gaan!... Hééééé! Héééé!...! Moeten jullie 'r onder raken...?”

Frida schaterde 't uit — 't idee, dat je door 'n boot over-rejen werd! — maar tegelijk hield ze zich verschrikt vast. 'n Plotse, geniepig rukwind, door niemand voorzien, deukte 't zeil met zulk 'n geweld, dat de kleine mast boog en de wherrie bijna water innam. 'n Grauwe, dof-gele wolk slokte 't laatste, amper nog door de wolke-randen heen-wittend zonnelicht, en in 'n bizar-onstuimigen overgang, wild en dreigend, woelend en met nijldige kammen op de golven, gromde de Mùgelsee, of ze door 'n orkaan werd geteisterd.

„Allemachtig!”, riep Poldi, die in de poging om z'n weg-waaienden hoed vast te grijpen, nog de zotternij beging, een van de koorden van 't stuur te laten glijpen: „Allemachtig, dat wordt de schipbreuk van de M e d u s a!”

Erich zei niets. Voor 'n tweede rukwind op kwam zetten, had-ie 't zeil gestreken, boomde-ie de wherrie door 't gelukkig ondiepe water. De meisjes, door-nat, keken met doodsangstige gezichten naar 't geweld van den storm, die de boomen aan den oever in 't gekolk en gebuil van stoflawinen dee wijken, en de straks nog zoo rustige Mùgelsee in één stuwing van mekaar bekrijschende, vernielende golven opzwiepte. Ze hadden de Tegelersee, de Nicolassee en de Mùgelsee wel 'ns meer rumoerig gezien, maar 'n zoo woeste, grimmige uitbarsting, nooit. 'n Zeil-jacht in de buurt, dat tegen de rukwinden trachtte te laveeren, leek in de branding der golven vast te loopen, en 'n vierriemsgiek, met 'n meisje aan 't roer, schommelde, dook, of ze 'r houvast kwijt was geraakt. De baders vluchtten, en tusschen de struiken, waar de menschen de kleeren neer hadden gelegd, werd 't 'n paniek, 'n hollen en draven, om voor den regen binnen te zijn.

Met 'n zachten schok schuurde de boot over 't zand. Erich trok z'n kousen en schoenen uit, stroopte z'n broek op, stapte in 't water. Een voor een droeg-ie de meisjes aan 't land, toen de wherrie, die water gemaakt had, nog zoo veel mogelijk mee-

sjorrend, liet-ie Poldi, dien-ie geen lust had op z'n schouders te nemen, aan z'n lot over.

„Dank je wel”, zei de magere reus, de veters van z'n bottines, die omdat ze al 'n paar maal gebroken waren geweest, vastgeknoot zaten, lospeuterend: „dank je wel — dat is 'n excellente gelegenheid, om 'n relatief noodig voetbad te nemen...”

't Duurde 'n poos voor-ie met de veters klaar was, en toen-ie eindelijk met z'n harige kuit in 't gehos van de golven stapte, en de boot, die door 't verlies van zooveel ballast weer begon te drijven, voor anker had gelegd — zeemans-manipulatie, waarbij 'm 'n bottine ontviel, en waarbij de broekspijpen om beurten van de aantrekkingskracht der aarde getuigden — plaste de regen met snijdend-striemende stralen neer.

't Onbeholpen gescharrel van 't groote lichaam, 't verwilderd hoofd zonder hoed, de druipende broekspijpen, de verwonderde teenen en de als 'n dakgoot lekkende bottine waren zoo mal, zoo potsierlijk, dat de meisjes 't uitproestten.

„Christus, wat 'n misère!”, zei Erich onder 'n sparreboom schuilend: „k laat de smerige boot hier! Die moet oom morgen zelf maar gaan halen!”

„Nonsens”, verzette zich Poldi, z'n zakdoek om z'n boord vouwend, om tenminste iets bij de catastrofie te redden: „dat kan je niet doen! En zoolang zal de bui niet duren...”

„Gut, nee — Erich, hoe durf je...!”, zei Frida, de slippen van 'r rok uitwringend: „ik ga niet zonder de boot terug...”

„Ik ook niet”, praatte 'r Mariechen na: „je weet hoe oom is, Erich...!”

„Daar heb 'k lak an!”, viel-ie opgewonden uit: „we lopen eenvoudig naar 't eerste 't beste station! Anders zijn we niet voor 't nacht is in Friedrichshagen!... Wat weerlicht is 't onze schuld?... Kunnen wij tegen force majeure?”

„Dwarskop”, redeneerde Poldi met de rust van 'n niet-gehaaste: „'t is pas vijf uur!... 'r Gaan nog treinen om half een!... Heb-ie geen kans, om hier of daar in de buurt 'n roeispaan te leenen? Ik amuseer me best. Ik hou van 'n kleine variatie, ik ben blij dat ik 't meegemaakt heb — de sensatie van te vergaan en van 't behouden aankomen. Jammer alleen voor m'n hoed. 'k Geloof niet dat 'k 'n duplicaat bezit, tenzij jij zoo humaan wil zijn me morgen 'n afdanker te verhuren... Wil u mijn jas, juffrouw Frida?”

„Dank u”, weigerde ze lachend: „aan mij is niets meer te bederven...”

Dichter drongen ze om den boom, hulpeloozer stonden ze in de stortbui. 't Kletterde, stroomde, geulde met 'n vinnigheid, 'n pijndoend stralen-gehagel, dat zelfs Poldi, met de meisjes begaan, z'n mond hield. En de bulderende, onafzienbare plas met z'n stug-zwarte golven, z'n gewroet en geschuim, imponeerde tot stilte. 't Jacht door de rukwinden en 't water besprongen, had z'n zeilen gestreken, besteigerde den ankerketting — 'n aanstoomende boot perste 'r boeg in 't zwalpen van krijtwitte, sissende, aandreunende en weer neertuimlende brandingslagen...

't Was noodweer, maar tien minuten later, schurkend van plezier, brak 't zonnetje door...

Krankzinnig-laai, bij half negen, kwamen ze in D a h e i m voor 't aanlegsteigertje. Met groote moeite, en voor rekening van oom Ludwig, hadden ze 'n roeispaan geleend. Erich had zich dood-op gewerkt, Poldi had 'm afgelost, zelfs Frida met Mariechen hadden 't samen geprobeerd. Schipbreukelingen konden 'r niet erger uit zien! Oom zei niets. Wit zag-ie van ingehouden angst en woede. Zoo ergerlijk had hij in al die jaren niet in de boot huisgehouden! Als ze naar 'm geluisterd hadden! Hij kende de Mùgelsee... En nou weer de herrie in de tuinkamer... Dat uittrekken van de natte bovenkleeren, 't gesiepel der laarzen op 't zeil!

Juffrouw Treibitz droeg van 'r eigen goed aan, durfde niet in oom's kleerenkast grabbelen. Ze gaf Mariechen, die nog harder dan Jettchen hoestte, een van 'rouwe onderlijfjes en 'n wintersche blouse — en Frida 'n versleten ochtendjapon — en Poldi 'n afgedankte pet van meneer — en Erich, met allerhoogste goedkeuring, 'n schoon halfhemdje en 'n veel te wijd boord, omdat-ie anders voor schandaal zou loopen. Ja, ze dee méér dan ze mocht: ze zette versche koffie, en snee 't brood, dat door z'n ouwbakkenheid haast niet te jopen was, met de resteerende boter op.

Oom, nog meer uit z'n doen — alles was 'r vandaag bij ingeschoten, z'n boottocht, z'n luchtbad, z'n tukje, z'n gewoonten, z'n rust en 't bijtijds naar bed gaan! — oom liep als 'n zenuwachtige juffrouw de kamer op en neer, soms 'n stekelige opmerking makend, dan weer maniakaal ruimend en redderend.

Bij half elf, tot aan den hoek der straat door hem en de honden begeleid, vertrokken ze eindelijk, eindelijk! En in 't station

Friedrichshagen, raakten ze mekaar bij 't gedrang der Zondagsmenigte, die naar Berlijn terug wou, natuurlijk kwijt. Tante Toni kwam met Klärchen en Jettchen in 'n stampvollen coupé — Frida en Mariechen in 'n anderen, waar ze door Erich binnen werden geduwd — Erich met Poldi in een van de achterste wagens, in 'n coupé met al vijftien passagiers.

„Dæt was 'n héél gezellig dagje, 'n uitnemend uitstapje“, begon Poldi met 'n droog-komiek gezicht, en zich met moeite aan 't bagagerek vasthoudend, te redeneeren: „ik heb me zeldzaam geamuseerd. De Klops was voortreffelijk. Niets op af te dingen. Ook de bloemkool en de zeer aparte taart. 'k Had me alleen niet kunnen denken, dat de kleine rakker van 'n Mügelsee zoo'n herrie kon schoppen. Wil je gelooven...”

„Doe me 't genoeg, en klets niet!“, zei Erich, die telkens met de vette knieën van 'n beroepsbierdrinker bufferde, en die stierlijk 't land had, omdat 't hemd aan z'n lichaam plakte, en-ie zich minstens zou moeten verschoonen, voor-ie naar Laurie ging: „als je wat te vertellen hebt, doe 't dan als we straks...”

Toen met 'n schrik die 'm bijna 't evenwicht dee verliezen, coupeerde-ie de paar woorden, die-ie nog wou zeggen, met 'n driftig: „Wel vervloekt, vervloekt, vervloekt!”

„Wat heb je?“, vroeg Poldi, 'r niemendal van snappend.

„Vervloekt!“, herhaalde Erich, z'n natte broekzakken en die van z'n colbert door-grabbelend.

„Ben je je kaartje kwijt?“, vroeg Poldi ongerust — z'n eerste gedachte was bij de boete, die betaald zou moeten worden...

„Vervloekt!“ sprak Erich nog eens: „de sleutell!”

„Ik heb 'r toch ook een...“, zei Poldi, verbaasd over de opwindning om zoo'n kleinigheid.

„'t Is niet de mijne“, zei Erich, 't nutteloos gezoek opgevend — hij had 'm zeker bij 't verstellen van z'n broek, of bij 't tobben in de boot laten vallen —: „'t is die van Duczi... Nou kom 'k 'r van avond niet in...”

„Had je dan nou nog...?“, vroeg Poldi.

Hij kreeg geen antwoord. Met 'n gezicht of niemand 'm wat in den weg moest leggen, keek de jonge student naar de advertenties in den wagen.

Zoo'n miserabele pech kon alleen hem overkomen! Gisteravond geen seconde mogelijkheid twee woorden met Duczika te praten — vanavond gedwongen zijn weg te blijven, terwijl ze 'm natuurlijk wachtte, en 'm dat kwalijk móést nemen — móést...

Christus, aan de geheimzinnigheid maakte-ie 'n radikaal eind!... Morgen zou-ie met Laurie, ook al was Duczi 'r tegen, eerlijk spreken — en oom Ludwig 'n brief schrijven! 't Kind was te prachtig, te schattig, om de kat in 't donker te knippen! Hoe had ze zich in 'n sublieme spontaniteit aan 'm gegeven — hoe had ze 'm gul-weg, groot, nobel 't beste geschonken, wat 'n vrouw had te schenken...

„Merkwaardig”, begon Poldi, om 'm op te monteren: „jij kijkt 'r naar en ik kijk 'r naar — 'n „Begrafenis-onderneming voor eerste-rangs-families”... Is 't Heelal geen grotesk ding?”...

Erich antwoordde niet.

En Poldi gaf zich geen verdere moeite. Hij vergiste zich niet. Duidelijk had-ie tranen in de oogen van z'n vriend gezien.

Voor 't eerst, zonder bolle verzekeringen, zonder gepraat, kreeg-ie 't bewijs hóe verliefd Erich op 't naaistertje met 't Madonna-kopje was.

Dat maakte 'm stil.

VII.

Twee-, driemaal, hardnekkig-geduldig, met aan 't lichaam klittend, droog-broeiend goed, was-ie naar Laurie's huis gewandeld, op bewoners van een van de verdiepingen en op den nachtwaker loerend.

De pech hield aan, alles leek op dat nog niet late uur binnen.

En den wrangen portier, 't skelet met den kalen knikker, dorst-ie niet porren.

Toen, de vuisten gebald, zenuw-gehitst, down en kregel gaf-ie 't op.

In 't stikdonker portaal, waar-ie Duczi George's ring aan den vinger gestoken had, schuurde-ie in z'n verwoedheid, voor-ie licht kreeg, 'n paar waslucifers stuk — en schrikte.

Op een van de uitgelopen traptreden, suffig, wezenloos, zat Wanda Stief. Ze hield 'r taschje in de eene, 'n dikken huis-sleutel in de andere hand. Van 't knarsend geschrap van de lucifers had ze niets gehoord, en terwijl-ie met 't waaiend was-lichtje, verwonderd-vragend, voor 'r stond zag ze 'm niet.

„Is 'r — is 'r iets gebeurd?”, vroeg-ie, 't allereerst aan de zieke moeder denkend.

Met 'r rood-gloeiende oogen — oogen van bloederig wit en

gespannen pupillen, keek ze langs 'm heen, stond moeilijk-waggelend op.

„Is je moeder...”, herhaalde-ie.

Zonder 'm op te letten, treuzelend van gebaar, met 'r voeten over 't cement stotterend, of ze dronken was, aarzelde ze naar de buitendeur.

„Moet je nog uit?”, zei-ie 'r helpend, om de deur te ontsluiten — de sleutel rammelde onbeholpen tegen 't slot: „is je vader nog niet thuis?”

Ze schudde 't hoofd, vertrok de lippen zoo stuipend, of ze zich bedwong 't niet uit te gillen.

't Maakte 'm angstig. Als dat kleine jonge ding, dat de gewoonte had 'm prettig toe te knikken, wanneer ze 'm tegenkwam, zoo overstuur was, móést 'r iets zijn.

„Wanneer je 'n dokter wil”, drong-ie aan, den deurknop in de hand: „kan ik 't vlugger!... Geef dan antwoord, kind!... Hoor je niet?... Scheelt 'r wat aan...?”

Midden op den stoep, niet wetend of ze links of rechts zou gaan, liet ze den huissleutel vallen, en verroerde zich niet om 'm op te rapen.

Wat drommel, wat heeft 't schaaap vanavond — heeft ze met 'r moeder herrie gehad — is ze van plan 'r vandoor te gaan — wacht ze 'r vader op, omdat 'r boven iets an 't handje is?, dacht Erich, ongerust over 't houdingloos doen van 't meisje.

Maar toen ze den sleutel liet liggen, naar de zij van de spoorbaan willoos voortstapte, blies-ie den lucifer uit, ging 'r na.

„Je vergeet je sleutel, juffrouw Stief”, zei-ie 'r bij 'n lantaarn inhalend, en opnieuw schrikte-ie door 'r kort-stootend geadem, of ze nasnikte: „toe, wat is 'r? Kwestie gehad? Heeft je vader je...?”

Nog gaf ze geen antwoord.

Plots bleef ze staan, leunde tegen den post van 'n deur, smeed 'r taschje tegen den grond en met lippen, die de smart niet houden konden, kermde, kreunde ze in 't holle portiek van 't huis.

„Nou, nou, nou!”, troostte-ie: „zie je wel, dat 'r iets is...!”

Ze luisterde niet, klaagde als 'n door weeën gekwelde — ze koortsbeefde dat 'r hoofd 'r van schokte.

„Wees verstandig, juffrouw,” bazelde-ie 'r op los: „en ga naar huis... Geef je arm!...”

Even liet ze zich bewusteloos leiden, toen rukte ze zich los, jachtte in één wild gehaast de straat over.

Bijna in z'n gewurm, om de dingskes uit 't opengeklept taschje van den grond te grissen, was-ie 'r kwijt geraakt.

„Wel, Christus, zeg dan wat 'r is!“, sprak-ie 'r arm voor de tweede maal grijpend.

„Niemandal! Niemandal!“, hijgde ze, en ineens schel-vinnig uitvallend, riep ze uit: „laat me met rust!... Bemoei je niet met me!“

„Larie! Nonsens!“, zei-ie: „waar wou 'n aap van jóúw leeftijd nog zoo laat heen?... Zal ik met je naar huis gaan, en je vader onder handen nemen...?“

„Vader is niet thuis...“, hakkelde ze: „en 'k ga niemeer terug!“

„Nonsens!... Doe niet zoo opgewonden!... Ben ik zoo'n vijand van je, dat je me niet vertrouwt...? ...Kom!... Je heb niet eens 'n mantel an!... Willen we 'n endje oploopen, tot je gekalmeerd ben...?“

„Nee... Asjeblief, asjeblief, laat me alleen!“

„Denk 'r niet an!... Ja, al stap je nog zoo — 'k heb óók beenen!... Al wou je de Heerstrasse afkuieren: mij raak je niet kwijt!“

Hij babbelde tegen 'n doove. Ze nam geen notitie van 'm. Strak voor zich uit starend, als 'n slaapwandelaarster den stoep-rand houdend, en daar niet van wijkend, bewoog ze de kleine voeten.

Misschien, 'r niets van begrijpend, en de dochter van Nathan Stief niet zoo kennend, om zich met geweld aan 'r op te dringen, zou-ie 'r in den steek hebben gelaten, als ze niet zelf, en dat op 'n zoo wonderlijke manier, of ze niet wist wat ze zei, of ze half-waanzinnig was geworden, was begonnen te spreken.

„Wat 'n zacht weer, hè?“, praatte ze, zonder 'm aan te zien: „wat 'n gek weer, hè?... Hè?... Hè?... Ja, wat?“

„Nou, dat schikt nog al“, zei-ie, met z'n houding geen raad wetend.

„Ja — ja“, zei ze wezenloos: „waar zijn we hier zoo wat?... Gek, hè?, dat je zoo kan lopen suffen... Dat komt... God, wat heb 'k 'n vreeselijke, vreeselijke hoofdpijn... Zou 't nog ver zijn...“

„Wat?“, vroeg-ie.

„Nou — nou — nou...“, wauwelde ze, te op om 'r gedachten te formuleeren.

Ze was ziek. Ze was overspannen. Hij vertikte 't 'r midden in den nacht — bij half twee — aan 'r lot over te laten.

Weer poogde-ie 'r te overreden naar huis te gaan. 't Eenige wat-ie 'r mee bereikte, was dat ze opnieuw stil bleef staan en zoo hartstochtelijk snikte, dat 'r zich voorbijgangers mee bemoeiden.

Toen, bang voor 'n oploople, dwong-ie 'r in de eerste, de beste open Droschke, die voorbijkwam. Omdat ze klappertandde, telkens in krampachtige siddering de magere schouders in 't zomersche blousje tot dicht bij 't afslierend hoedje stiet, en dan rilde en kleumde, of de heerlijke nachtkoelte 'r bevangen had, sloeg-ie de vettige deken van de voorbank om 'r heen.

„Nou rij 'k 'n endje met je om, om je te laten bedaren”, praatte-ie 'r bewusteloosheid toe: „en terwijl vertel je... Waarom wil je niet na huis terug?... Nou?”

Ze antwoordde niet. Met gesloten oogen, de handen slap over de deken, hing ze achterover. Als niet 't licht der lantaarns, dat na ieder schaduw-gezwalp wit-plassend aanschoof, 'r werkenden mond en 't jagen der kleine neusvleugels grillig-schel had bevlamd, als 'r geadem niet 't gehort van 'n in z'n slaap nakreunend, na-klagend kind was geweest, zou-ie zich hebben kunnen verbeelden, dat ze niet meer wakker zou worden — zoo weg-van-alles lei ze naast 'm. Even dacht-ie aan Grete Ginzl, de vrouw van den friseur — even aan Duczi, die eergister op z'n kamer, na 't zien van de prostituees in 't Hotel Die Taube, na 't sluiten der balkondeuren, net zoo aan 'r heele lichaam gebeefd en getrild had. Twee-, driemaal, dan z'n arm door den hare stekend, dan 'n kouwe hand in de zijne nemend, hernam-ie z'n aanloop, om 'r tot spreken te dwingen. 't Eenige waar ze op reageerde, was op de vraag of ze naar huis wou. Daar schudde ze 'r hoofd zoo maniakaal-onwillig, met zoo'n afkeer bij, dat scheen 'r zoo te prikkelen, dat-ie 'r stil bij werd, en 't niet nog eens vroeg.

Ik zal 'r, dacht-ie — zelf begon-ie door z'n nog niet opgedroogd ondergoed te huiveren — 'k zal 'r, als ze zoo blijft, eenvoudig de trappen opdragen, 'r bij Nathan deponeeren, en me overtuigen welke formeele idioot 'r in dien toestand heeft gebracht.

Zachtjes riep-ie den koetsier toe denzelfden weg terug te rijden, zachtjes gaf-ie 't adres op. Had-ie ook zonder die voorzorgen kunnen doen. Ze bewoog niet.

Vermoeid, met 'n pijnlijk gloeien van de blaren, die de roeipanen bij de vervloekte tocht over de Mùgelsee, in z'n handen hadden geschrijnd — vermoeid, verveeld, down — was 't niet meer dan krankzinnig, dat de pech-dag met zulk 'n zot avontuur

besloot? — luisterde-ie naar 't eentonig gehoefklap van 't lum-melend paard over 't asfalt. Als-ie den sleutel niet verloren had, zou-ie nu bij Duczi, Laurie, Lotte en Betty, vier-hoog, zitten — de ruzie met Laurie dee 'm niks en aan Betty 'r fratsen — Christus, had hij 't uitgelokt? — zou-ie 'n eind maken! — als-ie 'r niet zoo nonchalant mee om was gesprongen, bij 't naaien van z'n broek of bij 't gescharrel in de boot, was 'm dit bekaaid geval, dat 'm maar half interesseerde, niet overkomen. Nathan Stief, de stomme bultenaar, was z'n overbuurman, meer niet. Door Wanda, die af en toe, als ze 'r niet waren, boodschappen voor hem of Poldi, meestal van minder „gezelligen” aard, aan had genomen, daarna door de hulpbehoevendheid van de verlamde moeder, was de kennismaking gekomen — en door de kennismaking met Nathan, de ellende, de misère met den woekeraar Semmy Lubinsky. Daar had de bultenaar, zelf slaafje, geen schuld aan, integendeel: Erich mocht den goedigen, droogstoppeligen pianist van 't klein Café-Chantant, waar hij en Poldi 'n paar maal op bezoek waren geweest — toch had-ie de laatste maanden bij de vernederingen in 't „Lombard und Lagerhaus”, in 't bijzijn van den docielen, alles beluisterenden, nooit 'n syllabe meebabbelen den boekhouder, Wanda's vader meer dan onvriendelijk gegroet, als-ie 'm op straat of in 't trappenhuis ontmoette. Van de verhouding tusschen Nathan en z'n dochttertje wist-ie niets, niets van de groote genegenheid van de twee. Nu 't kind door 'n gril, in 't diepst van den nacht, met 'm rondree, leek 'm de eenige verklaring, dat ze van den bultenaar 'n pak rammel gekregen had. Misschien scharrelde ze met een van de kwajongens met lange haren en bleeke gezichten van 'r conservatorium, misschien...

Wrevelig speelde-ie met 't handtaschje, dat ze bij 't portiek tegen den grond had gesmeten, en waarvan-ie de klungel-voorwerpjes, al eens op had geraapt — wrevelig bukde-ie zich weer. 'r Zakdoek, beurs, handschoenen, boekje en potlood, waren naast de deken gevallen. Ook 'n blanco enveloppe met iets 'r in.

Poldi liet z'n heele, voor 'n deel waarlijk-schandelijke beertjes-correspondentie op de schrijftafel slingeren: Erich zou 'r niet aan gedacht hebben 'n indiscretie te begaan. Papieren van 'n ander te doorsnuffelen vond-ie — hoezeer 't couvert met den ploertigsten firmanaam van de wereld, bij oom Ludwig 'm gefascineerd had! — 'n zoo vuns glupergedoe, dat-ie de enveloppe, zonder 'n hapering, met de overige dingen saam, in 't taschje stak. Toen, na 'n nieuwe vruchteloze poging, 'r uit 'r ziekelijke apathie op

te wekken — las-ie, las-ie toch. En was blij, dat-ie 't gedaan had, dat-ie eindelijk wát begreep. Bij 't aanfloepend, weer wegnorschend licht der lantaarns, zag-ie gevlekte, morsige, nerveuze letters. Ze was den brief begonnen, was in den eersten zin blijven steken, had 't papier schots en scheef met den nog natten inkt toegevouwen — met de doorzichtige bedoeling 't geschrevene zóó niet te posten.

Op de bovenste helft van 't velletje, uit 'n schoolschrift gescheurd, klitten half-leesbare woorden — op de benedenhelft stond 't nog eens, in vervloeid spiegelschrift, als 'n stukgewaaid spinneweb.

Drie-, viermaal, zich bij iedere nieuwe lantaarn moeite gevend, herlas-ie, letter na lettergreep:

Vadertje!

Ik ben vanavond, omdat jij het wou, omdat jij
van hem afhankelijk ben, bij meneer L. geweest,
en omdat ik het je niet zeggen *durf*, schrijf
ik je alles voor ik het besluit neem, jou,
goeie, lieve vader, dat verdriet...

Duidelijk, dadelijk-duidelijk was 't niet. Maar de geëxalteerde toestand van 't kind en de laatste woorden die 'n bedreiging leken, drongen je 't idee van 'n „afscheidsbrief” op.

Christus, die letter L...

L. beteekende natuurlijk Lubinsky, omdat Lubinsky de „chef” van 'r vader was!

„Omdat jij 't wou, omdat jij afhankelijk van 'm ben” — „omdat ik het je niet zeggen *durf*” — „durf” onderstreept! — „voor ik het besluit neem, jou dat verdriet...” — 't „aan te doen” had ze niet meer geschreven... Christus, had de gedrochtelijke eenoog iets met de opwinding, 't gesnik van 't kind uit te staan?... Zou 't monster...? Nonsens! Bestond niet!...

Maar wat beteekende dan de aanhef van den brief: „...ik ben v a n a v o n d, omdat jij 't wou...” — v a n a v o n d. Dat was voor geen twee uitleggingen vatbaar...

't Rijtuig stopte. Ze waren 'r.

„Kom, juffrouw”, drong-ie met vriendelijk geweld: „geef je hand en stap uit! Toe, flink, flink! Ik zal je helpen...”

Opschrikkend, 't huis aan de overzij van „Die Taube” met z'n verlichte ramen herkenkend, sribbelde ze tegen, trachtte

zich los te rukken. Maar in 'n wip — wat-ie vast had, liet-ie niet makkelijk los — betaalde-ie den koetsier, die 'r niet aan gewend was, dat paartjes in open Droschken ruzie maakten — en eer ze 'r op bedacht was, stond ze achter de vlug gesloten deur van 't „Vorderhaus“.

„Zoo“, praatte-ie opgelucht: „en nou een, twee, drie onder de wol, stijfkop!... Nee, niet hier blijven! Toe, 't is al zoo laat. kindje!“

Weer, als voor 'n uur, streek-ie 'n was-lucifer af. De afgetakelde gang met 't plumpe duister van de binnenplaats, 't bord met de adressen van de huurders en de schemertrap met 'r uitgevreten treden leefden op — ook 't bleek-mager kinder-gezichtje, doodswit en ontdaan boven de bij de hals ingescheurde blouse.

„Als je niet wil, dat ik je draag“, dreigde-ie glimlachend: „haal ik je vader en doen we 't samen...“

Willoos, kapot-van-gebaar, de traptreden zonder besef bestappend, liep ze voor 'm uit. Een-hoog kon ze niet meer, zakte ze ineen.

De lucifer doofde — in 't donker sprak-ie 'r dringender toe.

„Wat is dat nou, kindje?... Christus, met 'n beetje energie...“

Ze richtte zich weer op en bij 't verder omhoog gaan kreunde ze of ze lichamelijke pijn had.

Drie-hoog moest ze opnieuw gaan zitten. Met 'n verschen lucifer in 't doosje gestoken, wachtte-ie tot ze weer kon.

„Bij wie was je vanavond?“, vroeg-ie.

Ze zweeg, snikte met 't hoofd in de handen.

„Bij — bij Lubinsky?“, hield-ie vol.

Ze schudde woest-driftig 't hoofd.

„Zoo“, zei-ie, 'r helpend om op te staan: „en wat wou je je vader schrijven dat je 'm niet dorst zeggen?... Heb je je over dat gedrocht te beklagen?... Heeft-ie 't je lastig gemaakt...? Nou dan, kindje!... Je doet of 'r iets vreeselijks gebeurd is, en als men je soebat, hou je je mond!“

„Ik ben zoo moe, dat 'k niet praten kàn“, antwoordde ze moeilijk.

„Wil je dan morgen?“, vroeg-ie.

Ze knikte suffig, nauwelijks luisterend, en terwijl-ie de rechte deur, vier-hoog, ontsloot, leunde ze uitgeput tegen den wand.

Nathan Stief was 'r nog niet. 'r Brandde nergens licht — alleen in 't bed van de achterkamer klonk 't gemummel van de verlamde vrouw.

„Kun je je nu verder helpen, of wil je dat 'k op je vader blijf wachten?“, zei-ie, toen ze 'r hoed af had gelegd.

„Ik ga slapen“, antwoordde ze mat: „ik ben zoo, zoo moe, zoo schrikkelijk moe...”

„Dan trek 'k de deur achter me dicht... Als je me noodig heb, hoef je maar aan te kloppen... Dag kindje...”

„Dag meneer...”

In 't schamel gangetje met z'n opstopping van kasten en rommel, treuzelde-ie, overwoog-ie of 't niet beter was 'r mee naar zijn kamer te nemen, of je 'r aan 'r zelf over mocht laten, maar Nathan, die iets bizonders aan 't handje moest hebben — zoo laat maakte-ie 't zelden — kon ieder oogenblik thuiskomen — 'r helpen uitkleeden kon-ie moeilijk — en, voor alle zekerheid, gaf-ie 'r 't taschje met de sleutels niet terug. Zoolang ze opgesloten zat, kon ze geen nieuwe dwaasheden, geen nieuw gekuier door de straten beginnen — morgen vroeg, als ze gekalmeerd was, kreeg ze de kleine bagage met den zonderlingen kladbrieff terug. Door den deurkier zag-ie nog hoe ze werktuigelijk de knopen van 'r blouse losvingerde, hoe de schommelende lamp over 'r oogen en mond schaduwtjes wiegde.

Poldi werkte in de zalig-eenzame stilte van den nacht. Om niet door de geluiden van buiten gestoord te worden, had-ie de balkondeuren gesloten. Met 'n pijp met 'n nattig-smeulend klitje tabak tusschen de breede lippen, met drie bijna onbeweeglijke kanjers van witte ratten op de schrijftafel en met de andere tusschen de boeken, doorploeterde-ie heerlijk-helder van kop, omspannen door de rust en de veiligheid van 't kamertje, 'n studieboek, waarin-ie om de zooveel bladzijden 'n brokje papier met aantekeningen had gestoken. O, de sterke, gebenedijde uren, als 't kazerne-huis sliep, als 't nachtdonker je steun was, als je geen wrokkigen tegenstand ondervond, als je onaantastbaar heer en meester van je goddelijk beetje ik in de oneindige ruimten van 't Heelal was...

„Christus!“, verweet Erich, de deur onhebbelijk opensmakkend — dikwijls verstoorde-ie zoo de beste stemmingsoogenblikken van z'n vriend —: „da's hier jè lijkenluchtje! Smijt in godsnaam de deuren open! Hoe is 't mogelijk om bij zoo'n stank 'n oogenblik gezond te denken!”

Walmen als van 'n aanbrandenden Kartoffel-Puffer¹⁾ uit z'n

¹⁾ Aardappel-pannekoek.

reutelende pijp blazend, leunde Pol, zich smijdig-uittrekkend, achterover.

„'k Wou”, zei-ie, met 't gevoel van 'n jong-monter hoentje — enkel de blaren van 't roeien hinderden 'm —: „'k wou me op zoo'n stank en zoo'n stilte graag 'n jaar abonneeren... De lucht van vanmiddag bij de schipbreuk van de *Medusa* heeft me zoo opgeknapt, dat 'k 'r m'n heelen nacht aan zou geven, als morgen m'n dagdienst niet begon!... Ben je de dames nog wezen opzoeken?... En heb je 'n taschje gemoerd?”

„Neel”, zei Erich gehumeurd: „de boel was potdicht — dat ding is van hiernaast...”

„Zoo”, antwoordde Poldi, geen verdere uitlegging vragend. Na de tranen, die-ie in de oogen van z'n vriend in den spoor-coupé had gezien, bij 't betrokken gezicht en de bruske gebaren na 't binnen-rumoren, hield-ie zich aan de ouwe diskreette methode, om den ander — als-ie 'r lust toe had — uit eigen aandrang te laten praten.

Daar scheen Erich op 't oogenblik niets van te moeten hebben. Lusteloos — z'n bad bij de kraan in de keuken verwaarloosde-ie zelfs — kiepte-ie colbert, vest en 't versleten halfhemdje van oom Ludwig met 't te wijde boord op den stoel bij de slaapkamerdeur, en 'n sigaret opstekend, bleef-ie op 't balkonnetje, waar-ie Vrijdag met háár samen gestaan had, hangelen.

„Dat 's goed om tering op te doen”, waarschuwde Poldi, die 'm met de afgedankte pet gezelschap kwam houden: „'k zou m'n jas aantrekken, jongen...”

„'k Vat geen kou”, zei Erich koppig — de zoele nachtwind, over z'n halfnaakte borst, knapte 'm op.

Ouergewoonte zwegen ze.

Boven 't hoekig dak van 't *Hotel Die Taube* met z'n geluw-doorspalkte stores, z'n licht-gekwijn achter neergelaten gordijnen — boven 't „Absteigequartier” met z'n broeiende venster-gaten, dreven wolke-vlokken zoo teer en zoo wazig, dat 't vlammen en flonkren der sterren 'r nauwlijks besluierd door leek. De melkweg, onpeilbaar van diepte, vaal-blauw, wijd-weg tot waar de damp uit de stad in rossig genevel opsteeg, vol vonkende trossen, tintel-bevende spetten en paars-doormarmerde dalen, lei in de bulging der daken gegroefd. En plots, als 'n wild-stuivend dwaallicht, phosphoresceerend, z'n baan als 'n stalen rapier langs vuur-knettrenden zwamsteen bekrijschend, met 'n naschreeuw van stuipende flarden en 'n bersting van gloeiende splinters,

waar 't woelend-aanploffend lijf met andere, onzichtbare lichamen botste, dook 'n meteor. Dwars, van dak naar dak, in één schuine zwieping, stak-ie over, en in 't karnend sterren-gespeel van den melkweg, gaapte 'n leegte, 'n bizarre verwondering, 'n onbeweeglijk geluister...

Op een van de overzij-balkons, nog terwijl 't boven zwak toorste, werden de deuren geopend, en 'n vrouw, zwaar-heupig, met 'n blink-witten jekker, streek 'n lucifer af. 't Lauw-waaiend vlamke be kroop 'r kin en 'r nek en in 't sputterend gewalm van 'r sigaar, hijgde 'n glunderend vuurtje. Dan, zich diep naar de zij van de straat buigend, wenkte ze wuiverig-druk iemand na, die uit 't Hotel kwam geloopt.

„Heb je?“, vroeg Poldi, ongerust om 't dompe staren van Erich — hij beviel 'm niet, 'r moest iets onaangenaams gepasseerd zijn —: „had je de een of andere ontmoeting?“

„Nee“, klonk 't futteloos: „'k voel me belabberd...“

„Steek dan binnen je pijp op, jongen“, zei Pol hartelijk: „je ben natuurlijk kapot van de ongewone roeipartij... Heb je trek in 'n kop thee?“

„Nee, 'k kruip in bed... 'k Vind 't leven door-en-door walgelijk!...“

„Ja, ja“, troostte Poldi sympathiek — „Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt“... onduidelijk was 'm 't psychologisch geval niet —: „op 't leven valt af te dingen, naar meer dan één kant, maar toch, toch...“

Hij beknabbelde z'n pijp in den stoel bij de schrijftafel, liet „Nietzsche“ over z'n arm wandelen, keek grunnekend-glimlachend naar 't doen van den pessimist, die z'n broek uit had getrokken, en voor de tweede maal den winkelhaak bij 't kruis, met driftige rijgsteken repareerde. Schor, of-ie z'n keel schraapte, tikte 't wekkertje twee uur.

„Is dat háár tasch?“, zette Poldi voorzichtig in.

„'k Heb je toch al gezegd, dat 'k 'r niet geweest ben!“, viel Erich geprikkeld uit.

„Morgen is nog 'n dag“, merkte Poldi goedig-knikkend op — van 't handtaschje, dat niet van haar, dus van 'n ander was, snapte-ie niemendal — van de stemming van z'n verliefden vriend, die met Duczika's huissleutel zóó vroeg niet terug gekomen zou zijn — alles. Om 'm af te leiden, begon-ie 'n onge-meen-opwekkenden boom op te zetten. Z'n specialiteit.

„'k Was, toen je daar zoo monter binnen kwam vallen

— 'k hinder je met m'n gebabbel toch niet bij je — werk..."

„Stik!”, zei Erich, voor 't eerst na lange uren, om de ernstig-zotte toespeling op 't naaien van de broek, lachend.

„'k Was”, hernam Poldi, „Nietzsche” in balans op z'n hand houdend, ongevoelig voor de vriendschappelijke verwensching: „met 'n buitengewoon-merkwaardige studie, die haast als 'n paradox klinkt, over den „Zelfmoord bij dieren” bezig. 'k Zal 't boek bij je neer leggen, dan kun je 't morgen of overmorgen 'ns inkijken...”

„Bij dieren?”, vroeg Erich, even niet naaiend — daar had-ie nooit van gehoord, en als Pol geen mop bedoelde, wàs 't curieus.

„Bij dieren”, knikte de ander: „'t voor en 't tegen bij scorpioenen, slangen, zeesterren enz., wordt uiteengezet. Wetenschappelijk-overtuigend is de historie niet, maar ze geeft je te denken, niewaar Nietzsche?...”

„Dat moet a priori nonsens en a posteriori humbug zijn”, zei Erich, weer met stevige steken aan 't kruis bezig — 't wijsgeerig evenwicht van den patenten kerel, die met 'n koningssnuit z'n toeterende pijp bezog, nam 'm in de stilte van 't gemeenschapelijk kamertje te pakken — Christus, waarom was-ie zoo krankzinnig-down geworden — was 'r iets anders dan 'n mislukte afspraak gebeurd? — was morgen geen morgen en geen nieuwe dag?...: „voor 'n zelfmoord is 't begrip van dood en leven noodig... Nonsens!... Dat is bij geen dier te onderstellen!”

„Ja, ja”, sprak Poldi, „Nietzsche” wonderlijk-vreemd in de oogen kijkend: „daar heb 'k niets tegen in te brengen, dat wil zeggen betrekkelijk niets... 'k Heb mezelf na delezing afgevraagd, of je 't begrip van den dood bij 'n dier mag en kan uitschakelen?... In de eerste plaats heb je den doodsangst, niewaar? — dien je bij elk dier waarneemt — in de tweede plaats de razernij van je minste soort, om te blijven leven... Als 'k „Nietzsche” met 'n kat hier in de kamer opsluit, zal-ie 't zoo uitkrijschen als wijlen z'n vader in 't gevecht met den riool-smakker... Dat is natuurlijk niet enkel vrees voor pijn of voor 'n vijand, dat is logisch en volgens alle aannemelijke wetten de angst voor den dood!... Wanneer je twee honden tegen mekaar ophitst, 'r op of 'r onder, zullen ze mekaar knauwen en bijten, niet alleen uit lust, om mekander te verscheuren... Wie 't aflegt jenkt en zal 't laatste oogenblik probeeren te vluchten... Waaron?... 't Leven... Is 't idee zelf-moord bij 'n dier, waar moord zulk 'n natuur-zaak

is, zoo onmogelijk?... Als je voor 't geval van 'n scorpioen 'n verklaring kan vinden, blijft de mogelijkheid in principe bestaan, wat?"

„Had jij vannacht zoo'n speciale behoefte over *suicidium* na te denken?“, vroeg Erich, voor de tweede maal glimlachend — goddank, de ballast was-ie kwijt — Duczi zou 't begrijpen — Betty wist dat-ie naar Friedrichshagen gegaan was...

„Jongen“, zei Pol met z'n zachtste kamerstem en 't licht van de studeerlamp besprenkelde z'n brilleglazen onder 't vierkant hoofd met 't gekarteld koper-bronshaar, of ze fonteintjes van violette, dof-paarse, parelmoeren stuivinkjes werden: „...k zie uur aan uur *suicidium* van de beste qualiteiten, voornemens, bedoelingen, idealen, door maatschappelijke oorzaken, voor me... Juist in de rust van m'n werkhok — als 'k op dreef raak — voel 'k sterker dan anders den zelfmoord bij m'n correctie-arbeid op de drukkerij... Ja, ja... En dan, 'k heb pas m'n hart aan 'n brok statistiek opgehaald... Om de tien, elf uur maakt zich iemand in Berlijn door verdrinken, 'n revolvershot, 'n opengelaten gaskraan van kant, om de tien, elf uur herhaalt 't zich...”

„Ja, ja...“, antwoordde Erich, met de naald onbewegelijk in de hand. Hij dacht aan de kleine scène met oom Ludwig — over z'n vader.

„Pardon!“, zei Poldi, „Nietzsche“ brusk loslatend — hoe kon-ie zoo stupide zijn, zoo ontzettend-ontaktvol, om na de confidentie van den nacht, toen Erich voor dag en voor dauw op was gestaan, op dat chapiter door te boomen — dat-ie, ezel, 'r dat van 'n opengelaten gaskraan uit had geflapt! —: „pardon, 'k had natuurlijk geen oogenblik de intentie...”

„Ga gerust je gang“, knikte Erich, den draad met z'n tanden doorbijtend — de reparatie was klaar en ditmaal stevig: „'t interesseert me — 'k had 'r geen flauw vermoeden van, dat 'r zooveel... Dus minstens twee in vier en twintig uur?”

„Ja“, zei Poldi, snel doorpratend, om van 't gevaarlijk onderwerp af te stappen — jammer, dat-ie zoo bruto was geweest! —: „'t neemt eer toe dan af. Ook de misdaad! 'k Heb hier tabellen over moord, diefstal, aanranding, waarbij je gewoon gebluft zit! Om de zeven menschen heb je 'n „misdadiger”... En dat 's nog relatief weinig, ontzaggelijk weinig, verbazingwekkend weinig... Reken 'ns an: 's winters loopen 'r in Berlijn van de dertig-duizend tot de vijftig-duizend zonder bestaan, zonder 'n hap brood, zonder 'n afdak rond! 's Zomers bij de dertig-duizend!

Die zien in de straten luxe en luxe... Is 't geen godsgruwelijk wonder, en pleit 't niet voor de g o e d h e i d van 't kuddedier..." — van 't laatste woord hield-ie enorm —: „dat 'r in verhouding zoo'n klein percentage misdaad is? De fout blijft dat ze 't niet dieper zoeken, en de stijgende misdaad met 'n stijgend aantal artikelen in 't wetboek-van-strafrecht de baas probeeren te blijven, de struisvogels, de impotentelingen..."

Ineens, in z'n doorzichtige veelheid van woorden gestoord — Erich begreep de bedoeling — leunde-ie star van schrik, met gespannen pupillen en 'n onbeweeglijk-luistrende, geen rook-aarzelig dampende pijp achterover.

„Wat was dat?“, vroeg-ie gedempt, niet verwikkend.

„Weet 'k niet“, zei Erich, bleek, moeilijk en met 'n ril-huivering over 't achterhoofd, of 'n onzichtbare hand 'm over 't haar streek.

Zelfs de ratten op de schrijftafel zaten als versteende naaldklompjes.

'n Korte gil-snijdende schreeuw, snerpend-klagend, 'n angst-gurgel, 'n rauwe noodkreet uit 'n gewurgde strot, zwonk door den stilstand der kamer, leek de hijgende lamp te omwieken, de hoeken bij 't rek en de kast in schaduw te deuken en verstierf. 't Kon boven, benee, naastan, op straat — in de kamer zelf zijn geweest. 't Had gegierd en met gele vonken gevlamd — 't was grijpbaar en tastbaar, één enkel bliksemend oogenblik — en 't versmolt in de duisternis buiten, zonder echo, zonder weerklink, zonder zacht-nastuipend gerucht. Als 't geduurd zou hebben, lang-van-galm, log-van-krijsching, met 'n zekere aanvoeling wáár de plek was, zou de schrik minder heftig-pénetrant zijn geweest. Nu, bij 't looden gewicht van de aanplonsende stilte, keken ze mekaar verdwaasd aan.

„Waar was 't?“, vroeg Poldi, zich langzaam oprichtend, en in z'n gebaar was iets van verweer.

Erich, die zich den tijd niet gunde in z'n broek te schieten, stoof op de balkondeuren toe, wierp ze met rinkelslag open, boog zich over de balustrade. Niets. In de straatleegte was 't niet geweest. Bij „Die Taube“ liep 'n agent en van dwarsstraat naar dwarsstraat, plassing van lantaarnlicht voor zich uit, spurtte 'n auto.

„Is 'r iets?“, vroeg Poldi nog eens, weifelend opstaand.

„Nee“, zei Erich verwonderd: „Christus, 'k ben 'r koud bij geworden! 't Klonk zoo dichtbij, zoo vlak in de buurt..."

Ongerust, nog heelemaal wit, stapte-ie de slaapkamer in,

staarde over 't kozijn. Niets. De binnenplaats lei log en somber in 'r walling van hoog-gaande muren. 'r Bewoog niemand. In 'r dichte schaduw-massiefheid scheen ze 'n afgrond.

„Dan was 't bij de Italianen”, sprak-fluisterde Poldi, 't hoofd nog steeds in luistering genepen, om op 'n nieuwen smartgil verdacht te zijn.

Erich schudde 't hoofd. Nee. Van benee klonk 't anders. Van benee kende-ie de geluiden. 't Was op de hoogte van 't raam...

En ineens, in plotselinge ingeving, krankzinnig-gehaast, te gejaagd om te spreken, rukte-ie de broek aan, greep z'n buis van den stoel, en in Wanda's taschje naar de sleutels grabbelend, holde-ie de kamer uit.

„Wat doe je, in Godsnaam?”, riep Poldi 'm na. Toen, omdat-ie geen antwoord kreeg, dee-ie 't zelfde.

Vijf-, zesmaal verkeerd stootend, dan bij 'n bevenden was-lucifer, wurmde Erich met 't deurslot. En bij 't eindelijk kreunend geknars van de scharnieren, zoog 'n driftige tochtwind de eigen deur toe, woei 't vlammetje uit. Ze stonden in 't donker der gang.

„Wat haal je voor nonsens uit?”, vroeg Poldi, 'm onzeker nastommelend.

„Hou je mond!”, praatte Erich schor.

In de kamer met de door 't getocht zwakjes-bungelende, roet-stoomende lamp, zat Nathan Stief vaalbleek, verschrompeld, de eene plat-brede hand op 't kozijn van 't wijd-open raam, de andere in klauwing om 't los-gescheurd vest. Z'n voorhoofd stond in knoestige rimpels, z'n mond wrong, mummelde, worstelde of-ie iets zeggen zou. Zoo, toen-ie Erich zag, beukte-ie op van den stoel, en in de woest-gefolterde onmacht, om 'n verstaanbaar woord te spreken, dee-ie iets verschrikkelijks, monsterachtigs. Nathan Stief, de kleine, lomp-schoerige bultenaar, 't bochel-kereltje met 't plat-beenig gezicht en den goedigen hondeneus, besloeg zich den schedel, dat 't grommelend dreunde — hilde, griende, trok zich 't grijs-rossig haar van 't hoofd — heele bossen omklitten z'n vingers — en brulde. Hij brulde. Dat was 't ontzettende, afschuwelijke, onmenschenlijke, aan 't geweeeklaag van 'n gepijnigd dier herinnerend. De verkorven stembanden, die in geen jaren geluid hadden gegeven, de keel die niet kon, 't mishandelde strottenhoofd, werden door angst, woede, razernij, helsche smart, opgezweept, krijsch-bulkten als 'n jakhals met haat-spuiende oogen in woud-donkerte, huil-loeiden als 'n in eenzaamheid kermende hond, krasten als vechtende, mekaar

brokken ontrukkende lijkegieren. De tranen stotterden over z'n rimpelwangen — z'n jukken spaakten op naar de uitspitsende wimpers — z'n mond was 'n hideus litteken — z'n oogen leien gevluht in de kassen — heel z'n gelaat stikte in wanhoop, maar 't slijmrig gereutel, 't stokkend gerochel uit de verwoeste strot, 't geklaag zonder klank, 't gerasp zonder zin, 't heesch-dor geschrei, gingen 'r ver boven uit, waren 't erbarmelijk-desperate, ontroerend-smartelijke.

Even was Erich bij de deur teruggeweken, even had-ie 't gevoel, dat ze stoorden, dat dit de verklaring van Wanda's opgewondenheid kon zijn, dat 'r iets in de woning gebeurd was, waarmee-ie niet te maken had, dat z'n binnendringen op dit uur ongepast was — toen ondervroeg-ie koortsachtig, over z'n heele lichaam trillend — wie 'r gegild had — of-ie iets doen kon.

„Nee! Nee!”, zei de stomme met gebaren, die schreeuwden, met mummellippen, die gierden, met afwerende, wild-betoogende handen, en zich langs den tafelrand naar den jongen student toe-sleepend, voet voor voet, strompelend-moeilijk, of-ie bij elken stap in mekaar zou zakken, greep-ie 'm, altijd schor-klagend, bij den pols, en 'm naar 't open venster mee-sleurend, wees-ie omlaag.

Weer boog Erich zich over 't kozijn, weer keek-ie de grauwtroebele, geen lijn en geen vorm doorlatende diepte in.

„k Begrijp je niet, Stief”, zei-ie haperend, pratend met 'n stem, die de zijne niet was — dezelfde kil-klamme hand van zoo-even streek 'm opnieuw langs 't kleum-starre hoofdhaar: „heb jij zoo geschreeuwd?”

„Nee, Nee!”, raasde de bultenaar, doldriftig 't hoofd schuddend, en voor de tweede maal zwaaide z'n hand naar de zij van 't venstergat, 't dreigend-zwarte, flets-duistere, en Erich dwingend te bukken, z'n pols niet loslatend, brabbelde-ie wezenloos-dierlijke dingen.

„Is 'r iets gevallen?”, vroeg Poldi, die langzaam begreep.

„Ja!”, gier-steunde Nathan, en plots 'n waanzinnigen aanloop nemend, zou-ie 't raam uit zijn gesprongen, als de twee studenten 'm niet vast hadden gegrepen.

't Werd bij de te gruizel pletterende ruiten 'n kort, bezeten geworstel. Nathan traptte, beet, stompte, brulde, sloeg Poldi den bril van den neus, toen, zonder overgang, glee-ie uit Erich's armen bewusteloos op den grond.

„Heeft de vent te veel gedronken, of wat is 'r in Gods-naam

aan 't handje?", vroeg Poldi kwalijk gehumeurd en lichtschuw tastte-ie rond naar den bril.

„Christus, Christus", zei Erich, duizelig neerzittend en zoo heesch of iemand 'm de keel toekneep: „.... 'k geloof dat 't meisje..."

Hij dorst 't niet uitspreken. De kamer, de tafel, de lamp, de paar portretten aan den wand, draaiden met 'm rond. Dronken opstaand, over den niet bewegenden Stief heenstappend, opende-ie de slaapkamerdeur. De vrouw in 't eene bed sliep, 't andere was leeg. Verder zocht-ie niet. Als ze in 't huis was geweest, zou ze bij dat rumoer niet weg zijn gebleven.

„'k Zal 'n paar druppels voor 'm gaan halen", zei Poldi, die z'n bril had gevonden, en bij Stief op de planken gehurkt zat.

Erich zag, hoorde 'm niet.

Voor de derde maal boog-ie over 't kozijn, zocht met nerveuze angstoogen de binnenplaats af. Zelfs van 't staketsel, waarin de merels 'r nest hadden gebouwd, van de stellage om de kleeden te kloppen, van de ijzeren vuilnisbakken zag-ie niets. Aan den hemel glans-vonkten de sterren — benee was alles schaduw, enkel de dichtbijge muur van 't overzijpand ketste iets van 't geluw-doorwasemde kamertje met Poldi's monstergroot hoofd naast 't gegrom van zijn schouders. Nergens brandde 'n licht, nergens brak 'n kleur door.

„Ik ga", zei-ie eindelijk, en z'n oogen waren omwald: „ik ga benejen kijken, Pol..."

„Benejen? Waarom? Voor wat?"

„'k Geloof, dat 'r iets gebeurd is..."

„Gebeurd?"

„Dat 't meisje..." — z'n stem sloeg 'r bij over —: „uit 't raam..."

„Ben je krankzinnig!", stoof Poldi op, maar nu ook door de vreemde, lugubere stemming van de kamer, 't openstaand raam, Nathan Stief's gekrijsch en de loom-broeierende stilte bevangen, bukte-ie zich bij 't kozijn, griste den bril van de oogen — 'r zonder zag-ie in de verte uitstekend — en staarde lang-aan-gehouden, zonder te ademen, recht naar de plek onder 't venster.

Zwijgend, bleek, haalde-ie 't hoofd binnen — zwijgend keek-ie Erich aan, knikte.

Hij had iets gezien — iets — iets wits.

Zwijgend, huiverend in de koelte van 't trappenhuis, lichtte-ie

Erich van vierhoog tot benee bij — zwijgend, beiden doodswit, bogen ze zich over 't lichaam van 't kind, dat in 'r val 'n kelderrooster stuk had gerammeid.

De kaarsvlam bewapperde 'r wassen gezichtje. Uit 'r ooren purperde bloed. Ze was dood.

Laat op, ouwerwetsch laat, bleven ze dien nacht. Wanda's lijk had de politie eerst naar 'n „Unfallstation” gebracht, toen voor de schouwing naar 't zelfde Ziekenhuis, waarheen ze den bewusteloozen Stief, die niet bij was te maken, hadden getransporteerd. 't Had in 't slapende huis enkel bij den portier opschud-ding gegeven, en 't had nog geen uur geduurd.

Poldi praatte nerveus — Erich zweeg.

„Daar hoef je, op m'n woord, niet over te piekeren”, rede-neerde-ie, op en neer stappend — dat van 't handtaschje was 'm nu duidelijk —: „je hebt meer dan je plicht tegenover 't stumpertje, dat je amper kende, gedaan! Je heb 'r, zoo degelijk mogelijk naar huis gebracht, bij 'r vader thuis — jij noch 'n ander, had dat kunnen voorzien... En dan, jongen, was Stief 'r niet bij, toen 't ongeluk gebeurde? Dat zag je toch an z'n doen en laten, dat-ie 'r van wist, dat-ie 'r getuige van was!... Je zou 'r je misschien — ik zeg m i s s c h i e n — iets van an hebben te trekken, als ze 't in 'r eentje had gedaan... Maar nou?... 't Opgewonden kind zal van hem 'n uitbrander hebben gekregen, of op 't kozijn hebben gezeten, om 'n luchtje te scheppen, of...”

„Nee”, ontkende Erich: „'k doe 'r 'n eed op, dat ze zich van kant heeft gemaakt, dat ze 't raam uit is gesprongen... 'k Had op Stief moeten wachten, 'r bij moeten blijven — dat zeg 'k je nog 'ns — 'k zal 'r gezicht nooit vergeten, nooit...”

Langzaam kleeedde-ie zich uit.

Treuzelend stapte-ie in bed.

't Was om te snikken.

Op de snijkamer dee 't je niets, werd alles materiaal. Hier was 'n schepseltje — van dichtbij — onuitsprekelijk-wreed weggerukt...

Pol liep met de pijp in z'n hoofd. Telkens kwam-ie in de deuropening, telkens zei-ie wat.

„'k Zou dat briefje bij de politie deponeren, Erich.”

„Dat zal 'k.”

„Ofschoon 'r geen touw aan vast is te knoopen... Stief is de eenige, die 't geval kan ophelderen, als-ie bij bezinning is...

En 't is goed, dat ze 'm mee hebben genomen... 'k Zou van-nacht geen gerust oogenblik hebben gehad, als de kerel bij dat verdomde, open raam was gebleven... Als ze 'm niet lang genoeg houden, doet-ie 't 'r nal'

Weg was-ie van de deuropening — 'n oogenblik later klonk z'n stem weer.

„Erich...”

„Ja?”

„Vind jij 't geen méér dan zonderlinge coïncidentie, geen meer dan merkwaardig toeval, dat we met onze gedachten bij zelfmoorden waren, toen de gil... Wat?”

„En hoel!”, antwoordde Erich met gesloten oogen — God, wat zat 'm 't gezichtje boven de afgebrokkelde spijlen van 't rooster dwars — wat was 't 'n beestige schrik geweest...

„Dat krijg je nou morgen met twee, drie regels in de kranten — en afgeloopen...”

„Ja, ja”, zuchtte Erich.

„En over 'n paar dagen, als ze begraven is, kraait 'r geen haan meer naar... Wanneer 't jou of mij overkomen was, net zoo min... Je ziet, 't klopt, klopt met de dingen, waarover we zoo dikwijls spraken... Tel ik mee?... Tel jij mee?... Telt zij mee?... Telt iemand mee?... Alles leugen!... Alles bedrog!... Alles optisch bedrog!... 't Leert je, je over niets moeilijk te maken... 'n Gil, 'n schreeuw, die je naaste bureu 'n kouwe rilling geeft — en exit — afgeloopen... 'n Mensch is niet dàt waard — de menschen niet dàt... Denk an den meteor van vanavond... Zou willen weten wáár-ie gebleven is...”

„Zou je niet liever gaan slapen, Pol?”

„Verveel 'k je?”

„Ja... Je zwamt 'r zoo cynisch op los... Kan 'k op 't oogenblik niet hebben...”

„Pardon”, zei Poldi bedrukt, en even, met z'n in den vroeg-morgen groen-gelig snuit, 't mager vermoeid, door 't daaglijksch geworstel zielig-versleten gelaat, dat zelfs met 't matte gespiegel der brilleglazen doodskop-kontoeren had, glimlachte-ie zwak over de pijp heen: „... 'k zwam niet, 'k doe niet cynisch... 'k Verbaas me alleen... 'k Wil je nou wel bekennen, dat toen 'k hier van-avond half-ziek van de lucht en 't licht van de Mùgelsee — die moet je kunnen verdragen... — binnenstapte, 'k ook op ons zalig balkon heb gestaan, om de diepte te taxeeren...”

„Jij? Ben je dol?”, zei Erich, klaar-wakker.

„Ik”, sprak Poldi droog: „maar 'k geneerde me voor m'n reputatie, de buurtjes — en 't bekijks...”

„Ga slapen — je ben moe”, praatte Erich zacht.

„Da's 'n idee”, antwoordde Poldi — altijd glimlachend: „... 'k heb toen 'k lang genoeg getaxeerd had, de balkondeuren gesloten, ben uit nieuwsgierigheid met „Büchner” en „Nietzsche” de statistieken gaan bestudeeren, en met meerderheid van stemmen — een blanco, Büchner was in de contramine! — zijn we tot de conclusie gekomen, dat 'r niets boven de statistiek gaat, en dat 'n pijp tabak geenszins verwerpelijk is...”

„Ik”, zei Erich, en in z'n stem herleefde 't fel-zekere, ontembare: „'k zou eerder zes moorden dan zoo iets hopeloos begaan!”

„Dan zou je”, rekende Poldi: „na eerst 'n poos voor zeven en dertig Pfennig per dag — zoo goedkoop doe ik 't niet — voor rekening van de gemeenschap ge- en doorvoed te zijn geworden, voor 't laatst je schoone ochtendlicht op de binnenplaats van de gevangenis in Plötsensee aanschouwen, en na met de bijl van Zijn Excellentie den beul, die 'n correct gentleman met veel gevoel voor muziek moet zijn, te hebben kennis gemaakt, zou je in een van de tabellen van de „Statistik der zum Ressort des Königlich Preussischen Ministeriums des Innern gehörenden Strafanstalten und Gefängnisse und der Korrigenden”, voor 't zoo-en-zoooveelste „Rechnungsjahr” worden opgenomen. 'n Statistiek ontloop je nooit... Ben benieuwd in welke *ik* terecht kom...”

„Als 'k an dat kleine, vriendelijke ding, die stakkerige Wanda Stief denk”, viel Erich met gebalde vuisten uit: „an dat schaap, dat 'k 't laatst levend heb gezien, terwijl ze bij de lamp de knopen van 'r blouse losmaakte, als 'k 'r an denk, hoe ze 'n kwartier later als 'n pakket op werd genomen, zou 'k 'r graag wat voor over hebben, om...”

't Genot, 't woeste plezier, om den satanschen jood, als-ie 'r ook maar dat mee uitstaande had, 't tweede oog met je vuist dicht te plakken!

„Bij half vier”, geeuwde Poldi, die nauwlijks geluisterd had: „dan wordt 't tijd, dat 'k m'n boddie, m'n ziel en m'n geweten ter ruste leg...”

Zoetjes door z'n voortanden fluitend, lokte-ie de ratten de keuken in, en in de slaapkamer terugkeerend, ontkleedde-ie zich met 'n half-triestig woorden-gehaspel, waarvan Erich den Weltschmerz-ondergrond begreep.

„Hier, vest, op je plaats in 't Heelal”, zei-ie 't kleedingstuk

met de inktvegen aan de voeringzij, op den stoel strijkend: „en hier, bretels, op je plaats in 't Heelal — en hier, broek, op je plaats in 't Heelal — en jullie sokken, tricot en toffels op de aangewezen plek — in 't Heelal... En ik op m'n rug op m'n bed—in 't Heelal... En morgen met schoon-geschuierde schoenen naar m'n drukkerij, in 't Heelal... En als m'n restant-nier 't niet meer hardt: wèg-wèg uit 't Heelal... Goeien nacht, goeien morgen!”

„Nacht”, zei Erich, aan die gesprekken gewend.

Laat, bij elven — zóó vast had-ie geslapen, dat-ie Poldi zelfs niet had hooren opstaan en weggaan — sprong-ie z'n bed uit. Vreemd dat lekker-jong gevoel van uitgerustheid, na 't geworstel om de dingen van den nacht te vergeten — vreemd dat je kostelijk-onbewogen mafte, terwijl je kregel-opgewonden geen oog meende dicht te doen — 't gelaat van 't meisje met de reebruine oogen en de bloedslangen uit de ooren, je 'n obsessie was...

Ik ga, zon-ie op straat, in de smalle schaduwstrook bij de huizen blijvend — 't was nog heeter dan gister, nog ondragelijker-warm; ik ga eerst naar Duczi, om 'r te zeggen wat 'r gister op de Mùgelsee met de lamme boot is gebeurd, dat 'k anderhalf uur voor 't huis schildwachtte, dat 'k 'n nieuwen sleutel zal laten maken, als de andere niet terecht komt — ik ga nou dadelijk, mal of niet mal, naar 'r toe — tot vanavond wacht 'k niet — en tot morgen, Dinsdag, vier uur, als ze de blouses wegbrengt, allerminst... Dan zou-ie 'r ook van 't afschuwelijk ongeluk met 't buurmeisje, dat ze dien avond in 't portaal had gezien, vertellen, en aan 't Ziekenhuis probeeren te informeeren, hoe 't met Nathan Stief was... En, en, al zette Laurie nog zoo'n bek op, hij vróég 'r om Duczi's „hand” — klonk dat gek — klonk 't bezopen, aan Laurie o m d e h a n d van 'r oudste dochter te vragen.

In den sigarenwinkel op den hoek van de straat kocht-ie 'n doosje *Queen's* — in de „Stadtküche” bij de spoorbaan 'n bus sardines — Duczi's speciale lievelingsdingen — toen, met de beurs in de zich wrevelig-spannende vingers, wikte-ie besluite-loos. Vervloekt! Vervloekt! Als-ie 't niet dee, als-ie 't nòg langer uitstelde, brak-ie ook dié 20-Mark stukken aan, ging 't geld wéér door de handen... Vrijdag was-ie 'r geweest, had-ie ruzie met 'm gehad — had de vent 'm met Duczi gearmd zien loopen — Zaterdag was 't 'r niet van gekomen — Zondag natuurlijk niet... Liep-ie nou bij Duczika an, bleef-ie 'r zoo zeker als twee maal

twee vier plakken — 't liefst den heelen dag en den nacht 'r bij! — dan raakte de afzetter, de woekeraar, weer in 't gedrang — en dan — Christus, Christus, hoe dacht-ie 'r eerst nu, na den schrik en de herrie, aan! — de enveloppe met den firmanaam op 't bureau van oom Ludwig... Misschien dreigde de schobbejak niet langer — misschien begon-ie de laagheid, oom van 't gebeurde met 't accept en de akte, op de hoogte te brengen... Nee. Hij had 'r geen trek in bij Duczi op heete kolen te zitten... Eerst door 't vuil, 't zeer heenbijten... Eerst schoonschip... 'ns Kijken of 't gedrocht, de bloedzuiger, de formeele adder, niet te temmen was... Wat duivel, als je je 'r niet tegen inzette, werd 't 'n kanker, speelde zoo'n woekerjood 'n rol in je leven... Hij liet zich niet intimideeren — door geen dozijn parasieten... Hard tegen hard als 't moest...

De straat overstekend, recht door 't gloeiend, kokend zonnebad heen — 't asfalt voelde week aan onder je zolen — liep-ie fluitend, onverschillig op de vervelooze poort toe. En fluitend, ouwergewoonte telkens twee treden tegelijk, besteeg-ie de wenteltrap rondom de lift, de ijzeren deuren van de benedenste kantoorlokalen voorbij, tot-ie voor die met 't meer dan gekend opschrift: „Eingang zum Comptoir. Bitte zu klingeln. Geschäftszeit von 9-6" stond. Bellen dee-ie natuurlijk niet. Dacht-ie niet aan. Met de handen in de zakken — de corvée! — haalde-ie de kierende deur nijdig met z'n voet open, en zonder 'n geluid te geven, den hoed op 't hoofd, wachtte-ie ongeduldig tot 't Semmy Lubinsky behaagde. Maar 't behaagde Semmy, die in 't googeme spiegeltje naast 't vakken-bureau, met letterlijk één oogopslag den bezoeker herkend had, geenszins zich om te draaien. Kon wachten. Had geen haast. Als-ie klaar was. Most zelf as 'n gunst op 't pietsie rente wachten...

Met den rug naar Erich toe, den grijzenden kop met 't zwarte bandje over papieren en boeken gebogen, de schrale beentjes, de hielen tezaam, onder den stoel, bewoog-ie de loupe over 'n rekening, die z'n volste attentie had. De jalouzie bij 't bureau, half-neergelaten, om 't brandend zongelas op dat uur te keeren — streek bij z'n voeten glans-witte lichtlijnen, stram en egaal naast mekaar, en de wekker op Stief's voor 't eerst sinds jaren verlaten lessenaar spartel-straalde in goud-druipende vloeiing.

Gemelijk lei Erich de bus sardines op 't betaalplankje van 't hekje, opzettelijk-luid telde-ie de geldstukken, een voor een,

neer — vijftig Mark, twee van twintig, een van vijf — de rest halve Marken en nikkel-dingen.

„Asjeblief”, zei-ie ongemakkelijk — ’t nonchalant doorwerken van ’t kereltje hinderde ’m. Christus, hij was geen looper!

„Oogenblik!”, snauwde Semmy Lubinsky, zonder zich de moeite te geven om te kijken: „oogenblik, hè?”

Ongeduldig betrommelde Erich de betaalplank, wrevelig droogde-ie zich ’t voorhoofd.

’t Was ’n hitte om te bezwijken. Door de openstaande deur van den zolder broeide ’n dorre, muf-riekende, bedorven lucht, die je onpasselijk maakte.

Even bleef ’t stil. De wekker tikte. Van buiten klonk ’t geschraap van paardenhoeven op de binnenplaats en ’n trein op de spoorbaan aan de voorzij van ’t huis, grommelde onweer.

’k Geef ’m nog ’n kwart minuut, wrokte ’t in Erich — als-ie nog langer sart, strijk ’k ’t geld weer op...

Rrrrrr ging de telefoonschel over. Knorrig wiebelde Semmy van z’n stoel. Met ’t gehavend gezicht dook-ie de zonnebaan, waarin ’n verdoolde vlinder vloog, door. En voor den toestel, de stem van Felix Krüger herkenkend, babbelde-ie ’r zenuwachtig, zich geen seconde haastend, ’t gesprek opzettelijk rekkend, op los. Nee, ’t was ’m godsonmogelijk met Krüger samen te eten!... De verdomde boekhouder had ’m, zonder boe of ba, zonder ’n fatsoenlijke boodschap, in den steek gelaten... Zoo pas had-ie ’m ’n „Rohrpost” gestuurd, om ’m te vragen wat ’r an ’t handje was...

„Bij God, ’k zit op ’n eiland, Felix!... Ken niet weg!... Mot ’k me kantoor sluiten, wat?... Hoef-ie mijn te zeggen!... Dat raap-ie van de straat op!... Dat geef-ie te vreten!... Nou goed dan!... Maar hier in de buurt!... Nee, da’s me te ver!... Goed, goed, dan hang ’k ’n briefje op de deur, da’k binnen ’t uur werom ben... Hoe laat is ’t nou?... Nee, ik heb ’t twee minuten vóór half een... Da’s me te vroeg, Felix!... Tien minuten voor een ga ’k de deur uit!... Wat klets je?... Smoes!... Smoes!... Hahaha!... Ha-je toch kennen ruiken!... Mot je niet zoo veel kaviaar naschen!...”

Felix Krüger scheen ’m nu wat te vertellen, ’n historie, ’n mop, die erg amusant was. Half in den blinkenden bundel van ’t raam, half achter den smallen tusschenmuur, en met de zonderling-spottende slagschaduw van ’n uit z’n krachten gegroeiden, slanklijvigen jongen kerel met ’n waterhoofd, bij z’n opwippende voeten, luisterde de eenoog. Telkens werd-ie door stuip-

lachjes besprongen. 't Vette kantoorjasje zette zich te rimpel, te slobberwijd om de schurkende pret van de wrikkende schouderbladen te verdragen. En 'n geluiden, die 't tanig halsje tusschen de punten van 't boord proestte! 't Klukte, smakte, slobberde met keelschraapjes en kuchjes, dat de dartele stofjes in de montere zonnebaan vluchtten en buitelden, draaikolkten en stoven, of de wiken van 'n molen ze dreef. Soms met 'n kirrend slijmlachje, den ander op 'n interruptie antwoordend, zei-ie 'n giegel-hakkelend: „ja!”, maar dan weer opnieuw grunnekend en lodderend, schater-kefte-ie 't uit, en in de kleine, donkere grot, tusschen de hideuze kaken, glitterde 't goud van de brug, die de vernielde tandstompjes aaneen reeg.

Erich ziedde. In de niet te verdragen warmte van zolder en kantoor, steeg 'm 't bloed naar 't hoofd. 't Plezier van 't gruwleelijk ventje, 't paarse lachsnuit, 't zwabberend ooglapje, 't geschud van 't etensbuikje in 't openspalkend vest, 't gewiegel der misvormde beentjes, waren niet om aan te zien. Bedwongen vloekend — de hel, dat zoo'n afzetter je op de gijntjes en intieme lol van een van z'n kornuiten trakteerde en je als kwajongen achter 't hek liet wachten! — wit van ingehouden drift, 't verdraaiend 'r langer getuige van te zijn, trok-ie de buitendeur open, en drentelde nerveus in de morsige gang naast de lift heen en weer. Zoo hoorde, zag-ie tenminste niet. Zoo onderging-ie de kwellung van 't gehoond worden minder.

Maar Semmy Lubinsky, die met 't eene oog z'n bewegingen had beloerd, die 't pakje met de sardines en 't uitgetelde geld als 'n sekure waarborg, dat-ie 'r niët vandoor was gegaan, beschouwde, die zich door geen zenuw-voetstappen in de gang liet jachten, en die 'r z'n draai in vond te toonen wie de baas was, rekte 't gesprek of 'r z'n leven van af hing. Hem z'n zorg! As 't 'm niet lustte, kon-ie werom kommen! Nòg!...

Toen Felix Krüger niks meer te vertellen had, begon hij lekker-langzaam, en toen de mantelfabrikant eindelijk van de telefoon weg werd geroepen, bleef-ie met de gehoorbuis aan 't oor traineeren, en om zich daarbij 'n logische en onvoorwaardelijk-natuurlijke houding te geven, probeerde-ie 't niet meer brandend brokje *Noblesse*, dat met den afdruk der tandruïnes in 't platgekauwd mondstuk op 't broeiend kozijn had liggen drogen, met de vrije rechterhand, zonder hulp van de linker, opnieuw aan te steken.

't Onbeholpen gekras van den lucifer, de stilte, 't treiterend-

gewild doen, maakten Erich wild. 't „Pesten” werd zoo doorzichtig, zoo driest, dat-ie de ijzeren deur met 'n smak achter zich dicht dreunde, en in 'n aanval van woede, die 'm bijna 't spreken belette, tegen den eigenaar van 't „Lombard & Lagerhaus” losbarstte.

„Christus nog toe, help je of help je me niet?... Als 'k nog één seconde moet wachten, ga 'k 'r vandoor!”

Omdat 't doosje lucifers bij 't gescharrel op den grond viel, hing Semmy Lubinsky de buis eindelijk in den haak, en zich met 'n opwindende kalmte bukkend, 't sigaarstompje tusschen de lippen, walmdie-ie 'r eerst 'n paar maal door z'n harige neusgaten op los, voor-ie 'n venijnig antwoord in voorraad had.

„Je heb me al Vrijdag op de trap afgesnauwd, kereltje”, zei-ie, weer in den stoel voor 't antieke schrijfbureau neerzittend, en de loupe, die met bijtende vlammen in de zon lei te branden verlegend: „je slaat hier 'n toon aan, of ik bij jóú in de schuld zit... Dat mot uit wezen, verstaan?... En anders: daar is 't gat van de deur!”

Kwaadaardig wees-ie naar de zij van de gang.

„Dus je neemt 't geld niet?”, vroeg Erich bleek van drift.

„Ik neem wat 'k nemen will”, snauwde Semmy: „ik laat me niet door jou as bedelaar behandelen!... Stop jij me fooien toe?... Bewijs je me diensten?... Mot 'k opzitten en pootjes geven, as je twee maanden over je tijd blijft te betalen?... Neem 't meel... Maak me geen cadeaux!... Hoe kom 'k 'r?... Wat begin 'k?... Nøg! Nøg!... De bretaliteit!... Eerst voor me deur leggen soebatten, me 'n papier-van-niks, van niemedal, da'k net zoo goed ken verscheuren, as onderpand geven, en me dan as 'n hond, as 'n hond, affronteeren!... Betaal niet!... Mijn me zorg!... Al kniel je dagen en nachten voor me, nog met geen honderd procent rente vernieuw 'k je accept!...”

De felle vinnigheid van z'n woorden ketste met hagelslag tegen 't pleister der wanden en van uit de leegte van den zolder doken de reutelgeruchtjes van 'n rondwarenden echo. Hij meende 't, meende 't waarachtig, vooral dien heeten morgen, nu Nathan Stief weg was gebleven en ie z'n onrust over 't gebeurde met Wanda — had ze tòch gebabbeld, tòch, terwijl-ie 'r zoo duur had bedacht...? — niet meester kon worden. Hij meende 't, zooals-ie 't altijd bij eersten kregeligheidsaanloop meende — hij meende 't vooral tegenover Erich's voelbare vijandschap. Daar, achter 't verveloos hek met de betaalplank, stond 'r een van 'n a n d e r

ras, met 'n a n d e r lichaam — een, die van gezondheid bloeide — een met 'n dikke, botten schedel, maar met 'n slank-op, natuurlijk lijf en 'n blonden kop, waarbij je den antisemiet r o o k. Daar kon je je niet bij vergissen. Dat wist je op den tast. Van z'n jongste jeugd in Breslau af, toen z'n doofstomme vader 'm met teekens en manueel 't berusten leerde, had-ie gebukt waar-ie mòst bukken, zich verveerd en van zich af gebeten, als 't bijten ongevaarlijk was. De superioriteit van „christen” jongens, te stom om voor den duvel te dansen, maar zonder blok-van-afkomst aan de normaal ontwikkelde beenen — de suprematie van de anderen, die je met al d'r vrijgezindheid hoogstens duldde, die vroeg of laat toespelingen maakten en alleen je gezelschap zochten, as ze je noodig hadden, of as ze, wormstekig geworden, door d'r eigen rasgenooten op 'n afstand werden gehouden — hâatte-ie met den haat van 'n klein door 't leven geteisterd joodje. 't Zat 'm niet in 't geloof — geloof, nòg!, of 'r vandaag verschil, om je druk over te maken, bestond! — 't zat 'm in de soort. Nooit zou-ie zich in gezelschap van blonde, stevige, frissche, spier-sterke mannen thuis hebben gevoeld. Kon niet. Was averechts. Liet zich niet dwingen. Je zag 't an de joden in Berlijn W., de gammers, die as ze zich voor God weet wat 'n onzin lieten doopen, toch weer met gedoopte joden trouwden... Nee. Je lei geen brug van Pontus na Pilatus. Hij, in 'n uniform van 'n Garde-regiment — as officier! — was net zoo ondenkbaar, as zoo'n ànder — met koopmansverstand — op zijn stoel...

Van af 't moment, dat Nathan Stief 'm den lenigen, kloeken Erich Schüler als klant had bezorgd — van af 't oogenblik dat de akte en 't accept waren geteekend, had zich bij 't misvormd Breslauer manneke de wrok gezet. De geen pardon gevende heldergrijze oogen van den jongen student, die 't zelfbedwang miste om 't juk te dragen, werkten als 'n roode lap op Semmy's door kleinigheden te hitsen wreedheid. Bij wat toenadering zou-ie zich misschien uiterlijk-goedig hebben getoond — nu wou-ie de sterkste zijn, hield-ie 'm tusschen de vingers, had-ie 'r plezier in tyranniek heerschertje te blijven.

„'t Is goed”, zei Erich, die den uitval van den eenoog met verbeterden woede over zich heen had laten klotsen: „dan vernieuwen we 't accept niet, dan moet je je gang gaan...”

„'k Heb je oom al geschreven!”

„Voor mijn part schrijf je aan tien ooms!”, schreeuwde Erich door 't dollen heen, en met z'n vuist bebeukte-ie de betaalplank

zoo heftig, dat 'n aantal nikkelstukken over den grond tolden: „'r komt 'n end an je dreigementen! 'k Ben niet van plan je slaaf te worden, ongeluk van 'n kerel!”

„Mijn slaaf, mijn slaaf!”, krakeelde Semmy Lubinsky: „heb ik je angehaald... 's Kijken wat de opinie van je oom is!. 'k Laat me daar schelden op me eigen kantoor!... As je d'r binnen de tien tellen niet uit ben, telefoneer 'k politie, kwajongen, aap van 'n jongen, om iemand die je 'n weldaad bewezen heeft, as 'n stuk vuil te beledigen!... Leen geen centen op 'n testament, dat, ja, in de lucht hangt!... Loop niet met meissies gearmd bretaalweg te kuieren, in plaats je verplichtingen na te kommen!... Dat speelt op!... Dat gaat as 'n krankzinnige tekeer!... Dat rent met z'n stommen kop tegen 'n muur!... As 'k 't iemand oververtel gelooven ze me, bij God, niet!...”

Z'n praten werd tammer en ook op Erich's gezicht begon de storm te bedaren. Nooit zou oom Ludwig, die nog pas gister tegen 't maken van schulden georeerd had, 't speculeeren op z'n dood vergeven. Als-ie de verdomde akte onder z'n levende oogen kreeg, de akte die van onvoorwaardelijke betaling binnen 'n week na 't overlijden van den rentenier L u d w i g S c h ü l e r te Friedrichshagen sprak, was alles glad uit, hoefde je 'r niet an te twijfelen, dat tante Toni en de kinderen aan 't langste eind trokken, of dat de een of andere sullige liefdadigheidsinstelling... En dan...

Bukkend om de geldstukken op te rapen, overdacht-ie de situatie in 'n tuimlende koorts van wikken-en-wegen. Liegen dee de jood niet. De enveloppe had-ie in de tuinkamer gezien. Als 't tot 'n catastrophe kwam, bleef-ie misschien zoo naakt als Pol... Liever de ploertige grofheden slikken, dan 't tot 'n uiterste drijven...

„U laat iemand ook zoo beroerd lang wachten”, grommelde-ie, bereid te retireeren: „Vrijdag kon 'k verkassen... Vandaag...”

„En wat zou dat?”, viel Lubinsky 'm met 't lekker gevoel, dat-ie domineerde, dat de ander zich gepast begon te vernederen, in de rede: „is jouw gang 'n doktersgang?... Ben je de vorige maand niet heelemaal onder water gebleven...?”

„Toen had 'k 't niet...”

„Gaat mijn niet an...”

„'t Eenige wat je bij oom Schüler bereikt, is dat-ie z'n handen radikaal van me aftrekt, en dat je naar 't geld kan fluiten... Schieten we een van twee daar mee op?...”

Semmy Lubinsky glee met 'n geschok van z'n schouders, of-ie 't geredeneer van den student als 'n ding van opperste verveling van zich af poogde te duwen, in den sloom-zwiependen kantoorstoel. Weer stak-ie 't vermomd sigarenkauwsel, dat te nat was geworden om te trekken, aan 'n nieuwen lucifer op, en terwijl, elke paar woorden met 'n zuigend gelurk onderbrekend, las-ie den zich gewonnen gevenden jongen man met 'n overvloed van hatelijkheden de les.

„Na me geld fluiten?... Of ik daar mee op schiet? Ziet u mijn voor 'n zuigeling an?... Al zeit uw oom honderdmaal nee, al leeft-ie u n b e s c h r i e j e met z'n hartkwaal nog langer as Methusalem... Weet u hóe lang Methusalem leefde?... Weet u 't niet?”

„Nee, en 't interesseert me niet!”, viel Erich geprikkeld uit — zat 't gedrocht 'm 'r tusschen te nemen?...

„Al haalt-ie nog 'n eeuw meer as Methusalem: accept blijft accept, en as 't binnen de tijd, die mijn lust — mijn! niet u! — tot geen fatsoenlijke betaling komt, klaag ik u aan bij den officier van justitie...”

Met de gebalde vuisten in de zakken, den hoed nog altijd op 't hoofd, keek Erich — 'n ander had 'm zoo moeten sarren! — naar 't z'n sigaar bepruimend monstertje bij 't ladenbureau. De platvoeten schommelden tegen den sport van den stoel. 't Hoofd met 't zwarte ooglapje en de striembandjes over 't bleeke voorhoofd, week achter de spiralende tabakswalmen — de te breede schoeren leken 'r om heen te groeien. 'n Kobolt kon 'r niet afstootender uitzien. Alles aan dien woekeraar was leelijk. 't Gulle licht van de zon, 't gouden gespartel van Nathan Stief's wekker, 't stoeiend schaterlachen van de loupe op de papieren, 't teeder voltigeeren van 't donswit vlindertje tegen de kartelschubben der doorzeefde stofruiten, schenen dingen van leven op ander plan, naast 't spinrag-bestaan voor de loketkastentafel.

„Sta je met 'n mond vol tanden, kereltje?”, praatte Lubinsky: „ben je je praats kwijt?” — van 't beleefde ú ging-ie weer tot 't vertrouwelijke „je” over —: „...as je niet betalen ken, mot je manieren en beleefdheid leeren... 'k Heb grootere heeren klein gekregen!... Asjeblief!... Een, twee, drie, vijftig, honderd, tweehonderd accepten...” — in de vereeltig van z'n vingers liet-ie 'n stapel wisselformulieren als 'n spel speelkaarten bladderen —: „asjeblief!... Handteekeningen van winkeliers, officiers,

advocaten — noem ze zoo krom, zoo scheef as je wil! — allemaal menschen, die zich weten te gedragen, die geen onvertogen woord spreken, as ik de accepten blief te verlengen... Geen zou 't in z'n hersens krijgen me voor „ongeluk” uit te schelden... Dat komt, omdat u...” — hier liet-ie 't „je” weer glippen — van uw teenen tot uw haar 'n antisemiet ben...”

„Laat 'k nou maar betalen!”, verzocht Erich zich 't voorhoofd drogend — 't was om gek te worden van de hette, die van de muren droop: „hier liggen vijftig Mark en wees zoo vriendelijk 'n nieuw acceptformulier in te vullen... Den eersten van de volgende maand zal 'k precies op tijd zijn...”

„Denk 'r niet an...”

„In de akte zijn we toch overeengekomen...”

„Klaag u mijn an!... Sleep u mijn voor 't gerecht...”

„U houdt me toch àltijd vast, meneer Lubinsky...”

„U vast?... Aan wat?... Heeft u mijn 'r niet in laten vliegen?... Ben ik niet door u opgelicht...?”

„Wel Christus!”, stoof Erich op.

„Laat u Christus 'r buiten — ik roep ook niemand an!”, sprak de woekeraar met 'n verveling over z'n geschonden gelaat of 't gesprek 'm dik-op de keel uithing: „u mag de rente betalen — u mag ze niet betalen—ik mot 'r vandoor—ik heb 'n afspraak...”

„Dus u hernieuwt niet?”, zei Erich, zich duizelig aan 't betaalplankje staande houdend — 't zweet riggelde 'm in den nek — langs z'n borstharen kroop 'n verstikkende, stekende broeiing op — de zenuwangst dat de geldschieter 't verdraaide, dat de kogel door de kerk werd geschoten, deed 'm met dorre, moeilijk-bewegende tong praten: „...u weigert 't positief?”

„Bij mijn en bij uw gezond”, antwoordde Lubinsky kort maar stellig — hij weigerde natuurlijk niet — hij weigerde alleen als 'r dringend gevaar was: hier most de „bretaliteit” worden afgeleerd — vuil water bij vuil smijten was niet van z'n gading, niet z'n belang.

„Goed”, gromde Erich, 't geld opstrijkend: „dan ga 'k nog vandaag naar oom Ludwig en vertel 'm alles... Op me knieën voor je kruipen doe 'k niet... Adieu!”

„Adieu! Goeie reis!”, zei Semmy Lubinsky onverschillig z'n gekleede jas aantrekkend. Hem z'n zorg. Kwam niks van. Toch riep-ie den student nog even na: „Nou ziet u wat u met dwarsheid bereikt!... As u me hóógst-fatsoenlijk verzocht had, op tijds verzocht, zou ik u de keel niet afgesnejen hebben... Adieu!”

Erich aarzelde. De heele dag was op die manier voor de weerlicht. Zóó naar Duczika gaan, zóó miserabel-opgewonden met 'r blijven praten... Nee... De last mòst van 'm af, hoe dan ook... De half open geduwde deur trok-ie weer dicht, en met 'n bloedrood gezicht door de opwinding van 't zoo moeten bedelen, sprak-ie Lubinsky's glimmenden rug toe.

„Moeten we zoo van mekaar...? Ik wil wel bekennen, dat 'k me 'n beetje anders had kunnen gedragen — dat 'k u voor 't hoofd heb gestooten — dat 'k aanleiding gaf...”

Hij kwam 'r niet uit. Hij stikte. De quasi-houding van den eenoog, die met 'n verbogen kammetje voor den kleinen wandspiegel z'n toilet maakte, die met spekselsmakjes 'n scheiding in 't rul-weerbarstig peper-en-zout-haar trachtte te dwingen, maakte je praten onmogelijk.

De eigenaar van 't „Lombard & Lagerhaus” snoof door z'n neus. 't Ontredderd doen van den jongen student, die als 'n schooljongen hakkelde en wiens lippen zoo bevend vertrokken of 'r 'n grienbui op komst was, kikkerde 'm op, stemde 'm zoo niet tot meelij dan toch tot zekere behagelijkheid.

„Waarom?”, vroeg-ie met wakkelende toeschietelijkheid in z'n stem: „is u 'n maand weggebleven zonder 'n briefie te schrijven, zonder hier an te kommen?”

„k Wou iederen dag, maar 't lukte niet...”

„Zoo... Zoo-zoo...”, zei Semmy, 't kammen der haartjes, dat de schouders en den kraag van z'n gekleede jas met stuifsel belei, hervattend: „...dat ken u ook niet lukken, as u mijn vergeet, om uw geld an messies te spendeeren...”

„Als u dat denkt”, verdedigde zich Erich onvast: „vergist u zich...”

„k Heb u toch Vrijdag met 'n blouse-naaistertje gearmd zien loopen”, glimlachte Lubinsky, oolijk met z'n oog knippend: „dat neem 'k u niet kwalijk — 'n jonge man mot wat hebben en 'k ben zelf ook niet van steen — maar dan mot u mijn niet as vuilnis behandelen... Dan is u an 't verkeerde adres... Na, ik wil uw ongeluk niet — ik wil niemand z'n ongeluk. Kom u d'r in... Ga u zitten, dan zal 'k 't voor deze keer nog is door de vingers zien, maar 'k waarschuw u, dat as u 't nog is uithaalt, as u weer Gods water over Gods akker laat loopen, 'k uw oom aanspreek of 'n plainte indien...”

Met de loupe in de hand doorzocht-ie den stapel door Nathan Stief alphabetisch geordende acceptformulieren, die 's nachts in

de brandkast lagen, en met snerpende penkrassen vulde-ie 'n blanco-formulier in — zaak die-ie in geen jaren persoonlijk had waargenomen.

Geleund tegen 't hekje, de beurs in de hand, om de rente voor de tweede maal uit te tellen, wachtte Erich Schüler. Z'n zakdoek bewoog werktuigelijk langs wangen en voorhoofd. Als 't nog langer geduurd had, zou-ie in mekaar zijn gezakt. 't Was ôf tropisch-heet ôf de ingehouden drift en de zenuwspanning hadden 'moverstuur gemaakt. Zoowalgelijkspitsroeden-geloopt als vandaag had-ie hier nog nooit. Bah, wat voelde je 'n min-achting voor jezelf, na zoo'n moreele executie...

De zon blakerde rechtstandig 't kantoor in, glansgeulen borend tot bij de deur van den zolder. Ze dee de ballen van de copieërs met schamplachjes tintelen, ravotte met 'n stalen vouwbeen, joelde 'n kachelpoot uit z'n stofbuilen op, pijnigde de kasten en piano's van de opslagzolders, die soms door 't werken van 't hout kraakten en knapten, of ze met beitels werden open-gestoken.

„De vriend met wie 'k was, kent dat meissie, waarmee u liep en waarvoor u zoo galant 'n doos droeg”, praatte Semmy Lubinsky, 't formulier vloeiend en den inhoud met de loupe controleerend: „hoort u niet wat ik zeg?”

„Ja, zeker”, knikte Erich: „èn?”

„En niks...”, lachte de eenoog: „hoe oud is ze?”

't Vlamde in 't hoofd van den student. 'n Vinnig-snauwend antwoord dat-'t-'m-geen-bliksem-anging drong 'm naar de lippen. Moeilijk, met 'n geforceerden, hinderlijken glimlach, zei-ie ontwijkend dat-ie 't niet wist, dat-ie zulke dingen niet vroeg.

„Ach!... Nòg!”, gijnde de geldschietter, Erich den lessenaar van Stief aanwijzend, om 't accept te teekenen: „...hoe oud ze zijn is alles, alles... Jullie jonge jongens kent je geluk niet!... Jullie krijgt 't geschonken, wij motten 'r voor betalen... As je gisteravond bij mijn thuis was geweest, had je wat kennen beleven... 'n Beeld van 'n meissie, om uit te teekenen, om te portretteeren, om te schilderen... Eerst wou ze wel — toen wou ze weer niet — toen weer wel... En toen 't gebeurd was, 'n traantjes, 'n natte zakdoeken, tot 'r 'n pleister van 'n... — hoeveel zeg 'k niet, nòg! — weer in d'r humeur bracht... Nou, ken je je handteekening niemeer?... Wat kijk-ie?... Wat is d'r?...”

De penhouder zakte in Erich's hand. 't Zwakke, door geen bewijzen te stutten vermoeden — niets stelligs had Wanda in

'r wanhoopsbui losgelaten, niets stelligs zei 't onvoltooid briefje — leek door de gore toespeling van 't gedrochtje zekerheid te worden. Heel 't gruwel-gebeurde van den verloopen nacht, de gil, de lugubere stilte, 't rauwe krijschen van Nathan, 't liggen van 't meisje op de versplinterde spijlen van 't rooster, was door den letterlijken angst voor den bezitter van 't accept, die 'm zoo pas nog in de spitsen van z'n vingers gekneet had, naar den achtergrond gedrongen. 't Idee van den laten avond, dat Lubinsky bij 't geval betrokken was, had-ie in den koel-helderen morgen, los van nerveuze fantasiën laten schieten. 's Nachts dacht je meer verwards, verhits, onmogelijks... Nu, vlak over 'm, met 't soepele zonnelicht in 't goud van de vernielde onderkaak, met 'n grijnslach, die de litteekens vergroefde, stond Semmy Lubinsky, de woekeraar, die 'm maanden en maanden 't bestaan tot 'n walging had gemaakt, die 'm nog pas op de liederlijkste manier mishandelde, bij 'm, in 't bereik van z'n zich spannende knuisten — en die man, dat uitschot, dat onmenschelijk beest, vulde den ontbrekenden schakel aan...

Ongerust week de eigenaar van 't „Lombard & Lagerhaus" 'n stap terug.

„Wat is 'r?... Wat heb-ie?... Wat mot je?“, vroeg-ie slap-verwonderd.

„Niets“, zei Erich, suffig-langzaam, zonder 'r besef van te hebben, z'n naam dwars over den wissel schrijvend.

Dan plots onstuimig van de kantoorkruk glijdend, nam-ie de bus sardines weer in de hand, en vlijmend-scherp, voor 't eerst met 'n eigen, niet liegende stem, beet-ie 'r kort, knetterend: „Ze is dood!“ uit.

„Wie?... Wat?...“, vroeg Semmy, 't accept bij de andere leggend, instinctief buiten 't bereik van den bezoeker — en zonder 'n jota van den zonderlingen uitroep te begrijpen.

„Die van gister avond!“

„Die van gistere-avond?... Wat smoes je?... Wat klets je?“

„Wanda Stief!“

„Wanda Stief...? Wanda Stief...?“, herhaalde Semmy Lubinsky vaal-bleek: „is 'r met — met de dochter van me boekhouder wat gebeurd...?“

Door den sterken zonschijn verblind, hield-ie de hand boven 't oog—Nathan weggebleven—de „Rohrpost“ niet beantwoord. .

De kaakspieren in Erich's gelaat werkten. Hij zocht naar z'n woorden.

„Wanda Stief is vannacht van vierhoog uit 't raam gesprongen...”

„Uit 't raam...”, praatte Semmy toonloos na: „en, en?”

„En op slag dood...”

„Uit 't raam... dood...”, mumden de bloedeloze lippen van den ander — en nog vóór-ie den indruk van 't fatale bericht geheel had ondergaan, was-ie al op verweer bedacht, zwetste-ie 'r zonder houvast op los: „... uit 't raam... dóód... Waarom?... Voor wat?... Dan mot 'r toch 'n reden... Dan mot ze... Uit 't raam... vierhoog...”

Met oogen van diepste walging keek Erich den in z'n stoel hijgende aan.

„Semmy Lubinsky”, zei-ie vernietigend — eindelijk, eindelijk was 't z i j n beurt: „ze was gister bij jou — bij jou thuis... Je heb 't me voor 'n halve minuut verteld...”

„Bij mijn?... Bij mijn thuis!... Dat lieg-ie!... Dat lieg-ie!”, stooft de woekeraar op: „'k waarschouw je, begin niet overnieuw... Je kent me niet...”

„Al schreeuw je de boven- en de benejenburen bij mekaar, ploert, schobbejak!”, praatte Erich heesch-driftig: „ze was gisteravond bij je...”

„Dat lieg je!... Dat verzin je!”

„Jij heb dat kind...”

„Me kantoor af!... D'r uit!... D'r uit!...”, raasde Lubinsky: „ken ik dat meissie?... En as 'k d'r ken, heit 'r eigen vader 'r niet bij me gestuurd voor de boeken?... Is ze niet vóór achten me huis uit gegaan?... Heit me huishoudster d'r geen kop koffie gebracht?... Ben ik d'r an schuld?... Weet ik d'r meer van as jij? Da's bij God om iemand 'n beroerte te bezorgen!... Jij liegt iemand de leugens, de smerige leugens in z'n gezicht!... Ik bijt me nog net zoo lief me tong af as jou je laatste accept werom te geven, kwajongen, leugenbrok!”...

Geel-wit, met vertrokken mond en den door z'n verwoede gebaren half-verschoven lap, die 'n schijf van de gapende oogkas ontblootte, leunde-ie aan de overzij van Nathan Stief's lessenaar.

„Je heb me gezegd”, hield Erich onverwrikbaar vol: „dat 'r gisteravond 'n meisje bij je was, dat ik wat bij je had kunnen beleven, dat...”

„Dat lieg je! Dat lieg je!”, krijschte Semmy Lubinsky: „dat was de dochter van me boekhouder niet!... Daar doe 'k 'n eed

op!... Daar heb 'k getuigen voor... Daar ken 'k dat andere meissie in persoon voor laten kommen..."

„Dat moet de politie dan maar uitmaken!... Ik deponeer den brief waar-ie hoort..."

„De brief... 'n Brief?“, bouwde de eenoog met schrik-stuip om de vleezige lippen na: „wat mot je van 'n brief?“

„Dat 's mijn zaak!“, snauwde Erich: „en als de brief niet voldoende is, ben ik 'r nog!“

Met de intuïtie, die 'm zelden in de moeilijkheden van z'n leven fopte — was z'n bestaan geen up en down, geen tusschenhangen-en-wurgen, geen listig, geslepen ontloopen van de justitie geweest? — voelde Semmy Lubinsky, dat-ie dezen keer in 'n klem zat, die 'm meer dan gevaarlijk kon worden. Als 't kleine ding van gisteravond, dat-ie met geld en goeie woorden gesust had, dat alle eeden gezworen had 'r mond te houden, zoo'n waanzinnige stomheid bestaan had — uit 't raam was gesprongen — zich van kant had gemaakt — kreeg je hoe dan ook inmenging van de politie... Dee 'm niks... Dee 'm niemendal... Was niet te bewijzen... Maar 'n brief... En 't z'n mond voorbijpraten... 't Zweet brak 'm 'r bij uit... As-ie den aap van 'n jongen niet de baas bleef, as-ie 'm niet de duimschroeven aanzette, as-ie 'm niet nòg kleiner kreeg as daarnet, as-ie ook maar zóóveel toonde, dat-ie nattigheid voelde, zat-ie 'r zoo zuur voor as in geen jaren. Pardon had-ie niet te wachten. Oogen as die van Erich Schüler waren oogen van 'n bloedsvijand.

Even had-ie tegen 't brandend zonlicht in staan treuzelen, even leek 't of de laatste woorden 'm beduusden, toen met 'n gemaakte woede, door z'n zenuwen gezwiept en gehitst, greep-ie 't pas geteekend accept van 't schrijfbureau, roetschte 't aan flarden, en beknauwde Erich met de strieming van z'n dreigementen.

„Jij zal... Jij zal... Jij zal niks!... Is kijken of jij 'n fatsoenlijk man, op wie niet dāt is te zeggen, die je belogen en bedrogen heb, van wie jij met zwendelstreken af denkt te kommen — of jij die nog langer, nog ongehoord langer oplichten zal... Dat soebat eerst... Dat leit op m'n vloermat te smeeken... Dat dwingt me tegen me zin 'n uitstel van drie maanden op, en zoo as-ie vrij is, as-ie z'n handteekening — 'n handteekening, nòg! — op 't papier heit gezet — leit-ie me leugens in me mond — wil-ie me met geweld — met geweld, nòg! — dingen laten zeggen, waarvan 'k bij God niet gedroomd heb!... Nou is 't voor goed uit!... 'k Leg liever 'n jaar krom as nog is barmhartig te wezen!... En

d'r uit! D'r uit!... Jij na de politie, ik na de politie!... Daar gane we werk van maken, op slag, nog voor 't eten!... As jij je op me wil wreken, zwendelaar, as jij me 'n hak wil zetten, omdat je accept al maanden over z'n tijd is, omdat je scheel ziet van zorg, mot je vroeger opstaan!... D'r uit!... D'r uit!"

„'t Is goed", zei Erich, onwillekeurig voor 't bevende, lijkwitte mannetje terugwijkend: „we zullen zien..."

Twee, drie stappen dee-ie naar de deur — toen zag-ie niets meer.

„Zoo de vader zoo de zoon!", krieschte Semmy Lubinsky 'm na: „de vader 'n dief, 'n flesschentrekker, de zoon 'n struik-roover!... Je vader heit je 't voorbeeld gegeven, om menschen in d'r ongeluk te storten... Binnen 't kwartier klaag 'k je an, wegens afpersing!... Je vader..."

Meer bracht-ie 'r niet uit. De vuist van den student sloeg 'm met zoo'n kracht tegen 't gelaat, dat-ie achterover tuimelde en den stoel met zich meesleurde.

„Moord! Hulp!", gierde de woekeraar, zich oprichtend en naar 't venster toe-tastend.

„Ploert! Ploert!", schreeuwde Erich, te dol van drift om zich te beheerschen: „ploert, laffe ploert!"

Met de linkerhand hield-ie den zich met trappen verdedigenden eenoog bij de strot. Hij wist niet wat-ie dee. Hij had 'n misvormd hoofd, waarlangs bloed gudste, 'n onmenschelijk hoofd, onder zich, beukte 't razend tegen de vakken van 't schrijfbureau. De worstelende, zich dierlijk-brullend verweerende sjag-geraar klauwde z'n vingers in 't vleesch van z'n hals, trok 'm klitten haar uit de slapen, beet 'm in 't vleesch van z'n duim: hij wurgde vinniger, helscher, waanzinniger en toen 't stuiptrekkend lichaam zich op poogde te richten, mokerde-ie nog eens en nog eens met de sardinebus, die-ie niet los had gelaten.

„Zoo, ploert!", praatte-ie hijgend, en in z'n kokende drift gaf-ie 't niet meer bewegend lichaam op den grond 'n schop: „zoo had 'k je eerder moeten trakteren..."

't Uit z'n vest gescheurd halfhemd duwde-ie recht, de van z'n pols gewrongen manchet griste-ie van 't zeil en den bij de worsteling gevallen hoed oprapend, liep-ie naar de deur. Zonder om te kijken, door de overschuimende woede, dat-ie de adder nog erger z'n bekomst had moeten geven, beheerscht, met de trilling van arm- en rugspieren in nagloeiende tinteling, ongevoelig voor de beetwond in den duim en de snijdende pijn, waar 't haar uit

was getrokken, liep-ie de steenen treden rondom de lift af, en eerst benee, op den stoep, in de zengende warmte der zon, plonste 't bewustzijn in 'm terug. Z'n stok, z'n beurs, de sardinebus, alles had-ie in de wilde herrie boven achtergelaten. En dan... En dan...

Door den dronken nevel, de troebele zwaarte van z'n hoofd, begon de werkelijkheid van 't gebeurde — 't naast de omgevallen stoelen liggen van 'n lichaam — 't verwoeld stuiven van papieren — 't gapen van 'n oog met vergroeide, wimperlooze leden en 'n glazig-puilenden appel — 't rinkel-storten van den goud-spuwendenden wekker — 't licht-lijnen plassen van de jalouzie — aan te schimmen. Weer zonder 'r bij te denken, door dezelfde zonderling-onbewuste energie gedreven, onevenwichtig van besluit en toch met 'n rapheid, die 'm geen seconde dee aarzelen, holde-ie over de wenteltrap terug.

De nog aanstaande deur smeeet-ie open, smeeet-ie dicht, en in de beklemmende stilte van 't kantoor en de zolders, waarin enkel 't neergestort wekkertje schel-tikkend rumoerde, en de vlinder de zonnebaan door-klapwiekte, greep-ie den stok van uit den hoek bij 't hek, de beurs van 't betaalplankje, en als-ie de sardinebus niet op 't schrijfbureau had zien liggen, zou-ie van Semmy Lubinsky geen notitie hebben genomen.

't Bloedend hoofd van den woekeraar met de grimmigewonden, waar de scherpe kant van de bus had gerammeid, 't monsterhoofd met de uitwiggende paarse tong en de twee zichtbare oogen — 't een gebroken, 't ander purper kollend — gilgerde 't onherstelbare op 'm toe.

„Sta op — laat 'k je helpen”, brabbelde-ie, en met 'n saterend-gek reflexgebaar, bestiet-ie den rug van den zich niet bewegende. Toen bukte-ie verwezen, raakte de pupil van 't starende oog met 'n onwilligen vinger aan, betastte den pols, bevoelde de hartstreek met 'n gierig-vragende hand, en met 'n looden kramping in den nek opstommelend, week-ie tot bij 't hek terug. Hij had 'm stellig en zeker, om ook maar niet even te twijfelen, met de hartstocht van z'n knuisten gedood. 't Wond 'm niet op, sloeg 'm met geen deernis, verschrikte 'm niet — 't deed 'm inert, los-van-de-dingen, náást de afschuwelijke realiteit, staren en suffen. 't Beestige, afstootende, huiveringwekkende van de situatie begreep-ie eerst, toen de telefoonschel 'm wakker striemde. Driemaal, lang-aanhoudend, ging de schel over — driemaal schokte, trilde-ie mee. En begon te leven. Verstandig, met niets

verwaarloozend overleg, zich telkens 't gezicht met den natten zakdoek drogend, onwezenlijk van kalmte, of 't zoo moest, of-ie niet anders kon, of 'n ander achter, naast, in 'm, elk gebaar dicteerde, of 't onvoorwaardelijk goed en uitnemend was, sloot-ie de deur op 't nachtslot, trapte den hinderlijken wekker naar den zolder, wiesch zich de handen onder 't fonteintje, en de bij 't gevecht vernielde doos *Queens* openrukkend, stak-ie 'n krom-gebogen sigaret op.

„'k Zal”, dacht-ie met dezelfde overspannen strakheid: „hier vandaan naar 't politiebureau gaan — ze zeggen wat 'r voorgevallen is — met Wanda Stief — met George, dien 'k door zoo'n ploert niet heb te laten beleedigen... In Godsnaam, 'k moest 't doen... 'n Ander, Poldi, wie ook, zou 't zelfde hebben gedaan... 'k Zal ze zeggen...”

Voor de latten van de jalouzie, den rook rustig naar buiten blazend, zonder eenige opwinding naar 't sjouwen van werklui, die op de plaats bezig waren leege tonnen op vrachtkarren te stapelen, kijkend, formuleerde-ie de zinnen, zooals-ie ze spreken zou. Woord voor woord beitste in de klaarheid van z'n hoofd. Maar toen 'r iemand aan de ijzeren voordeur morrelde, herhaaldelijk belde en nog eens klopte, kromp-ie klein en willoos ineen. 't Ging niet, kon niet. 't Was waanzin, je aan handen en voeten gebonden over te leveren. Als-ie zich aangaf — hielden ze 'm — kwam-ie niet los — was-ie verloren — zouden ze 't zelfde beweren, wat de ellendeling had beweerd: dat-ie bij 't „Lombard- & Lagerhaus” in de schuld zat, dat-ie om 't niet geprolongeerde accept... En de akte... En de dreigbrieven, die de afzetter geschreven had...

Nee. Hij moest tot bezinning komen...

Zich omkeerend lei-ie den handdoek van 't fonteintje over Semmy Lubinsky's hoofd, en in 'n nieuwe koel-zekere, door niets te keeren opwelling, greep-ie den stapel accepten van 't bureau met de ruïne papieren, scheurde ze bij dozijnen tegelijk stuk. Zonder bedoeling, door 'n vreemde kalmte gesuggereerd, niet aarzelend, maar ook niet met 't volle besef waarom-ie 't dee, stopte-ie de snippers in den vulkachel, streek 'n lucifer af, stak 'r den brand in. De walm sloeg terug. De pijp trok niet. Kwam 'r niet op aan. Hinderde niet. 't Was uitstekend, voortreffelijk...

Moe van hersens, uitgeput, de beenen moeilijk verzettend, bette-ie zich de slapen, en omdat-ie geen lust had over 't lichaam

van den doode heen te stappen, om den kleinen wandspiegel uit den haak te lichten, liep-ie op z'n teenen, ineens, zonder overgang voor de geringste geluiden bevreesd, naar den grooten, hollen opslagzolder. Daar, tusschen 't druilend geschaduw der buffetten, tafels, op mekaar gestouwde sofa's, voorbij de vleugels en piano's, dicht op 't gesloten houten hek met de stapels koopmansgoederen, bekeek-ie zich in 'n geslepen penantspiegel. Hij zag 'r uit als altijd. Enkel z'n boord was verhavend en in z'n hals roodde 'n vurige plek. Niemand zou 'm nakijken. Geen sterveling. Ondenikbaar. Onmogelijk...

't Kraken van 'n kast dee 'm trillen, schichtig naar den donkeren hoek van de piano's met de witte etiketten staren. Toch bleef-ie kalm voor den spiegel z'n vest gladtrekken, z'n colbert dichtknoopen, z'n laarzen met 'n stuk gonjelaap schoon slaan. 'r Was of iets in 'm gebroken, geknauwd, of 'r was niets, dat 'm zelf, van dichtbij, persoonlijk raakte, gebeurd. 't Zachte dreunen van 't huis, bij 't voorbijstoomen van 'n trein over de „Stadtbahn“, dreef 'm als 'n gewoon nieuwsgierige, als een, die zich over de beving van de dikke muren verbaasde, naar 't spinragvenster. De roetige daken van de spoorwagons gleden benee in de kromming voorbij. De ombuigende rails leien als glinsterkabels over 't bruin-molmige steengebrokkel. Zwart en log stak de overzif-fabriek 'r cementen voorbouw in de weekblauwe lucht, nauwlijks 'n smal, soepel hemelpad sparend.

Zich omdraaiend om de deur uit te gaan, sloeg-ie woestdriftig en met 'n niet te bedwingen schreeuw van zich af. 't Vlintertje, dicht langs z'n oor gevladderd, stuiptrekte met 'n vernielde vlerk over den stof stuivenden vloer.

Voorzichtig voortsluipend, stap na stap, sloot-ie de zolderdeur. In 't zonne-dartelend kantoor keek-ie nog even rond of-ie niets vergeten had. Nee, niets. Semmy Lubinsky's vettig kantoorjasje raapte-ie van den grond, omdat-ie zich verbeeldde dat 't zoo moest — 't bekauwde brokje Noblesse met 't half-verkoold bandje trapte-ie onder den lessenaar, omdat 't hinderde — 'n paar verdoolde snippers smeede-ie in 't zeurig-smeulend papiervuur, omdat-ie niets anders kon — en als 't niet zooveel gerucht zou hebben veroorzaakt, zou-ie de andere, nog niet neergelaten jalouzie op dezelfde hoogte van die bij 't schrijfbureau hebben laten zakken, omdat dat slordig-ongelijkmatige z'n aandacht trok, 'm dwars zat, 'm prikkelde.

Met den deurknop van de buitendeur in de hand, luisterde-ie

ingespannen of 'r niemand naar boven kwam. 't Was doodstil in 't trappenhuis, 'r bewoog niets.

„Afgelopen”, dacht-ie tam-rustig. Voor 't laatst keek-ie om, Van 't lichaam van Semmy Lubinsky bij 't achterste raam was door den lessenaar van Nathan Stief niets te zien. 'r Leek niets gebeurd — 'r wàs niets gebeurd. 't Eenige dat je opviel, voor 't allereerst opviel, was de bij de worsteling opengeklepte portefeuille met banknoten op de schrijfmap van den boekhouder. 'n Stapeltje grijs-blauwe biljetten lei tot aan de benedenste glooiing vergleden. Dezelfde zonderlinge aandrift, die 'm pas had doen ruimen, drong 'm nog even de ziekelijke aarzeling op, de portefeuille te sluiten — toen stapte-ie de gang in, waar-ie voor ruim 'n uur nerveus had loopen wachten. Zachtjes, zonder geruisch, trachtte-ie de ijzeren deur achter zich dicht te trekken — lukte niet — lukte niet dadelijk. En nog terwijl-ie 'r mee bezig was, hoorde-ie iemand, iemand die lenig treden bij treden tegelijk besprong.

Weer 't kantoor in te gaan en de deur aan de binnenzij te sluiten, durfde, kon-ie niet meer. Met 'n krankzinnige, zenuwdolle snelheid, wipte-ie de wenteltrap naar vier-hoog op, luisterde, loerde met 'n hart, dat pijn dee van 't kloppen. De man, die naar boven gekomen was, schelde bij Semmy Lubinsky & Co. aan, duwde de deur open, bleef binnen.

En lang voor-ie weer buiten was, hijgend, buiten adem, maar zich door z'n kalm aanstappen van geen voorbijganger onderscheidend, wandelde Erich Schüler in de schaduwstrook van de huizen.

Achter 't hekje in 't kantoor, zei Arthur Fritz Ginzel van 't „Atelier voor moderne haarwerken” 'n paar malen bescheidenlijk „Hum-hum!”, om de attentie te trekken — toen, omdat-ie niemand zag, hield-ie zich aan de ouwe gewoonte en liep den zolder op, waar-ie 't vliindertje met de vernielde vlerk van den grond opnam. Jammer!...

VIII.

De eene sigaret na de andere rookend, ging-ie veerkrachtig, niet haperend, zonder 'n omweg op 't doel, de woning van Laurie, af. Hij moest Duczi zien, 'r spreken, dadelijk, zonder uitstel. Hij zou 'r vragen de trapmachine, de blouses, voor vanmiddag in den steek te laten, met 'm naar Wannsee, Onkel

Tom's Hütte of naar Treptow — waar dan ook, maar in 't groen, niet tusschen de verstikkende huizen, te trekken. Hij wou, hoe dan ook, met 'r alleen zijn, 'r alles vertellen, 'r raad vragen, 'r uiteenzetten precies en duidelijk, zooals-ie 't zich nu schel en sterk herinnerde, wat 'r gebeurd was, met welk recht ie 't gedrocht te lijf was gegaan, dat-ie 't niet bedoeld had den kerel, waaraan niëts verbeurd was, zoo toe te takelen — 'r voor 't laatst op den mond kussen — den avond, den nacht — in 't groen — en zich dan toch, tòch — je ontkwam 'r niet aan — bij de politie, die al gewaarschuwd moest zijn, die 'm misschien zocht, aangeven.

't Was zulk 'n helder, wils-zeker besluit, dat-ie den portier, die in de vestibule van 't „Vorderhaus” de loopers schuierde, en die de deur niet vlug genoeg opentrok, 'n korzeligen uitbrander gaf en de trap van 't „Gartenhaus” zoo kweik besteege, of-ie gewacht werd. Maar, drie-hoog, uitwijkend voor de Italiaansche muzikanten, die zich voor 'n matinee op 't pad begaven, stond-ie met 'n vloedgolf van aarzelen, niet-kunnen stil. 't Zweet brak 'm uit. Hij was gek. Hij dee ontoerekenbaar. Hij bewoog in 'n delirium. 't Was om 't uit te gillen, dat z'n linkerhand de bus sardines nog in de broeiende lauwtje van den broekzak omlemde, dat-ie haar die wou geven... Z'n hersens leken tegen z'n oogballen te drukken, z'n vingers brandden, deeën pijn. Alleen 'n volslagen krankzinnige kon op den inval komen, de kamer met Laurie, Lotte en hâar — zoo kort na de daad — binnen te stappen... Daar was geen houding bij aan te nemen... 't Was niet te doen... Met geen knoet dreven ze 'm over den drempel — in 't bereik van de twee omkringde, bruine oogen... Vanavond, vannacht, als-ie zich eerst in steenkoud water gebaad had, drie, vier, vijfmaal — niets van de gore hette van den zolder meer aan 'm kleefde — vanavond, vannacht, als-ie dorst, als 't minder vervloekt-warm, minder om in mekaar te zakken was — als ze 'm niet met d'r verwonderingsvragen wat-ie zoo vroeg, op zoo'n ongewoon uur kwam doen, zouden bestormen — als-ie z'n lust om te grienen onder de knie had — en 'n schoon boord aan had getrokken — en de trage last van z'n lichaam kwijt was — kon-ie 't probeeren — probeerde-ie 't stellig...

Den zakdoek over wangen, hoofd, haren, nek wrijvend, treuzelde-ie de trap terug, suffig naar 't spelen van de piano — Lotte begon te studeeren — luisterend. Voor den kaal-koppigen portier nam-ie verlegen z'n hoed af, en opnieuw in de gloeihitte

van de zon, liep-ie willoos, verkeerd uitwijkend, te moe om over wat dan ook na te denken, naar z'n kamer. Goddank, Poldi had dagdienst. Goddank, niemand over 'm, bij 'm. De ratten zaten nog in de kist. Hij was alleen. Alleen in de stilte. Alleen met z'n reddelooze uitgeputheid, z'n neergeknotten wil, z'n afgebeeld aanvoelen der dingen. De open-schuinende balkondeuren schoof-ie dicht, en in de rommel-keuken, waar Poldi met de halters scheen getraind te hebben, waar de ontbijt-herrie nog net zoo op de tafel slierde, als-ie 'r achtergelaten had, dronk-ie met wilde gulzigheid 't eene glas water na 't andere. Toen, met dezelfde onleschbare dorst, floepte-ie 'n fleschje bier in één zuiging leeg, lei de bus sardines in den gootsteen, beitelde de blikken doos met 'n ouwe nijptang open, liet 'r de olie uitdruipen, duwde de visschen tot moes door 't rooster, en eerst toen-ie 't metaal plat had gemept en onder in den vulnisemmer verstopt, en telkens weer z'n handen gewasschen, om den oliestank kwijt te raken, kreeg-ie 'n zotte sensatie van tevredenheid, smeed-ie zich languit op z'n bed. Dat was heerlijk, met je oogen toe, heerlijk, zalig. Zonder over iets na te tobben, zoo rustig of 't nacht was, sliep-ie in diepste bewusteloosheid in, 'n half uur, drie kwartier. 'n Geluid schrikte 'm wakker, dee 'm verdwaasd opzitten, dronken 't dek betasten, glimlacherig-onwerkelijk over 't absurde van 't geval, dat-ie bij vol daglicht, aangekleed, met schoenen en al, in z'n ledikant lei, soezen. Hoe kom 'k hier — wat is dat bezopen — heb 'k me zoo idioot verslapen...?, prakkizeerde-ie tot 't geluid zich herhaalde. 'r Werd gescheld, lang, nijdig. En ineens wist-ie weer, stond-ie gespannen-starend, z'n adem inhoudend, onbewe-gelijk, naast den vensterlap. Wie 'r ook was, hij hield zich niet thuis. Om dezen tijd, bij half drie, werd nooit gebeld... Z'n schoenen uitsloffend, berekend-voorzichtiger dan op den zolder van 't Lombard & Lagerhaus, schuifelde-ie op z'n kousen 't portaaltje in, om door 't kijkgat van de deur te loeren wie 't geweest was. In de holte van 't trappenhuis resoneerden voet-stappen — zien dee-ie niemand. Ongerust sloop-ie naar de voor-kamer terug, stak 'n pijp op en dampte. Op den stoel, waarin-ie gisteravond z'n broek had zitten naaien, slap-voorover gezakt, de armen op de kniën, de ooren in gretigste aandacht bij ieder gerucht, overwoog-ie voor 't eerst uitgeruster, bezadigder met volledig begrip van den toestand en dien weer met z'n ongerept verstand beheerschend, hoe-ie zou handelen. De bewusteloosheid op 't bed had 'm opgeknapt. Straks was-ie door de opwinding,

den woesten driftaanval, de sloopende warmte imbeciel geweest. Nu kon-ie wikken, wegen, besluiten. Hij had — dat had-ie... De jood Semmy Lubinsky lei achter den lessenaar van Nathan Stief. Die zou hem en anderen niet langer tyrانىseeren. Die had 'n meisje van zeventien, achttien, 'n kind dat zich niet had durven verzetten, in den dood gedreven. Je hoefde 'r niet aan te twifelen. Geen seconde. Die had George zoo vuil beleedigd, dat je bloed nog kookte, als je 'r aan dacht. Die adder had-ie, als zoon, 'n pak rammel gegeven. En was in z'n opgewondenheid te ver gegaan. Te ver?... Dat zat nog. 'n Serpent vertrapte je onder je hakken. 'n Dollen hond schoot je neer — zonder wroeging. Niet zóóveel, maar ook niet zóóveel spijt voelde-ie na. 'r Was 'n beest minder op de wereld. Een, die eerder onschadelijk gemaakt had moeten worden. En die nu, goddank, onschadelijk wàs. Geen tweede zou zich zoo hebben ingehouden. Als-ie 'r nòg voor stond, zou-ie 't kanalje, den oplichter, die 'm 'n accept voor 't dubbele af had genomen, die 'm, eind van den vorigen winter, toen-ie de eerste maal met 't betalen van de woekerrente in gebreke bleef, als 'n gunst toe had gestaan 'n schuldbekentenis van vijfhonderd Mark méér te teekenen, die 'm bij iedere gelegenheid om de woordkeus van de akte, waaraan hij part noch deel had, met den officier van justitie dreigde, die 'm de laatste anderhalf jaar vergalde, 'm tot in z'n slaap toe vervolgde en 'm geen minne insinuatie, geen scheldwoord, geen beleediging had gespaard — raker, harts-tochtelijker de kracht van z'n vuisten hebben laten voelen! Ze mochten 'm op slag, vandaag, morgen, overmorgen arresteeren, 'm aan de Rechtbank in handen spelen — zich zelf aangeven, haha! eer slikte-ie 'n dozijn sublimaat-pastilles! —: ze mochten 'm levenslang geven — geen sterveling zou 't 'm insmoezen dat-ie iets had gedaan, waarvoor-ie z'n rug had te buigen, waarvoor-ie berouw — berouw, haha! — oog om oog, tand om tand! — had te voelen...

De tabakspijp met 't geweld van z'n tanden stuk bijtend, kwaadaardigde-ie de rookbuilen van zich af. Hij ging zich opknappen en eten. Hij had honger. Stupiede, laffe, karakterlooze „misdadigers“, slampampers, die bang voor d'r daad waren, die zich te „verwijten“ hadden, liepen „vroeg of laat“ in den val. Hij niet, nooit. 't Werd 'n zaak tusschen hem en z'n geweten. Geen derde had 'r mee noodig. En geen derde mengde-ie 'r in. Háár ook niet. Háár 't allerlaatst. De fout was dat je 'n deelgenoot nam, die je verraadde. Nee. Hij was z'n eigen rechter en

die van Wanda Stief geweest — hij krabbelde niet terug — vervloekte 't...

In de keuken kleepte-ie zich uit, spiernaakt, liet 't water over z'n boddie plassen, verschoonde zich, poetste z'n stoffige schoenen, knipte 'n ingescheurden nagel, lei 'n lapje om den met amonia behandelenden duim, werkte met de schaar 't haar aan de slapen bij, en met 'n sigaret tusschen de lippen, ontsloot-ie de voordeur. 'n Papier ritselde mee. Christus, 'n telegram!... Had de telegrambesteller zoo staan luiden!...

Terug in de voorkamer, even popelend — begreep niet wie 'm te telegraphieeren had! — dan schoudergeschokkend, las-ie de dépêche van juffrouw Treibitz uit Friedrichshagen: „oom Ludwig ongesteld overkomt gewenscht”.

„Wat haalt Auto 9999 voor nonsens uit!”, praatte-ie hardop: „als-ie ongesteld is, zal-ie wel weer beter worden!... Denk 'r niet an! Valt me niet in!... Dàt moet 'r bij komen!...”

Hij kende oom en z'n neurasthenische angstjes voor den dood. Verleden jaar was 't van 't zelfde laken 'n malloot pak geweest, was-ie ook hals-over-kop naar de Mùgelsee afgereisd, om oom niet eens thuis te vinden. Van uit 't restaurant zou-ie 'n briefkaart schrijven, dat-ie aanstaanden Zondag over zou wippen — Christus, waren ze niet pas gister héérlijk-huiselijk samen geweest?

't Bierhuis, waar-ie dikwijls placht te eten, liep-ie voorbij. Daar was 't nu vol van Kouleur-studenten, wier gezwam ie niet hebben kon. Liever geen belabberde ontmoetingen. De „Strammer Hund” was 'n idee. In geen jaren was-ie 'r om dezen tijd van den dag geweest... Dan maar 'n eindje verder — en ongestoord. Omkijkend — en om dat reflexgebaar vloekend, 't kwam 'r wat op an, of iemand 'm zag! — stapte-ie de keldertrap af, zette zich aan 'n tafel, waaraan 'n matroos van de „Unterseeboot-Abteilung” — in die warmte — 'n portie zuurkool met „Eisbein” zat te laden, en bestelde. 'r Was haast geen stoel meer vrij. Chauffeurs, Droschkekoetsiers, kantoorloopers, tramconducteurs, 't gewone publiek was 'r — gelukkig geen studenten die-ie kende. Boven, door de kelderraampjes, kreunde 't rumoer van de Chausseestrasse — benee, bij 't buffet en in de achterkamer, watelde 't gewrijf der stemmen. Omdat de matroos 'm lachend aankeek, lachte-ie werom, maar toen de man 'm vroeg of-ie met z'n meid ruzie gehad had, omdat de vijf nagels van 'r hand in z'n keel stonden, ver-zat-ie gejaagd, stramde-ie de hals tegen

z'n boord aan, en bleef, om duidelijk te toonen, dat-ie geen gesprek wou, 't biljet met 't 'n pijp rookend zwijn en 't onderschrift:

Eisbeine, Wurst, Schinken und Speck,
Rippen, Braten und Ohren,
Wenn ich das höre, lauf ich vor Schreck,
Ach, wär ich nie geboren!
Und doch bin ich stolz, was kann da sein,
So etwas liefert doch nur das Schwein,

dwaas-lang bestaren. Z'n bier dronk-ie in een teug leeg — de varkenskotelet met de groenten en aardappels liet-ie voor de helft staan. Smaakte 'm niet. De matroos met z'n malsche gezondheid, die 'n tweede portie van 't zelfde genomen had en de heele aardappels, zonder ze te brokken, in z'n mond stouwde, hinderde 'm, prikkelde 'm, ergerde 'm door z'n eetlust en z'n gesmak. De opmerking over de krabbels in z'n hals, stoorde 'm in z'n veilige sterkte. Je stikte door de bedomptheid, den schemer, de vadzige etenslucht. Achterover leunend, de litteekens weg onder 't zwikken der kin, sloot-ie 'n oogenblik de oogen, bezoog z'n sigaret. Nee. Hij kòn niet naar Duczi. Ze zou zeker en minstens 't zelfde opletten, ook vragen wat-ie aan z'n duim had en wie 't haar bij z'n linkerslaap — 't gloeide — 't moest zichtbaar worden — weg had gesneden...

„Im strammen Hund wird jeder Gast, welcher schläft, auf die Stirn gestempelt!“, zei de matroos schuddebollend van plezier en z'n zongebruinde hand wees naar 'n bord aan den wand, waarop dezelfde woorden stonden.

„Ja, ja“, glimlachte Erich, glad-weg schrikkend door die stem in z'n denken — en hij betaalde. In den eetkelder hardde-ie 't niet langer en buiten, in de hel van de Chausseestrasse met 'r stofwalmen, trams en reutelende auto-bussen, overviel 'm dezelfde lichaams-beuheid, die 'm op z'n bed had laten inslapen. 'k Ga naar buiten — 'k ben ziek, zei-ie, op 'n tram springend. Bij 't zoeken van 'n 10-pfennigstuk kreeg-ie 't telegram weer in de handen, herlas 't, vond 't 'n uitkomst. Hij dee 't beslist. Hij pakte den eersten, den besten trein aan 't Station Friedrichsstrasse. En... En... 't Weerlichtte 'm door 't hoofd... Ezell... Warkop! Beter bewijs dat-ie niet in Berlijn was geweest op 't uur en den dag, dat Semmy Lubinsky... — beter kon-ie niet leveren! Van uit de villa Daheim, aan de Mügelsee, dadelijk na aankomst, zou-ie brieven aan Poldi, Laurie, Duczika en aan

nog twee, drie kennissen, om nauwkeurig, onaantastbaar-duidelijk vast te stellen, dat 'n telegram 'm naar Friedrichshagen geroepen had, schrijven. Tegen tien, elf uur, keerde-ie terug — en knap wie 'm iets bewees, waar niets te bewijzen viel. Aan 't station kocht-ie twee middagkranten, keek ze de trap oplopend in, smees ze met 'n zenuw-glimlach weg. 't Was nog te vroeg — Christus, dee-ie suf... Met den hoed over de oogen, sliep-ie voor den tweeden keer zoo loom en hoofdpijnachtig in, dat-ie de halte bijna voorbijspoorde. Slaapdrongen stapte-ie de contrôle door, en denzelfden weg afwandelen, den weg dien-ie gister met Poldi gegaan was, verwaarloosde-ie niets meer van z'n voornemens. In de donkere achterkamer van 'n kleine Conditorei, bij 'n troebele kop koffie en 'n stuk Baumkuchen, maakte-ie 'n zestal Ansichtkaarten, met nagenoeg denzelfden inhoud gereed. Bij de eerste was z'n handschrift 'n weinig aarzelend, bij de latere en vooral bij die aan Duczi, herkrede de pen 'r veerkrachtige zekerheid. „Hartelijke groeten uit Friedrichshagen, waar 'k door 'n telegram van juffrouw Treibitz heen ben geroepen! Oom Ludwig ongesteld. Tot vanavond! Je Erich Schüler”, schreef-ie. 't Was handig en luchtte op. Bedaard, opgewekt, zich ook maar niet even haastend, kuierde-ie werom, stak de kaarten in de bus bij 't station, en 'n kwartier later sloegen de honden voor 't groote hok naast de schuur in den tuin der villa driftig aan.

„Christus!”, zei Erich, ongeduldig nog eens en nog eens bellend: „'k zal oom net als verleden jaar op de Mùgelsee moeten zoeken! Treibitz is niet recht snik...”

Op 't punt heen te gaan — boven en beneden waren de stores, om de zonnelaaiing te weren, gesloten — hoorde-ie voetstappen. De veiligheidsketting werd uit den haak gelicht, en de huishoudster, die zoo scheen te zijn opgestaan — 'r haar had ze met 'n paar spelden haastig saamgepiekt — opende de deur.

„Christus, Auto 9999!”, verweet-ie luidruchtig: „ken je 't nog vlugger!... Dat 's goed om iemand 'n zonnesteek te bezorgen!”

„Suscht!”, maande ze, en zich na uren van angst en ellende niet meer bedwingend, flapte ze 'r zonder voorbereiding, snikkerig en met zichzelf begaan uit: „hij is d'r niemeer, meneer Schüler!... Hij lei dood in z'n bed — met de honden, vanmorgen om zes uur...”

Tegen den kalkmuur geleund, 't voorschoot voor 't gelaat, huilde ze zoo dat-ie geen woord meer verstond.

„Dood...?”, bazelde-ie na: „is oom Ludwig...?”

Ze knikte, de oogen in smart verknepen, vertelde 'm hortend, terwijl ze 'm naar de tuinkamer voorging, hoe ze geen gehoor bij 'r kloppen gekregen had, hoe enkel de honden woest tekeer waren gegaan, hoe de smid de slaapkamerdeur met de buitengewone sloten en grendels niet open had kunnen steken, hoe ze met levensgevaar door den tuinman en den smid geholpen, over 'n dubbel stel ladders door 't raam binnen was geklommen — de honden zouden ieder ander vermoord hebben — hoe ze 'm gevonden had, zonder teeken van leven, met open oogen, of-ie pas wakker geworden was...

„Is de dokter gehaald?“, vroeg Erich zenuwtrekkend voor zich uit starend. Zoo benauwend-vol woelde de koorts van den dag in 'm na, dat z'n eerste gedachten bij de pas verzonden Ansichtkaarten — met de onjuiste, niet kloppende mededeeling, waren.

„Natuurlijk“, praatte de huishoudster snikkend: „niks an te doen... Was al 'n paar uur gestorven... En dat 'k 'r niks van gemerkt heb, terwijl 'k, als-ie maar effen klopte, bij de hand was... As-ie één woord had gezeid... As 'k z'n stem maar 'n oogenblik had gehoord...“

„'t Is beroerd“, zei Erich, niet in staat 'r iets hartelikers uit te brengen — hij had niet van z'n oom gehouden — te dikwijls had-ie met Poldi met cynische minachting over 't mannetje, dat-ie gedwongen opzocht, gesproken — maar, in dezelfde tuinkamer, bijna op 't zelfde uur, was-ie gister met 'm samen geweest, waren 'r woorden over de sigaretten, de nieuwe das, den ring, gevallen... 't Waterglas met de anjelieren, dat voor den verjaardag op de ontbijttafel had gestaan, leek op 't binnenkomen van 't mager heertje met den blonden vlassnor, de frissche gelaatskleur, den licht-paarsen neus, de zinnelijk-platte lippen, te wachten... Op 't ouwerwetsch bureau-ministre lei de post van den vroegmorgen. De pul van de afgescheurde postzegels gaapte. Aan den regelmatigigen stand der dingen, door oom Ludwig geordend, door oom's handen verzet en geschikt, was niets veranderd. Je meende 'm op de grintpaden te zien bukken, om afgewaaide blaren en afval te rakelen... God, was 't beangstigend-vreemd, dwong 't je stem tot killig gefluister...

Juffrouw Treibitz, op 'n stoel bij de deur, 'r gewoonte-plek in de kamer met 't bureau, vertelde verder. Na de akeligheid met de ladders, 't als 'n dief bij 'n dooie binnenklauteren, 't Hector, den ongezeggelijksten Newfoundlander, die niet van oom's bed af wou, met kracht en geweld aan den ketting leggen, had ze

dikke tien minuten in 't keukentje van 'r zelf gelegen. De tuinman had 'r met azijn bijgemaakt. Toen de dokter kwam, waren 'r beenen nog zoo verlamd, dat ze de trap niet op kon. Ach, ach, 't was hard, denzelfden nacht dat-ie vier-en-zestig geworden was — en zoo monter en vroolijk voor zijn doen... Al z'n leven was de angst — hoe lijkwit had-ie 'r niet uitgezien! — bij 't schrikkelijk lang uitblijven van de boot — dachten ze niet allemaal, dat 'r bij 't noodweer 'n ongeluk was gebeurd? — 'm om 't hart, dat nooit goed in orde was geweest, geslagen... Om elf uur, toen ze 'r positieven terug had, had ze aan de familie gedacht en aan Erich geseind, omdat ze 't adres van tante Toni niet wist. En, Goddank, dat-ie zoo gauw was gekomen. Ze had niet ineens durven telegrafeeren, dat 't ergste gebeurd was...

„'k Zat te werken”, loog-ie — hij móést 't — boven z'n hersens liet de schaduw niet los — hij k o n niet anders beweren —: „... 'k was m'n kamer nog niet uit geweest, toen de telegrambesteller kwam... Aan dät, aan dat onverwachte, heb 'k geen moment gedacht... 't Is vreeselijk, niet te gelooven...”

„Wil u 'm zien?”, fluister-praatte de huishoudster.

Daar zei-ie geen nee op — daar knikte-ie onderworpen ja bij.

Achter 'r aan liep-ie de trap met den netten looper en de koperen roeden op — laf en zwak bleef-ie in de deuropening staan.

Eerst Wanda Stief op de verbrijzelde spijlen van 't rooster — toen 't kanalje achter den lessenaar — nu, in den schemer bij 't neergelaten gordijn en de zonnestores, 't geel-bleek gelaat van den man, dien-ie dikwijls gehaat had, gehaat met de vlam-mende onstuimigheid van 'n jonge, andere, nieuwe generatie — die 'n „zuiver-zakelijke relatie” voor 'm geweest was — maar wiens hartelijk „waarom 'k van jou méér dan van de anderen bij mekaar hou...” 'm nog in de ooren klonk.

Vroeger, met de zekerheid van den medischen student, die eindeloos dikwijls voor de sectietafel had staan prepareeren, zou-ie naar 't sterfbed toe zijn gegaan en allicht 'n koude hand in de zijne hebben genomen. Was 'm op dat oogenblik onmogelijk. Half in de gang, half in de deuropening, met dezelfde kleindomme benepenheid van de duizenden, waarmee-ie met Poldi pleegde te spotten — was 'r iets heiligs, plechtigs, indrukwekkends aan 't „ontzielde lichaam van 'n kruidenier, wiens rijke en schoone ziel, tijdens z'n leven, je niet dät interesseerde? — met dezelfde grutterige aarzelingen die juffrouw Treibitz' angstig

gelaat versmalden, hield-ie z'n adem bij 'tkijken naar den doode in.

Buiten tjlpten de vogels, suizelde de wieging van takken en blaren, dook 't gerucht der zware, gedragen, gelijkmatige stilte van de Mùgelsee. De zon drong tegen de stores, kabbelde deinkjes van licht en schaduw op de gordijnfranje, doorpurperde 'n roode baan van 't tapijt. Bij den aanlegsteiger van de „Stern-dampfer", in de buurt van den tuin, liet 'n boot 'r stoom uit. Toen werd 't weer de groote, zwaarmoedige, onpeilbare rust.

„Wat 'n mooie dooie" snikte juffrouw Treibitz ineens hard-op: „hoe-ie leit of-ie wakker zal worden..."

Erich sloot de deur. Binee, in de tuinkamer, stak-ie gejaagd 'n sigaret op, liep-ie op en neer, op en neer, van 't bureau naar de étagère, tot de huishoudster koffie binnen bracht. Ja, hij zou vannacht hier blijven, tante Toni 'n telegram sturen, de maatregelen treffen, die 'r genomen moesten worden. Op de vragen en antwoorden van de ouwe juffrouw, die te nerveus was, om alleen in de keuken te blijven, repliceerde-ie afgetrokken, verward, met z'n gedachten bij andere dingen. Ze had 'm de sleutels gegeven, de sleutels van 't huis, de safe bij de bank, de ingemetselde brandkluis van de slaapkamer, 't bureau-ministre. Een la van de schrijftafel opende-ie haperend, zag 't huishoudboek, sloot 'r weer. 't Leek unfair, terwijl 't lichaam nog boven aarde was. De klagend-jenkende honden, door Treibitz vergeten, gaf-ie 'n portie kaak — de kakelend langs 't hek van den ren trippelende kippen voorzag-ie van voer. En na 'n poos in de wherrie te hebben zitten tobben, zonder fut, met nieuwe besluidingen van ziekelijken slaap — de warmte alleen dee 't niet — wandelde-ie den straatweg langs, om aan tante Toni te telegrafeeren. Ook Poldi en Laurie zond-ie 'n telegram: „in aansluiting aan mijn kaart van heden morgen vroegtijdig: oom overleden". Zoo. Nu klopte alles. En wanneer 't niet klopte, raakte 't z'n kouwe kleeren niet. Hij voelde zich afschuwelijk afgemat en onverschillig. 't Weten, dat-ie door oom's dood vermoedelijk onafhankelijk was geworden, zelfs 't pogen Duczi's in 'n nevel van vermoedheid verwaasd gezichtje terug te vinden, frischte 'm niet op. Hij was bek-af. Elke stap woog. Hij dacht aan den kerel, dien-ie voor goed tegen den grond had geslagen, aan 't lichaam met den handdoek over 't hoofd, in dat stoffig kantoor drie-hoog, bij de „Stadtbahn", ergens in 't reuze-Berlijn, waarvan je hier geen geluid vernam — 't ontroerde, doorschokte, deerde 'm niet. Of ze 'm straks, of morgen, of heelemaal niet

kwamen halen — 't had geen intresse voor 'm — als ze 'm maar lieten slapen.

„Wat scheelt u? Wat is 'r?“, vroeg juffrouw Treibitz, ongerust om z'n bleek-mager gezicht, toen ze de deur opende: „en, en, wat heeft u aan uw hals...?“

„'k Voel me niet lekker... 'k Moet even gaan liggen...“, sprak-ie dof-ontwijkend.

Op de sofa in de tuinkamer, 't hoofd op den antimakassar, waarop oom Ludwig jaren z'n middagdutje had gedaan, sliep-ie voor de derde maal dien dag kreunend in. Juffrouw Treibitz, die de deur aan liet staan, ongemakkelijk als ze de stilte van 't huis aanvaardde, begreep 'm niet, herkende 'm niet, schreef z'n houding aan chagrijn en kwaad geweten toe. Góéd, hartelijk voor z'n oom was-ie nooit geweest, zoolang zij over den vloer van de villa D a h e i m kwam.

Om acht uur wekte ze 'm voor 't avondeten. Hongerig, omdat ze nog letterlijk geen hap had genoten, sinds 'r schrik bij 't enkel blaffen van de honden, toen ze meneer had willen wakker maken, at ze gretig en met smaak van 't menu, dat de heer Ludwig Schüler nooit zou hebben goedgekeurd, als-ie met z'n spaarzamen blik had kunnen controleren. Of door 'r gepraat in den kruidenierswinkel over 't noodlottige nieuws in de war geraakt, of alweer dadelijk op den losbandigen weg van vrouw, die 'r beste culinaire hoedanigheden onwaardig-lang had moeten onderdrukken, had ze 'n dingen ingeslagen, waarvoor 't huishoudboek nauwelijks vakken bevatte, en bij 't pondje kalfsborst 'n keurige sla van komkommers, tomaten, stukjes augurk en schijfjes harde eieren bereid, als 'r nog nooit op de bijna vegetarische tafel van D a h e i m had gestaan. Ook Erich at als 'n wolf. Van af dat-ie in den „Zum strammen Hund“ z'n middageten in den steek had gelaten, was-ie op bier en koffie blijven teeren.

„Ik was zoo beroerd“, zei-ie, 't laatste restant vleesch dekend: „dat 'k vandaag driemaal als 'n zoutzak heb liggen slapen...“

„Da's de warmte,“ zei juffrouw Treibitz: „de warmte en de schrik... Ik had ook wel in m'n bed kunnen kruipen — en 'k kikte als 'k eten zag...“

Ze ruimde ordelijk af voor de kaas en 't fruit, smeerde z i c h z e l f 'n boterham — ook voor 't eerst sinds jaren — oom dee die principieele dingen persoonlijk — ze nam 'n waarlijk onge-manierd brok kaas — nog onwelvoegelijker dan Erich 't gister

gedaan had — pelde drie pruimen, schildte twee peren, en verzadigd achterover leunend, sprak ze opnieuw met tranen in 'r stem over de uitnemende kwaliteiten van den gestorvene.

Buiten ravotten de zwaluwen met mekaar in de zwoel-blauwe lucht, de zonderlinge lucht, zonder huizen en bureen, stoeiend. De Mùgelsee, drukker bevaren, vol zomeravond-klanken, echos en ver-dragende geluiden, klotste bij iedere stoomboot tegen de oevers op. Dan schuurde de wherrie aan 'r ketting, spatte 't schuim tegen den steiger, ritselden de halmen en biezen, zag je van af je plaats in de tuinkamer de deiningsgolven beven, zwieren en uitloopen. Zoo kalm-statig, zonder 'n enkele wolk aan den hemel, zette de nacht zelden in.

Sigaretten dampend, om zich de muggen en insecten van 't lijf te houden, zat Erich in 't prieel, waar gister 't ongeluk met den stoel was gebeurd. 't Werd iets donkerder. 't Effen blauw van den hemelkoepel begon naar de verre overzij geel-paarse schollen te dragen. De witte leuning van 'n landingsbrug, straks haast onzichtbaar, leek dichterbij te raken. 'n Stoomboot droeg al 'n groen-flakkerend, tegen den dagschijn in-stotterend licht. Bij Mùgelwerder met z'n huiskontoeren en boom-geraamten, vlerkte 'n purperen windstreep en 't nu glad liggend water, staal-blauw en grijs van diffusie in de dadelijk-tastbare omgeving van den tuin, glansde in z'n verbreeding met 't matte gekwijn van 'n troebel, stalen beslag.

„Ik heb”, dacht Erich, achter de gesloten oogen de visie van dat weldadige behoudend — de purper-flarden, de violette vervloeiing, 't aluminium-waterpantser, 't groen-wakkelend lichtje, zag-ie nog net zoo —: „ik heb niets gedaan, wat me ook maar even hindert. Anders zou 'k 't h i e r voelen, en niet zoo rustig voor me uit ademen... 'k Heb 'r mee afgerekend... 't Bestaat niet meer... En als 't bestaat, bestaat 't niet meer voor mij...”

De oogen weer openend, liep-ie op de vlet toe, keek met de handen op den rug naar 't aankruipen van den nacht, 't grauwer kleuren van den plas, 't aan-geluwen van 'n venster bij de bureen, 't glijden van 'n klaar-wit zeiltje, 't scheren van 'n gieck. 'r Was volkomen evenwicht tusschen z'n eerlijkst binnenst-ik en de bezonkenheid van de natuur. De avondster brak door, star-blinkend, zachtjes-huiverend, als altijd — de schaduwen droomden toe, als altijd — de planten en struiken en boomen neurieden, als altijd — z'n leven was z'n leven gebleven, als altijd... Als 'r zoo-iets als 'n God bestond — zoo-iets ondenkbaars als 'n hier-namaals

— zoo-iets dwaas als 'n Gericht — waren 'r daar ginder, achter 't web van sterren en hemel, achter de vaal-blauwe, violette en rossige drijvingen, drie mensche-zielen bijgekomen — de ziel van 'n meisje — de ziel van 'n beest — de ziel van den broer van z'n vader. Met 'n glimlach kon-ie 'r over peinzen. Z'n oogen hoefde-ie niet neer te slaan. Voor niemand. Zeker niet voor God — als-ie 'r was...

Meester van zichzelf en met de sensatie, dat als-ie nog 'n paar dagen bleef, de nachtmerrie zonder 'n spoor na te laten, zou verdwijnen, ging-ie naar de tuinkamer, waar juffrouw Treibitz 't licht op had gestoken, terug. De avondkrant lag onder de lamp. Over de huishoudster zittend, las-ie, zocht-ie zonder opwindung. Niets. Vreemd, dat wat om een uur 's middags gebeurde...

Om tien uur, druk-fluisterend van angst, dat ze naast de sterfkamer moest slapen, en 'r kamerdeur hoorbaar afsluitend, liet Treibitz 'm alleen. Zóó walgelijk-vroeg kon hij niet. Hij zou sluiten en de honden uitlaten...

Bij 'n versch-gestopte pijp bleef-ie dommelen, de tuindeuren eijnd-open. De ongewone stilte maakte 'm triestig, op 't sentimenteetele af. Nog nooit had-ie hier zoo behagelijk-tevreden gezeten, nog nooit zoo'n verzoenenden kijk op den gestorvene gehad. Tegen 't behang, met 'n licht-rozet 'r boven, hing 't vergeelde, nog duidelijk herkenbare portret van hem en haar — oom en tante — in den engagementstijd. Zij, 'n slank meisje, met 'n vriendelijk gezichtje — hij, 'n schrale, jonge man in soldatenpak. Kleine suikerbakker toen, was 't z'n trots geweest, zich in uniform te laten photographeeren. Wat moest-ie van 'r gehouden hebben, zielsveel en buitengewoon, om na 'r vroegen dood zoo eenzelve, zich alles ontzeggend, nooit klagend en nooit over 't verleden pratend, te blijven leven. Wat 'n wilskracht, soberheid en zelfbeheersching... Wat 'n in den grond fatsoenlijk type... Wat 'n mannelijke oerkracht en 'n vrouwelijk-verliefd zijn op kamervoorwerpjes en snuisterijen... Dat Japansche koopmannetje had zoolang-ie zich herinnerde tusschen de groepeerings van 'n porcelein hondje, 'n miniatuur-bronsje, 'n gesmeed zilveren stoeltje, 'n antieke snuifdoos en 'n vergulde bonbonnière, die tante in haar tijd gedragen had, en dat alles in denzelfden, nooit wisselenden stand, op de étagère bij de deur gestaan. Ieder dingske, elk pulletje was voor den doode 'n souvenir, 'n zaak van genegenheid geweest. Den inktkoker met den dogge-kop, had-ie van de suikerfabriek meegebracht. Die werd rechts door 'n ivoren

vouwbeen, 'n glazen presse-papier, 'n rekje voor penhouders en potlooden, links, door 'n Japansch pennendoosje, den pot voor de postzegels, 'n aschbak, 'n lucifersstandaard en nog 'n presse-papier met 't opschrift „Erinnerung an Marienbad“, geflankeerd. Achter den inktkoker stond nog 'n portret van tante met 'n palmtakje, waarvan de naalden voor 't grootste deel waren uitgevallen. Nooit had 't vouwbeen aan de linker-, nooit de presse-papier met 't Marienbader opschrift aan de rechterzij gelegen. Nooit had 't portret met 't palmtakje anders of schuiner gestaan dan nu. Vreemd, vreemd, hoe dat alles, de zorgvuldigheid, 't hechten aan prullen, 't tikken van de klok, 't verleden van de portretten, intiemer tot je sprak, dan oom 't zelf ooit had gedaan.

De pijp in z'n hand was uitgegaan. Droomerig staarde-ie in 't licht van de lamp — en sprong met 'n heeschen schreeuw van den stoel op.

„Christus, Christus!“, sprak-ie schor en met z'n vuist sloeg-ie van zich af. 'n Wit kapelletje, dat zich de vleugels verzengd had, was in 'r machteloosheid op z'n haar neergestreken, stuip-trekte bij z'n voeten. De honden, door z'n schreeuw en 't achter-uit-bolderen van den stoel opgeschrikt, sloegen aan.

Bleek tot in de lippen en met 'n verkleumen van z'n achterhoofd, riep-ie ze vloekend toe stil te zijn. Wat duivel, wat weerlicht bezielde 'm! Onzeker liep-ie den donkeren tuin in, met den plots opwellenden inval, om zich te overtuigen of 'r niemand was, maar eerst toen-ie de deuren gesloten had, bedaarde 't geril van z'n tot stekels spichtigend haar.

Voor den tweeden keer opende-ie de middenla van 't bureau-ministre. De brief, waarvan-ie gister de enveloppe gezien had, moest 'r nog zijn. 'r Lag niets dan 't huishoudboek en wat net geordende doosjes. In de rechterla, door koordjes en elastieken op wiskunstig-gelijke distantie gevoegd, reiden bundels betaalde rekeningen, quitanties en prijscouranten. Op twee pakketten was 'n lakstempel. Daar brandde-ie z'n vinger niet aan... De la dicht duwend, gaf-ie 't zoeken op. En leunde in scherp nadenken achterover. Juist!...Prachtig!...Genialer inval had hij niet kunnen hebben... Dat dee de deur zoo voor alle eeuwigheid toe, dat snee zoo formeel elk onderzoek af, was aan den anderen kant zoo prikkelend-brutaal, dat-ie 'r geen seconde mee talmde. 't Verscheuren van de accepten was 'n blunder, 'n stommiteit geweest — 'n zotternij, door z'n geëxalteerdheid, z'n verward hoofd ingegeven... Dat zou ze natuurlijk in den kring van al de schul-

denaren van den jood doen snuffelen, ze de kantoorboeken en stapels akten laten verifieeren... Daar hielp-ie 'n handje bij...

Uit de middenla nam-ie 'n gaaf velletje postpapier — oom had de gewoonte op de blanco-achterzijden van ontvangen correspondentie, die-ie weer netjes in tweeën vouwde, zakelijke mededeelingen te doen — en schreef 'r vlot op los:

De Heeren SEMMY LUBINSKY & COMP.
Lombard und Lagerhaus.
Berlin. N.

Mijne Heeren!

„Tot mijn leedwezen moet ik u meedeelen, dat mijn oom, „de heer Ludwig Schüler, hedenmorgen vroegtijdig overleden is. „Conform de tusschen ons gepasseerde akte, geef ik u van dit „overlijden nog heden kennis. Het spreekt vanzelf, dat zoowel „de testamentaire bepalingen als de naam van den exécuteur- „testamentair mij nog onbekend zijn. Het bedrag van het u „verschuldigde zal vermoedelijk binnen enkele weken, tegen „overhandiging van het accept, terugbetaald kunnen worden. „Met verzoek mij ontvangst van dezen brief hierheen te berichten”,

Hoogachtend

ERICH SCHÜLER.

Friedrichshagen, 23 Augustus.
Villa „Daheim”.

Rustig sloot-ie den brief in 'n enveloppe, plakte 'r 'n postzegel uit een van de doosjes op, en liep den tuin in, om gelijktijdig de onrustige honden uit te laten. Maar Hector, de kwaadaardig-waakzame, bliefde 'm in 't donker niet te kennen, gromde dreigend, stak door z'n onwil de twee andere aan, maakte 't loshaken van de kettingen onmogelijk. En dan, als ze eenmaal vrij waren, kreeg je 't grootste gescharrel, om ze weer vast te leggen. Treibitz moest 'r morgen zelf maar voor zorgen...

Alleen den straatweg bestappend, wandelde-ie zoolang tot-ie 'n brievenbus gevonden had, kuierde op z'n gemak terug. In de tuinkamer rookte-ie nog 'n paar pijpen, las de heele avondkrant, en lei voor twaalf uur in 't maffe bed van de logeerkamer, waarop de toringachtige Jettchen gister had liggen rusten. Merkw aardig hoe de buitenlucht op je inwerkte! Hier kreeg je vanzelf gezonden

slaap, terwijl je in 't smerig Berlijn, met z'n onnatuurlijk bestaan, eerst om dezen tijd goed wakker werd. Hij bleef minstens liggen tot tien, elf. Eerder zou tante Toni met de meisjes 'r niet zijn. Om door niets, niets gestoord te worden, dacht-ie aan Duczi, die nou natuurlijk nog op zat, aan 't madonna-kopje achter de naaimachine met 't snorrend vliegwiel, de grappig-stampende naald, 't bevend klosje garen — hoe dikwijls, ontelbaar-dikwijls, genoegelijk-dikwijls, had-ie 'r niet naast gezeten... — en sliep in, weldadig en diep bij de zoelte van 't open venster. 't Leek of-ie volle, rijpe uren geslapen had, of-ie zoo weer op kon staan, toen-ie wakker werd. Maar 't was buiten nog donker, en toen-ie, geprikkeld door 't jenken der honden 'n lucifer afstreek, om op z'n horloge te kijken, zag-ie dat 't pas half twee was. Vervloekt, vervloekt, dat de lastige krengen je in 't begin van den nacht porden! 't Raam sluitend, wat de dieren, gewend bij oom, aan 't voeteneind van 't bed te liggen, minuten dee blaffen, probeerde-ie opnieuw in te maffen. Ongeduldig woelde-ie van links naar rechts, telde-ie z'n ademslingeringen, de bedomptheid van de kamer, de ouwbakkenheid van 't bed, 't om 't kwartier slaan van de gangklok, 't satansch gemier van de Newfoundlanders, die of aan andere honden 't teeken gaven te keffen, of de kettingen rinkelend berukten, of huilden, of de planken voor 't hok met de nagels bewroetten, maakten 't vergeten van de dingen, die z'n hersens doorspookten, de werkelijke en zich tot koortsige visioenen verklittende, onmogelijk. Tweemaal stond-ie op, om 't venster weer open te smijten, om 't hoofd in 't kommetje lauw water te spoelen — den derden keer bleef-ie op. Hij had genoeg geslapen, viermaal sedert den vorigen ochtend. Christus, hóéfde je met geweld tien uur in 'n nest, dat een-, tweemaal per jaar gelucht werd — Treibitz sloofde zich uit! — te blijven liggen?... Had-ie in Berlijn niet nachten aan een stuk doorgewerkt en had-ie den volgenden dag niet zoo opgewekt als 'n hoentje college geloopt?... Half vier. Even 'r voor. De dag traagde over 't water, dat dampte en mistte en in 'n teedere mysterie besloten lei. 't Zou, dat voelde je, gloeiend heet worden, misschien nog ondragelijker dan gister. Zoo, nu kleepte-ie zich aan — wat 'n lollijg matineus gedoe — herinnerde 'm aan 't uitstapje in z'n eentje naar Wannsee, na de glorieuze fuif met Laurie en de meisjes! — nou liet-ie de beroerlingen op den straatweg uit, en als Hector z'n tanden liet zien, kreeg-ie 'n pak met de honden-zweep. Op z'n teenen liep-ie voorbij de sterfkamer. Juffrouw

Treibitz, die geen oog toe had gedaan, hoorde 'm, vroeg angstig wie 'r ging.

„Ik hou 't in de logeerkamer niet uit! Daar is 't om te stikken”, fluisterde Erich tegen 'r deur op: „'k ga 'n eindje roeien...”

„Zal ik niet eerst koffie zetten?”, drong ze aan, bereid 'r bed uit te wippen — 't was bij die hette, de onrust van de honden, die anders niet kikten, 't gezoem van de muskieten, die je dwongen onder je laken te zweeten, niet te harden.

Nee, hij dronk zoo vroeg geen koffie. Als-ie terugkeerde tegen 'n uur of zeven, graag...

Zelfs Hector, de nerveuze, kwispelstaartte, toen de jonge student met de karwats in de hand, op 't hok toetrad. Dol en razend, holde 't dier de beschermende perken rond, vroolijk blaf-fend stooft-ie met de andere Newfoundlanders de gang door en den weg op. 'n Kwartier bleef-ie met ze buiten, toen maakte-ie de boot los, stak van wal. De spanen klokten smijdig in 't water — de tuin en 't huis dreven af — de builend-warrelende damp omschutte de wherrie, volgroeide de volkomene eenzaamheid. Hij was alleen, voor niemand zichtbaar, alleen met 't aanzilvrend tijlpen der vogels. Bang te verdwalen, de riemen door z'n pijnlijken duim moeilijk hanteerend, belust op 'n stilte zonder stoornis, na 't hatelijk gedoe van den korten nacht, wierp-ie 't anker uit. De boot dreef even met den stroom mee, lei onbewegelijk.

't Hoofd op de handen, tegen de leuning van den stuurstoel gestut, keek Erich naar 't gewiegel der spanen, naar 't gronderig karnen van 't water-segment, naar den warmen, den adem beklemmenden nevel.

„Ik heb”, zei-ie hardop — in 'n drang de eigen stem te hooren —: „ik heb iets, dat me hindert, dat zich telkens aan me op-dwingt — anders zou 'k me zooals altijd voelen...”

Hij bazelde. Hij beweerde nonsens. Hij wist, dat-ie niet dāt had willen zeggen, dat z'n gedachten naast de zotte woorden, die z'n tong had meenen te moeten uiten, stonden, dat-ie met zichzelf komedie speelde, dat-ie midden in 'n zin bleef steken, om 't getob in 'm — te beliegen... Dat dee 'm de nagels in 't vel van z'n voorhoofd persen... Uit 'n drukkende droom werd je wakker — uit dit niet... Als je jezelf afvroeg, is 't gebeurd — is 't waarachtig gebeurd — kon je enkel kreunend knikken... Bestond 'r 'n geweten?... Was 'r 'n doorsnee-geweten?... Christus, de onzin!... 'n Man, die z'n vrouw met 'n mes had gestoken, gaf zich na 'n paar dagen bij de politie aan... 'n Fabrikant, die z'n

werklui liet krepeeren, dee 't niet... 'n Moordenaar biechtte bij 'n pastoor, om 't uit te spreken — 'n generaal, die honderden den dood injoeg, kende geen bezwaren — en als-ie ze kende, was-ie gek... Geweten was 'n ding, 'n fictie, dat elk mensch naar eigen behoeften vormde, kneedde, herkneedde... Had Laurie, die 'r dochters exploiteerde, geweten?... Had de jood 'r zoo iets op na gehouden?... Had de vent, voor wien Duczi 'r gezondheid vernielde, 'n g e w e t e n?... Was 't begrip geweten, waar iedereen 'r mee sjaggerde, solde, knoeide, geen gedrochtelijk, je opgedrongen ding?... Heel z'n geaarsel, z'n onvast argumenteeren over en weer, 't toetsen van de daad aan 'n denkbeeldigen, bedriegelijken norm, leek op de verschijnselen van 't traditioneel geweten van preeken en romans — was in werkelijkheid surrogaat. Meer niet...

Na 'n poos, wrevelig en onwillig, kleedde-ie zich uit. 'n Frisch bad, in de buurt van de boot — zien kon niemand 'm door den nevel — zou de „moeilijke plek in z'n hersens" sjeezen. Graag was-ie met 'n plons weggedoken — de ondiepte van 't water belette 't. 't Reikte 'm tot de heupen, maar verderop ging 't heerlijk, raakte-ie den bodem niet meer, zwom-ie met sterke, krachtige, rustige slagen. Nu was ook de wherrie door den damp opgeslokt, glee-ie met niets-van-menschen, niets als z'n eigen beetje ziel, waarover-ie zèlf heer en meester was, door de zalige koelte. Lucht, nevel, water — hijzelf. En in Berlijn, driehoog, bij de piano's, buffetten en kasten — 'n in 'n stoffigen hoek getrapten woekeraar. Was 't waanzinnig... gloeiend-gloeierend-waanzinnig... Zich op z'n rug wikkend, dreef-ie met gesloten oogen... Als-ie zonk, hier in den mist 'n zelfde soort hartverlamming als oom Ludwig kreeg — was 't uit — schaterde-ie 't geworstel, 't infernaal gekwel, met de laatste luchtbellen uit z'n strot in de dampen van de Mùgelsee... Poldi had gister nacht ook den afstand van 't balkon naar de straat staan taxeerén, haha, hahaha!... Koddige bende, hahaha!... Hij lachte hardop, versliktte zich omdat-ie water binnenkreeg, hoestte benauwd, en gestadig voortzwemmend, overviel 'm voor 't eerst de angst. De angst, dat-ie niet meer te beslissen, te kiezen had. Of-ie naar den oever toe zwom, of dat-ie 'r zich van verwijderde, 't was 'n je opwindend raadsel. Soms spurttte-ie met 'n zet naar 'n plek met 'n schaduw, waar-ie de wherrie meende te zien dobberen, soms, de armen over 't hoofd sluitend, liet-ie zich omlaag glippen, om de diepte te meten, soms onpasselijk van

moeheid, dreef-ie op den rug, bewoog slap de handen, om niet door de zuiging van 't water meegevoerd te worden. In gods-naam, dacht-ie, dat 's ook 'n oplossing. Poldi zal zich met de huur geen raad weten — en Duczi zal 'n paar dagen, als de anderen 't niet opletten, over me huilen... En exit... Exit...

Voor den tweeden keer in dien jakker van uren, de kolking van gebeurtenissen, indrukken, afmattingen, schudde-ie 't zich niet verzettend beeld van 't blouse-naaistertje wrokkig van zich af. 'r Bolde 'n kramp om z'n hoofd, de toppen van z'n vingers werden wit. Stoer en onvermoeibaar zwemmer als-ie was, begon-ie 't op te geven. Toen, schijnbaar-dichtbij, bitser van aanslag door de draagkracht van 't watervlak, klonk 't geblaf van een, twee, drie honden. Daar was de oever. Dien kant moest-ie uit. Als-ie 't geluid niet gehoord had, zou-ie 't werktuigelijk uitspreiden van armen en beenen hebben opgegeven — nu hijgend, met de dorre lippen op 't water, blazend en kreunend, hield-ie vol, en toen-ie eindelijk grond onder de voeten greep, moest-ie 'n poos blijven waggelen, om op verhaal te komen.

In de wherrie, nog altijd door den nevel omsluierd, bleef-ie languit liggen, den colbert om zich heen. Luisterend naar 't geklots van 't water, naar 't fluiten der vogels, 't eentonig gewrijf van de spanen, voelde-ie de aandringende, behaaglijke warmte van de dampen inzuigende zon. 't Was 'n harde dobber geweest, om z'n haggie te bergen — nu rustte-ie als 'n koning uit... Den heelen dag luierde-ie aan een stuk door... 't Prieel kwam-ie niet uit... En als tante Toni, die natuurlijk krokodillen-tranen zou huilen, 'm verveelde, te larmoyant dee, smeerde-ie 'm in de boot...

Over zeven — of-ie 't nauwkeuriger had kunnen afmikken! — landde-ie bij 't steigertje. Van 't boerenbrood met de versche eitjes, at-ie met geewwhonger, juffrouw Treibitz, die zich evenmin onbetuigd liet, die de jaren puriteinsche onthouding aan vingerdik-besmeerde boterhammen wreekte, driedubbel de loef afstekend. 't Smaakte alles kostelijk, 't brood, de boter, de kaas. In 'n stemming van opgewektheid, die 'm haast liet neuriën, harkte-ie de grintpaden bij, rookte-ie bladluisjes in onmacht, knipte-ie uitgebloeide geraniums af, voerde-ie de kippen en haalde 't leghok leeg. Hij wist nog niet of-ie verder zou studeeren — hing van oom's uitersten wil af, maar als-ie 't dee, verpestte-ie z'n longen niet langer met de stof van 't Berlijnsche asfalt, sleepte-ie Duczi naar de Mügelsee, Duczi, Duczi... om bij te

loopen zingen... Duczi, als beeld van 'n wijffe, in je huis, aan je tafel, in je bed... Dat laatste zou-ie voor 'n week niet gedacht hebben, zou-ie als 'n ontheiliging van z'n genegenheid hebben beschouwd — nou wáren ze man en vrouw... Ze droeg zijn ring, haha!...

Met de kleine halters van oom Ludwig oefende-ie zich 'n poosje in hemdsmouwen in 't omheinde vak, waarin de overledene dagelijks z'n zonne- of luchtbad genomen had, en om den tijd te dooden schepte-ie 't water uit de boot met de handige houten puts. De hemel was hel-blauw, enkel-blauw — de zon klaterde goud in 't water — de kinderen der burens speelden dat 't gelach niet van de lucht was... kostelijk, kostelijk, 't leven!

Bij half negen ging juffrouw Treibitz inkoop voor de te wachten familie doen. Ze vroeg Erich wat 'r moest wezen.

„Königsberger Klops!“, lachte-ie spottend: „voor ieder twee dikke ballen, Auto 9999!“

„Ik wou dat ik uw jaren en uw gezondheid had“, zei ze goedig: „hoe kan men onder deze omstandigheden...“

„Doe me 't genoeg, Treibitz“, zei-ie afwerend: „klagen en gelogen tranen, krijg je straks meer dan je lief zal zijn te hooren en te zien... Dat ligt niet in mijn natuur...“

Tot aan de deur liep-ie met 'r mee, bukte zich — de post, de krant.

En in 'n hartstocht van aandacht las-ie, trillend, regels overslaand, her-lezend — krijtwit.

't Stond 'r. Op 't binnenblad. Met vette letters boven aan. En gelogen... RAUBMORD IM STUDENTENVIERTEL... Die Polizei auf der Spur des Mörders...

Duizelig, niet in staat de anderhalve kolom te volgen, zette-ie zich in oom Ludwig's stoel... Raubmord... Raubmord... Christus, de ploerten... Z'n hart hamerde zoo, dat-ie in zonderlinge schudding heen-en-weer bewoog en 't papier niet stil kon houden. Raubmord... Raubmord... Hoe kwamen ze op 't verzinsell... Maar je verdomde, slappe zenuwen bedwingen!... Sekuur, zonder 'n syllabe te verwaarloozen, of 't je niet persoonlijk aanging, lezen — vóór Treibitz met de boodschappen terug was!... De letters schemerden, ratelden voor z'n oogen, zwalkten weg, joelden weer aan... Semmy Lubinsky... Semmy Lubinsky... 'n „Geldbriefträger“, die 's middags vier uur 'n aangeteekenden brief met geldswaarde had af te geven... Met 'n scherp voorwerp tegen het achterhoofd geslagen en gewurgd...

De vernietigde papieren in de kachel... De dader in zijn bedrijf vermoedelijk gestoord... De le e g g e r o o f d e portefeuille met banknoten op den lessenaar van den boekhouder... Een vriend van den overvallene had kort voor zijn dood nog met hem getelefoneerd... De boekhouder, zekere Nathan Stief, spoorloos verdwenen... Volgens het kasboek, dat de vermoorde juist bezig was in te vullen, toen hij vermoedelijk door een slag op het achterhoofd getroffen werd, ontbrak er ruim twaalf honderd Mark... De vermoorde hield in de krampachtig-gesloten vingers vlokken blond haar en — drie, viermaal herlas Erich de gierende woorden — en 'n afgebroken manchetknoop, 'n beenen knoop, waarop naar alle waarschijnlijkheid 'n vrouw of 'n meisje met nagebootste, gebroken drukletters:

Ich bleib dir

4 + 4

geschreven en geteekend had. 'r Onder stond 'n initiaal B met 'n dikke uitgelopen punt... Christus, Christus, z i j n knoop, de knoop door Betty dien nacht in Laurie's keuken, toen ze ook 'r gedicht op z'n manchet schreef, gekrabbeld... 't Beenen bovenblad, dat-ie al Zondag bij de roeipartij meende verloren te hebben... Christus!...

Vaag las-ie nog dat 'r plakaten op de Littfas-zuilen, met de nauwkeurige beschrijving van den knoop waren aangebracht en dat 'r 1000 Mark belooning... — toen bij juffrouw Treibitz' voetstappen in de gang, knauwde-ie de krant tot 'n onzinnige prop, frommelde 'r in z'n zak, omknelde 'r in den dierlijken greep van z'n drifthand, en bij 't beminnelijk praten van de huishoudster, die zich haastte, om bij de familie van meneer 'r beste beentje vooruit te zetten, die op 'r eigen houtje, van te strenge teugels bevrijd, prima „Schmorbraten mit Nudeln", citroenen voor citroenvla, blauwe pruimen, pisangs en peren had ingeslagen, antwoordde-ie met zoo'n kregel-nijdige overstuurschheid, dat ze een en al verbazing z'n strak-bleek gezicht bekeek. „Hoor es," verweet ze voorzichtig: „meneer zaliger nagedach-

tenis had z'n buien, maar bij u weet iemand heelemaal niet uit welken hoek de wind blaast... Daar sloof 'k me voor uit, daar denk 'k u plezier mee te doen..."

Ze praatte zoo spijtig-teleurgesteld, dat-ie zich verontschuldigde. Hij had zich ineens weer onlekker gevoeld. Hij zou den dokter 'ns raadplegen. 't Kon 'm plotseling overvallen...

In den tuin begon-ie als 'n opgesloten beest op en neer te stappen, rondom de vlechtwerken der perken, van de schuur naar 't aanlegsteigertje. Even stapte-ie in de wherrie, wierp de prop papier in 't water, zag 'r met 't witte schuim van 'n Stern-dampfer, die passagiers op had genomen, wegdrijven, en opnieuw doorhaastte-ie de paden, de handen op den rug, de lippen snauwend geplet. Hier wachtte-ie z'n noodlot niet af. Aan polsen en voeten gebonden, leverde-ie zich niet over. Nathan Stief zouden ze gauw genoeg „ontdekken", de stomelingen! En dan?... Een, juist één wist van den manchetknoop. Die eene was in Berlijn, in 't K a u f h a u s. Die had duizend tegen een de krant of de aanplakbiljetten, de rooie, op de Littfas-zuilen gelezen. Ze las ze altijd. Ze was gek met de sensatie-lektuur in de kranten. Daar smulde ze aan. En ze zou 'm na z'n grofheden in 't portaal, z'n bruut optreden, zoo al niet dadelijk verrajen, toch minstens en zeer stellig verdenken — 'r met Laurie en de meisjes over spreken, als ze vanavond thuis kwam...

Hij pakte den eersten trein naar Berlijn, zonder verder tijd te verliezen. Tante Toni kon 't zonder hem af. Maling had-ie aan haar en de rest. Christus, de gedrochtelijke leugen, dat-ie vermoord had om te stelen! Christus, 't niet meer meester zijn van 't geheim...

Juffrouw Treibitz geloofde 'm niet, toen-ie vertelde, dat-ie voor dringende zaken even heen-en-weer naar Berlijn moest, dat-ie niet voor 't eten terug kon zijn. Dat mocht-ie niet doen. Niet uit respect voor den overledene, niet voor de familie, die 'r wat achter zou zoeken. Of-ie niet afelegrapheeren wou...? Iedereen moest begrijpen, dat je onder zulke omstandigheden... Hij antwoordde verward, afgetrokken, beloofde zich te zullen haasten — zat 'n half uur later in den trein. Met 'n nieuwe, aan 't station gekochte krant. Daarvan verslond-ie 't bericht op de binnenpagina, zoolang-ie alleen in den coupé was en verscheurde 'r tot ontelbare snippers, die-ie uit 't raampje wierp. Ik doe krankzinnig en idioot — waarom doe 'k 't? — anders zou 't me niet invallen 'n krant te verscheuren — 'k dwing ze, om op

me te letten — 'k haal de eene stommititeit na de andere uit — dacht-ie, quasi-slapend, den hoed dicht om 't voorhoofd getrokken, de kin op 't boord, den duim in z'n vuist — de manchetten diep in de mouwen gevluucht. In de Friedrichstrasse stapte-ie uit, wandelde met de volte mee, stond 'n paar maal, met 't stellig voornemen 't allereerst dezelfde soort beenen knoopen te koopen, voor 'n winkel stil, aarzelde en liep verder. Beenen knoopen — nou...! Christus, hij was z'n hersens kwijt! Als-ie niet oppaste, vloog-ie met geweld in de lamp...

Bij 'n Littfas-zuil, op den hoek der Unter den Linden, verdrongen zich menschen. Onverschillig, elk van z'n gebaren berekenend, las-ie de theaterbiljetten van 't „Deutsches Theater“, 't „Lessing-Theater“, den „Wintergarten“, 't Circus Busch — of-ie zich 'n keus voor den avond wou doen, draaide lanterfantend met de ronding van de zuil mee, en bekeek 't roode plakaat met 't opschrift 1000 MARK BELOHNUNG! en de beschrijving:

Ich bleib dir

4 + 4

B.

Met de handen in de zakken, klam-heet over 't heele lichaam, paskwillig-gewild 'n walsdeun tusschen de tanden fluitend, slenterde-ie voort zonder 't bewustzijn om de gloeiende zonnebranding te mijden.

In 't nog niet druk bezocht Kaufhaus, met z'n houding geen raad wetend — nog nooit was-ie in de blousen-afdeeling geweest — je traineerend kuieren en loeren leek op 't gedoe van 'n ouwen heer, die op de ontdekking van 'n knappe, jonge verkoopster uit was! — vond-ie Betty nergens, en toen-ie eindelijk met de bleuheid van 'n gymnasiast aan wat collega's van 'r, om informatie vroeg, giegelden ze met de aanstellerij van bakvischjes, door 'n vreemde aangesproken. Nee, 'n juffrouw Zubransku kenden ze niet, hadden ze nooit van gehoord, werkte misschien

op een van de andere verdiepingen, in 'n ander rayon, in de afdeeling van de dames-confectie of in die van de „Damen-wäsche”. Ze waren met over de twaalf honderd, enkel vrouwen. Hoe kon je daarvan de namen onthouden? En dan om dezen tijd, tusschen negen en elf, wisselde telkens 'n deel van de dames, om in de Kantine te ontbijten. Als-ie z e k e r wist, dat die juffrouw blouses verkocht, was ze mogelijk in de Kantine, in 't sousterrain, of ze maakte zich klaar om te gaan middageten — dat wisselde ook van elf tot vier... 'n Wantrouwig rayonchef, die 'r zich al over verbaasd had, dat zoo'n jonge kerel in de blousen-afdeeling zoo lang met 'n lachende verkoopster babbelde, bellette 't verder gesprek. 't Niet opgevend, met 'n zenuwachtige hardnekkigheid, zocht Erich den „Zwischenstock” en de eerste verdieping af. Als ze weg was om te eten, dee ze 't — dat had-ie 'r meer dan eens hooren vertellen — in een van de „Pensionaten” in de buurt van 't „Kaufhaus”, die 'r goedkoope „Mittagstische” op na hielden. Maar waar? Christus, Christus, de pech! onderweg kocht ze de „B.Z.”, las de verdoemenis van den manchetknoop nog 'ns... Als-ie 'r niet trof, was-ie, kon-ie verloren zijn — maakte-ie zich van kant. Levend liet-ie zich niet opbrengen...

In de met elke minuut stijgende levendigheid van 't „Kaufhaus”, waar 't bij de liften naar de afdeeling-van-de-levens-middelen storm liep, waar 't bij sommige artikelen zoo'n gedrang werd, dat je niet verder kon, waar enkele electrische kronen tegen 't weifelend daglicht in brandden, waar 'n piano ergens 'r versleten-getemperd geluid langs de reuze-stapeling der goederen stuwde, waar duizende voetstappen door den veerenden weerstand van loopers en tapijten in donzende dreuning vergelejen, waar niemand scheen te praten en 'n toch nooit ophoudend, nooit inzinkend stemmengeroes tot van de verste gaanderijen aanluwde, waar 'n schrill kindertrompetje tegen 't fluiten en rouleeren van door de herrie op dreef geraakte vogels in-toeterde, waar 'n zoetige geur van kruiden, zeep en odeuren bij de étalages dreef, waar de draaideuren wiekten, de ventilatoren snorden, de blaren der palmen bij de trappen door de zuiging der menschenmenigte zachtekens schommelden, waar 'n frou-frou van rokken eindeloos ruchtte, waar de contrôle-schelletjes van de betaalkassen tinkelden en ze queue maakten om de pakjes in ontvangst te nemen — in dat nijver voortjagen van lieden, die allen gehaast schenen, van dames met kinderen

en dienstmeisjes met volle inkoopbuidels, van knechts, die kipkarren door de paden rolden, toezicht houdende chefs en handig scharrelende verkoopsters, bewoog Erich zoo willoos en ontrederd, zoo doelloos en ellendig, dat 't 'm moeite kostte te blijven. Meer dan 'n half uur had-ie gezocht. Ze was 'r niet, stellig niet. 'r Roodblond haar zou-ie op 'n kwartier afstand herkend hebben — ze was slanker, grooter dan de meeste meisjes achter de uitstal-tafels. Als ze niet om de een of andere reden thuis was gebleven — ze spijbelde wel meer, omdat ze, volgens 'r eigen bewering, den rayon-chef van 'r afdeeling om 'r pink wond — behoorde ze tot den ploeg, die 't eerst ging eten, kwam ze niet voor half twee terug. Weer, in dezelfde onverklaarbare vermoeidheid, die 'm den vorigen noodlotsdag tot 'n hel had gemaakt, weer met dezelfde slaperige besluiping — en dat hij, die door geen nachten opblijven klein was te krijgen — bleef-ie in 'n leunstoel van den „Erfrischungsraum" 'n lemon-squash slurpen, toen nog een. Als-ie zich niet gegeneerd had, zou-ie bij 't afmattend komen en gaan der bezoekers ingedut zijn. Wat was 't in 't water van de Mägelsee, toen-ie enkel damp zag, 'n godsgenade geweest... Waarom had-ie zich zoo erbarmelijk-laf aan 't liederlijke, bestiale leven vastgehouden?... Wat belette 'm nog naar z'n kamer te gaan en drie, vier pastilles uit de tube sublimaat of wat druppels uit een van de fleschjes van Poldi's Venena te slikken?... Hij begon 't beu te worden... De misère steeg 'm naar z'n keel... Je zat in je verlaten eentje in 'n woestenij, in 'n folterkamer, in 'n verstikkend dwangbuis...

Gebukt, traag, zich niet de geringste moeite gevend, om de „herkenningsteekenen" — de krabben, den duim, de manchetten — te verbergen, snakkend naar frissche lucht, met 't weeë gevoel, dat-ie van z'n stokje zou raken, stond-ie op, liep de trap naar de parterre-verdieping af — en daar de vette letters van 'n bordje *Unterhalten besonders preiswert* suffig lezend, werd-ie door 't roepen van z'n naam fel-klaar wakker.

„Erich, jij hier!”, zei Betty gebluft, meer dan gebluft — den heelen morgen, van af 't oogenblik, dat ze in de Untergrundbahn de door 'n buurman vergeten volkskrant op had genomen en met eigen oogen 't roode plakaat op de Littfas-zuil bij 't „Kaufhaus” gezien had, was ze met 'r gedachten bij 'm geweest. Wat typisch, wat typisch! 'n Beenen manchetknoop — met merkinkt beschreven — met háár halve drukletters — met háár initiaal B... Daar kon ze direct 'n eed op doen, dat 't de knoop van

Erich was, dat ze dien avond in 't keukentje ook op den anderen knoop iets had willen tatoueren, en dat Duczi 'r gestoord had... Wat typisch, wat typisch!... Dat zou 't grootste toeval van de wereld zijn als 'n ander op dezelfde manier... Dan moest Erich — gut, gut, wat 'n angstig toeval! — den knoop ôf verloren hebben, ôf aan 'n ander geschonken, ôf z'n vriend Poldi... Hij zelf was Zondagmorgen al heel vroeg naar z'n jarigen oom in Friedrichshagen gegaan — zóó uit 'r bed gesprongen, met 'r haar nog niet eens opgemaakt en 'n openhangende blouse, had ze 'm den huissleutel gegeven, en den boodschap l e k k e r n i e t, om Duczi den smoor in te jagen, overgebracht — Zondag was-ie op Friedrichshagen gebleven — gister, Maandag, had-ie 'n Ansicht en 'n telegram gestuurd — *hij* was niet in Berlijn geweest... Als-ie den knoop nog had — maar dat kon haast niet — 't was zoo zeker als tweemaal twee vier hâár *B!* — was 't zoo iets typisch, als je 't nog nooit had beleefd — had-ie 'm niet meer, dan verdiende-ie, zonder 'r moeite voor te doen, aan die akelige historie duizend Mark — duizend...

„Gut, gut”, zei ze dien morgen aan een van 'r vriendinnen in de „Garderobe” in 't sousterrain: „...’r is 'n moord gebeurd, en 'k zou 'r op durven zweren, dat 'k de politie inlichtingen kan geven...” Meer babbelde ze niet. Je kon niet weten. Als ze zich vergiste, haalde ze nonsens uit — als ze zich niet vergiste, moest ze zoo leep zijn 'r mond te houden tot ze met Erich gesproken had... Omdat 'n verkoopster in de afdeeling van de „Damenwäsche” ziek was geworden, moest zij als handige, betrouwbare, door den chef geprotegeerde collega in 'n rayon, waar ze anders nooit kwam, inspringen. Niettegenstaande 't bordje „Untertaillen besonders preiswert” had ze in de ochtenduren bijna niets te doen, hield ze zich, telkens zenuwachtig-geeuwend — de vreemde geschiedenis had 'r nerveus gemaakt — met 't verhangen, beter arrangeeren van de duurdere onderlijfjes bezig. De „koopjes” lei ze op 'n slordigen hoop, die met kanten en garneersel hechtte ze aan de nikkelen stangen. Ze dee 't ook om de aandacht van den snoes van 'n nieuw kittig rayonchefje, dat zich bespottelijk op 'n afstand van 't damespersoneel hield, en 'n paar schatten van oogen had, te trekken — en om de zieke juffrouw, als ze morgen weer op 't appèl was, met 'n ondersteboven gesmeten étalagetafel de dampen aan te doen. Toen 'r niets meer te verschikken viel, verveelde ze zich gloeiend. Niemand van de schaapskoppen hier kende ze. En ze was niet

toeschietelijk genoeg van aard, om in 't wilde praatjes te maken. Naast de glimmende rekken met de opschriften „Grösse 42“, „Grösse 44“, „Grösse 46“, geprikkeld omdat 't rayoncheffe meer attentie voor den detective van 't Kaufhaus dan voor haar had, verkankerde ze zich tot 't goddank ontbijttijd werd. In de Kantine, 'r plekje aan de lange tafels beleggend, bekwam ze, begon ze 'n brief aan Erich, waarin ze 'm schreef over de ontdekking, de duizend Mark en 'r voornemen, om zonder z'n tegenbericht, morgen bij de politie aan te loopen. Halfwege verscheurde ze 't velletje weer. Zoo kon-ie niet verzonden worden. Ze had moeten beginnen 'm met den dood van z'n oom te condoleeren, Laurie en Duczi zouden 't ook doen... En dan ze vertikte 't, door 'm in presentie van de anderen uitgelachen te worden, als-ie haar knoop nog had! Kleine hapjes van 'n boterham met ham nemend — de Kantine was 'n heerlijkheid, als je van kwart over acht af bezig was — zag ze den jongen student in elk van z'n bewegingen voor zich — 't frisch-fleurig gezicht, de heldere grijze oogen, die soms enkel pupil hadden — 't beeldig-kleine vlassnorretje — de leuke meisjeshanden — de gelijke, witte tandjes, als-ie lachte of een van z'n onbeschaamdheden beweerde — de bloedroode wangen, wanneer-ie zich opwond en waarop ze 'm 'n tik had gegeven, toen-ie 'r dien avond bij 't geworstel om 't geld, zeer dee — z'n zij-ig blond haar... Blond... Blond... Bij 't laatste stutte ze in schrik op. Blond haar en de manchetknoop... Verbeel je!... Ze was niet wijs... Erich, precies Erich, ergens inbreken, iemand tegen 't achterhoofd slaan en met dikke twaalfhonderd Mark verdwijnen... Hoe kon je 'r ziekelijk op los fantaseeren!... Mal hoor!... Maar als-ie nou tòch... Hij had toch ook — waarachtig, waarachtig, 't was geen inbeelding — dat hoorde ze 'm nog zoo met z'n grappige schelle stem zeggen, hij had bij 'n jood geld geleend — schimpte altijd op joden — en zou den woekeraar, die 'r 'm in had laten vliegen wel z'n nek kunnen omdraaien — gut, jakkes, was 't misselijk an zulken onzin te denken... Erich, die op Friedrichshagen zat — dat kon ze getuigen — die gistermorgen 'n Ansicht... Duizend tegen een had-ie den knoop aan z'n vriend Poldi gegeven... Droegen ze niet alles van mekaar?... Mekaar's boorden, manchetten, zakdoeken en dassen?...

't Kantine-schelletje waarschuwde. De schouders om 'r non-sens ophalend, ging ze weer aan 'r werk, verkocht in een zet vijf onderlijfjes — en zag 'm — zelf — persoonlijk — voor 't eerst zoolang ze verkoopster was, in 't Kaufhaus — niet op Friedrichs-

hagen — niet bij den gestorven oom, waarbij-ie had móéten zijn.

„Jij, hier”, herhaalde ze, en in onstuimige raakheid van vrouwelijk waarnemen, lette ze z'n ongewoon gelaat, de nagel-beten aan z'n hals, den omzwachtelden duim en 't geknel van z'n vingers om den manchetrand op.

„Goeien morgen... Hoe gaat 't met je?”, zei-ie onwezenlijk-glimlachend.

„Ben je niet bij je oom?”

„Nee, 'k moest voor zaken...”

„Voor zaken...?”

„Ja, naar den advocaat, die, die... En toen wou 'k rouw-handschoenen en 'n witte das... Waar krijg je die hier...?”

Ze keek 'm met de 'r gelaat ontvluchtende oogen aan, werd doodsbleek bij 't zenuwtrekken om z'n mond. Was ze stapel, beeldde ze 't zich in, of was 'r iets aan 'm, dat 't bloed uit 'r hersens dreunde? Toch, in den bizar-leegen toon van menschen, die mekaar 'n poos niet gezien en mekaar vrindlijk-toevallig ontmoeten, praatte ze met 'm, gaf ze 'm antwoord op z'n vraag.

„De handschoenen en de dassen...? Ja, 'k geloof, maar zeker weet 'k 't niet... 'k Geloof, dat je links moet zijn, voorbij de nooddeur... Of wacht 'ns!... 'k Zal 't aan de juffrouw van de dameskousen vragen...”

„Nee, nee”, weerde-ie af: „geef je geen moeite... Zoo'n heksenwerk zal 't niet zijn den weg in jullie pakhuis te vinden...”

Hij lachte, probeerde 't met 'n grapje.

Toen zei zij, nog altijd wit:

„Ik moet je nog wel condoleeren... 'k Hoorde 't vannacht, toen 'k thuis kwam... Heeft-ie lang geleden...?”

„Nee”, antwoordde-ie, en opnieuw sprak 'n derde, dien-ie niet in bedwang kon houden, die als 'n clown kletste en kalde: „... 'k kreeg 'n telegram op m'n bed, sprong in 'n trein, was nog vóór elven in Friedrichshagen, maar afgeloopen... Hartverlamming...”

„Wat gauw, wat vreeselijk”, zei ze naar de brandende elektrische kroon kijkend. Even zweeg ze. Dan, bij z'n brusk gebaar van 't z'n voorhoofd, waarop 't zweet parelde, drogen, vroeg ze haperend:

„Heb je je duim bezeerd?”

„We hebben gister”, antwoordde de derde: „uren lang op de Mügelsee geroeid... Stukgetrokken blaar, anders niets...”

„Den heelen morgen”, sprak ze toen weer: „dacht 'k aan je...”

„Aan mij?...”

„Aan jou...”

„Waarom?”, vroeg-ie verwonderd.

„Nou, zoo maar — dat 's toch geen misdaad...”

„Nee, dat 's zeker geen misdaad...”

Voor de tweede maal vertrokken z'n wangen en z'n mond, als die van 'n zenuwlijder.

„k Had je 'n brief willen schrijven...”

„Waarom?... Waarover?...”

„Over, over”, hakkelde ze, de oogen vol tranen: „...over de paar woorden, die 'k met merkinkt...”

„Wat zwets je! Wat wil je, bedoel je?”, viel-ie met zoo'n verbeterden woede uit, dat ze 'r bij achteruit week.

„Ik bedoel...”, begon ze, maar 't kittig rayonchefje, dat Erich straks al betrapt had, kwam tusschenbeiden. Met 'n ironie, waartegen Erich in gewone omstandigheden onmalsch geprotesteerd zou hebben, maar waarbij-ie nu machteloos was, vroeg 't bewegelijk mannetje of meneer al z'n keus in onderlijfjes gedaan had, en toen Erich met 'n houdingloos „Adieu!” Betty verliet, gaf-ie Betty in 't bijzijn van de andere meisjes zoo'n afhap, dat 'r kleur nog rooder dan 'r haar werd.

Slap, kapot drentelde Erich voorbij de aanschimmende étalages van dameshoeden, dameskammen, tafelkleeden, zijden kousen, geborduurde zakdoeken, hemden, pantalons en de eindelooze reeks opruim-blouses, die voor 'n appel en 'n ei geprijsd stonden, nu 't seizoen haast voorbij was. Ergens — boven of benee — kocht-ie rouwhandschoenen — ergens, 'n witte das — ergens 'n knoopje voor z'n boord, dat-ie niet noodig had. Toen, schuw naar de plek met 't bord: „Untertaillen besonders preiswert” terug-schuifelend, zei-ie kort en gejaagd tot Betty, die 'm niet had zien aankomen:

„Eten we samen?”

„Graag”, antwoordde ze even snel, even gehaast.

„Hoe laat ben je vrij?”

„Half twee...”

Hij noemde 'r den naam van 'n restaurant in de buurt — ze knikte.

Maar in z'n onrust, kòn-ie 'r daar niet wachten. In de felle zon voor 't „Kaufhaus”, bij de deur met 't opschrift „Verboden toegang”, die voor de employés bestemd was, ouwergewoonte de eene sigaret na de andere rookend, bleef-ie op en neer wandelen.

'n Paar minuten na 't slaan van de klok, een van de eersten,

kwam ze buiten. Ze had enkel 'r breeden stroohoed, die 'r haar door z'n witheid nog rosser kleurde, opgezet, liep zwiiggend onder den crême parasol naast 'm.

„Heb je grooten eetlust?“, vroeg-ie zonder 'r aan te kijken.

„Heelemaal niet“, zei ze met weerzin.

„Heb je den tijd, om 'n kwartiertje mee om te rijden?“

„Al wou je den heelen dag“, praatte ze bedrukt: „'k kan ook wel verder wegblijven...“

„Wegblijven? Hoe kom je 'r op!“, viel-ie uit.

„'k Hóéf vandaag niet meer terug“, loog ze.

„Dat treft... Dat 's leuk“, sprak-ie zwak.

Op 't plein stonden open auto's en open Droschken. Die liepen ze voorbij, beiden met de gedachte, dat dat niet kon. Op den hoek van 'n zijstraat, sliep 'n koetsier van 'n gesloten Droschke, die bij dit weer nog niets te doen had gehad, op den bok — en 't paard sliep.

„Rij ons door den Tiergarten“, zei Erich, den man wekkend.

Betty liet-ie in 't broeiend-heet ding stappen, toen volgde hij. Zoolang 't rijtuig sjokkend door de straten glee, spraken ze geen woord. Hij rookte, zij rookte. Met de gezichten van mekaar af, keken ze ieder door 'n raampje. En toen ze eindelijk in de stoffig-groene lanen van den Tiergarten waren, leek 't zwijgen in ze vastgeroest.

Eerst in de open ruimte van den „Grosser Stern“ begon hij.

„Wil je heusch niet wat eten?“

Ze schudde 't hoofd.

„Wat 'n ontzaggelijk heet weer in de laatste dagen“, begon-ie opnieuw.

Ze antwoordde niet, verkneep de sigaret tusschen de vingers.

„Zeg-je niets?“

„Wat moet 'k zeggen?“, ontweek ze, dwaas-angstig.

„Christus!“, stoof-ie op: „moet ik alleen praten?“

Wrevelig, door z'n doffe opwinding gehitst, niet wetend wat-ie dee, wat-ie 'r uitflapte, waarom-ie zoo geïrriteerd tegen juist haar tekeer ging, verzat-ie naar de vensterzij toe, maar dadelijk weer, kleintjes en weifelend, klepte-ie 't bankje over 'r neer, wrong zich 'r op, de knieën dicht bij de hare, en 'r warme handen in zijn steenkoude nemend, nam-ie 'n aanloop om 't goed te maken.

„....Ik ben — dat snap je misschien — niewaar?... — niewaar, Betty?... — ik ben door 'n hoop beroerde dingen overstuur —

heb vannacht niet geslapen — heb geen oog toe gedaan — was 'r al om half vier uit — ben haast bij 't baden in de Mùgelsee verzopen... Christus, zit niet als 'n lijk..."

Met tranen in de oogen, trok ze 'r handen los, sloeg de armen om z'n hals, en 'r gloeiende wang tegen de zijne leggend, snikte ze 'm driftig in 't oor:

„Al had je nog tienmaal meer gedaan, Erich, lieve jongen — ik hou van je — ik ga voor je door 't vuur... 'k Laat me liever m'n tong uitrukken voor 'k je ongelukkig maak... Als je van mij ook maar 'n beetje houdt, als je niet zoo ruw voor me ben als Zaterdagnacht..."

't Gilde in 'm op, 'r toe te schreeuwen, dat ze bezeten was, dat-ie niets had gedaan, dat-ie 'r idioot-doen niet begreep, dat ze met 'r komedie uit moest scheiden, dat-ie 'r enkel mee had genomen, om ergens in de buurt wat te eten — de derde in 'm, kwam in opstand, wou van zich afbijten, zich verweren — de zachte meisjeswang, de 'm streelende meisjes handen, de loomheid, die z'n wil tot 'n machteloos vernevelend ding maakte, de hijgende hitte in 't rijtuig, de pénètrant-zoete geur van 'r haar en 'r hals, dwongen 'm tot 'n staat van verteederling en overgave, waartegen-ie zich niet meer verzette.

„Ik ben Zaterdagnacht niet ruw geweest — hoe kom je 'r op...?“, praatte-ie, z'n arm om 'r heen leggend: „anders zou 'k je niet afgehaald hebben... Niewaar?... Dat geeft je gezond verstand je toch in... Ben 'k niet altijd 'n goed vriend voor jou — en de anderen geweest?... Wat?... Nou dan?..."

Toen zochten 'r lippen z'n mond, en hij kuste 'r terug.

„Ik wil méér dan 'n vriendin voor je zijn“, zei ze, voor 'm op de kniën inzinkend: „ik wil, als jij wil..."

Ze zag 'r met 'r kleinen, scherp neus, de opgewonden kleur, 'r door de zon betuimd rood haar, de blanke hals en 't de à jour gewerkte blouse ontglappend vleesch van armen en schouders, prachtig uit, — ze brandde met 'r lichaamswarmte tegen z'n afmattende, z'n zich-weer-veilig-voelen, z'n wils-ontredde drang op — ze lei vrouwelijk-deemoedig, met den onaantastbaren drang om 'm te steunen, in z'n armen — ze meed elke vraag over de nachtmerrie — den manchetsknoop — den gewurgden Semmy Lubinsky.

Dien avond was Laurie verbaasd over 'n briefje, door Betty met potlood geschreven, dat ze voor 'n paar dagen dringend

op reis moest — kwebbelde tante Toni met juffrouw Treibitz en de meisjes kwaad over zóó'n harteloozen kwajongen, die bij 'n sterfbed nog niet de vormen in acht wist te nemen, die enkel 'n telegram stuurde dat-ie voor zaken in Berlijn bleef — voor zaken! — voor zaken! — en haar met de maatregelen van de begrafenis opscheepte...

Om vier uur aten Erich en Betty samen in 'n klein Wein-restaurant met 'n flesch witte wijn en twee flesschen „Schaumwein" — om half zes, terwijl 't buiten na 'n kort onweer stortregende, bestelden ze 'n kamer in 't Hotel D i e T a u b e, waar ze dien nacht bleven— zij, waanzinnig-gelukkig— hij, half-dronken.

In 't vreemdelingenboek, onder den invloed van den wijn, schreef-ie bot lachend E r i c h S c h ü l e r u n d G a t t i n.

IX.

Lotte had eens zoo zware wallen onder de oogen — Laurie kon 'r trillende vingers niet stil houden. Dagen en dagen waren ze met inkoop en pakken bezig geweest, eerst alles in de mand-met-hangslot, die in geen jaren van de „Hängeboden" was genomen en waarvan de vermoldde bodem na 'n te stevige zeep-sopbeurt in 't keukentje bezweek — toen wéér alles in 'n geleenden koffer met één hengel van Palou — en omdat die voor de bagage van twee vrouwen, die zulk 'n reis, ja misschien zulk 'n tournée — wie kon 't voorspellen? — gingen ondernemen, veel te petieterig en te ondiep was, kwam 'r na 'n paar uur tobben 'n versleten valies, dat Mizzi zoo welwillend was af te staan, omdat ze toch geen sleutel van 't slot meer had, en omdat ze de twee riemen voor 'n door den alimenten-luitenant van 'r dochter Alice geschonken fox-terrier had versneden. Maar ook dat valies, hoezeer 't 'n buik kon opzetten voor twaalf van alles, bleek niet voldoende. De helft van de toilet-dingen, zoo handig mogelijk in doozen gestopt, lei op de tafel op 'n behoorlijk onderdak te wachten.

Toen hakte Laurie met 'n voor de omstandigheden passend breed gebaar, den knoop door. Ze verkocht 't eenig statie-meubelstuk van de kamer: de piano, destijds zesde-hands op afbetaling voor twee honderd vijftig Mark 't huis binnengedragen. Na loven en bieden met achtereenvolgens drie opkoopters, die 'n meer dan schandelijk bod deden, zei ze teleurgesteld ja op

'n vierde ergerlijke aanbieding van twaalf Mark vijftig minder. Voor 't bloedgeld — twee en tachtig Mark vijftig! voor 'n instrument met 'n zeldzaam-gaaf binnenwerk! — sloeg ze bij „Wertheim” twee keurige, fatsoenlijke, overgroote koffers in — ze wist bij ervaring hoe je op reis naar bagage getaxeerd werd! — kocht voor zichzelf 'n paar nieuwe laarzen — ze bliefde in Rusland niet op 'r tandvleesch te loopen — voor Lotte drie nieuwe hemden, drie nieuwe broeken en 'n toonbare schminkdoos — ach, ach, 't gekonkel en kwaadspreken in de kleedkamers, als je niet behoorlijk voor den dag kwam! — en toen ze eenmaal in de verlokkingen van 't Warenhuis spartelde, dee ze nog 'n hoop andere excessen — 'n kam voor zichzelf, 'n tooneelomslagdoek voor Lotte, 'n flesch odeur en 'n tandenborstel voor zichzelf, 'n waaier voor Lotte, twaalf zakdoekjes voor zichzelf, 'n paar overschoenen voor Lotte, 'n en-tout-cas voor zichzelf, 'n doos postpapier met de initiaal D, bij wijze van attentie voor Duczika — allemaal nuttige, onvoorwaardelijk-noodzakelijke ingredienten, die je bij „Wertheim” spot-goedkoop kreeg, bijna te geef, maar die, zonder dat je 't merkte, de piano met huid en haar verslonden.

Duczi, die den laatsten Zondag met hoofdpijn in 'r bed was gebleven, en eerst tegen den avond opstond, was erg dankbaar voor 't postpapier. Na de Ansichtkaarten en 't telegram van Erich uit Friedrichshagen, duidelijk genoeg verklarend waarom-ie niet kwam en 'r doorzichtig waarschuwend, dat-ie 'r den Dinsdag niet bij de trap van de Untergrundbahn kon opwachten, was ze weer de oude geworden, lachte ze opgewekt om de herrie in de kamer, om de koorts van de twee anderen — en 't briefje van Betty, met de voor haar heugelijke mededeeling, dat ze de leugenaarster tenminste 'n poosje kwijt was, stemde 'r tot uitgelatenheid. In 'r onderlijfje, met bloote armen en naakte hals, achter de half-neerhangende tulle van 't raam, om niet door den vischhandelaar beloerd en lastig gevallen te worden, hurtte ze bij de trapmachine. De warmte was zoo ontzettend-slopend, dat ze 't anders niet uithield. Aan Erich schreef ze 't eerste velletje postpapier met 't aristocratisch initiaal. Ze condoleerde 'm voorzichtig met den dood van z'n oom, durfde niets èrg-hartelijks zeggen, omdat Laurie en Lotte 'r ook 'n paar woorden onder wouen pennen. Maar toen die klaar waren, kon ze 't niet laten, moest ze 'r iets aan toevoegen — alleen voor haar en hem verstaanbaar. „Ik heb”, verzon ze met 'n de letters be-

streelenden glimlach: „zoo geluierd, dat ik me schaam. „Maar „aan den anderen kant hindert het weinig, want Laurie en Lotte „reizen Donderdagnacht naar Odessa, en daar ook Betty niet in „Berlijn schijnt te zijn, heb ik van af Donderdagnacht het rijk „zoo alleen, zal ik zoo ongestoord kunnen werken, dat ik de „schade wel zal inhalen! *D. Z.*” Als-ie dāt niet begreep, als-ie niet tusschen de regels door las, dat ze moeite had niet den heelen dag te zingen, was-ie 'n ezel, hoor! Maandag gestorven, Dinsdag, Woensdag, Donderdag — ze had 'r geen vermoeden van wanneer iemand begraven werd — hoe lang Erich in Friedrichshagen zou opgehouden worden... Hinderde niets... Nou Betty 'r niet was — God gaf dat ze nōōit meer terug kwam, dat ze 'r met den een of ander van door was, 't paste bij 'r karakter! — nou ze 'r malligheden van 't drinken uit 't glas, op d e z e l f d e plek, waaraan diē 'r lippen gezet had en 'r fantasie van 't zoo-lang met 'r praten, benee in 't voorportaal, onder de knie had, nou ze in 'r eentje bleef en-ie ieder uur bij 'r binnen kon wippen — dronken werd ze als ze 'r aan dacht — beven dee 'r hand, die de zij onder den naald van de machine schoof — mocht-ie buiten z'n zaken regelen desnoods veertien dagen lang! 't Goddelijk toeval had alles zoo voor hāār geregeld, als ze 't niet had kunnen droomen... Den ring droeg ze nu met 'n lintje om 'r middel, onder 'r hemd. In de beurs was 't te gevaarlijk. De beurs was om 'n haverklap in Laurie's handen — om 'r hals ging 't nog minder. Zóó als de trein wegreed, kreeg-ie de plaats waar-ie hoorde, waar-ie niet meer vandaan kwam...

Tot 's nachts half drie, drie uur werkte ze — om zeven was ze 'r uit. 'r Gezichtje was kamerflets, maar 'r popelde in 'r oogen 'n blijmoedige gezondheid, 'n spot met de voorbereidselen van de groote reis, 'n levendigheid en 'n levenslust, dat Laurie 'r kregel van werd. Hoe kon men zoo zitten neuriën, zoo hatelijk *kalm* doen, als 'n moeder zich doodsjouwde en van zenuwachtigheid geen hap door 'r keel kreeg?... Hoe kon men zich zoo weinig voor 't gesappel, den tegenspoed met de in mekaar zakkende mand, 't rotte valies van Mizzi — als die iets cadeau gaf, kropen de wormen 'r uit! — de zorg om de piano goed van de hand te doen, i n t e r e s s e e r e n? Hoe kon je je zoo egoïst anstellen, om an niets anders dan an je blouses — blouses, godbeter! — te denken!...

„Als ik niet voor de huur zorg, wie doet 't dan?“, lachte Duczi, 't uitschaterend om 't gepruts van mama, die om first-

class in Odessa te arriveeren, voor tien Pfennig koperen spijkertjes mee had gebracht, en die onhandig en ongeduldig met 't botte eind van 't strijkijzer in de deksels van de koffers hamerde, om de voorletters van haar naam en die van Lotte calligraphisch na te bootsen. Als 't gelukt was, zou 't op 't nieuwe vernis tusschen de stootbanden, keurig en gedistingeerd hebben gestaan. Maar 't lukte niet. 't Eene spijkertje ging scheef, 'n ander verloor z'n kop, 'n derde boorde 'r horizontaal in — op onjuist-getaxeerden afstand, 'n vierde dee zoo weerbarstig, dat de top van Laurie's middelvinger den onhebbelijken tik te pakken kreeg, en mama, met 'n kwaadaardig: „Gedorie nog toe!” 't strijkijzer tegen 't zeil smeed.

„Laurie, Laurie!”, proestte Duczi, 't machine-pedaal kwijt door 't lachen: „als de meubelmaker van de overzij je ziet, holt-ie de trein achterna!”

„Hou gedorie op met je gegrinnek!”, zei mama, met de verwoedheid van 'n zuigeling, die eindelijk weer de fopspeen te pakken heeft, den tintelenden vinger belurkend: „hou op met je gejudas!”

„k Zou de koffers op 't tooneel dragen, terwijl Lotte danst”, spotte Duczi, de bloote armen langs 'r natte oogen wrijvend: „en 'k zou ze hardop vertellen: menschen, dat kunstwerk heb 'k met tien vingers en 'n verroest strijkijzer gemaakt...!”

„As je gedorie niet te lui en niet te egoïst was, om 'n handje te helpen!”, vloekte Laurie voor de derde maal: „zou je wijzer doen! En as je me nog langer sart, ga 'k op staanden voet na bed!”

„Met of zonder de koffers?”, lachte Duczi — dan om de bres in Laurie's wankelend humeur te herstellen, liet ze de blouse in de machine, en nam zelf 't strijkijzer in 'r kleine knuist, om 't onderbroken gespijker voort te zetten. Monter, de kamer met 'r evenwichtige genoegelijkheid vullend, klopte ze 't „L. Z.” en 't „C. Z.” — Charlotte, niet Lotte, om niet tweemaal L te tikken — in de houten deksels, maar toen ze klaar was, lei ze onmachtig van plezier languit in 'n zonneplas op 't zeil, omdat de gezamenlijke spijkers, als 'n roskam, waaraan je bij 't minste mouvement je huid kon openhalen, aan de binnenzij van de koffers door 't linnen heenstaken. Laurie kreeg 't op 'r zenuwen. Bij God, ze geloofde dat Duczi niet goed bij 'r hoofd was! Hoe kon men bij zoo'n stomiteit, die ze had kunnen vermijden, als ze zich vroeger overtuigd had, zoo misselijk van pret liggen te

kraaien! Jammer, dat 'r nou niet es iemand binnenkwam, om 'r zich van te overtuigen wat zij met 'r mirakels van kinderen te stellen had.

„Ik kan niet meer”, hijgde Duczika na: „'k besterf 't zeker vóór jullie in den trein zitten!”

Dan weer in diepsten ernst, bang voor 'n nieuwe explosie — Laurie had 'r vinger met boter besmeerd, 'm met 'n stukje linnen omzwachteld, en zat in de houding van 'n martelares, meer dan tragisch, naast den kwinkelerenden kanarievogel — sloeg ze met Lotte's hulp de punten zoo voorzichtig mogelijk stomp, en wies zich in de keuken, als 'n straatjongen fluitend, de stoffige handen, om weer achter de naaimachine te kruipen.

Woensdagmiddag, gelukkig! — zij hadden 'r bij 't haasten niet aan gedacht — kwam Palou oploopen, en vroeg of 'r voor passen was gezorgd. Nee! Dat was ze waarachtig door 't hoofd geschoten! Palou schreeuwde, dat zoo'n stupiditeit de spuigaten uitliep — Laurie, die nog afgemikt 't reisgeld derde klasse — voor de tweede reikten de finantiën niet meer — in reserve had, vloekte de schilfers van 't plafond. Zweetend, op van zenuwen, liep ze dien middag van den consul naar den gezant, dee 'r bijna 'n knieval, om de papieren nog bijtijds te krijgen. 't Was om 'r gek bij te worden! 't Kostte zooveel, dat 't reisgeld aangebroken moest worden. En omdat Palou ze — ook weer op 't laatste nippertje — waarschuwde, dat ze in Odessa minstens 'n week kamerhuur vooruit zouden moeten betalen, wrong Laurie zich razend de handen en zat Lotte met 't gezicht van 'n zelfmoordnares op de koperen pennen van 'r koffer.

Duczika werkte den heelen nacht door, om de blouses klaar te krijgen — Lotte, desperaat, hielp 'r tot vier uur mee. De rest kon ze alleen. Voor tien en was ze bij Neumann, om af te leveren, maar de „Zwischenmeister”, niet aan zoo'n vroeg uur gewend, was de stad in gegaan, werd eerst tegen twee uur terug verwacht.

„Gedorie, gedorie!”, tierde Laurie: „dan krijgen we de papieren niet meer! Dan komen we 'n dag te laat voor de repetitie! Dan hebben we al de kosten voor niks gemaakt! 't Is om de boel stuk te smijten!”

Ze hilde van woede, verweet Lotte, dat ze bij Wertheim de waarde van 't geld niet had gekend, door dun en door dik nuttelooze dingen had gekocht — ze speelde tegen Duczika op, omdat die gisteravond geen briefkaart aan Neumann had ge-

schreven, zooals ze 'r nog zoo had gezegd, en kon tenslotte 'r vuist door 'r hysterische opwindung niet meer openen. Duczi trachtte 'r te kalmeeren, dee 't alleronhandigst door te becijferen, dat 't beetje geld, dat ze van Neumann te vorderen had, toch nooit voldoende was, om 't tekort te dekken. Hoe je prakti-zeerde en rekende, je kwam 'r niet. Ze wou niemand wat verwijten — integendeel — Laurie en Lotte hadden alles voor de reis nóódig gehad, maar toch, met 'n ziertje overleg, zouden de tachtig Mark van de piano..."

„Wat schieten we met jóúw geklets op!”, keef Lotte: „we móttén en we zállén weg!... Dan ga 'k na den huisheer!”

„Naar den huisheer! Ben je mall!” viel Duczika gebluft uit: „wat moet je bij den huisheer?... Uitstel van de huur, die 'r stellig niet komt, vragen?... Naar den huisheer!... Je doet verstandiger als je je hoofd uit 't raam steekt, en 't an een van de burenl... God, wat 'n invall!”

„En as ze 't wel doet”, interrompeerde Laurie, de hand in 'n kom met koud water — in zoo'n bui was ze niet te genieten en flapte 'r de grofste beweringen uit — „as ze wel na 'm toegaat — gedorie, ben jij weer wijzer as God zelf? — ken-ie toch hoogstens nee zeggen! Zal ze an z'n nee doodgaan?... Heeft-ie geen pand genoeg an de meubelen, an de naaimachine? Gedorie, heb ik geen tweehonderd Mark voor de machine motten uittellen?... Jij blijft 'r bij zitten! As 't van jou afhing, gebeurde 'r nooit wat!... *Ik* mot alles beredderen!... *Ik* mot de kat de bel anbinden!... Kan je an Neumann geen voorschot vragen?... Kan je as de huisheer op z'n centen blijft braaien, an Neumann of an Krüger...”

„An Krüger!... An Krüger?”, herhaalde Duczi, en 'r zachte oogen vlamden bij 't uitspreken van den naam — kende ze één onsympathieker schepsel dan de man met de grijze stekelharen, den zwart-geverfden snor, 't bol-bleek gezicht, 't door geen kuur in Mariënbad weg te drinken buikje en de hatelijk-loerende, vochtige oogen — de man, bij wien ze, als meisje van even veertien, toen-ie nog „Zwischenmeister” was, afgeleverd had, die 'r toen al zoo fixeerde, en zoo walgelijk-lief met Laurie dee, dat ze rilde als ze aan de bezoeken dacht: „an Krüger!... 'k zou me nog liever...!”

Driftigjes raketten ze de slingerende klosjes garen, de haken, oogen en knopen in de naaidoos — van werken, zoolang ze bij Neumann geen nieuwe stoffen in ontvangst had genomen, en zoolang 't onheil van de verhinderde reis niet van de lucht

was, kwam toch niets — gehumeurd — de verpletterende downheid van de anderen werkte aanstekelijk — dompte ze in 'r stoel.

Laurie gaf 't niet op — die begon eerst.

„Gedorie, da's je dank as moeder!... Daar ben je nacht en dag voor in touw, daar loop je met 'n gezwollen voeten, dat je je laarzen niet an kan trekken, en daar heeft zij 'n kouwe bereddering, of ze 'n dochter van den keizer is!... Doe 't niet!... Verdraai 't!... Denk an je zelf!... Dan gaan we niet, Lottel... Dan blijven we hier!... Dan pakken we den boel weer uit!... Dan sturen we 'n telegram, dat je zuster 'n gekken kop heeft!... Bij God, 't is om je op te vreten!...”

„Ga u dan naar Neumann of naar Krüger!”, zei Lotte, die alles passief onderging, maar geel-bleek van wrok om Duczika's onwil was.

't Verramponeerd Zwitsersch klokje met de verbogen wijzers sloeg in de vijandige stilte twaalf. Twaalf. Menschen met visschebloed zoen 'r dol bij geworden zijn.

„As jij dan te trotsch ben”, ruziede Laurie, 'r weer gedeeltelijk ontspannen hand uit 't water heffend en 'r aan 't tafelkleed drogend: „doe ik 't! Da's om niet te vergeten, hoor!... Of je 'r minder door wordt, om an iemand voor wie je zooveel jaren werkt, 'n dienst te vragen! *Ik* ben niet bang voor 'n affront!... *Ik* schaam me niet voor m'n fatsoenlijke armoel... *Ik* stel me niet an!”

Nerveus wriemelde ze de pen in 'r hoed, nerveus knoopte ze 'r blouse toe.

„Nou”, zei Duczika onverschillig, maar met 'n kleur van ingehouden opwindung: „je moet 't zelf weten!... Maar dan zou 'k liever de machine laten weghalen!... Ik zie geen kans 'n voorschot in te verdienen!... En ik sta 'r voor, als jullie in Rusland zijn!

„Jij staat 'r voor! Jij!”, keef Laurie: „*ik* sta 'r voor! Ik sta voor alles!... Had mee gegaan!... Was niet dwars geweest!... 't Dubbele hadden we gekregen!... 't Heele zoodje wou 'k opruimen!... Is 't niet, Lotte?... 'k Zou nog zeggen, dat ik je dwing hier te blijven!...”

„In elk geval”, praatte Duczi zwak — ze snakte 'r naar 't kijvend geluid niet meer te hooren, in de rust van 't kamertje alleen te zijn, zooals 't 's nachts zoo heerlijk was —: „jij kan voorschot vragen, ik doe 't niet! En dan moet jij maar zorgen, dat-ie 't terugkrijgt...”

„Wel allemachtigste God!”, raasde Laurie: „zijn we flesschen-

trekkers? Lichten we iemand op?... Stuur ik je geen geld uit Odessa?... Heb ik jou noodig? Vallen Lotte en ik je voor iets lastig?... Hè?... Wat?... Da's 't toppunt!... Zoo'n beestige egoïst as jij mot 'r nog geboren worden!... Jij, jij..."

Ze bleef half in 'r woede, half in 't geluister naar 't snerpPEND electrisch schelletje van de voordeur luisteren. Bezoek?... Palou?... Mizzi...?

Lotte maakte open. Nee, 't was Ginzel, de buurman van 't „Atelier für moderne Haararbeiten", die net op dezen ongelegen tijd, met 'n allerkomiekst verzoek kwam. Z'n baard van 'n paar dagen verhavende 't hoekig, mager, verlept gelaat met de uitwiggende jukken en de diep-liggende oogen nog sterker — 't hoofd op de gekromde schouders leek voor 't glanzen der zon terug te deinzen. Zoo schooierig en doorzichtig-bleek van 't laat werken had-ie 'r nog nooit uitgezien, maar in z'n waterig-dooie oogen was 'n glim van plezier en de mond met de groene tand-brokjes lachte.

„Als 'k niet stoor", kwebbel-praatte-ie lichtschuw: „wou 'k de dames vragen of ze zoo vriendelijk willen wezen een van de drie, hier of bij me thuis, de nagels te laten behandelen..."

Laurie antwoordde niet — Lotte keek verveeld om de stoornis 't raam uit — Duczi, ook niet in 'r Zondagsch humeur, stond 'm te woord.

„De nagels behandelen...?", vroeg ze, 'm niet begrijpend.

„Manicure...", glimlachte de friseur, en 'r zwom 'n weelde-nimbus om z'n snoeke-kopje: „'k heb 'n manicure-doos gekocht, en 'k wou graag probeeren of 'k 't niet verleerd ben... Heb 't in geen maanden en maanden gedaan..."

„Nou, Ginzel", lachte Duczi — ach ach, zag de stumper 'r afgejakkerd uit! —: „als je me niet in m'n vleesch snijdt, wil ik morgen of overmorgen wel 'ns bij je komen, maar vandaag kunnen we niet... Moeder en Lotte hopen..." — dat „hopen" zuchtte ze letterlijk — „...hopen vannacht naar Rusland af te reizen..."

„Vannacht al?", zei de barbier, blij dat-ie door z'n belangstellende vraag de zon in z'n rug kreeg: „dat spijt me... Had me 'r zoo op gevlast de dames alle drie, om beurten, te manikuri-zeeren... Heb 'n pracht van 'n doos vanmorgen gekocht... Wacht, 'k zal 'r 'ns laten kijken..."

„Dat moet 'r nog bij komen!", snauwde Laurie voor den spiegel: „me nagels!... Me nagels!... Dat je ook zoo stom ben den vent binnen te laten!"

„Ken ik dat ruiken?“, beet Lotte van zich af: „kan 'k zeggen dat we niet thuis zijn, als 'k zelf de deur open maak, en als-ie jou in den spiegel ziet?...“

„Adieu!... dan ga 'k“, gromde mama: „'t is me gedorie wat moois dat ik de heete kastanjes uit 't vuur mot halen!...“

„Asjeblief“, zei Ginzel, met de mahoniehouten doos in de kamer terug.

't Deksel klapte-ie met de door 't haar stuk-gevreten vingers open, en de lieve, beminnelijke lichtplasjes van scharen, vijlen, messen, tangen, de beenen heftjes der hazepooten en poederkwastjes, de ovaaltjes zeep en nagelpolitoer, dartelden de blauw-fluweelen bedding uit.

„Dat kost je wat“, taxeerde Duczi in de behoefte iets vriendelijks te beweren — 't genot van de bezitting straalde 'm de oogen uit — heel z'n schuchtere houding soebatte 'n loftuiting — en Laurie en Lotte keken zoo zuur en deeën zoo wrang, dat 't 'n domper over 't snuivend genoegen van 't vroeg-ouwe mannetje lei.

„Dertig Mark, alles en alles“, protzte-ie, 't fluweel met 'n eeltigen vinger streelend: „en contant betaald!... Geen schulden!“

„Dertig Mark...“ zei Laurie met 'n klagerige zweving in 'r stem — zij was op 't punt bij Krüger te gaan bedelen! — en zoo'n halve gare friseur verdee z'n spaarpot aan speelgoed...

„Da's heelemaal niet duur“, lei de barbier met de zekerheid van 'n kenner uit: „...ik ben zoo lang in 't vak, dat 'k deze doos nog met geen vijf Mark winst aan 'n collega zou overdoen...“ 'r Zijn doozen en doozen, maar deze, deze...

Met 'n verliefdheid-voor-eeuwig bekeek-ie de glinsterende spulletjes. Laurie, in de juiste stemming, om de vreugde van 'n ander te bederven, nam 'r den zegen af.

„Nou“, merkte ze ongezellig op: „ik geef 'r nog geen tien Mark voor...“

„U zou 'r ook niks an hebben“, antwoordde Ginzel hoffelijk: „maar voor mij om te manikurizeeren, nieuwjaar?... Ik manikurizeer liever twee dames, as dat 'k 'n dozijn heeren scheer...“

Verlegen, teleurgesteld zakte-ie met de doos naar de deur af. Daar werd-ie toch nog even hartelijk.

„Ik hoop“, mummelde-ie: „dat u Grete nog gedag komt zeggen voor u weggaat, en as juffrouw Duczika zich alleen verveelt, of es bij ons wil eten, zal ze welkom zijn!... 'k Heb juist vanmorgen 'n varkenskop op de markt gekocht... Daar eten we strakkies de hersens en morgen de tong van... Wil u...?“

„Graag”, knikte Duczi lachend: „anders kom-ie 'r niet door...”
„Zeg dat wel”, glunderde hij: „meer as tien pond... En 'n koopje... Vier Mark tachtig... Dat wordt 'n kluif voor de heele week... Mahlzeit!”

Plotseling werd Laurie opvallend-dierbaar. Als Ginzel 'r zoo van leefde, als-ie op één morgen vijf en dertig Mark verteerde, verdiende-ie slordig geld, kon ze 't bij hem probeeren.

„Heeft u zoo'n haast, meneer Ginzel”, sprak ze honnig: „wil u geen kop koffie drinken?”

Daar dankte-ie beleefd voor. Een van de meiden uit 't „Vorderhaus” had 'm gister 'r bij 't kammen langzaam-opgespaard haar — prachtig, goudblond haar, ongelooflijk lang — gebracht — dat had-ie gewasschen, in de zon op 't balcon laten drogen, en dat moest nou behoorlijk geprepareerd worden.

„Ginzel”, nam mama met 'n bewonderenswaardige bravoure 'r aanloop: „zou u in de gelegenheid zijn me voor een of twee dagen, hoogstens voor 'n week, 'n dertig, veertig Mark te leenen... U ziet, de koffers staan gepakt — alles is kant en klaar, maar op 't laatste oogenblik wordt m'n dochter Duczika met de betaling door 'r patroon gedupeerd... Was je 'r niet vanmorgen, Duczi?... Hoor je niet wat 'k vraag?”

Duczi knikte stug. Hoe kon, hoe dorst Laurie 't!

„Dertig, veertig Mark”, zei de barbier vreemd-onrustig: „nee, da's onmogelijk... 'k Heb alles wat 'k had bij mekaar geschraapt, om de manicure-doos te betalen, en nou zit 'k voor de eerste weken op zwart zaad...”

„Wat jammer, wat jammer”, klaagde Laurie: „Lotte heeft zoo'n pracht van 'n engagement in Odessa... We komen net 'n kleinigheid door onze twee passen te kort...”

„Ach God, lieve Ginzel”, smeekte Lotte met 'n gezicht, of ze wou gaan huilen: „als we vanavond niet afreizen, heb 'k m'n contract verbroken en krijg 'k in de eerste jaren geen engagement meer! Toe, strijk je hand over je hart, als je 't maar eenigszins kan doen... Toe! Toe!”

Ginzel aarzelde. Met de vrije hand doorwoelde-ie z'n zak, of-ie 'r iets zocht. Toen, zich onnoodig-druk verdedigend, verlegen met den deurknop scharrelend, zei-ie, dat-ie geen seconde zou aarzelen, als-ie 't had, dat-ie te lang buur van ze was geweest, en te veel vriendelijks van ze ondervonden had, als Grete zich niet lekker voelde, om ze zoo iets te weigeren, dat-ie ze voor twee uur, vóór-ie de doos en den varkenskop betaalde, nog had

kunnen helpen, maar dat-ie nou, zoo waarachtig als-ie voor ze stond, rut was. 't Eenige wat-ie 'r op wist, om ze as buurman behulpzaam te zijn, was 't op 'n tram springen en de manicuredoos voor 'n week te beleenen...

„Als u 't zou willen doen, als u zoo'n engel zou zijn", vleide Laurie met eerlijke tranen in 'r oogen — Ginzels toegewijde ontroerde 'r werkelijk! —: „vergeten m'n dochters en ik 't nooit, nooit!"

Toen de deur achter 't schuwe barbiertje dicht viel, was 'r bij allen 'n verademing. Laurie zette blazend van geechaufeerdeheid 'r hoed af, trapte 'r knellende laarzen uit — Duczika, honderd pond lichter door de afgedreven onweerswolk van 't bij Felix Krüger aankloppen, kleepte zich aan, om voor den tweeden keer de Untergrund naar Neuman, die 'r nu ongeveer moest wezen, te nemen. Wanneer Ginzl 'n vijftien Mark kreeg en zij 't geld voor de blouses, liep alles van 'n leien dak, had je geen hulp van vreemden, en wat voor vreemden!, noodig.

Neumann was thuis. Ouwergevoorte hielp-ie 'r met z'n bloote voeten in stukkende pantoffels en 'n opgeslagen kraag van 'n colbert, die telkens neerwipte en 'n brok van z'n harige, naakte borst te kijk stelde. Z'n vrouw, die zich als vrouw nog minder geneerde, controleerde de blouses mee in 'n behaaglijk négligé, dat 'r armen en borst, met 'n moedervlek, groot als 'n muis, in natuurstaat etaleerde. 't Werk was niet zoo zorgvuldig als gewoonlijk. Daar kregen ze Vrijdag op 't kantoor van Krüger en Cahn last mee. Ook de taille-wijdte correspondeerde niet met 't monster. Spoed-afleveren moest geen slordig naaien worden. Zij knibbelde — hij knibbelde. Voorloopig — net de eerste maal zoolang ze voor de fabriek sloofde — chicaneerden ze buitengewoon, hielden 'r vijf Mark af, die bij de volgende leverantie verrekend konden worden, als Krüger & Cahn de fouten niet opletten.

Bij 't uitlaten van Duczi, maakte de „Zwischenmeister" grappige toespelingen op de afgeloerde scène tusschen haar en Erich van den vorigen Vrijdag, zei-ie, dat meneer Krüger 'r ook met dat jongmensch gearmd had zien loopen, dat ze 'r pink maar had om te draaien, om iemand als meneer Krüger, die desnoods aan 'n lapje van duizend Mark z'n sigaret opstak, in vrijheid te dresseeren...

„Als u daar nou nog 'ns over begint", antwoordde ze

kattig: „neem 'k geen werk voor Krüger & Cahn meer an...”

Z'n gurgelend, vet-buikig lodderlachen klonk 'r nog in de ooren, toen ze zich door de droog-gloeierende straten naar de Untergrund-bahn haastte. Tegelijk met den huisheer van de linker-parterre-woning, zelfs bij deze warmte met 'n hoogen hoed en 'n hyper-modern paars vest, betrad ze 't voorportaal.

„Zoo'n haast bij zoo'n tropische hitte”, sprak-ie 'r toe, 't keffen van 't affepinchertje op z'n arm, met de streeling van z'n glacé-handschoen temperend. Na den dood van z'n vrouw, was-ie vrijgezel gebleven, had-ie — hoezeer-ie ook overgevoelig voor mooie oogen was — z'n diepste genegenheid op de vertroeteling van ras-echte miniatuur-hondjes geconcentreerd. Dan zag je 'm met een van z'n affepinchertjes, dan met 'n gitzwart schippertje, dan met 'n sneeuwwit poedeltje, dan met 'n kleuter-hazewind in 'n blauw-lakensch pakje. Persoonlijk maakte-ie 't eten voor ze klaar — persoonlijk liet-ie ze uit — zij en hij door 'n ringetje te halen — geduldig wachtte-ie dikwijls minuten tot zoo'n zwaarlijvig diertje iets dee, en herhaaldelijk, wanneer-ie zich daarbij veilig en onbespied waande, assisteerde-ie „Jenny”, „Molly”, „Männeke” of „Tutu” met 'n stukje closetpapier, waarvan-ie voorraad in z'n vestzak pleegde mee te dragen. Ze leien in de „Herrenzimmer”, elk in 'n gevoerd mandje — ze kostten 'm geweldig-veel belasting, maar vergoedden 't rijkelijk door 'n verwarmende aanhankelijkheid. Vandaag had-ie Jenny, die niemand in z'n buurt duldde, 't laatst uitgelaten, en na 'n welverzorgd middagmaal, was-ie in 't behagelijk stabiel evenwicht, om 'n amoureux avontuurtje te beleven. Even voorbij de portiersloge zette-ie 't gesprek met 't beeld van 'n kindje, dat-ie onder z'n dak herbergde, in.

„Ja, meneer”, zei Duczika: „mama wacht me...”

„Maakt mama 't wel?”

„Dank u”.

„En uw zuster?”

„Dank u...”

„Heeft u geen lust 'n lekker-koel glas wijn bij me te drinken?”, vroeg-ie toen, waarlijk ondeugend glimlachend.

„Dank u — ik drink geen wijn”, weigerde Duczi. Om zich bij z'n oogen, die 'r van 'r voeten tot 'r haar taxeerden, 'n houding te geven, en om 't vinnig refus — ze had 'm zeker binnen 'n paar dagen nodig — te verzachten, aaide ze 't grappig naar 'r uitvallend hondje, en zei: „wat 'n dot!”

„Precies zooals u”, praatte-ie galant: „wil u de andere niet 'ns zien?” — hoeveel relaties had-ie op die manier niet aangeknoopt!

„Dank u”, antwoordde ze opnieuw en bitser, en met 'n „adieu, meneer” liet ze 'm staan.

„Voor die mot u voorzichtig wezen, meneer”, sprak de portier, die de trap afkomend, de laatste woorden gehoord had: „...da's uit 'n nest, dat niet deugt...”

„Heb 'k je advies gevraagd?”, snauwde de huisheer 'm uit de hoogte toe...: „sinds wanneer sta jij af te luisteren?”

„Ik luister niet af”, verweerde 't skelet met den kalen knikker zich: „ik hou me oogen open... 'k Heb meneer van de week al gewaarschuwd, dat 'r bij Wolff, op de tweede verdieping, 'n meid dient, die elke veertien dagen naar de contrôle op 't Polizeipräsidium mot — en op die daar, loeren de beambten... Meer zeg 'k niet...”

„Ach, je ben doll”, zei de huisheer, de parterre-deur openend.

„Zoo waarachtig als 'k nog honderd jaar oud hoop te worden”, fluisterde de portier: „Vrijdagavond was 'r een bij me...”

„Dan was die óók doll”, lachte de huisheer, den keffenden Jenny voorzichtig op den looper strikend, en zonder zich verder met dat soort gezwets in te laten, sloot-ie de deur.

Boven vond Duczi niemand thuis. Laurie en Lotte, door Ginzel, die vlugger dan zij twintig Mark van de beleende manicure-does was komen aandragen, geholpen, waren met 'n Droschke de stad ingereden, om voor de passen te zorgen. Des te beter. In 't keukentje bakte ze de overgebleven aardappels en de drie koteletten, en 'n kwartier later, aten ze in volkomenste ontspanning voor 't open raam, bij de koffers en doozen.

Om tien uur, lang voor den tijd, alle drie stil en bedrukt, maar valsch-vroolijk, om 't mekaar niet te laten merken, wachtten ze op 't perron van 't „Schlesischer Bahnhof.” 't Was voor 't eerst, dat ze van mekaar af gingen. Laurie zat grauw-bleek van zenuwen op 'n bank, tusschen 't meegenomen valies van Mizzi — waren 'r op 't laatste oogenblik nog 'n onmisbare dingen, die de volgetjokte Wertheim-koffers niet stouwen konden! — 'n bakbeest van 'n hoededoos en 'n karton met 't onherroepelijk laatste allegaartje. Tot zelfs de portretten van boven de sofa, vooral háár portretten als tragédienne, had ze, kort voor Ginzel met de meisjes de bagage omlaag droeg, als souvenirs, waar Odessa 't niet buiten kon stellen, van den behangselwand gegrist. Verkleumd over 'r lichaam, met steenkoude voeten, leunde ze met 't ellendig

gevoel, dat 'r leven 'n bezoeking was, dat ze op háár jaren nog zoo voor 't brood van 'r kinderen moest sappelen, achterover. In 'r trillende paphandjes hield ze 'n buidel versnaperingen, 'n pak met broodjes en gekookte eieren, vier fleschjes bier, 'n toetje pepermunt — 'r ingewanden waren door 'r nervositeit gewoon van streek — twee fransche peren, door Duczi pas als attentie aan de stationskiosk gekocht en 'n flacon eau-de-cologne — 4711 — geschenk van den braven Ginzl, bij de voordeur in 'r handen gestopt. Lotte, nog groen-bleeker door den witten schijn van 't electrisch licht onder de stations-bekapping, liep als 'n gevangene van de bank naar 't seinhuisje op en neer, bij elk uitwippend bord van binnen-stoomende treinen, bij iedere twee vuurkollen op de rails, benepen stilstaand, in duizend-vreezen, dat 't de Russische trein was. Onder 'r arm klemde ze 'r mantel — in 'r eene hand de in 'n krant gewikkelde pantoffels, die Laurie vergeten had in te pakken, en waarvoor ze op 't uiterste nippertje Mizzi's valies noch 't karton had willen ontsluiten — in 'r andere 'n 30-Pfennigflesch met zuurtjes, cadeau van Grete Ginzl, 'n zelf ingeslagen geillustreerd weekblad, 't bagage-reçu en de biljetten. Duczi, zonder mantel — zelfs hier op 't perron bleef 't drukkend en zwoel — dee 't luidruchtigst. De paar Mark in 'r beurs brandden 'r. Als ze Laurie zoo zag zitten, golfde 't wild-meelijden in 'r op, dwaalden 'r oogen naar de uitstalling van bakjes fruit, Leibnitz-cakes, chocola en beugel-fleschjes cognac in de kiosk. Met wat kan 'k ze nog plezier doen?, knaagde 't telkens in 'r. Ze had, nu 't nog maar minuten kon duren, 'n schuldig-aanklagende sensatie, dat ze de verlopen week schandelijk-schandelijk onoprecht, gemeen, zelfzuchtig was geweest, dat ze soms de uren had geteld, ze in 'r verlangen naar Erich weg had gewenscht... 't Bekroop 'r onder de holle, dreigend-neerhangende, triestig-stemmende stationskap met de eindeloosheid van groene, roode, witte lichtjes, dat ze ze terug had kunnen houden, als 't 'r wil en intentie was geweest... Ze had in de verste verte niet gelogen, toen ze Erich zei, dat ze van niemand, ook niet van Laurie en Lotte, gehouden had — al die tobbede jaren had ze vreugdeloos, eenzaam, geduldig, opofferend gewerkt — bukkend voor de grillen en ziekelijkheden van 'n moeder, die ze nooit als moeder gekend had — en bij Lotte's berekenend flegma geen intiemere aanraking vindend — nu, terwijl 't gejaht der reizigers aan alle kanten om 'r heen was, nu, dan voor, dan achter, 't brullend gegrommel van 'n trein de ijzeren zuilen en steenen

bogen bestoof, en Laurie in 't gedaver en rumoer onder den stalen koepel, 't toekleppen van coupé-deuren, 't voorbij-rammelen van wagens met koffers, 't neer-lawinen van menschen over de trappen, 't aanbuilen van stoom, 't lichtgeplas der ballons, 't roode en groene puilen der signaal-lantaarns — 'n zielig-verlaten, stakerig schepseltje leek, nu dreef ze de nagels in 't vleesch van 'r handen, huilde 't in 'r, dat ze nooit 'n dochter, zelfs geen goeie vriendin voor de vrouw tusschen 't valiesje, de doos en 't karton geweest was. Met vochtige oogen liep ze op de kiosk toe, zocht 'n flacon met cognac van een Mark uit, en met vibreerende hartelijkheid in 'r stem, duwde ze dien in de kille handen van Laurie:

„Daar neem je maar 'ns af en toe 'n slok van, Laurie...”

„Dank je wel, kind”, zei mama, Duczi's vingers vasthoudend — zoetelijk-verteederd, kwijnend-sentimenteel, maar toch bij God zoo gemeend — jessus, jessus, had ze niks begonnen, niks aangehaald met die lamme reis na Odessa! — had Palou.....

Mèt dat ze an 'm dacht, stapte-ie op 'r toe, chaleureus, 'r met 'n ruiker groote, gele bloemen bewuivend. Nee maar, dát was attent, allerliefst, charmant, dat-ie de heele reis naar 't Schlesiſcher Bahnhof, nog zoo laat voor ze ondernomen had. Hij joviaal, druk van gebaar — waarlijk zelfs hier kennissen groetend — bracht gelukkig zooveel prettige afleiding mee, dat Lotte 'r zenuw-gewandel staakte en mama weer zoo gezond op dreef kwam, dat ze 'r met 'n „gedorie” aan dacht 't zout voor de eieren vergeten te hebben. Dat haalde Duczika toen. En Lotte stopte ze nog 'n tablet chocola en 'n pakje Leibnitz-cakes toe.

Palou bleef aan 't woord. Tegen zoo'n reisje opzien? Hahaha!... Namen ze voor die paar uur, terwijl je eer je 't wist over de grenzen was, zulke hoeveelheden mondvoorraad, broodjes, eieren, fruit, bier, cognac, mee? Hahaha!... Die vrouwtjes! Die wijfjes! Hahaha!... Wanneer ze over 'n jaar, aan reizen en trekken gewend waren, en 'n tournée door God weet welke wereldstreek maakten, zouden ze om 't uitstapje van vanavond smakelijk lachen... Hij had, voor twintig, dertig jaar, precies zoo met z'n hart in z'n schoenen gestaan als z'n lieve vriendin Laurie Zubransku op 't oogenblik! Nou pakte-ie voor 'n tocht naar Chicago hoogstens 'n paar schoone boorden in, hahaha!... Maar, in ieder geval, dee 't 'm machtig veel genoegen, dat-ie z'n beste élève, waarin-ie altijd gelóófd had, aan de wereld afleverde! Hij verwachtte bericht van aankomst en alle krante-knipsels over

't succes — want 'n succes werd 't — dat garandeerde-ie...

Midden in z'n gebabbel, dat geen interrupties en nog minder overdreven afscheid-nemen duldde, stoomde de trein 't station binnen. Dat gaf 'n zenuwschrik, 'n angstig haasten, om 't valies, de doos, 't carton en de kleine pakjes van de bank te grijpen. Eerst liepen ze dringend en gejaagd naar de locomotief-zij, toen nog gejaagder naar de achterste wagens. Daar, in de gang van de goddank bijna leege coupés, omhelsde Laurie, bang dat de trein Duczika en Palou mee zou nemen, allebei in 'n vloek en 'n zucht. Lotte schoof 't portierraam neer, en 't werd nog 'n kort praten, zonder hartelijkheid en zonder warmte, terwijl de bagage van de passagiers in den goederenwagen werd geladen. Palou, die 't meeste sprak, had de hoofdaandacht, was de oorzaak, dat Duczika en Lotte zwegen en dat Laurie onwerkelijke, théatrale, door de aanwezigheid van den dansmeester ingegeven dingen zei. 'r Valsch sentiment, 't komedianterig doen van de weer ontwaakte tooneelmoeder, die „op reis” ging, drong 'r plotseling 'n larmoyant geteem in de Fransche taal op.

„Ma pauvre, pauvre fille, qui va rester seule!”, kwijlde ze, den zakdoek voor de oogen: „mon cher Palou, mon cher ami, je vous en prie, ne l'oubliez pas!”

„Mais non! Mais jamais de ma vie!”, verzekerde Palou, vaderlijk z'n arm door dien van Duczi stekend: „je vous assure, madame, que je suis parfaitement à sa disposition!”

„Tu m'éciras chaque jour, ma fille chérie, ma Duczi adorée?”... zei Laurie nòg pathetischer, maar omdat 'n meneer achter 'r met 'n handkoffer hardhandig opdrong, viel ze zichzelf met 'n: „wel gedorie, wat is 'n zeker soort heeren toch allemachtig onbeschoft!” in de rede.

Dat, met 'n druk herhaald: „Adieu! Adieu!” waren de laatste afscheidswoordén. De trein glee de donkere gaping achter de stationskap in. Lotte's zakdoek wuifde en de staalglimming der rails liep de roode lantaarns van den treinstaat achterna.

„Nou, nou, 't is niet voor eeuwig”, troostte Palou. 'r Snikken bedwingend, stapte ze de trap af. Lieve God, was dat akelig, liet 't 'n leegte na...

Thuis was 'r al dadelijk iets schrikkelijk-vervelends. Laurie, die 't laatst boodschappen was wezen doen, had in 'r opwinding den eenen huissleutel van 't beneden-voorportaal vergeten te geven — den anderen — had Lotte 'r gezegd — moest Erich nog terug brengen. 't Scheen 'n buitenkansje, dat de portier en

z'n vrouw nog met 'n paar meiden van 't „Vorderhaus” van de wat afgekoelde lucht profiteerden, maar toen ze 'm vriendelijk vroeg de deur voor 'r open te sluiten, snauwde-ie 'r onhebbelijk toe, dat ze zelf sleutels had.

„Die heb 'k ook”, verontschuldigde ze zich, in 'r beurs 'n tien-Pfennigstuk zoekend: „maar mama heeft 'r een mee op reis genomen, en de ander is bij 'n kennis... 't Is lastig, 't spijt me erg... Wil u 'r mij een voor 'n paar dagen leenen...?”

„Denk 'k niet an!”, weigerde-ie bot: „'tis hier geen rendez-vous!”

Grommend, ingehouden-vloekend — de last met de bewoners van de „Gartenhäuser” voor 'n portier! — 't footje niet aan-nemend, opende-ie de voordeur voor dien éénen keer, en terwijl Duczi boven, met 'n lamlendig gevoel van verlatenheid — hoe anders was 't dan ze 't zich gedacht had — hoe viel 't 'r tegen! — de kamer begon te ruimen, om 'r weer 'n tikje bewoonbaar te maken, na de aftakeling van Laurie en Lotte, terwijl ze hardop met den kanarie redeneerde, om 'n aanspraak te hebben, smoesde de portier met de meiden en z'n vrouw over 't schandaal van 'n kind van dien leeftijd, dat zoo brutaal 't kwaje pad opliep, en door 'r eigen moeder gesteund werd...

Dien Vrijdag verveelde Duczi zich ontzettend. Vroeg 's morgens had 't geonweerd. 't Stortregende tot den middag, bleef druilig, donker weer. Ze trapte achter de machine aan een stuk door, zonder zich de moeite te nemen behoorlijk te ontbijten. Gescheld werd 'r niet. De kanarie hield z'n bek. Als 't klokje niet getikt had, en de Italianen-van-benee, laat uit de Bar weerom gekeerd, niet telkens weer met krakende schreeuw-stemmen geruzied hadden, en 'r op de binnenplaats geen concert, onder druipende parapluies, van twee vrouwen en 'n man van 't Heilsleger was geweest, zou de morgen in absolute, monotone, droefgeestige stilte voorbij zijn gegaan.

Om een uur belde ze bij Ginzel aan. Ze had vandaag geen lust om te koken, en nog pas gister had-ie 'r zoo hartelijk geïnvideerd, dat ze zich niet lang bedacht.

Ginzel, die zelf openmaakte, dee bedremmeld, zei op 'r vraag, of ze niet ongelegen kwam, dat ze natuurlijk welkom was, maar dat Grete eerst in 'n half uur klaar zou wezen.

„Dan wacht 'k even bij jullie”, praatte Duczika iets vroolijker: „'k heb van vanmorgen half vijf af nog geen menschenlijke stem gehoord... 'k Zal je vrouw 'n handje helpen...”

Treuzelend, met nog schuwer gebaartjes dan anders, ging-ie 'r voor.

En 't eerste, dat ze op de tafel, naast de instrumenten voor 't plukken en mêleeren van de dotten haar, de knoeten ijzergaren, de strijkijzers en den brievenweger zag liggen, was de manicure-doos, die-ie gister voor Laurie beleend had.

„Heb je die alweer terug?“, vroeg ze verbaasd: „dat's vlug! En dat's heerlijk! 'k Was bang, dat je langer dan 'n week op 't geld had moeten wachten...”

Ginzel kreeg 'n bloedrooden kop, toen werd-ie bleek. Hij hakkelde, glimlachte verlegen, zei dat-ie onverwacht, door 'n gelukkig toeval, van 'n haarfabriek, die in geen maanden betaald had, die zoo goed als failliet was, die 'm honderd keer had laten loopen, 'n postwissel thuisgestuurd had gekregen, dat-ie nog geen kwartier later de doos terug was wezen halen...

Grete Ginzel, de zuigeling, die ze pas de borst had gegeven, op den harig-solieden arm — twee hoofden minstens was ze grooter dan de tenger-versleten friseur — stoorde ze. Ze zag 'r, nu ze in geen veertien dagen 'n toeval gehad had, frisch-sappig uit, lei 't kind in den wagen naast de roestige naaimachine, liet schuimend van plezier 'r tien nagels zien. Ginzel was aan 't „manikurizeeren” geweest, had de nagels geknipt, gevijld, de maantjes weggestoken, de randen gepolijst, de vingertoppen gekuischt.

„Daar het-ie”, lachte de pootige vrouw met 'n gebit van gave, gele, konijne-tanden: „van af dat je je moeder en zuster na den trein ben wezen brengen, van half tien tot half twaalf an gewurmd en vanmorgen weer...”

Weer steeg 't bloed naar de slappe oogjes van den barbier. Met z'n houding geen raad wetend, nu-ie zoo reddeloos leugenaar werd, scharrelde-ie op 't ondiepe balkon, waar de luiers van de zuigeling en de wasch van de twee andere kinderen te drogen hing, en zei 'n paar maal verlegend-grinnekend: „Hèhè! Hèhè!... Dat gekles!... Is dat klessen!... Hèhè! Hèhè!...”

Duczi glimlachte enkel, maakte van de kleine ontdekking geen misbruik. Hij zal 't voor Grete niet hebben willen weten, dacht ze, als ik 't van die goeie ziel verklap, krijgen ze kwestie...

Ze hielp in de onoogelijke, vervelooze keuken de tafel dekken, bewonderde de enorme restanten van den varkenskop, die nog voor de heele week moesten dienen.

„Als-ie in die warmte maar goed blijft”, praatte de barbiers-

vrouw, de aardappelen afgietend: „je ken rustig morgen weer komen meeschransen!... As Ginzel centen in z'n zak heeft, weet-ie 'r geen raad meel!... Voor twee menschen en voor wat kinderen, die haast niks lusten, meer as tien pond ineene in te slaan!... 'k Heb me gister al haast 'n besloten koliek an de hersens gegeten!... Net 'n kind hè?... Heelemaal geen overleg! Morgen krijg-ie ze koud met zuurkool, overmorgen kook 'k erwtensoep voor twee dagen... Heb-ie honger?... Ja, hè?... Arthur!... Arthur!... Kom-ie?...”

Met z'n vieren — 't jongetje sliep — had 't de laatste week in de ingewandjes — zaten ze aan. De vrouw schepte aardappelen op de borden, Ginzel snee voor. En 't werd 'n genoegelijk, rustig uurtje. De grammoffoon — een op afbetaling — zong voor dessert liederen uit de „Troubadour”: „Ach, Eleonor, gedenke mein!” en 't smartlied uit de „Paljas” tot 't doddig driejarig meisje, dat nog geen muziek verdragen kon, begon te huilen.

„Jammer”, zei Grete Ginzel, toen de friseur, die om half drie bij 'n klant moest zijn, weg was: „erg jammer, dat we den eersten verhuizen!... 'tWerd juist zoo prettig tusschen ons bureu, wat?...”

„Verhuizen?” vroeg Duczi — ze dacht aan de klachten van den avond, toen Grete naar 't bed in de vochtige slaapkamer gedragen werd —: „heeft de huisheer jullie de huur opgezegd?”

„Ons?... Ben je wel wijs?... Kan-ie betere menschen krijgen?... Ginzel heeft vanmorgen 'n keurige, kleine winkel, niet te duur, met centrale verwarming — verbeel je! — en met warm water — lekker, hè? — in de buurt van 't Bayrischer Viertel gezien... Die ga ik morgenochtend, terwijl hij op de kinderen past, kijken... De achterkamers motten wat donker zijn... Maar da's 't minste, niet?... Zal ik God op me knieën danken, as we hier weg bennen, as we eindelijk 'n eigen zaakie opzetten!...”

„Nou, als dat lukt, is 't 'n felicitatie waard”, knikte Duczi met 'n nauwelijks te maskeeren twijfelen in 'r stem — hakte de barbiersvrouw op, of had Ginzel, toen ze met de flesch azijn overwipte, tegenover Erich, Poldi en haar over z'n armoe komedie gespeeld? —: „'n eigen barbierszaak, 'n eigen...?... Kost dat zoo weinig?”

„Zoo weinig!”, babbelde Grete, in toon van vertrouwelijkheid doorslaand — was zoo'n zitje met 'n dragende maag vóór je weer uren haren „dressierte” en bij de rust van de drie slapende kinderen, om je ziel en je zaligheid bij te vergeten! — blies ze zelden op die manier uit, omdat Ginzel met 'n giftig-venijnige

tong, als 'n waaksch keffertje, tegen 'r zware lichaam op kon krakeelen, wanneer ze de beste uren van den dag an niks-doen kwijt raakte! —: „zoo weinig?... Daar gaat 'n kapitaal in steken!... Dat loopt in de duiten, juffrouw... Tel is op uw vingers, hè?... Daar heb-ie in de eerste plaats de installatie van de waschkommen, de spiegels, de kast met de zeepbakken van een tot honderd, de spuitjes, de scheerstoelen... Dat mot 'r goed uitzien, wat?... Je ken vandaag geen salon meer beginnen, of je mot nette klanten kennen ontvangen!... En dan de Dames-salon!... As je zooveel jaar as wij haar mêliert en dressiert heb voor groote salons van de Potsdamerstrasse, de Tauentzienstrasse, de Kurfürstendamm, weet je wat 'r an de dames verdiend wordt! Ginzel ken 't maar hallef... Dat zegt-ie ieder oogenblik... Dames kappen is moeilijk, hoor!... Daar ken je maanden op studeeren, en as je 't op de vakschool geleerd heb, is 't nog 'n toer!... Ik heb 'r de slag van... Ik heb 't al gedaan voor 'k Ginzel leerde kennen... Ik versta 't shampoineeren, 't drogen met de electrische toestel en zooveel coiffures as je maar will!... Hij voor de heeren-salon, ik voor de dames... Dan snijdt 't mes an twee kanten!... As 'r geen kinderen waren gekomen, die telkes den spaarpot leegmaakten, hadden we 't al veel eerder... Nou heeft Ginzel, goddank, kennis an 'n paar rijke klanten, die 'm helpen... En da's geen opsnijerij... Zoo waarachtig as 'k hier voor je zit, hij mag — maar as je 't iemand oververtelt, zeg 'k je nooit meer wat! — hoor-ie, juffrouw? — hij mag tot duizend mark contant uitgeven... Nou, is dat fijn?... Had je dat van o n s kennen droomen?... Asjeblief!... Maar je mond houden!... Asjeblief, dat heeft-ie vanmorgen voor de drukkerij klaar geschreven... Dat wordt binnen de vier weken verzonden!...”

Gnuivend van genot haalde ze uit 't „Atelier” 'n stukje carton, waarop de barbier met nette lettertjes geschreven had:

Euer Hochwohlgeboren!

„Erlaube ich mir hiermit ergebenst anzuzeigen dass ich am „I. October... strasse... einen Friseursalon mit Spezial-Damen-„Salon eröffnet habe. Meine langjährige Tätigkeit im In- und „Auslande setzt mich in der Lage, unter Beobachtung der neuesten „sanitären Erfahrungen, bei grösster Leistungsfähigkeit unüber-„troffen das Beste zu bieten. Allerprompteste Bedienung in „meinem auf das eleganteste ausgestatteten Salon mit separaten „Boxen, sowie ausser dem Hause zu zivilen Preisen.

„Ich bitte, meinem neuen Unternehmen Ihr geneigtes Wohl-
„wollen zu schenken und empfehle mit grösster Hochachtung

ARTHUR FRITZ GINZEL.

Daaronder had de barbier z'n „Preisverzeichnis” gereed gemaakt,
alles ordelijk en systematisch:

SHAMPOONIEREN, NACHWASCHEN MIT EAU DE QUININE,

ONDULATION UND MODERNE FRISUR,

Im Abonnement: Mk. 1.—. Manicure: Mk. 0.75.

Pedicure: Mk. 0.75.

MODERNE HAARARBEITE:

Locken, Chignons von M. 2.— an.

Zöpfe . . . von M. 3.— an.

Unterlagen . . . von M. 2.50 an.

Vorderfrisur . . von M. 6.— an.

„'t Is keurig, prachtig!”, prees Duczi, zich vaag verbeeldend,
dat ze een dergelijk soort reclame pas in den korridor van de
eigen woning gevonden had, dat 't voortreffelijk proza van den
kleinen friseur niet heelemaal oorspronkelijk was — maar wat
dee 't 'r toe! — was 't geen waarachtig plezier, dat de oppassende
mensen 't geluk hadden zich op te werken? —: „en al moet
'k 'r 'n halven dag langer voor werken: ik ben een van de
eersten, om me door jou in je nieuwe Salon te laten kappen!...”

„Dat wil ik je hier wel!”, lachte Grete Ginzl: „je hoeft maar
te kijken!”

„Jij me kappen en je man m'n nagels behandelen”, zei Duczika
vroolijk: „'k zal 't onthouden tegen den tijd dat 'k de bruid ben!”

„Daar hoef jij zeker niet op te wachten”, ginnegapte de
barbiersvrouw, 'r vingertoppen met 'r zakdoek opwrijvend, om
ze nog even in den voorbeeldigen staat, waarin ze door 'r man-
kunstenaar waren gebracht, te houden: „jij krijgt 'r an elke hand
'n dozijn, as je maar wil...”

„Dat is niet meer noodig”, liet Duczi, met 'n korte opwelling
van niet langer te kunnen zwijgen, los: „met een ben 'k best
tevrejen — en die een...”

„Nou?... Verder?”, drong Grete Ginzl nieuwsgierig aan — ze

begreep 't halve woord, wou dolgraag het heele weten... „wat hou je midden in op...!”

't Lag Duczi op de lippen, om tenminste met iemand, i e m a n d uit te praten — 't heerlijk-drukkend geheim van de laatste dagen, dat 'r gedachten geen seconde met rust liet, tot in de kleinste details uit te pluizen — 't koortsig-gebeurde nog eens met vloed van onstuimige woorden te doorleven — en Erich z'n naam telkens en telkens weer h a r d o p, verrukkelijk hardop te zeggen — 'r lippen werden warm en om 'r hoofd bewoog iets onpeilbaar-liefs —, 't stiet af bij 't grove gelaat van de barbiersvrouw, bij de zinnelijke lippen en de gele konijne-tanden. Gewild lachend, maakte ze 'r zich met 'n grapje van af, en 'n oogenblik later stond ze voor 't raam in de eigen kamer, drukte ze 'r voorhoofd tegen de ruit en snikte. Zondag, Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag... Zes dagen... Zès... Ze hield 't niet uit... Als-ie vandaag niets van zich liet hooren, wéér niets, zond ze 'm 'n telegram naar Friedrichshagen, ging ze 'r zelf heen — lieve God, zóólang kon je toch niet door 'n begrafenis van 'n oom, waarvan je niet eens gehouden had, in beslag worden genomen? Zóó kon je niet onder den indruk zijn, dat 'r geen tijd voor 'n briefkaart overschoot!... Misschien, misschien had-ie 't voor Laurie en Lotte gedaan, maar Dinsdagavond, vóór negen, had ze 'm 'r aan herinnerd — de woorden van 't postscriptum kende ze van buiten — dat ze ze Donderdagavond naar den trein zou brengen, en tot zelfs de kleine beleefdheid van 'n groet aan de vertrekkenden, was achterwege gebleven... Z'n vreemde, onverklaarbare houding, z'n stilte, begonnen 'r plots te benauwen. Ze voelde wel, dat ze onredelijk dee, dat de ongewone rust van de kamer, de slaapkamer, 't keukentje, 'r tot die ellendige stemming van verlatenheid ophitste, dat ze 'r evenwicht kwijt was; ze snikte, omdat ze moest snikken, en toen de vischhandelaar, die bij 't afdragen van de koffers had staan toekijken, en ze allemaal had zien instappen, 'r met hinderlijke driestheid aan de overzij lastig viel, wierp ze zich languit op de sofa, 't gelaat in de handen, en terwijl 'r tranen door 'r vingers glejen, rekende ze den tragen gang der dagen na. Vrijdagavond had-ie 'r den ring, dien ze nu voor 't eerst werkelijk d r o e g, gegeven — Zaterdag, laat, was-ie — de lieve jongen — met de boschvioletjes, die nog in 't tumblerglas bij de naaimachine op tafel stonden, terwijl Mizzi met de meisjes op visite waren, op komen zetten, had-ie met Laurie ruzie gehad,

had-ie 't bier, waarvan Betty eerst had gedronken, met z'n lippen op dezelfde plek van 't glas, in een teug geleegd, had-ie met de leugenaarster 'n eeuwigheid, meer dan zes waslucifers lang, in de vestibule benejen gesproken, had-ie den sleutel meegenomen — Zondag was-ie weggebleven, zonder 'n teeken te geven, zonder even te waarschuwen, terwijl zij met 'r gloeiende hoofdpijn toch tegen den avond op was gestaan en 'r goeie blouse aan had getrokken, in de popelende hoop, dat-ie natuurlijk zou komen — Maandagmiddag, na 't telegram: „in aansluiting aan mijn kaart van heden morgen vroegtijdig oom overleden”, had ze alles meenen te begrijpen, en Dinsdagmorgen, na de Ansichtkaart: „hartelijke groeten uit Friedrichshagen, waar ik door een telegram van juffrouw Treibitz heen geroepen ben. Oom Ludwig ongesteld. Tot vanavond. Je Erich Schüler”, was 't zelfverwijt, dat ze als 'n bedorven kind tekeer ging, dat ze schandelijke gedachten over den lieven, eerlijken jongen had gehad, begonnen... Woensdag en Donderdag waren omgevlogen — de herrie bij 't inpakken, 't bezoek van Palou, 't geloop om de passen, 't tweemaal gaan naar Neumann... Vanmorgen had ze bij iedere post, om acht uur, tien uur, half twee, in onrustige afwachting gezeten, bij 't minste gerucht schrikkend — telkens denkend, als 'r geen brief komt, komt-ie zelf. En omdat ze dat zoo stellig dacht, had ze zich aangekleed — 'r blauwvlakensche rok en 'r laag-uitgesneden blouse, waarin-ie 'r zoo graag zag, en waarin ze nog nooit had gewerkt — voor ze zich achter de machine zette. Nou was 't bij drieën — Vrijdag. Als-ie niet ziek was, was 'r iets gebeurd. Maar wat? Daar was geen excuus voor... Binnen 't uur was je van Friedrichshagen in Berlijn... Had ze 'r zich 'n feest van gemaakt — van 'r plannen — van 't die weken overdag alleen met 'm zijn — viel 't tegen, afschuwelijk tegen... Zou ze 't 'm haast niet kunnen vergeven dat-ie 'r zoo wanhopig in spanning gelaten had... 't Slaan van 't klokje w e k t e 'r. Een, twee, drie, vier... Lieve God, ze had geslapen — zij, midden in den dag... Als ze zoo van 'r vrijheid, 'r niet gestoord worden, profiteerde, haha!, beloofde 't wat! Gedorie, zou Laurie zeggen, haha!, die scha, dat meer dan erge luiere van een tot vier, haalde ze full speed in! Hoe had ze daarstraks als 'n malloot, als 'n niet toerekenbaar product, om zwartgalligen onzin liggen gieren! Laurie of Lotte moesten door 'n kier van de deur hebben kunnen kijken! Ze zouden van 't lachen zijn omgevallen! Gebeurde 'r niet een keer meer, haha! Honderd tegen een, was ze doodmoe geweest.

had de geweldige portie varkenskop, die Ginzel op 'r bord had geladen, 'r bij de familiekwaal van de Zubranskus — de h  r  ditair-slechte spijsvertering — 'n zotte en melankolieke bui bezorgd. Zij was en zij werd zoo niet! Voor 't spiegeltje in de slaapkamer, effende ze zich 't blonde haar, zag dat 'r blouse met 't gedecolleteerde halsje en de half-bloote armen als gegoten zat, en met den kanarie, die met de zwak-doorbrekende zon begon te babelen, vroolijk-op redeneerend, hervatte ze 'r arbeid. 't Uur rusten had 'r goed gedaan. Ze kon nog wel veertien dagen wachten — en langer. Gek was 't leven! Voor wat maanden, toen ze door Frida nog geen kennis aan 'm had, bestond-ie niet voor 'r, en nou-ie w  l voor 'r bestond, had ze niet 't geduld, om 'm 'n paar dagen niet te ontmoeten... Wanneer-ie vanavond, of morgen, of overmorgen, onverwacht zooals-ie 't altijd dee, met 'n kleine attentie kwam binnenvallen, zou ze niet eens den moed hebben 't 'm te biechten. Ze dronk twee groote kommen koffie, omdat ze zich in de maat voor zichzelf alleen, vergistte. Ze werkte, neuriede, sprak met den vogel, at 'n paar boterhammen met koude varkenstong, die Grete Ginzel zoo vriendelijk was 'r te brengen, en voor 't huis om tien uur gesloten werd, schepte ze bij 't inslaan van 'n paar kleinigheden, die ze voor den volgende dag noodig had, nog even 'n luchtje. Om half drie, moe en opnieuw schrikkelijk down, stapte ze in bed, sliep met akelige droomen tot bij zeven, en zette den weer zonnigen dag met dezelfde blijmoedigheid van gistermorgen in, door 't verzorgd 'r haar opmaken en door 't opnieuw aantrekken van den blauw-lakenschen rok en de Zondagsche blouse. Hij kwam. Hij kwam stellig. Dat voelde ze. Je gevoel bedroog je nooit. Voor geen geld wou ze 'm ontvangen in 't morsig werkpak, dat ze vroeger voor Laurie, Lotte en — Betty aan had m   ten houden, om niet de aandacht te trekken! Ze knipte 'r nagels, poetste 'r tanden, twee-, driemaal — ze leken 'r niet zoo hagelwit als anders — ze haalde met 'n afgebrande lucifer, gewoonte van Laurie en Lotte, 'r oogwimpers bij, ruimde de kamer op, maakte de slaapkamer aan kant, zat later dan gewoonlijk achter den jagenden machine-naald. Gebukt over de zij en de voering, de stoffen onder 't voetje met 't zigzaggend garen aanschuivend, zag ze voortdurend, of ze 'r naar keek of niet, of ze wou, of dat ze 'r zich tegen verzette, 't matgoud van den massieven mannenring, die, te groot zelfs voor 'r middelvinger, door 'n windsel saj  t vast werd gehouden. Wat lief, wat schattig, mijmerde ze, en

'r adem zong in 'r hoofd. Dan, plotseling, omspon 'r 'n bevreemding. 't Zwitsersch klokje tikje, maar bij de vogelkooi was 'n leegte.

„Piet! Piet!”, riep ze: „wat doe je? Wil je vandaag niets van me weten? Piet! Piet!”

Hij hield zich weg. Zelfs geen veertje kwam boven den rand van den zandbak uit.

„Piet!”, zei ze dringender en 'r voet hield 't pedaal stil. Vreemd, hij wipte niet op 't stokje, om met z'n listige, zwarte oogjes te loeren. Angstig opstaand, zag ze 'm bij 't fonteintje liggen, den snavel in 't dons van z'n borstje gedoken, de pootjes saamgetrokken.

„Ach, ach”, klaagde ze, 't lijfje in 'r handen verwarmend en voorzichtig de veertjes opblazend. Hij bewoog niet, was minstens al uren dood. Vreeselijk, vreeselijk jammer. Gister was-ie nog zoo gezellig geweest!... Spijtig, 'r handen afvegend, lei ze 'm eerst in de kooi, toen nam ze 'm 'r weer uit, om bij Ginzal aan te bellen. De zuigeling krijschte achter de deur — opgedaan werd 'r niet. Waren zeker samen naar 't winkeltje gaan kijken. Aarzelend keerde ze in de kamer terug, klepte 't hekje van de kooi toe, veegde 'r handen nog 'ns schoon, en hervatte 't werk. Maar 't vlotte niet. De stilte in den hoek bij 't raam, waar de zon, die den vogel anders deed opleven, 't fonteintje omjoelde, hinderde 'r. 't Idee van 'n dooie in de kamer, verdroeg ze niet. Ze zette de kooi in de slaapkamer, bracht 'r, omdat ze ook dat akelig vond, in de keuken. En sloot de deur, om 'r minder weet van te hebben. Als 'r moeder en zuster thuis waren geweest, zou ze 't niet zoo hebben gevoeld. Nu bleef de verlaten hoek 'r prikkelen, dacht ze 'r telkens over, waar ze 'm zou laten. In den vollen vuilnisemmer, bij de weggesmeten aardappelen en 't koffiedik: nee. Tegen den avond liet ze 'm uit 't raam vallen, of begroef ze 'm in 't grasperk van de binnenplaats, als de portier naar bed was. En de volgende week, als 't maar even kon lijn, kocht ze 'n nieuwe. Mannetjes waren te duur. Dan maar 'n wijfje. Om den hoek niet zoo léég te laten...

't Kleine incident had 'r van streek gebracht. Van Laurie, die zelden naar bed ging, zonder zich de kaart te hebben gelegd, die bigot was tot in 't ziekelijke toe, had ze iets van 't geloof in voortekenen geërfd. De plotselinge dood van 't diertje, leek 'r 'n omen. Dat-ie ook net moest sterven, terwijl ze met 'm

alleen was — en net vandaag! Naar! Schrikkelijk naar! De machine snorde — en ze luisterde. Was 'r gebeld?... Zoo gehaast opspringend dat de stoel achterover buitelde, liep ze naar de buitendeur, keek door 't kijkgat. Eerst zag ze niemand, toen bolderden voetstappen de trap op. Twee, drie treden tegelijk grijpend, holde Ginzelt de leuning-ronding voorbij. Op de bovenste tree, zoo hijgend dat-ie zich vasthield om niet te vallen, vaalbleek, met door 't koortsig ademen nog sterker uitpuilende jukken, boog-ie 't hoofd naar de diepte van 't trappenhuis, en voor-ie de deur van z'n woning ontsloot, borg-ie iets in de voering van z'n pet. 'r Niets van begrijpend, keek Duczi nog, toen de overzijdeur al dicht was. 'r Voet stiet tegen 'n papier, en zich verheugd bukkend — Ginzelt ging 'r per slot van rekening niets aan! — raapte ze 'n brief op. Een uit Berlijn.

't Handschrift van Betty — aan Laurie persoonlijk. Die waarschuwt dat ze terugkomt!, dacht ze teleurgesteld. God, had ze gehoopt dat-ie van hem was! Driftig plukte ze 'n hoek van de enveloppe open — met weerzin smet ze 'm neer. Als-ie voor Laurie „persoonlijk” bestemd was, had zij geen lust 't gebrabbel van 't schepsel, dat zoo maar ongegeneerd vijf dagen en vijf nachten onder water bleef — had ze vroeger wel 'ns meer gedaan, maar nooit zóó brutaal lang! — te lezen. Dien stuurde ze vanavond precies zoo naar Odessa op! Persoonlijk! Persoonlijk!... De echte, typische onbeschaamdheid van de leugenaarster — of zij en Lotte ook maar 'n óogenblik nieuwsgierig waren!...

Nerveus bestuwde ze 't pedaal, stikte ze de kanten op de mouwen der blouse. Tweemaal moest ze 't uitrafelen, begon ze opnieuw. 't Minste geritsel deed 'r gespannen luisteren. Ze hing uit 't raam, schold den vischhandelaar, die 'r in z'n slaapkamer fixeerde, terwijl z'n vrouw in de huiskamer met 't verstellen van z'n hemden bezig was, met 'n ingehouden schimpwoord uit, waagde zich op 't balkon, waar je iedereen door de glazen deuren binnen zag komen, hervatte den arbeid, zuchtte, zong, lei 't hoofd in de handen, volgde 't vinnig geslinger van de koperen wekerschijf en belde kwart over een bij Ginzelt aan — voor jezelf koken, alleen voor jezelf, lukte 'r niet — om nog eens van den varkenskop — koud met zuurkool vandaag — mee te happen. Duidelijk hoorde ze iemand op z'n teenen aansluipen en weer voorzichtig weggaan, geopend werd de deur niet. Ze schelde, klopte — 't bleef stil. Dat zou ze achter 'r ooren knopen,

gebeurde 'r geen tweeden keer! Wat onbeleefd! Jakkas! Je niet thuis houden, terwijl je zoo quasi-hartelijk geïnviteerd had!... Die Ginzal had 't duizend tegen een achter z'n mouwen. Met 't leenen van 't geld en 't naar den lommerd brengen van de manicure-doos, was 't ook zoo'n raar gedraai geweest. En daarstraks dat gek de trap ophollen of ze 'm nazaten... Enfin, raakte 'r niet... Zoo'n ezel, om zich twee keer aan denzelfden steen te stooten, was ze bij langena niet!... Verveeld, treuzelend, met 'n doek voorgebonden, om 't spetten van 't vet tegen te gaan, braaide ze de gister gekochte worstjes en at ze met brood. Geduld voor aardappelen schillen en koken had ze niet. 't Smaakte zoo best. De rest — met moeite slikte ze de helft — de zenuwen zaten 'r dwars — was voor 't avondeten. Weer hing ze uit 't raam. Achter 'r, in de kamer, loomde 'n verveling om bij te stikken — op de leege binnenplaats met de goor-morsige cementmuren, de ijzeren vuilnisbakken, 't rek voor de kleeden, 't verdord beetje gras en struiken, droop verveling van de overal neergelaten jalouzieën. Diepe, radelooze zwaarmoedigheid knauwde 'r neer. Zoo nog 'ns, met 't zelfde knagend verlangen, den avond in te gaan, kòn ze niet. Ze bekeek zich in 't spiegelkje boven de waschtafel, schrikte van 'r bleeke kleur. Daar had ze zich nu al twee dagen voor aangekleed. Daar stond ze als 'n opgedirkte zottin met 'r zijden blouse. Daar voelde ze zich ongemakkelijk in 'r corset, dat bij de machine hinderde, je vlot werken tegenhield. Daar telde ze nou al van af Dinsdag de waanzinnige uren. Daar had ze de zielige Laurie met de stumper van 'n Lotte voor weg laten gaan... Kreunend zette ze zich op den rand van 't bed — driftig nam ze 'n besluit. 'm Nareizen — naar Friedrichshagen — nee! Zóó belachelijk stelde ze zich niet aan, vernederde ze zich niet... En dat kostte te veel — de dag ging 'r minstens mee verloren — 't van Ginzal geleende geld — de huishuur... Ze telegrafeerde... Ze móést weten... 'r Was 'n ongeluk gebeurd... Hij was ziek... Zondag, Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag... Lieve God, hoe kòn-ie 't doen — zoo onhartelijk — zoo, zoo wreed...

Blootshoofd stak ze de straat over naar 't postkantoor, schreef 'n telegram naar Friedrichshagen en 'n Rohrpost naar z'n kamer. Een van twee moest-ie zeker krijgen. Maar toen ze 't telegram wou betalen, kwam ze geld tekort. Om 't toch te kunnen verzenden, schrapte ze wat onnoodige woorden, en glimlachte; nog

precies vier Pfennig in 'r portemonnaie. Gezellig! Zou 'n dobber worden, om 't tot Dinsdag uit te zingen! Glimlachend — nu de knoop door was gehakt, leefde ze weer op — loog ze den kruidenier, bij wien ze al jaren haalde, voor, dat ze 'r beursje op tafel had laten liggen, kocht 'n bus „Kaiserschoten", drie „Matjesheringen", 'n halve „Mandel" eieren, 'n „Achtel" Tilsiterkaas, 'n half boerenbrood en 'n Viertel „Schmalz". Meer voorraad had ze voor de eerste dagen niet nodig. Bij de deur keerde ze zich om. De inval, hahaha! Bier was 'r niet in huis, geen druppel. 't Feest met glasies water te vieren...? Geen denken an, hahaha!... Neumann had vijf Mark ingehouden, dan maar 'n buitensporigheid — niet nadenken, niet zwaar op de hand zijn, niet je jonge leven met prakkizeeren verdoen! Van 't rek met spotgoedkoop wijn nam ze t w e e flesschen „Lobenheimer" à acht-en-zestig Pfennig de flesch. Goed of slecht, voor hun werd 't 'n koningsdrank!... Zoo, snuivend van plezier, belast en beladen, liep ze de vestibule door, waar de portiersvrouw, bezig de marmeren voortrap te dweilen, 'r giftig nakeek. Twee-hoog ontmoette ze den Italiaan, dien ze liefst mijlen ontweek. Hij zei 'r iets in gebroken Duitsch, dat ze niet verstond, kneep 'r in 'r bovenarm. Als ze 'r handen niet eivol had gehad, zou ze 'm 'n draai om z'n ooren hebben gegeven. Nu riep ze 'm enkel verwoed na, dat ze naar de politie zou gaan.

„Wat is dat?", vroeg 'n stem, boven aan de trap.

Gelukkig, ze had 'n getuige — de huisheer zelf. Met 'n kleur van opwinding dee ze 'r beklag — dat 't op die manier voor fatsoenlijke bewoners niet uit te houden was — dat de vischhandelaar 't 'r lastig maakte, dat die ieder oogenblik met 'n kijker binnenloerde — of dat mocht, of ze zich dat moest laten welgevallen? — dat de onbeschaamde Italiaan 'r in 'r arm had geknepen — dat ze zou verhuizen, als meneer geen maatregelen nam.

Lachend, z'n gelig snorretje, sappig-blond geverfd, bedraaiend, knikte-ie 'r toe, dat ze volkomen gelijk had, dat-ie aan dien „Unfug" 'n einde zou maken, dat ze op 'm rekenen kon. 'r Waren meer bureu, die zich over de herrie en den uienstank van de Italianen — die leken met gestoofde uien op te staan en naar bed te gaan, hahaha! — hadden beklaagd; hij had ze net de huur opgezegd...

Dan de flesschen wijn ziend, maakte-ie 'n grappige toespeling op 'r weigering van gister, om 'n glas wijn bij hèm te drinken.

Dat had ze ondeugend gejoekt, dat ze geen wijn bliefde! Of ze, nu 'r mama en zuster op reis waren, geen idee had met 'm naar 'n theater te gaan? Hij zou voor biljetten zorgen... Geprikkeld zei ze, dat ze geen tijd had, en na nog wat hatelijk gebabbel met altijd de afstootende zoeking van z'n genepen oogen om 'r lichaam — bleven alle mannen, zonder uitzondering, schepsels-om-van-te-rillen! — sloot ze 'r deur.

In de eenzaamheid had ze 'n prettig, dol-heerlijk kwartiertje voor ze 't werk hervatte. Ze dekte de tafel. Op 't schoone tafelkleed lei ze twee vingerdoekjes met de initialen L. Z., die 't laatst voor den directeur uit Odessa voor den dag waren gehaald, 'n dubbel stel borden, de drie haringen, 't brood, de kaas, de acht eieren, den kurkentrekker, twee wijnglazen, en bij ieder bord zette ze 'n flesch Lobenheimer. Toen wikkelde ze de half-verdorde boschviooltjes los, schikte ze rond de schaalpjes en de kaasstolp. Hij kwam. Ze had 't zelfde voorgevoel van dien morgen. Hij kwam straks, of na achten of na tien — den sleutel hoefde ze 'm niet meer te geven... Om 't zich makkelijk te maken — 't opgeprikt zitten hield ze niet uit — haakte ze 'r corset los, hing de blouse over 'n stoel. Als-ie belde, kon-ie wachten. Zij had 't zoo lang gedaan. Dezelfde dorre warmte van de vorige dagen doorzwoelde de kamer, de zon brandde rechtstandig tegen de gordijnen — hinderde 'r niet meer. Ze werkte zoo lenig en opgewekt, met zulk 'n onvermoeibaarheid, als in geen dagen, dronk 'n kop opgewarmde koffie van gister, onder 't naaien en garneeren door, keek naar de feesttafel, en dacht 'r over na hoe ze 't souper zou inrichten — eerst haring — dan 'n omelet van geklutste eieren met „Schnittlauch“ — 'r wàs nog „Schnittlauch“ in de keuken — dan kaas — jammer, dat ze geen goedkoope bus sardines aan had gedurfd... Een seconde liet ze 't pedaal glippen, om een van de haringen — hoe kon ze zoo leep zijn! — in 't water te zetten — toen spurte ze voort tot 't schemerde, en ze de lamp moest opsteken. Kwart voor negen. Voor den inblik van de overzij, trok ze de gordijnen dicht. De kamer werd 'r nog eens zoo gezellig door. Nooit had alles 'r zoo opgeruimd-huiselijk uitgezien. De glimmende flesschen wachtten — de borden wachtten — de glazen wachtten — de kaasstolp wachtte — 't tafelkleed wachtte — de boschviooltjes wachtten — de stoelen wachtten — zij wachtte. Zachtjes fredoneerend melodietjes zingend bij 't gesnor der machine, 't getik van den wekker, 't gesuis van de lamp, dreef ze den naald in de glanzing van de blousestof.

Toen, net in 'n stilte, klonk de bel. Dat is-ie, vlamde 't met zoo'n weelde-golf in 'r op, dat 'r hart leek te ontspannen. Driftig gespte ze 'r corset toe, greep de blouse van den stoel, en de knoopjes dicht-peuterend, liep ze met 'n geroep: „ik kom, ik kom!” naar de deur.

Maar toen ze 'r, zonder zich te overtuigen, opengetrokken had, overviel 'r 'n gevoel van verlamming. Hij was 't niet. Met den hoed in de hand, verlegen, met z'n groot lichaam geen raad wetend, stond Poldi Röse, met wien ze, Zondag voor acht dagen, kennis gemaakt had, voor 'r.

„Derangeër 'k niet?”, vroeg-ie, verwonderd omdat-ie niemand anders in de kamer zag.

„Is 'r met Erich Schüler wat gebeurd?”, vroeg ze wit tot aan de lippen.

„Gebeurd, nee”, praatte-ie onzeker: „dat wil zeggen...”

„Waarom is-ie dan niet meegekomen?”, vroeg ze nog eens, den deurknop in de hand, dan met de zelfbeheersching, om 'r dien vreemde niet in te mengen, ging ze 'm voor, bood 'm 'n stoel aan.

„Is u alleen thuis?”, praatte-ie, probeerend tijd te winnen — van 't krankzinnig gedoe van z'n vriend, snapte-ie niets —: „zijn uw mama en uw zuster...”

„Is Erich Schüler in Friedrichshagen?”, viel ze 'm in de rede: „of is-ie...?”

„Dat weet 'k niet”, antwoordde-ie in poging 't beenig hoofd buiten den lichtkegel van de lamp te houden en talmend de brilleglazen nawrijvend.

„Weet u dat niet?”

„Nee...”

„Zoo...”, sprak ze met 'n verdwaasden, 'r wangen bestollenden glimlach, en 'n sloopende, weeïge moeheid, 'n duizeligheid, waartegen ze zich met krimp- en stuipende wils-ontredde-ning trachtte te verzetten, krampte van 'r hoofd naar 'r futloze vingers.

„Ik heb 'm” zei-ie bedremmeld — wat duivel, had Erich 'n ploertenstreek tegenover de tante en de nichtjes van Betty uitgehaald? —: „ik heb 'm sedert Zondagnacht niet meer gezien...”

„En?”, vroeg ze, de handen om de zitting van 'r stoel, om niet tegen den grond te slaan.

„Gisteravond kreeg 'k 'n brief van 'm, en daarstraks, toen 'k van m'n drukkerij thuiskwam, vond ik uw Rohrpost. 'k Kwam enkel waarschuwen — omdat u 't in die Rohrpost zoo dringend

schreef — dat-ie niet komen kàn — omdat-ie 'r niet is... Heeft uw mama niets van 'm gehoord?"

„Mama", praatte Duczika wezenloos — ze bewoog in 'n diepte zonder houvast: „is op reis..."

„Ben u dan hier alleen?"

Ze knikte, star, afwezig, 'm niet aanziend.

„Ik begrijp niets van 'm", hakkelde Poldi, schuw 'n plooi van 't tafelkleed recht trekkend — wat beteekende de gedekte tafel met de twee borden, de twee flesschen wijn? — wat de heele krankzinnige historie? —: „...Woensdagmiddag, terwijl ik op de drukkerij was, heeft-ie boorden, manchetten en rommel van de kamer gehaald, enkel twee regels achtergelaten, dat 'k me niet ongerust hoefde te maken, dat de dood van z'n oom... Luister u niet...?"

„O, jawel..."

„Dat 't overlijden van z'n oom 'm drong in Friedrichshagen te blijven... Donderdagmiddag is-ie nòg even boven geweest, 'k weet niet waarom... En in de brief van gisteravond, de eerste uitvoerige — heb 'k 'm bij me?... Neel!... — schreef-ie, dat-ie zich met uw nichtje Betty definitief had..."

Hij stokte, sprong zoo wild op, dat-ie zich 't hoofd aan de lamp die knarsend heen en weer bungelde, stiet.

't Elegante jonge ding over 'm, 't kindje met 't bleeke Madonna-kopje, smakte van 'r stoel op den grond, lei bewusteloos op de meegesleurde stoelleuning.

Naast 'r bukkend, praatte-ie 'r angstig toe, nam 'r in zijn armen, droeg 'r naar de sofa, bette 'r hoofd, 'r oogen, 'r handen — ze kwam niet bij. Toen, benepen-aarzelend, met bevend-plukkende vingers, haakte-ie 't bovenste knoopje van 'r blouse los, om 'r meer lucht te geven, schoof de gordijnen opzij, duwde de ramen wijd-open — de warmte moest 'r bevangen hebben — was dat hier 'n moorddadige temperatuur! en bette 'r nog eens. Ze bleef bewusteloos. 'k Zal de barbiersvrouw van hiernaast roepen, dacht Poldi, zich 't zweet van 't voorhoofd drogend. Die moet 'r in bed leggen. En misschien heeft die 'n calmans in huis. De deur liet-ie anstaan, maar bij Ginzl werd niet opengedaan. Niemand thuis. Vervloekt!... Toen liep-ie de trap af, klopte bij den portier aan, zei dat juffrouw Zubransku, van driehoog in 't „Gartenhaus", in onmacht lag, of-ie zoo vriendelijk wou wezen in de een of andere „Drogerie" 'n middeltje te gaan halen, waarvoor-ie 't recept zou schrijven.

„Dat is mijn afdeeling niet!”, snauwde de man met den kalen knikker, „en ik ken hier niet weg — me vrouw is uit...”

„Wat weerlicht!”, vloekte Poldi: „je kan de deur toch wel even open laten!”

„Dat is mijn zaak!”, zei de man kwaadaardig: „ik ben geen loopjongen!... Doe 't zelf, as 'r zooveel haast bij is...”

Om geen tijd te verliezen, liep Poldi op 'n draf naar de apotheek, die 'n paar huizen verder was, kreeg door 't loketje van de gesloten deur wat-ie noodig had, en holde terug. Op de trap kwam-ie den portier tegen, die de lichten doofde, en die zoo vrij was geweest door den deurkier van Zubransku binnen te loeren — 'n bendel! 'n schandaal zonder weerga! — 'n gedekte tafel voor 'n slemppartij en de meid languit op de kanapee! — as-ie daar geen boekie van opendee, konden ze 'm met z'n boeltje op straat smijten...

Langzaam, zonder besef van 't gebeurde, kwam Duczi bij. Suffig-verward, onder invloed van de druppels, die Poldi 'r tusschen de tanden gelepeld had, vroeg ze wat 'r met 'r aan 't handje was, waar Laurie en Lotte gebleven waren — en hoe laat of 't was — en waarom de ramen zoo wijd open stonden, terwijl ze bibberde van kou... Dan, Poldi herkenkend, kreeg ze 'n niet te bedwingen zenuwlachbui, schaterde met gesloten oogen, dat-ie zoo mal, zoo vreeselijk gek, zoo schrikkelijk komiek, met dat fleschje en dat glas op z'n knieën over 'r zat — dat ze nog nooit zoo iets onzinnigs gezien had — dat-ie 'r met z'n brilleglazen zoo an 't lachen maakte, als ze nog nooit had gelachen — dat ze 'r pijn in 'r zij van had — dat ze niet tot bedaren kon komen...

„Laat 'k u nog 'n paar druppels geven, juffrouw”, soebatte-ie, 'r hand grijpend om 'r te kalmeeren.

Zij, met tranen in de oogen — zoo iets zòt-zòts had ze nog nooit beleefd — wrong zich tegen den behangselmuur op van 't proesten, riep 'm de onwerkelijkste dingen toe:

„Maar, meneer!... Wat wil u toch van me?... Hou u op, asjeblief!... 't Is om te gieren, hahaha!... Als 'k nog meer van dat goedje drink, word 'k dronken, hahaha!... 'k Zie alles dubbel, hahaha!... Is dat lachen, is dat lachen!...”

Krijsscherig kreunend, naar adem snakkend, leunde ze tegen den muur. Omdat ze, ontzettend opgewonden, bij elk van z'n sussende woorden, opnieuw hysterisch lachte, stond-ie op, trok zich bij 't raam terug, om 'r in 'r eentje te laten bedaren. Daar vloekte-ie grimmig. Aan de overzij loerde 'n kerel met 'n tooneel-

kijker, die in de haast, om zich weg te maken, z'n venster zoo snel, zoo onhandig toesmeet, dat 'n ding, dat op 't kozijn had gestaan, op de steenen van de binnenplaats aan stukken viel. En ook beneden schenen 'r menschen naar 't ziekelijk geschater van de meisjesstem geluisterd te hebben.

Wrevelig sloot Poldi de ramen, rukte de gordijnen in den stand, zooals-ie ze gevonden had. In den leunstoel, waarin Laurie bij z'n laatste bezoek had zitten coquetteeren, wachtte-ie onprettig tot 't meisje tot 'r bewustzijn kwam. Goddank, ze lachte niet meer. 'r Handen leien op 't trijp van de sofa, 'r wonderlijk-fijn kopje, met 't gesloten mondje en de schaduwen van de lange wimpers, rustte als in slaap naast 't portret van den vader in z'n pels, dat Laurie niet mee in 't karton had gepakt. Op de teenen sluipend, om 'r niet te wekken, duwde-ie de deuren van slaapkamer en keuken open. Dat gaf tenminste 'n beetje tocht, zonder overlast van de burens...

Bij 'r in de kamer terug, sprak-ie 'r aan. Ze staarde met bloed-beloopen oogen naar de lamp, huiverde, gaf 'm geen antwoord. Maar toen-ie met z'n rug naar 'r toe stond, de uit de machine hangende blouse bekijkend, en met minachting aan Erich denkend, die 'n zoo verdomd gemeen spelletje met twee tegelijk speelde — of waren de tranen, die-ie Zondagavond in den spoorcoupé in z'n oogen gezien had, voor Betty geweest? — had-ie dien nacht gelogen, of zichzelf wat wijs gemaakt? — toen-ie overwoog, wat-ie kon doen, om 't uitgeput zenuwschepseltje op de sofa, te helpen, schrikte ze 'm plotseling op.

„Wil u me, asjeblief, 'n glas water geven, maar koud, erg koud... De glazen staan in 't buffet...”

„Graag”, zei-ie, blij dat ze op dreef kwam.

„Dank u”, sprak ze, 't van 'm aannemend. Ze dronk met starende oogen, slokje voor slokje, knoopte 'r blouse dicht, zette zich aan de tafel, zocht geheugenloos de kamer af, glimlachte toen-ie 'r wou helpen, en scheurde den brief open, dien ze dien morgen niet had willen inkijken. Van de drie zijdjes schrift, dicht beschreven, las ze alleen den naam *E r i c h*, die 'r 'n paar maal in voorkwam. Ze begreep 't niet. De letters schimden voor 'r oogen. Weer zou ze op den grond zijn gevallen, als hij 'r niet bijtijds vast had gegrepen.

„Ik ben zoo dronken”, klaagde ze mat: „de kamer danst met me op en neer...”

Voor den tweeden keer droeg-ie 'r bijna naar de sofa, en

terwijl 'r oogwit vertrok, en ze op geen enkele vriendelijk-dringende vraag reageerde, stapte-ie onrustig van de machine naar 't gangetje.

Na 'n poos praatte ze zelf weer, lusteloos, onverschillig, zonder de oogen te openen.

„Ben u daar nog, meneer Röse?”

„Ja, juffrouw...”

„Wanneer was-ie in Berlijn?”

„Wie?”

„Hij...”

„Erich?”

„Erich”, herhaalde ze toonloos.

„Woensdagmiddag...”

„En toen?”

„Donderdag...”

„En toen...”

„Meer weet 'k niet...”

„Ik heb zoo'n vreemd gevoel in m'n hoofd... Daar ligt 'n brief... Wil u zoo vriendelijk zijn — als 't niet te veel moeite is — 'm voor te lezen...”

„Zal ik dat?”, aarzelde hij: „is 't niet beter dat u nog wat uitrust... De warmte heeft u bevangen... Hoe kwam u 'r toe met alles potdicht te zitten werken...?”

Even lag ze stil. Toen vroeg ze 't nog eens.

„Heusch, 'k voel me beter... Wil u?”

En hij las, goedig, geduldig, de wreedheid van den brief niet begrijpend...: „Lieve tante! Wees niet boos, dat ik zoo „langen tijd niets van me liet hooren en zoek er geen slechte „dingen achter. Ik had al een paar maal aan willen loopen, „om u een en ander te vertellen, maar telkens kwam er wat „tusschen beiden. De hoofdzaak is, dat ik met een nieuwen „rayonchef van het Kaufhaus” een akelig-naren dienstdoener, „Dinsdag een hooglopende ruzie had, omdat hij mij in het bijzijn „van verschillende collega's beledigde. Ik behoef mij zooiets „niet te laten welgevalen, niet waar? Wanneer hij zijn opmer- „kingen zonder getuigen gemaakt had, zou ik niet zoo driftig „geworden zijn. Kort en goed, ik ben Dinsdag, na het middag- „eten, niet teruggekeerd, en kwam Erich Schüler, die bij zijn „advocaat of bij den notaris moest zijn, dat doet er niet toe, tegen. „Wel een wonder in Berlijn, vindt u niet? Ik vertelde hem van „de onbeschoftheid van mijn chef en hij raadde mij aan een

„andere betrekking te zoeken. Daar ben ik nu nog mee bezig. „Nu komt het groote nieuws, dat ik u liever het eerste schrijf, „omdat u er niet blind voor was, dat wij meisjes alle drie, Lotte, „Duczika en ik, de een al meer dan de ander op Erich Schüler „een „beetje" verliefd waren. U haast ook, is het niet? Nu heeft „Erich mij g e v r a a g d, en kon ik natuurlijk, natuurlijk! — ik „was vanaf het eerste oogenblik *dol* met hem — dat weet u „zoo goed als Lotte en Duczika het weten! — nu *kon* ik niet „nee zeggen! Wij hadden alle vier *ja* gezegd: is het niet? — „en nu wou ik dolgraag, lieve tante, die ik altijd dankbaar zal „blijven voor haar goedheid en gastvrijheid, dat u het Lotte en „Duczika vertelt. Misschien vinden zij er niets aan en misschien „nemen zij het mij kwalijk. Dat laatste zou ik ellendig vinden, „want we hebben altijd goed met elkaar kunnen opschieten en „het is mijn schuld niet dat hij mij eerlijk gevraagd heeft. Ik „zou op Lotte en Duczika ook niet boos zijn geweest, ofschoon „ik er menige traan om gelaten zou hebben! Ik voel mij natuurlijk „dol gelukkig. Erich erft waarschijnlijk een kleinigheid van zijn „oom, die Maandag gestorven is. Wij behoeven dus niet lang „te wachten, tenminste waarschijnlijk niet, en als ik van mijn „kant wat voor u en de nichtjes zal kunnen doen, zal ik het „niet laten. Ik had op mijn spaarboekje een kleinigheid, dat „komt dus goed te pas. Als er geen zure gezichten zijn, kom „ik mijn goed de volgende week, Maandag of Dinsdag, afhalen. „Schrijf mij een woordje, alsjeblief. En zeg dan meteen wanneer „u denkt af te reizen! Ik wacht uw antwoord Poste restante „S. W. 19. Met de hartelijkste groeten voor u, Lotte en Duczika, „uw liefhebbende B e t t y."

Nog nooit had Poldi iets zoo belabberds voorgelezen, nog nooit sommige zinnen zoo onverstaanbaar gebrabbeld. Telkens als-ie in de buurt van 'n woord dat 'm onaangenaam toescheen, kwam, haperde-ie, keek-ie schichtig over de brilleglazen heen naar 't niet bewegend figuurtje op de sofa, en eerst bij 'r monotoon „verder!", nauwelijks hoorbaar gesproken, hervatte-ie de vervloekte lectuur, om bij de toespeling op de „gezamenlijke" verliefdheid, of bij de herhaling van den naam Duczika, opnieuw te stokken. Toen-ie klaar was, lei-ie den brief in de schaduw van een van de flesschen Lobenheimer, vouwde de handen, keek met saamgeplette lippen naar 'n gat van 't zeil — en met wijd open schrikoogen naar de kleine, bleeke, afhangende hand met den manningering en 't windsel sajete. Wat weerlicht! Als dat dezelfde ring was, dien-ie

zoo dikwijls aan Erich's hand had gezien — als ze juist die n ring van Schüler gekregen had, en met 'n bedoeling, begon 'm de consternatie van 't meisje duidelijk te worden. Toch leek 'm dat plots opwellend vermoeden te gedrochtelijk — en te unfair tegenover 'n vriend, dien-ie wel af en toe als 'n brutalen wilde-man, als 'n ontembaren rakker en als 'n overdriftigen kameraad, nooit als 'n oneerlijk individu, had leeren kennen. Had-ie 'm niet, Zondag voor acht dagen, na de fuif van 't door den totalisator gewonnen geld, lachend verweten, dat 'r „drie tegelijk op 'm verliefd waren"...? Had Erich niet spottend geantwoord: „hoe meer ziel hoe meer vreugd"...? Had-ie niet werkelijk geloofd van 't kind op de sofa alleen te houden?... Kon je weten wat 'r voorgevallen was, dat-ie nu tòch Betty...? Hij wou z'n oordeel opschorten... In zoo'n geval, al voelde je nog zoo'n zielsmeelij met de eene partij, moest je ook de andere hooren, vooral als die ander de eenige „Dutzfreund" was — de eenige waarachtige vriend, dien je ooit in je leven ontmoette...

't Bleef 'n oneindige poos stil in de kamer. Ze leek onder den invloed van de druppels te zijn ingeslapen. 't Slaan van 'n deur in 't huis dee 'r opzitten, en dadelijk, of ze aan niets anders had liggen denken, vroeg ze of-ie gegeten had.

„Dat heb 'k", loog-ie.

„Heusch?"

„Heusch", verzekerde-ie, schuwer dan anders bij 't marmewit lijdensgezichtje en de holle, gloeiende, 'm niet aankijkende oogen.

Weer over 'm aan de tafel, nam ze den brief op, las 'm kalm, verscheurde 'm, lei de snippers naast 'r bord, verontschuldigde zich dat ze zich, toen-ie pas binnenkwam, zoo ellendig had gevoeld.

„Ik heb", praatte ze voor zich heen: „in geen tijden zoo hard gewerkt als juist vandaag, en met 'n nieuw corset aan, wat 'k anders nooit doe... Daar krijg je congesties van... Zal 'k 'n boterhammetje voor u klaar maken? Nee? 'n Glas wijn?"

Hij weigerde. 't Was 'm onmogelijk. 'r Gelogen kalmte, 'r over de dingen heenspreken, 'r glimlach, 'r gewilde zekerheid, ont-rustten 'm. Hij trachtte 'r over den brief te polsen — ze ontweek, vertelde van Laurie en Lotte, die nu in Odessa aangekomen moesten zijn. Om twaalf uur, bij 't slaan van de klok, stond-ie op, nam z'n hoed in de handen.

„Heb u zoo'n haast?", vroeg ze, met opgierenden angst voor de eenzaamheid — ze had 'm al dien tijd niet gezien, met 'n

ander, door 'n nevel heen, over dingen, die ze zich niet meer herinnerde gesproken — nou-ie weg wou, nou-ie met z'n goedigen acteurskop, de lachende brilleglazen, 't gekarteld koperbruin van z'n haar, boven de lamp uit stond, kromp ze vreesachtig samen.

„Haast, haast?... Nee, haast heb 'k niet... Maar 't is twaalf uur en u ziet 'r wat moe uit, na die kleine flauwte...”

Daar wou ze niet over hooren. Ze voelde zich best. Als-ie bleef, werkte ze niet. Als-ie 'r zóó vroeg vandoor ging, kroop ze uit verveling toch achter de machine. Om 'r te plezieren, en omdat-ie 't gezichtje aanbad, bukte-ie naar den stoel terug, trok 'n flesch open, omdat ze 't wóú. Terwijl ruimde ze de gedekte tafel af. Ze had gedekt voor 'r buurman Ginzl en z'n vrouw, die morgen bij 'r zouden eten — menschen, die erg goed voor 'r waren geweest. Langzaam, of ze in droom bewoog, droeg ze de borden en schaaltes naar de keuken. Waar-ie bij was, schudde ze de boschvioletjes van 't tafelkleed in de gapende diepte van de binnenplaats en liet 't raam open — ze had voor 'r bureu geen geheimen.

„Die Erich is 'n wonderlijke jongen...”, zei hij na 'n nieuwe stilte...: „'t spijt me, spijt me...”

„Wat spijt u?”, vroeg ze, 'm voor 't eerst aankijkend.

„Dat-ie soms zoo vreemd kan doen...”

„Wat doet-ie voor vreemds?”, vroeg ze weer.

„Nou — niets... 'k Dacht 't...”, antwoordde-ie ontwijkend, mateloos verlegen. Hij vergiste zich. De brief had 'r niets gedaan. Positief, 't was de warmte geweest... Bescheiden van 't glas wijn nippend, hield-ie 'r met z'n ernstig gebabbel bezig. Als ze voor zich keek, keek-ie 'r aan — als 'r oogen op 'm toedwaalden, vluchtten de zijne naar 't portret van den vader of naar de lamp of naar de kromme wijzers van 't Zwitsersch klokje. Van af dien Zondagavond had-ie aan 'r gedacht — hij, met de eene nier — hij, vriend van Erich. Nu was ze stellig „vrij”..., zat-ie over 'r, of ze 'n ouwe vriendin van 'm was, of 'r al 'n tikje intimiteit tusschen ze bestond... En om zich 'n houding bij z'n gruwelijk versteven gebaren te geven, sprak-ie zwaar op de hand, gewichtig, topzwaar — altijd met de vreemde sensatie, dat ze niet luisterde, dat-ie tot 'n willoos lichaam betoogde. Zij dronk. Toen de eene flesch leeg was, trok ze de tweede open. 'r Oogen werden levendig. Ze lachte om 't geringste, als-ie zich versprak, als-ie z'n bril scheef op z'n neus duwde, als-ie van de ratten verhaalde, die zich ongelooflijk „vermenigvuldigden”, als-ie 'r

verzocht matig te zijn. Ze was van 'n prikkelbare nervositeit, die 'm pijn dee, waarbij hij tenslotte op-schreien-af melankoliek werd. God, wat zaten ze zonderling over mekaar... Wat schimde 'r 'n hatelijke ondergrond bij ieder woord, ieder onnoozele zinswending!

Half twee ging-ie zeker. Ze joeg 'm weg met 'r wakker-zijn, 'r abrupte gebaartjes, 'r geen seconde stil zitten, 'r ratel-gesprekjes, 'r uit 't raam kijken, 'r plots onstuimig sigaretten rooken. Maar toen, op 't moment dat ze samen in den korridor stonden, bestierf ze 't van 't lachen. Was 't 'n paskwil, 'n onbetaalbare, kostelijke grap!... Of-ie wou of niet, 'm 'r uit laten kòn ze niet, hahaha!... Mama had den eenen sleutel, Schüler — z'n voornaam zei ze niet meer — den anderen. Daar hoefde-ie niet zulke angstige gezichten bij te trekken, opeten zou ze 'm niet, hahaha!... Hij kon gerust op de sofa gaan liggen, en 'r den dag afwachten, hahaha!... Nee maar, die was goed!... Die was eenig! Hij maakte bezwaar. Zij schaterde. Ze kon 'm toch moeilijk met 'n eind koord uit 't raam laten zakken! En als-ie wel op de binnenplaats was, was-ie even ver, hahaha!... Och, och, die arme gevangen meneer Rösel!...

Lachend, na 'r goeien nacht gewenscht te hebben, maakte-ie eindelijk van 't aanbod gebruik. Zij sloot de slaapkamendeur, blies de lamp uit, vroeg 'm achter 't beschot of-ie goed lei — toen hoorde-ie 'r niet meer. Móést 't zoo zijn!... Was in z ij n leven nog 'n pover beetje zon mogelijk?... Zou 't goddelijk kindje 'r toe kunnen komen?... Met 'n glimlach sliep-ie in tot bij zevenen. Als ze niet geklopt had, zou-ie nog langer geslapen hebben. Of-ie weg wou gaan?... Ze moest in de keuken zijn, om water te halen... En of-ie 't 'r niet kwalijk wou nemen, dat ze 'm zoo'n buitenissigen nacht had bezorgd...!

„Mag ik nog 'ns terug komen, juffrouw?“ vroeg-ie achter de deur, zelf verbaasd om z'n vrijpostigheid.

„Graag“, zei ze, om wat te zeggen.

Glimlachend liep Poldi de trap af, glimlachend stapte-ie voorbij de portiersloge, waar de portier en z'n vrouw 'm met gezichten-van-walging nakeken.

Ze was niet uit 'r kleeren geweest. Voor 't raam van de slaapkamer, dan met 't hoofd in de handen, dan over 't kozijn gezakt, wakker en toch zonder besef waar ze was, had ze 't dag zien worden. Na Poldi's vertrek, afgebeeld, suf, bewoog ze als 'n slaapwandelaarster. De leeg flesschen en den dooden

kanarie — 't dee 'r niets meer — smeed ze in den vollen vulnisbak. Dien droeg ze omlaag, om 'm in de „Mühleimer" te ledigen. Ze redderde, zooals ze 't iederen morgen gewoon was. Ze besmeerde 'n boterham met Schmalz, liet 'm staan. Ze betrapte werktuigelijk 't pedaal van de machine — ze had 't zooveel jaren gedaan — Dinsdag, vier uur, moest ze afleveren... Dan, in 'n aanval van razernij, wierp ze zich op de sofa, bonsde 'r hoofd tegen den muur, knauwde 'r nagels in 't trijp, en om 'r kermend geklaag te bedwingen, beet ze als 'n waanzinnige in 't kussen. De beesten! De ellendelingen!... Die twee, die twee!... Ze wrong zich op 'r rug en brulde — ze viel tegen den grond, en snikte. 'r Hersens hielden 't rauwe gegurgel van 'r borst, 'r longen, 'r strot niet uit. Ze sloeg de handen voor 'r mond, om 't niet te hooren, wentelde zich op 'r buik, schuurde zich de vingers aan de zeilrafels stuk, hijgde gier-kreunend tot ze, op en heesch, niet meer kon. Tot dicht bij eenen lei ze zoo op den grond, soms met loom-gesloten oogen, soms half-bewusteloos de spinweb-scheuren van 't plafond bekijkend. Toen, moeilijk, met pijn in den rug en lam-geslagen schouders, kroop ze overeind. In 'n zonneplas op de tafel paste ze de snippers van den verscheurden brief, die bij 't gezwiep van 'r adem niet stil wouen liggen, hardnekkig-geduldig tezaam, en las ze, tien-, twintigmaal, 'r niet genoeg van krijgend — soms met inspanning en 'n looden gewicht aan de oogleden, de letters belodderend — soms met 'n krijschend-helder haatvisioen, dat de tanden in 'r lippen dreef. Nee, de leugenaarster loog dezen keer niet. Tegelijk met hèm was ze verdwenen. Woensdag, Donderdag, was-ie in Berlijn geweest — Vrijdag had-ie aan Poldi Röse geschreven... Dus, dat op z'n kamer was leugen — z'n zeggen, dat-ie nooit, nooit van 'n ander zou houen, was leugen — z'n lippen, die 'r gezoend hadden, gezoend, gezoend!, waren leugen, leugen!... Ze probeerde elk woord van dien Vrijdag, in 't geschemer van z'n kamer, elk woord dat zij en elk dat hij gesproken had, in de troebeling van 'r geheugen terug te vinden — hoe ze gezeten hadden — hoe 't was op 't balkon met z'n jas aan en z'n hoed op — hoe de stand van z'n oogen geweest was; ze kwam 'r niet uit, kreeg geen houvast — 't kon, kon, kon niet...

Zonder iets gegeten te hebben, zette ze om acht uur 'r hoed op. Ze moest 'r uit. Hier maakte 't aangrauwen van den schemer 'r gek. Ze ging naar z'n kamer. Aan z'n vriend, dien ze niets had k u n n e n zeggen, zou ze 't biechten. Ze zou 'm smeeken —

of ze op 'm mocht wachten — of dat-ie 'r geld wou leenen, om 'm te zoeken. De brief was gelogen, schandalig gelogen...

In een koorts liep ze de trap af, de stillere Zondagstraten door — trillend van moeheid beduwde ze den schelknop naast de twee visitekaartjes. Poldi Röse was niet thuis — 'r klonk enkel 't getrippel van de witte ratten in de gang. Dat sloeg 'r in 't donker van 't trappenhuis, waar de lichten nog niet op waren gestoken, met zoo'n lamheid, dat ze op de bovenste traptree moest uitrusten. Ze duizelde. 'r Wil was uitgeschakeld. 't Liefst had ze zich op 't ruige cement achterover laten glijden, om niet meer op te staan. Maar 'r kwam iemand naar boven, met 'n hond. 't Dier sloeg nijdig aan en 'n stok met 'n blauw-splijtende, ploffende spiritusvlam, steeg de wandronging langs.

„Bij wie moet u wezen?“, kraakte 'n achterdochtige stem op 'r toe.

„Hier“, wees ze: „maar ze doen niet open...“

De stem zei iets — ze antwoordde iets — de hond blafte — en ze liep weer buiten — links — rechts — nog 'n zijstraat — dan rechtuit — rechtuit — door de Chausseestrasse, de brug over, de Friedrichsstrasse in... 't Zondagsgedrang van de stoepen omstuwde, omdrong, omherriede 'r. De autos toeterden, de bussen ratel-dreunden. 'r Donder-rommelde 'n trein over 't viaduct en 't geklikklap van 'n Droschkepaard behamerde 'n leeg-droge plek van 't asfalt, over 't voetgeschuifel, 't sloffen van zolen, 't lachen en praten heen. Vaag zag ze de volte bij de bierpompen van Aschinger — 't behappen van 'n in mosterd gestoken bruin-glimmend worstje door 'n lippenmond onder 'n snor — 't verteederd zitten van 'n paar bij de spiegelruit van 'n „Conditorei“ — 't goudglanzen van remontoirs, broches en kettingen achter 'n fijnsponnen traliewerk — dan door 't geslinger van auto's uit de Dorotheenstrasse in 'n opklitting van menschenlichamen tegengehouden, keek ze wezenloos naar 't voorbijstampen van 'n zwaar-beladen, benzine-stank uitbrakende bus. Tweemaal werd ze aangesproken, eerst door 'n schriel kantoorklerkje, toen door 'n onder-officier. Ze antwoordde niet, schoof weg in de volte, dicht tegen de huizen op. Bij den hoek van de Unter den Linden, dicht in de buurt van de bereden agenten, die 'r 't verkeer regelden, kon ze niet verder. Auto's, Droschken, autobussen, voetgangers, alles stond stil, wentelde tot 'n klomp, stouwde zoo ver mogelijk naar den trottoirrand. 'n Bereden agent hitste z'n paard tegen de menigte op, hief de gehandschoende hand omhoog, riep:

„...Majestät!” En aan de overzij, bij Café Bauer, klonk 't scherp en bevelend: „Majestät!” ...'r Gaapte 'n scheur in de kolking van schouders, hoeden en blouse-kleurtjes — gespannen paarde-beenen beknaarsten 't asfalt — 'n hoornsignaal slierde aan — en 'n auto, wit en slank floepte in volle vaart naar de Pariser Platz. Met den weer opgolpenden stroom, niet op en niet rondkijkend, stak Duczika de straat over. Ze bestapte, om de wrijving der lichamen niet meer te voelen, 't leeger trottoir naar de Brandenburger Tor. De auto's dreven nu op 't wit-lichtend asfalt met 'n gouden zuile-weerkaatsing, waar 't geplas van de lantaarns den gladden bodem doorwroette. 'r Trottelde 'n Janpleizier met schemer-purperende lampions voorbij en de menschen 'r inbuilden lui tegen mekaar op, terwijl een naast den koetsier 'n harmonica bespeelde. Suffig, met gebogen schouders, drentelde Duczika voort. 'r Voeten deeën pijn, 'r oogen verdroegen nauwelijks de lichtnimbussen van de electrische ballons. Ze wist niet wat ze wilde en ze wilde niets. Ze liep enkel, smalletjes, klein, haveloos. De ring glee van 'r vinger en ze raapte 'm weer op, zonder begrip waarom ze 't dee. Bij de Brandenburger Tor passeerde ze de wacht en keek om. Iemand riep 'r naam. Ze knikte. Wie 't was zag ze niet.

„Dat is 'n toeval”, zei Felix Krüger, beleefd z'n hoed afnemend — hij wandelde naar z'n club, om zich te verzetten — de miserabele historie met z'n vriend Semmy Lubinsky, de stumper, die vermoord was geworden, terwijl hij met hem telefoneerde! — had 'm de heele week bedorven — nu, onverwacht, meer dan belust op 'n ontspanning, na de treurdagen, ontmoette-ie 't kleine ding met 't gezicht-om-te-stelen: „zijn uw mama en uw zuster al weg?”

Ze knikte, herkende 'm niet.

„Gaat u naar huis, of...?”

Ze knikte.

„Mag ik 't genoeg hebben u 'n auto aan te bieden...?”

Ze knikte — ze zou bij alles geknikt hebben, leeg, wee, doodelijk-op als ze zich voelde.

„Of heeft u lust eerst wat te eten...?”

Z'n vraag niet hoorend haalde ze de schouders op.

Hij hielp 'r instappen, greep onder 't rijden 'r handje. Ze liet 't toe. Hij werd vrijpostiger. Ze staarde voor zich uit.

Toen keek-ie 'r angstig aan, vroeg bij 'r wit, bestorven gezichtje, of 'r iets scheelde. Ze schudde ontkennend 't hoofd. Toen

vroeg-ie niet meer. 't Kind, waarop-ie zoo lang had gevlast, zat naast 'm, dicht tegen 'n aan — ze praatte niet, maar verzette zich niet tegen de vingers, en 'r nekje streelden.

Als ze 'n glas wijn heeft gedronken, zal ze bijkomen, dacht-ie — duizend tegen een heeft ze kwade met dat blaag-van-'n-jong-mensch, waarmee 'k 'r heb zien loopen — dat's 'n buitenkans — laat 'k me niet als 'n idioot gedragen!

Hij stond op, riep den chauffeur 'n adres in de buurt van 't Circus Schumann toe. Daar hielp-ie 'r uitstappen. 'r Hing 'n bord achter de ruit van de deur: „Zimmer auf Monate, Wochen und Tagen zu vermieten.” Hij kwam 'r meer. 't Was 'n uitstekende, vertrouwde gelegenheid, rustig, comfortabel, discreet. Hij bestelde 'n flesch champagne, schonk in. Ze dronk niet. Ze zei alleen dat ze zoo moe was, dat ze niet uit 'r oogen kon zien.

„Zal ik je helpen uitkleeden?“, vroeg-ie.

„Kan me niet schelen”, antwoordde ze, op 't punt 'r bewust-zijn te verliezen: „als u maar niet tegen me praat... ik ben zóó moe, zoo vreeselijk moe...”

Haast met geweld drong-ie 'r 'n glas champagne op, en met bevende vingers begon-ie de Zondagsche blouse te ontknopen.

Dien nacht, terwijl de heer Felix Krüger van de firma Krüger & Cahn, 'n sigaret naast 't zonderling-snurkend dochttertje van z'n ouwe kennis Laurie Zubransku lag te rooken, en zich voornam bij tijds op te stappen, omdat-ie nog nooit zoo'n ongezellig en dood avontuur had doorstaan, beleefde-ie 't vervloekt intermezzo van 'n inval van de „Sittenpolizei”, die door 'n anonymen brief van 'n teleurgestelde gewaarschuwd, de „Personaliën” van de bezoekers kwam vaststellen. Hij legitimeerde zich behoorlijk, was bijtijds 's morgens op z'n kantoor, maar babbelde 'r nog wel twee dagen over na — over 't gemis aan takt van zekere politie-beambten. 'n Razzia in den Tiergarten: uitstekend! Maar 'n inval in 'n gesloten huis, 's nachts om half twee: ongehoord...

X.

Ze was in die uren, volslagen-krankzinnig, los van alle werkelijkheid, toch zoo bizar-helderziend, dat ze later, zonder 'n hapering, zonder ook maar te weifelen, 't licht van 'n raam met matglazen onderruiten, den stand van 'n tafel, 't glimmen van uniformknopen, 't haasten van 'n pen over bleek-bevend papier zag.

Ze was gek en onderging. Ze leefde in gloeikoorts, antwoordde driftig, sprak door 'n nevel, balde de vuisten, lachte, deed dan weer zoo wonderlijk memoreloos, dat de mannestem achter de folio-papieren, 'r niet meer bereikte. Ze ontkende niet — 'r viel niet te ontkennen — ze wóu niet ontkennen — wóu niet.

In de zieke plek van 'r hoofd, door 'r vermoeidheid aankrijshend, woelde de obsessie, de dwanggedachte, 't maniakale, dat 't móest, niet anders kòn, dat 't allemaal waar leek en wàs, dat 't 'r niet interesseerde — dat ze zich wreekte. Ze wréekte zich. Ze had niet kunnen zeggen op wien, op wat, waarvoor — en waarom 't rplezier dee op sommige vragen met knarsend-gesloten tanden ja en nog 'ns ja te knikken — ze zou, als ze 'r geranseld hadden, om 't 'r te beletten, 't toch en toch gegild hebben. Ze was 't, als de anderen. Ze was in 't huis geweest, waarvan ook de „Wirthin“ wegens „Kuppelei“, wegens overtreding van paragraaf 180, gearresteerd was geworden. Ze was met den man, waarvan ze den naam niet wou uitspreken s a m e n geweest — ze beriep 'r zich niet op, dat ze 'r zich niets van herinnerde, dat ze geslaapwandeld had, ze zei 'r ja's, lachte bij 'r ja's, snoof opgewonden, staarde den m a n achter de tafel, zonder 'r oogen neer te slaan, zonder 'n zwakke poging om zich te redden, aan. 't Was goed. 't Was enkel zóó goed...

'n Beambte had 'r dien Vrijdag gevolgd, 'r met 'n student naar 'n kamer zien gaan. Op straat, bij 'n lantaarn had ze geld in 'r beurs gestoken. 't Wàs zoo. De sleutel van 'r buitendeur had 'n derde. 't Wàs zoo. Zaterdagnacht had ze 'n jongen man in 'r kamer — bij twee flesschen wijn — was ze zoo schandelijk en liederlijk tekeer gegaan, dat 'n vischhandelaar van de overzij 't den portier in kleuren en geuren vertelde en de burens op de plaats hadden geluisterd. 't Wàs zoo. Eerst 's morgens vroeg was de jonge man weggegaan. 't Wàs zoo. Toen had de „Sittenpolizei“ 'r in 'n „Absteigequartier“, waarvan de „Wirthin“ al maanden kamers aan prostituees verhuurde, verrast... Waar 'r moeder was?... In Odessa. Of ze 't adres wist? Nee, nee! Onverschillig haalde ze de schouders op. Of ze van den student wat aan had genomen? Ze kneep den ring in 't vleesch van 'r vinger, knikte wild. Of ze niet wist wat de gevolgen waren? Ze knikte. Of ze van plan was op die manier „gewerbsmässig“ voort te gaan? Ze knikte, knikte, knikte. Ze wàs 'n „Dirne“ — als de anderen. 't Kon 'r niet schelen. Ieder, iedereen mocht 't hooren.

Ze wou 't uitschreeuwen op den Potsdamerplatz, op den Leipziger, overal... Ze walgde. Ze walgde van den eersten met wien ze mee was gegaan, walgde van den huisheer, den vischhandelaar, den Italiaan, den mantelfabrikant met de vette lippen en de hangbuik. Ze walgde. 't Kon 'r niet schelen — en 't was goéd. Ze begreep niet wat 'r met 'r gebeurde, waarom ze 'r ouderdom moest opgeven, waarom ze 'r signalement opschreven, waarom ze 'r 'n formulier, met 'n warrelend mierennest van grauwe, zwarte, rosse, paars-vonkende letters, lieten teekenen — 'r naam voluit — voluit: D u c z i k a Z u b r a n s k u...

Glimlachend, 't papier, dat ze mee had gekregen, in de hand — glimlachend, of ze 'n examen af had gelegd en 'n diploma bij zich droeg — kwam ze uit „Portal VI” van 't „Polizei-präsidium” op den Alexanderplatz. Ze had 'r geen begrip van of ze 'r 'n uur, 'n dag, 'n week was geweest — ze zag alleen aan de brandende lantaarns, de gesloten winkels, dat 't avond of nacht was — en liep.

Soms dacht-ze, als ze niet verder kon, als 't trottoir en de stoepanden in duizeling om 'r heen bewogen, ik ga in 'n portiek uitrusten — je kon 't niet doen voor de menschen — 't stond te gek — je had 't nog nooit gedaan. En dan liep ze weer van de eene straat in de ander, vreemd-gehaast, zonder fut om langzamer te stappen, dwarsstraten inslaand, bang voor de veelheid, 't licht, de onpeilbare lengte der electriche ballon-rissen. Op 'n plein aarzelde ze, zocht ze de schaduwplekken. 'r Was plantsoen, rust van struikjes en boomen bij de glanspoort van 'n Untergrundbahnhalte. Aan de zij van de huizen knoerste 't geweld der door de railbochten knauwende trams en van de voorbij-gonzende auto's klonken signaalkreunen door 't duister. Achter de struiken werd 't minder rumoerig. De paadjes slingerden rondom de grasperken naar de geel-koepelende boog van den Untergrund. Daar, op de banken, mekaar nauwlijks bij aankrakende voetstappen loslatend, zaten vrijende paren, mond op mond, soldaten met dienstmeiden, jonge deernen en mannen. In 't zwoele geschemer van 't plein met z'n geluiden-gewat en z'n de struik-rastering doortastende lampe-sprankels, in die kleine planten-spelonk tusschen huismassa's, daken en gevelspitsen, hielden ze zich omstrengeld, en van de boompjes ritsel-wiegde 't groen, zacht-cadanseerend, beminnelijk en schalksch — als in 'n woud, zonder bureu.

Treuzel-moeilijk, waggelend, nu ze de zekerheid van 'r jaagstap

kwijt was, ging Duczika langs de banken en perken. Aan de achterzij van 't trappenhuis was 'n bankroning met speelplaats voor kinderen. 't Felle licht van 'n lantaarn bescheen takken en blaren, beplaste de steenen zitting, de grijze balustrade, 't zand van den houten bak, waarin bij dag kleuters schepten en spitten. In de donkere hoeken was 't als op de banken, witte de rand van 'n manchete, schemerde 'n gelaat onder 'n hoed, fletste 't nevelig kleurtje van 'n blouse — in 't midden, waar de lantaarn 'n glansbedding groef, zat niemand.

Gefolterd-kreunend, dadelijk achterover leunend en de oogen sluitend, smakte ze 'r neer. 'r Lichaam woog, 'r voeten deëen pijn, 'r handen leien loom-heet in 'r schoot. Langzaam doorkilde 'r de koelte van 't bazalt, kleumde 't weldadig-heerlijk tegen 'r schouders en armen. 't Visioen van de kamer op 't „Polizei-präsidium“ bevreesdde 'r even — ze herzag den man, die 'r gevraagd en gevraagd had — toen sliep ze zoo vast en gerust in, of ze in 'r bed lag. Als 'n dronken kerel niet naast 'r gekwakt was, zou ze tot 't daglicht hebben doorgeslapen. Verschrikt, zonder besef waar ze was en hoe ze 'r kwam, stond ze op, wandelde verder. De straten waren al leeger, holler, stiller. Trams reden niet meer — af en toe suisde 't windgerucht van 'n uit de verte aanstuwende, weggakkerende, weer verdwijnende auto. Toen, plots, of 'n floersing van wolken de starre huiswanden omschoof, werden de electrische lantaarns uitgedraaid, druide 't groen-verwezen gekwijn van den hemel over 't rotswerk der daken, vergoorde 't asfalt tot 'n versleten, doorvreten, bevuild pantser, lodderden de opperste vensters, kwalijk en traag, 'lijk op-sterven-af moeie slijmoogen, slurpte 'n enkele dakkamerruit de vooze, troebele weerkaatsing van 'n lichtender wolkeflard.

Op 'n brug stond ze stil, lei de handen om de dauw-natte leuning, keek naar de mat-grauwe, glanslooze diepte tusschen de glooiing der wallen — en, voor 't eerst, naar 't papier, dat ze mee had gedragen. Suffig vouwde ze 't open — wat 't was? — wat ze 'r mee dee? — hoe ze 'r aan kwam?... Vier, vijf regels las ze, inert, machinaal: „....Polizeiliche Vorschriften zur Sicherung der Gesundheit, der öffentlichen Ordnung und des öffentlichen Anstandes... Eine weibliche Person, welche wegen gewerbsmässiger Unzucht der sitten- und gesundheitspolizeilichen Aufsicht unterstellt ist, unterliegt in dem Ortspolizeibezirk Berlin folgenden Beschränkungen...“ — dan, wezenloos, verveeld, onverschillig, scheurde ze 't ding aan snippers, wierp ze omlaag,

zag 't stuiptrekkend gefladder, 't slappe gedobber op 't water. 't Ging 'r niet aan, raakte 'r niet, behoorde niet tot de gekmakende afgebeeldheid van 'r hoofd en 'r lichaam. In de Siegesallee, waar de marmeren standbeelden tegen 't schaduwgroen van heggen en struiken aanspookten, ontweek ze de voorbijgangers, liep ze door 'n zijlaan den Tiergarten in. Op de eerste de beste bank lei ze neer, languit, 'r strooehoedje in deuken, 'r rok slordig verkreukeld. Weer sliep ze 'n poos, werd door 'n fietsenden politieagent verjaagd. Als-ie geen meelij met 'r gehad had, zou-ie 'r mee naar 't „Revier” hebben genomen. Nu ree-ie 'r na tot ze den straatweg bestapte. Ze dacht over niets, kon niet denken. Ze was vol van 't eene: hoe kom 'k thuis — hoe lang duurt 't — wat zal 'k God danken, als 'k in bed lig...

'n Paar maal sloeg ze 'n verkeerde straat in, keek ze naar de naambordjes, zich niet herinnerend waar ze was — hoe ze moest — en toen ze 'r eindelijk was, de vestibule herkende, strompelde ze zoo hersenloos de trap op, dat als ze Grete Ginzl niet was tegengekomen, ze 't op zou hebben gegeven.

„Wat is 'r?... wat is 'r met jôu gebeurd?... Waar kom je vandaan?“, vroeg de barbiersvrouw angstig: „'k Heb gister meer dan tienmaal bij je angebeld... Versta je niet?”

Met glazig-afwezige oogen, tegen den muur leunend om niet te vallen, staarde Duczi naar de gerafelde stoppels van den cocoslooper. Toen, kreunend, nog voor de vrouw 'r kon grijpen, sloeg ze met 't hoofd tegen den drempel.

't Had heel wat moeite gekost 'r de trap op te dragen. Ginzl, die 't niet klaar speelde, haalde 'r den portier bij, die 't verdraaide. Dât konden ze zich besparen. An 'n loeder, dat 'r binnen de vier en twintig uur uit moest — an 'n uitschot, waarnaar gistermorgen de beambten van de „Sittenpolizei” voor den tweeden keer binnen veertien dagen waren wezen informeerden — stak-ie geen vinger uit. Toen hielp de vette, logge, altijd in onrust-van-aangevallen-te-worden levende „Geldbriefträger”, die toevallig van drie-hoog kwam. Met z'n drieën sjorden ze 'r de smalle gang door en de slaapkamer in. Grete kleepte 'r uit, bette de wond aan 'r voorhoofd, stopte 'r in 't groote bed, waarin Laurie en Lotte samen hadden geslapen.

„Nou, nou”, zei de barbier, die al dien tijd met den „Geldbriefträger” en den portier, in 't portaal voor de deur, over 't nieuws waarbij je ooren toeterden, had staan zwammen: „laat

'r 'rroes uitslapen, en brand je vingers niet! 't Is hier 'n vuile boell!"

„Klets niet!", viel de pootige vrouw ongemakkelijk uit: „as ze weer bijkomt, breng 'k 'r alles over wat de smeerlap van 'n portier an zooveel getuigen gesmoesd heeft!... Z'n oogen uit z'n judaskop most-ie zich schamen!... Het ze ooit anders as heele nachten, net as wij, voor d'r brood zitten sappelen?... As die onder toezicht van de politie staat, sta ik 't ook... Jullie lijken wel gek!"

„Hij zegt", fluisterde Ginzel, door de huiskamerdeur naar 't krijtwit meisjesgezicht op 't kussen kijkend: „dat de huisheer vanmorgen 'n aanzegging gekregen heeft, om 'r te laten verkassen... Anders valt-ie onder de termen van..."

„Wel God-alle machtig!", stoof de vrouw op: „gaat ons dat an?... Mot 'k 'r an 'r lot overlaten?... Heb je ooit anders as vriendschap van haar en d'r moeder ondervonden?... As ze 't me zelf zeit, geloof 'k 't nog niet!"

Ze wond 'r zich bij op. Voor 't blouse-naaistertje, dat zoo lang 'r buur — en wat 'n goeie buur! — geweest was, stak ze 'r twee handen in 't vuur. Dat kon 'n vrouw beter dan 'n man beoordeelen. Herinnerde ze zich niet 't gesprek na 't middageten, toen Duczika met 'n kleur van bedwongen opwindung over één, waarmee ze best tevreden was, had gebabbeld? De portier kon 't goed bij 'r hebben! Dien had ze door. Zoo'n sallemander wist van elke familie wat! Ze zou niet eens willen hooren wat-ie over hun wauwelde, als zij an de beurt waren...

Den heelen dag hield ze 't oog op de zieke. Ze lei 'r kouwe compressen aan, en toen ze de kinderen naar bed had gebracht, en Ginzel 't met 't haarwerk alleen af kon — 't was 't dooie seizoen, nou de meeste dames uit Berlin W. op reis waren — bleef ze tot bij tien in de kleine keuken ruimen en bij 't bed zitten. Kort voor 't sluiten van de buitendeur werd 'r gebeld. Poldi, die 't Zondag- en Maandagavond vergeefs had geprobeerd kwam op bezoek. Hij droeg 'n nieuw, schoon boord en 'n paar nieuwe, schoone manchetten, onderweg gekocht, en hield 'n tien-Pfennig bouquetje in de hand. 't Verhaal van de barbiersvrouw, dat juffrouw Zubransku dien morgen ellendig thuis was gekomen, op de trap zoo naar was geworden, dat ze met 'r hoofd tegen 'n drempel was geslagen, en nog niet anders dan onsamenvangende woorden had gebrabbeld, onthutste en verbouwerde 'm zoo, dat-ie de bloemen in z'n knuist verkneep, en benepen de deur achter zich dicht trok. Maar dadelijk belde-ie

weer aan. En vroeg honderd-uit. Of 'r 'n dokter bij was genomen? Of ze de temperatuur hadden geconstateerd? Of ze na den val niet vomeerde? Of — of —of...? Door Grete Ginzel voorgestaan met 'n schuchteren glimlach op 't beenig gezicht, 't hoofd verlegen buigend, of-ie te lang was voor de slaapkamerdeur-opening, haast blij dat ze 'r oogen gesloten hield, en 'm niet herkende, stapte-ie eindelijk tusschen de bedden door, om zich persoonlijk te overtuigen, waar 't beroerde zoodje burens te stupiede was, om de meest primitieve maatregelen te nemen. Met 'n ontreddende aarzeling treuzelde-ie bij 't voeteneind van 't ledikant, 'r zich jongensachtig voor schamend, dat-ie buiten 'r weten, zonder 'r toestemming, in de slaapkamer drong — en keek naar de bulten van 't luchtbed, de glanslooze koperen knoppen, nauwelijks door 't lamplicht befleurd — toen naar 'n klein-wassen hand met 'n ring en 'n pluksel sajete — toen naar 't fijn-besneden gelaat in den wingerd van teeder-blond haar.

„Juffrouw Zubransku...”, zei-ie timiede.

Ze bewoog niet. 'r Oogleden leien zwaar, enkel 'r vingers trilden even.

„Ze hoort u niet... 'k Heb 't wel tienmaal met 'r geprobeerd”, waarschuwde de barbiersvrouw.

Op z'n teenen, bang dat-ie 'r wakker zou maken, liep-ie naar 't hoofdeind. Voorzichtig nam-ie 'r pols in de hand, keek bezorgd naar z'n horloge. Ze was beslist ziek, had koorts, reageerde op niets. De kleine hoofdwond, waaromheen-ie schuw en angstig 't ingedrenkt haar wegnipte, kon dat niet veroorzaakt hebben. Met de belangstelling van den medischen student, die in de ziekenhuizen dikwijls geobserveerd had, beluisterde-ie de hortende ademhaling, bestaarde-ie de gevoellooze pupillen.

„Als ze morgenochtend nog zoo is”, praatte-ie terneergeslagen — hoe had-ie eergister, gister en vandaag gehunkerd om 'r te zien en met 'r te babbelen —: „moet 'r onmiddellijk 'n dokter bijkomen...”

Grete Ginzel liet 'm uit. In 'n stemming, om met iedereen ruzie te zoeken, wandelde-ie terug, en rookte zoo in gedachten de eene pijp na de ander, dat-ie voor 't eerst sinds jaren de ratten vergat te voeren. Den volgenden morgen vroeg — de correctie op de drukkerij hield-ie toch niet uit! — was-ie weer present.

„Bij wie moet u wezen?”, vroeg de skelet-portier, 't hoofd uit 't raampje stekend.

„Bij Zubransku", zei Poldi kort-aangebonden, en zonder om te kijken doorlopend.

„Hé! Hé!", schreeuwde de man 'm na: „die bende woont hier niet meer!"

„Stik, kerel!", schimpte Poldi nijdig — als de vent 'm nog 'ns wat in den weg lei, kon-ie 'r van langs krijgen.

Boven vond-ie Duczika in denzelfden doodelijk-apathischen toestand. 'r Pols sloeg ontrustend mat. Ze opende de oogen, toen-ie 'r erg dringend toesprak, herkende 'm niet.

„k Ben vannacht nog tweemaal naar 'r wezen kijken", klaagde Greta Ginzel: „ze had 'n kop as 'n boei en praatte 'n onzin, 'n wartaal, om angstig bij te worden... D'r is 'n Ansichtkaart voor 'r uit Odessa... As 't niet zoo duur was, had 'k juffrouw Zubransku 'n telegram gestuurd... Je mot de moeder toch waar-schuwen... As zoo'n kind hier, godbeware, wat overkomt — as ze godbeware, godbeware, zou sterven..."

„Mensch hou op met je stupiditeiten!", snauwde Poldi, ongewoon-heftig.

Gejaagd betrommelde-ie de ruiten van 't venster. 'r Moest 'n dokter gehaald worden, en als 't zoo ernstig was, als 't hem persoonlijk leek, ook 'n verpleegster. 'r Aan de goedgezorgde van de zelf niet sterke barbiersvrouw, die 'r handen vol met 'r man en kinderen had, overlaten, kon, mocht niet. De Ansichtkaart uit Odessa, door Laurie onder 't eten met potlood geschreven, 'n kaart met meer vetvlekken dan moederlijke teederheid, en waar-op 'n half leesbaar Pension-adres en de belofte: „ik zal je morgen of overmorgen meer schrijven", boven 'n Postscriptum met 't verzoek bij den photograaf aan te loopen, om subiet 'n paar dozijn portretten van Lotte „in tricot" na te bestellen, stonden gekrabbeld — die beminnelijke Ansichtkaart stak-ie bij zich — voor alle zekerheid.

Toen-ie met 'n dokter, die zoo hoffelijk was met 'm mee te gaan, terugkeerde, vloog 't bloed 'm naar 't hoofd, omdat 'r in de huiskamer, bij de wijd-open slaapkamerdeur, 't geluid van nijdige twiststemmen en 't krakeelend geblaf van 'n hond op-raketen.

Greta Ginzel had 't te kwaad met den portier en met 'n gesoigneerden heer, die 'n affepinchertje op z'n arm in streelend bedwang hield.

„Jullie het hier niet noodig!... Je hoort hier niet!... 't Is dapper, hoor, tegen 'n door-en-door fatsoenlijke meid, die zich niet ver-

dedigen kan, die te slap en te beroerd is om 'n woord te spreken, zoo vuil tekeer te gaan... Misselijk!... Bah, hoor!"

„Wat is dat?... Wat moeten jullie?“, vroeg Poldi, met dreigend-gebalde vuisten.

„Is u familie van dat schepseltje?“, zei de heer met 't hondje.

„Ik vraag!“, viel Poldi woest uit — en terwijl-ie de slaapkamerdeur dichttrok, keek-ie de twee indringers met de grommende kwaadaardigheid van 'n gesarden dog aan: „Ik vraag wat je hier moet...!"

„Wat ik hier moet, ik, ik...“ praatte 'm de ander in glimlachende verwondering na, en de portier kwam 'm te hulp.

„Geef 'm geen asem, meneer!“, sprak-ie ruw-vernietigend: „da's de student met wie ze Zaterdagnacht zoo de boel opgeschept het, dat 't halve huis 'r van wakker geworden is...“

„Kerel, pas op!“, dreigde Poldi, op 'm toeschietend. Als-ie binnen z'n bereik was geweest, als-ie 'm te pakken had gekregen, zou-ie 'm ongezouten hebben toegetakeld, maar Grete Ginzl hield 'm terug, en de bij z'n onstuimig opdringen 't vloerzeil meesleurende tafel, belette 'm 't vluchtende mannetje, 't geweld van z'n knuisten te doen voelen.

„Met uw verlof!“, zei nu de dokter ontstemd — hij kende den huisheer, en had niet den minsten lust in burenkraakel gemengd te worden —: „op uw dringend verzoek ben 'k zoo beleefd geweest voor 'n ernstig-zieke dadelijk met u mee te gaan!... Wil u van uw kant zoo beleefd zijn met uw disputeren te wachten, tot 'k weer weg ben?...“

„U heeft gelijk“, zei Poldi, zich met moeite bedwingend: „'k zal met dat heer strakjes afrekenen... Maar u wil wel zoo goed zijn, dokter, de woorden van dien ploert, in 't bijzijn van zooveel getuigen gesproken, te onthouden...“

„Dat kunt u rustig, dokter“, knikte de huisheer met de aangename en bezadigde zekerheid van iemand die in z'n recht is: „m'n portier doet enkel z'n plicht, niets meer en niets minder. Zoolang 'k huizen in Berlijn heb, is me zulk 'n geval met bewoners nog nooit overkomen... Deze heer heeft u besteld voor 'n meisje, voor de dochter van 'n familie, waartegen 'k als huiseigenaar niets had in te brengen, maar sinds vanmorgen ben 'k 'r van op de hoogte gebracht, dat 't jonge ding onder mijn dak 'n schandalige komedie gespeeld heeft, en onder „Sittenkontrolle“ is geraakt...“

„Dat liegt ul'“, stoof Poldi op: „u is 'n laffe, gemeene leugenaar!“

„Over die woorden uit uw mond, zal 'k me niet druk maken“, verveerde de huisheer zich kalm, en z'n beringde hand suste 't vinnig gekef van 't affepinchertje. Onverschillig de schouders ophalend, gaf-ie den dokter de nadere explicatie—de beleediging van den opgewonden student, die 'r vermoedelijk zelf was ingevlogen, deerde 'm niet dät! —: „U kent me lang genoeg, dokter, om te weten, dat 'k zoo iets niet op losse gronden zou beweren! Voor 'n paar dagen heb 'k m'n portier net zoo onbehoorlijk afgesnauwd, toen-ie me voor dat meisje, waarmee 'k ook wel 'ns, zooals ieder ander, 'n praatje maakte, waarschuwde... De zaak is me natuurlijk buitengewoon pijnlijk... 'k Heb nog nooit iets met de politie voorgehad... Vanmorgen kwam de aanzegging, dat 'r 'n aanklacht wegens „Kuppelei“ — verbeeld u, dokter! — wegens K u p p e l e i tegen mij, als huisheer — tegen mij! — zou ingesteld worden, als 'k niet onmiddellijk de noodige maatregelen nam! Twee huizen verder is 'n openbare school — in de zijstraat van de overzij — hoef ik u dat duidelijk te maken, dokter? — 'n kerk — en daarenboven, zelfs als 'r geen schoolgaande kinderen hier in m'n huis waren, is dit goddank 'n straat, waarin geen vrouw, die onder „Sittenkontrolle“ staat, loopen, en nog minder wonen mag!... ...U ziet, dokter, hoe volkomen ongemotiveerd en ergerlijk deze heer zich tegenover mij en 'n fatsoenlijk portier uitgelaten heeft!... Hoe eerder u 'r voor zorgt, dat 't jonge ding — op m'n eerewoord, 'k heb meelij met 'r — 'k wou dat 'k wat voor 'r doen kon, weer uit 'r zoogenaamde bewusteloosheid bijkomt — zuiver lijkt me de nieuwe komedie niet! — hoe eerder ze 'r boeltje pakt — na de achterstallige huur betaald te hebben — wat drommel, moet ik 't kind van de rekening worden, waar 'k 'r om 'n haverklap invlieg! — hoe liever 't me zijn zal en hoe meer u mij persoonlijk zult verplichten...!“

Hij besloot z'n volkomen correcte woorden met 'n nerveus op den anderen arm nemen van 't affepinchertje, en stak z'n uitgegane sigaar op.

„Is 't waar — geen laster — geen leugen?“, mummelde Poldi, tegen den behangselwand leunend — één moment zag-ie alles onvast — de kamer, de barbiersvrouw, de drie mannen: „heeft u waarachtig zoo'n krankzinnige, onmogelijke aanzegging...?“

„Op m'n eerewoord, meneer“, zei de huisheer eenvoudig: „ik ben geen beul — ik heb geen keus — u kent de wet zoo goed

als ik — en 't spijt me — 't spijt me bijzonder — 't is voor mezelf 'n donderslag..."

Plots uiterlijk tot in 't belachelijke toe verlegen, door de lengte van z'n lichaam bijna potsierlijk-benepen van gebaar, in de zonderlingste psychische reactie en depressie na 'n blinde verwoedheid, die 'm haast met den portier had laten vechten, 'n onstuimigheid die niet tot z'n stille, kalme en peinzende natuur behoorde, zette Poldi zich op 'n stoel bij de tafel. De groote, plumpe handen ondernamen de reflex-beweging van 't schuieren van z'n bril. Hij vroeg niet meer. Met vochtige, bijziende oogen, staarde-ie voor zich uit, terwijl de dokter in de slaapkamer met de zieke bezig was. 't Schreeuwde tegen alle gezond verstand in, dat 't verzorgde, welgedane heertje met den luxe-hond op den arm, 't verwijfd renteniertje met in de plooiën staande broekspijpen en smetteloze souspieds, zulk 'n feit, beschuldiging, of hoe je 't noemen wou, uit z'n duim zoog... Dan was 't of 'n vergissing van de politie — of, of... En die laatste onderstelling, die met Duczika's houding — dien Zaterdagnacht — en Erich's onverklaarbaar gedrag scheen te kloppen, smeed alles zoo in 'm ondersteboven, verbijsterde 'm zoo ontzettend, dat-ie eerst bij 't gesprek tusschen den dokter en den huisheer, wakker werd.

Nee, onder deze omstandigheden mocht ze niet vervoerd worden. 't Juffertje had de een of andere interne aandoening, 'n volslagen lichamelijke uitputting, 'n aan 't hysterische grenzende zenuwverslapping, of 'r was 'n andere oorzaak, waarvan de diagnose op 't oogenblik niet kon worden vastgesteld. Temperatuursverhooging was 'r niet van beteekenis — 't hart werkte normaal. Als ze niet onder invloed van groote hoeveelheden drank was, aan directe alkohol-vergiftiging leed, stond je vermoedelijk voor 'n geval van hysterische explosie. Hij zou, pour acquit de conscience, iets voorschrijven, in den loop van den avond nog 'ns aanwippen, maar de hoofdzaak bleef 'r zooveel mogelijk te laten slapen.

Met den huisheer babbelend, en door den portier gevolgd, liep-ie de trap af.

„Daar zit 'k van op m'n stoel te beven", zei Grete Ginzl, die 't sprakeloos aan had gehoord: „daar houdt alles bij op... Nou is niks meer onmogelijk... En 'k snap 't niet, 'k snap 't niet, 'k snap 't niet!... 'k Laat nòg m'n hand voor 'r afhakken... Dan had 'r moeder geen centen van Fritz voor d'r reis te leenen...

Dan, dan dan... Bij God, als de boel onder me was afgebrand, was 'k 'r minder beduusd van geweest!... Wat u?"

Poldi knikte onbeholpen. Als-ie zich voor de vrouw met de grove trekken, de zinnelijke lippen en de gele konijne-tanden niet gegeneerd had, zou-ie in de nawerking van 't gehoorde gegriemd hebben. 'n Hoop dingen schenen 'm duidelijk te worden, en toch, hoe meer-ie 'r driftig over na poogde te denken, hoe meer-ie zich afmartelde, om de opvlammende tegenstrijdigheden te verklaren, hoe sterker-ie z'n houvast verloor. Zich herinnerend, dat ze 'm dien avond gezegd had, dat ze voor Ginzal en z'n vrouw, die den volgenden dag bij 'r zouden komen eten, gedekt had, maakte-ie daar vluchtig 'n toespeling op. Grete schudde 't hoofd. Ze had dus dien nacht iemand gewacht, iemand die niet gekomen was — Erich of 'n ander... Loom-ellendig opstaand, met 'n beuheid die 'm elken stap bezwaarde, haalde-ie den onnoozelen calmans, dien-ie ook zelf had kunnen voorschrijven, van de apotheek af. Terug in de dompige, donkere woning, waar alles verhavender, versletener, verveloozer, afgetakelder leek, nu 'r geen zon stond en 'r niemand in de kamer was, wachtte-ie op Grete Ginzal, die naastan 'r kinderen hielp. Toen, omdat ze te lang wegbleef, zocht-ie 'n lepel, en met 'n teeder-moederlijk gebaar, 'r toesprekend of ze 'n kind was, hevelde-ie Duczika 't drankje tusschen de tanden, de neusvleugels saampersend, om 'r te dwingen, zooals-ie 't zoo dikwijls gedaan had. Zacht kreunend, met 'n trek van afschuw om den mond, slikte ze, en zonder tot bewustzijn te komen, klaagde ze even zoo diep-smartelijk, zoo aangehouden drenserig-kermend, dat 't 'm de tranen naar de oogen dreef. 'n Stoel bij 't bed schuivend, warmde-ie 'r hand tusschen de zijne. Voor 't eerst sinds de andere, waarover-ie met Laurie op den avond van de kennis-making in bittere verachting gesproken had, uit z'n leven verdwenen was, hield-ie vijf kleine vingers van 'n vrouw, vijf bleeke kleutervingers in z'n knokelhanden. Nee, 'n glas waaraan nog nooit iemand de lippen gezet had — hoe leefde de stemmingsnacht, toen Erich van z'n vader vertelde in 'm op! — was 't niet meer. Duizend tegen een had 't stumperig prachtkind — gesloopt door 't blouse-naaien, de zorgen om zich met 'r moeder en zuster staande te houden en gedreven door 't verlangen naar 't eenig beetje geluk, dat voor 'n niet-denkend mensch weg was gelegd — 't hoonspottend vlaagje zonde bedreven, dat voor de minst-zondigen 'n erbarmelijk juk werd... Dat was geen ontuchtig

gelaat... Wat zich zoo rein, eerlijk, open in 'r slaap gaf, wat zoo in lief-pijnlijke droomen besloten lei, was 'n v r o u w... Die 'r bespied, vernederd, geknauwd hadden, waren m a n n e n, zielige zedelijkheidswurmen, stakkerige ellendelingen, als je ook maar met mate aan de al-grootheid van de Schepping dacht... Ze had, naar je gissing, 't zelfde gedaan van duizenden-en-duizenden... Ze was misschien — misschien moest je 't op die manier fantaseeren? — lichtzinnig, lichtvaardig om de vlam gevlogen. Nu, onder „Sittenkontrolle” — saterde 't woord niet als 'n reutellach in je op! — „Sittenkontrolle”, hahaha! — rumoerde de bevuilende haat van 'n huisheer, 'n portier, en straks van de rest om 'r heen...!... Wat ze ook verder dee, wat 'r met 'r gebeurde, ze zou 'n vriend aan 'm hebben, tot-ie 'r bij neerviel...

Zich over 'r hand bukkend, wou-ie 'r, in z'n gevoel van sterke blijdschap 'n kus op geven, aarzelde. Nee. Niet als de anderen. Niet buiten 'r eigen ik om. Als ze bij 'r bewustzijn geweest was, zou-ie 't hier, naast 'r bed niet gewaagd hebben. Dan ook nou niet...

Met 'n opgeluchte, wilskrachtige sensatie, schoof-ie den stoel terug, en toen Grete Ginzl even later met 'n kop bouillon, van de laatste brokken van den oneindigen varkenskop getrokken, de kamer inwipte, verraste ze 'm bij grappige huiselijke bezigheidjes, waarbij ze moeite had 't niet uit te schateren. Op 't nachtkastje bij 't bed, had-ie op een van de vingerdoekjes, keurig-netjes, de in 'n glas water gestoken bloemen-van-gister, naast 't medicijn-fleschje op 'n bord, en 'n karaf-citroenwater gezet. De neergesmeten kleeren leien geordend op 'n stoel — de schoentjes, hak aan hak, glimmend — had-ie in de keuken gepoetst — stonden 'r onder.

„God, wat ben jij 'n l i e v e man!”, prees ze: „en nou weet 'k ook meteen waarom ze zoo van je houdt!”

Dat begreep-ie niet. Om 'm op te monteren vertelde ze van 't geheim, dat Duczi 'r Vrijdag met 'n half woord toevertrouwde. Hij luisterde, keek suffig over z'n brillenglazen heen, hangelde even lusteloos bij 't raam, liep toen weer glimlachend de huiskamer op en neer. Op 't postkantoor in de buurt schreef-ie 'n briefkaart aan M e v r o u w L a u r i e Z u b r a n s k u in Odessa, vroeg 'r of ze zich z'n naam nog herinnerde, zei dat-ie juist bij 'r dochter op visite geweest was, dat juffrouw Duczika 'r hartelijk liet groeten, voor de photo's van juffrouw Lotte zou zorgen, maar dat ze niet persoonlijk correspondeeren kon, omdat ze

met wat influenza 'n paar dagen 't bed moest houden. „Maak u niet ongerust“, eindigde-ie „wij zorgen allen uitstekend voor haar en het zal haar aan niets ontbreken!“ Van 't postkantoor ging-ie, door 'n plotselinge ingeving gedreven — en in stilte hopen dat 'r toch nog 'n fatale vergissing in 't spel was, naar 't „Polizei-präsidium“ op den Alexanderplatz. Als, als de huisheer dupe... Als 't burengekonkel... Als 'n kwestietje met de politie tot 'n kwaadaardig verzinsel op was geblazen... Hij wou zich overtuigen — en als ze 'm inlichtingen bleefden te geven, zou-ie z'n mond weten te houden...

Bij twaalf sloeg-ie de Dircksenstrasse in. Voor 't allereerst zoolang-ie in Berlijn woonde, stapte-ie 't trottoir aan die zijde van 't somber baksteengebouw langs. De zon traagde door wolkjes, verjongde de triestige straat bij 't viaduct van de spoorbaan. 'n Paar maal had-ie bij verkeerde deuren 'n weigerend antwoord van wachthoudende politieagenten gekregen, nu met vrouwen en meisjes dezelfde richting uitgaand, snapte-ie waar 't was. 'n Agent wees 'm den weg. Aan den beambte, die midden in de lange gang, achter 'n glazen schot voor 'n tafel met bordpapieren nummers zat, lei-ie, schichtig over z'n bril knipperend, uit, dat-ie op de afdeling van de „Sittenpolizei“ 'n inlichting had in te winnen. Dan moest-ie bij den „Registratur-Vorsteher“, de trap op, wezen. 'r Liep iemand 'n eind met 'm mee. En tegelijk met slof-schuifelende Prostituees, die de wenteltreden bestegen, om zich boven te laten keuren, kwam-ie op de verdieping, waar zich de kamer van de „Registratur“ bevond. Als 'n misdadiger, schuw bij 't geloof van de vrouwen, de beambten en politieagenten, huiverig en angstig, zag-ie lokalen, waar beambten achter schrijftafels zaten en hooge, houten stellages bijna tot aan de zoldering reikten. Die waren met akten en papieren gevuld. De akten en papieren van de Berlijnsche „Dirnen“. Dan naast de deur met het bord:

Abfertigung der
unter Kontrolle
stehenden Perso-
nen, hier!

werd-ie in de kamer van den Registratur-Vorsteher gelaten. Hij moest even wachten, schrompelde saam op z'n stoel. Met welk recht kwam-ie hier? Hoe had-ie z'n vraag in te kleeden? Tweemaal was-ie bij Duczika op bezoek geweest — hij dee onzinnig,

zonder overleg, als 'n schooljongen. Met dezelfde lamslaande verlegenheid als van 'n paar uur geleden, na 't verhaal van den huisheer, trok-ie z'n groote beenen op 'n sport van den stoel, dook-ie weg bij 't fluisterpraten van 'n beambte, die bij 't schrijfbureau van den chef akte-materiaal aan had gedragen, en keek afwezig naar 't opstroomen van 'n door witte damp-vleugels gedragen trein, die door 'n zot gezichtsbedrog aan 't venster voorbij leek te glijden.

Toen 't zijn beurt was, schrikte-ie. Zich verpratend, naar juiste woorden zoekend, vroeg-ie ineens op den man af, of zekere juffrouw Duczika Zubransku onder Sittenkontrolle stond. En toen 'm dadelijk geantwoord werd, dat zoo iets, als 't 't geval was, niet aan den eersten den besten „Privatperson" meegedeeld mocht worden, krabbelde-ie bij de 'm streng opnemende oogen van den chef, in zulk 'n schulp van hulpeloosheid en niets-meer-durven terug, dat-ie nog enkel haperend beweerde dat de huisheer 'n aanzegging gekregen had.

„Wat wil u dan nòg meer?“, zei de beambte verbaasd: „als dat 't geval is, zal 't wel zoo zijn, niet waar?... Alleen wanneer u 'r 'n gedecideerd belang bij heeft, mag ik de registers voor u laten naslaan. Maar dan is 't 't beste, dat u ons dat schriftelijk aanvraagt...”

„O ja... Dank u wel...“, hakkelde Poldi, zoo onhandig afdruipeend, dat-ie nog 'ns moest aankloppen, om z'n vergeten hoed van den stoel te grijpen. In de gang liep-ie als 'n gevangene rond, niet meer wetend door welke deur-ie naar boven gekomen was. Weer zag-ie de kamers met de rekken, de wachtende vrouwen, de beambten, de deuren met de opschriften. 'n Paar zachtjes ginnegappende, handtaschjes dragende, verlepte, nu al opzichtig-gekapte Prostituees, hielpen 'm. Achter 't vreemd geklots van de hakjes, stapte-ie de wenteltrap, de uitgelopen, doorschaafde treden, in 't geschemer, dat 'n gas-vleermuisje slaaprig bevlamde, af. En week uit, omdat-ie 'n nieuwe ris afgeleefde, niet pratende, verveeld-zeurige, 'm norsch langs-stommelende, nauwelijks plaatsmakende schepsels, die uit de wachtkamer op waren gescheld, in de benedenste ronding tegenkwam. Op straat, in 't weldadig-mild zonnetje, aan de overzij van „Eingang VI“, stampvoette-ie driftig. Als 'n idioot had-ie zich aangesteld! Erich zou in zoo'n situatie den knoop zonder te aarzelen hebben doorgehakt. Erich liet zich nooit intimideeren — hij, 't was z'n verdomde natuur!, kreeg eerst fut en energie, als-ie

de dingen van tegenstand láter, in z'n verbeelding, véél later, wanneer-ie met 'n pijp in z'n hoofd, achter z'n werktafel, in vogelvlucht rustig overzag, nog eens, bezonken en in volgorde van belangrijkheid geordend, overwoog.

Met de handen in de zakken, grimmig, uit z'n zachtmoedig evenwicht gehitst, keek-ie vijandig naar de donkere poort met de vergulde letters „E i n g. VI", waarin de helm van den politie-agent opglansde. Telkens, over 't trottoir aankuiierend, of ze 'n boodschap gingen doen, drentelden vrouwen aan, dikheupige wijven, vadzig en onverschillig, enkel 'n doek om de schouders, afgebeulde vrouw-dieren, waarvan-ie de lichamen van de sectie-tafel kende — 'r bewoog veerkrachtig en chic, pas in 't vak, 'n jonge meid, helblond, en de zon omjoolde den blauwen damp van 'r nieuwe japon — 'r sjokte 'n schoonmaakster aan, de twee handen over 'r buik gevouwen, de schommelende, opwippende inkooptasch 'r tegen aan — 'r kwam van de andere zij 'n reuzin, 'n „Turban" als 'n helm over 't beenige hoofd; ze stond stil en keek om, onrustig, drie, vier keer of ze bang was gezien te worden — 'r liepen 'r twee gearmd, blootshoofds, 't haar haastig geknot, maar in de buurt van de poort lieten ze mekaar los, omdat 't niet „mocht" met z'n tweeën — 'r reed 'n Droschke voorbij, 't gehoefklap van 't paard betrottelde smakelijk de steenen en 'n hoed met veerend-wuivende pleureuzen boog naar 't Portaal — 'r was ineens, zonder dat je had opgelet hoe, 'n gekwakkelt van zes, zeven gelijk; de handtasschen bungelden als kerkeklokken, de gelaten waren geel, oud, gezwollen — en dan weer toet-toet arresteerde 'n auto, klepte 'n deurtje, stak 'n glaceehand geld in de eeltknuist van den z'n pet betikkenden chauffeur, silhouetteerde 'n slank meisjesfiguurtje den agent langs — en 'r drongen al weer nieuwe op, driest-lachende, geschminkte, met kostuums taylor-made — en 'n hinkende, flets en sullig, met wrikkende schouders of ze 'n last af wou schudden — en een in den rouw — en een met 'n vleezig-bloot nekje, langzaam van tastap om de moeilijke dracht van 'r spits-hooge schoenen — en 'n zwangere, gul-zeker de zonbaan door-stekend — en dan weer 'n lijdzame, mager, gebogen, sukkelig loopend of ze iets zocht — en 'n arbeidster, de tasch met groenten en brood, als 'n pompslinger aan 'r zwaaiende arm — en 'n dik-zweetend sproetenwifje onder 'n rood-brandende parasol — en weer 'n tros bij mekaar in ruzie verkleit, maar zich bedwingend — en weer 'n gesloten Droschke en 'n heere-stroohoed in krijschend-rood haar

— en weer andere, ontelbaar, van links en van rechts, sluipend, pittig van gang, heupwiegend, sloffend — en dat glee, dreef, zoog de Poort voor de „Prostituirten” in, of ergens achter in de schaduwstrook van de „Wärmehalle” ’n schapendrijver z’n zweep liet knallen, of ’n gespieerde mannevuist ’n dreigende knoet hield geheven. Dat trok nu alles de gang door, den beambte bij ’t glazen schot met den nummerbak voorbij, de steenen wenteltrap met ’t wapperend gasvlammetje op, de tweede gang in naar de doktoren, die eens, net als hij de studentenpet hadden gedragen en den opstand van frissche jeugd hadden gekend. Dat trok *E i n g a n g* VI in, en kwam ’r weer uit, als ze niet naar de Fröbelstrasse werden vervoerd¹⁾.

Dat stond onder *S i t t e n k o n t r o l l e*.

Dat had een voor een ’n akte in de rekken boven en ’n afgestempeld boekje — hoe oud — hoe lang — welke bijzondere teekenen — sinds wanneer — welke godsdienst...

’t Duurde dagen en dagen eer Duczika herstelde. Lichamelijk knapte ze op, maar ze bleef zoo indolent, zoo wilsgelbroken, zoo zonder belangstelling voor wat ’r om ’r heen gebeurde, dat Grete Ginzl, die ’r gelukkig nog kon bijstaan, omdat de barbier ’r ’n maand bij had gehuurd — de nieuwe winkel moest geveerd en ingericht worden, en dat vlotte zoo-zoo — dikwijls ongeduldig losbarstte. As ze zich zoo liet hangen, op je vriendelijkste vragen amper antwoord gaf, en zelfs op ’r stoel weer insliep, gaf zij ’r de brui an. Wat drommel, ’n jonge meid, die niks meer mankeerde, die tienmaal meer kleur had as toen ze achter de machine zat, mòcht zich zoo niet laten gaan!... D’r was ommers niks onherstelbaars gebeurd!... An d’r boekje zat ze niet voor d’r leven vastgebakken!... Honderden meissies, die net as zij in de lamp waren gevlogen, hadden ’n goed huwelijk gedaan... Honderden waren beter terecht gekomen as de vrouwen, die met ’n kind bleven zitten en van d’r ongelukkige „alimenten” rond moesten wurmen... De eerste de beste man, die ’r trouwde, al had-ie ’n bult of al was-ie ’n kwartjesvinder maakte ’r weer vrij... En naar dien man hoefde ze niet te zoeken... Dien zag ze ieder uur in de kamer... Wat dee ’t?... Wie vroeg ’r later na?... ’s Nachts waren alle katten grauw en in Berlijn kraaide geen haan meer naar je „verleden”, as je in ’n andere straat, ’n andere buurt woonde... Herhaaldelijk, als ze met ’r alleen was,

¹⁾ ’t Stedelijk Ziekenhuis in de Fröbelstrasse.

drong ze goedig-hartelijk aan, om iets van de rare historie los te laten. Ze dee 'r 'n eed op, bij 't leven van 'r drie kinderen, dat ze geen woord aan wien dan ook zou oververtellen!... Ze had zich toch in die weken als 'n oprechte vriendin getoond... Ze vroeg 't niet uit nieuwsgierigheid... Ze zag, dat ze maling aan al de smerissen van de wereld had, en 'r nou net zoo min as vroeger, al kletste 't heele huis 'r over, en al gaf 't hommeles met 'r man, in den steek liet...

Duczika luisterde bij zulk 'n ruw-eerlijken aanloop met 't zelfde strakke, niet reageerende, tergend-apathische gezicht. Soms ontweek ze de vragen — soms moeilijk opstaand, — ze verbeelde zich, dat ze oogenblikken had, waarin 'r beenen zoo zonderling deeën, of ze de kluts kwijt waren, gaf ze 'n antwoord, dat geen antwoord was — alles en niets zei.

„Waarom kom je 'r weer op terug, Grete?“, praatte ze geduldig —: „ik ben 't, ben 't... En 't interesseert me niet...“ 't Waren bijna dezelfde woorden, die ze dien Maandag op 't Polizei-präsidium half-bewusteloos had gesproken, en meer was 'r niet uit 'r te halen. De eenige, die 'r niet met vragen lastig viel, was Poldi Röse. Die bleef heele dagen en halve nachten, sloofde zich uit in attenties, bracht iederen morgen goedkoope bouquetjes mee, prakkizeerde de onmogelijkste dingen, om 'r af te leiden, droeg zoo ernstig, of-ie 't z'n heele leven gedaan had, de niet afgewerkte blouses met de 'r bij behorende ingredienten, in de kartonnen doos naar Neumann terug met de boodschap, dat juffrouw Zubransku ernstig ongesteld was en voorloopig voor den dokter 't machine-trappen moest laten — 'n corvée van 'n bezoek bij 't grijsnachten van den „Zwischenmeister“, die door Felix Krüger niet geheel en al onkundig van 't onaangenaam avontuur was gelaten — die omringde 'r met kleine genegenheidjes, waarvoor ze geen oog scheen te hebben. De huisheer maakte 't 'r niet lastig. Met 't attest van den dokter had-ie van de politie uitstel gekregen, en de maand achterstallige huur was door 't beleenen van den gouden manne-ring, dien Duczi op 'n morgen, met die opdracht, aan Grete Ginzl gegeven had, betaald. Grete had geen bezwaren — was niet de eerste keer, dat ze naar 't „Leihhaus“ liep — Duczi verzocht 't 'r, omdat-ie 'r „te groot was geworden“, en omdat ze 'm toch op 't nachtkastje naast Poldi's bloemen liet slingeren. De huurquintantie en 't lommerdbriefje lei ze rustig, open en bloot, in 't bord op 't buffet, waarin de paar visitekaartjes en nog wat betaalde rekeningen

lagen. Ook de Ansichtkaarten en de uitzonderingsbrieven uit Odessa. 't Ging Laurie en Lotte niet voor den wind. De directeur was 'n ploert en Palou 'n schooier. Die twee leien samen onder een deken. Palou had 'r voor gezorgd, dat de directeur, die dadelijk 't contract had geprolongeed, 'm elke veertien dagen iets van 't geld, dat ze 'm door de jaren op crediet lesnemen, schuldig waren geworden, instuurde. 't Kwam 'm natuurlijk toe, maar 't was 'n jodenstreek, dat-ie zich op die manier achterbaks binnen-maakte, dat-ie ze geen tijd liet, om met afbetalen te beginnen, als 't hun convenieerde! Driekwart van de brieven was met die klachten gevuld — de rest liep over Lotte's succes, waarvan onleesbare knipsels in de Russische taal getuigden — over 't plezier dat ze hadden — Duczi zou 'r oogen uitkijken, als ze zag met wat 'n respectabele, door-en-door gezellige menschen ze kennis hadden gemaakt — heel, heel anders dan in dat akelig-stijve Berlijn! — Duczi zou 'n gat in de lucht slaan, als ze ze door Odessa in 'n privé-auto van 'n schatrijken fabrikant, die (in vertrouwen) van af de eerste kennismaking s m o o r l i j k op Lotte verliefd was geraakt, en 'r al na 'n week als gentleman „gevraagd” had... zag rijden! Voorloopig had Lotte nog geweigerd, omdat-ie 'n beetje te oud was — stel je voor — of dat gewicht in de weegschaal lei, als je 't geld in je schoot werd gesmeten... Als moeder, die „zoo schrikkelijk veel in 't leven ondervonden had” zou ze wel zorgen dat 't in orde kwam — en als de almachtige God dat fortuin gaf, móést Duczi zonder verder uitstel den rommel in Berlijn verkoopen, op den trein gaan zitten, en zich ook 'n gebraden duif in den mond laten vallen... 'r Was nu al — daar hoorde ze Duczi bij schateren! — maar 't was heusch-waar! — 'n charmante j o n g e man, die meer dan 'n kwartier naar 'r meegenomen portret had staan kijken — en gezocht had — gezocht! — en op z'n woord-van-eer had verzekerd, dat als de oudste dochter 'r zoo uitzag, en 't portret 'r niet flatteerde, hij 'r geen uur over had na te denken, om 'r tot z'n vrouw te maken! Wat Duczi van zulke dingen zei? Of de Russen niet om te zoenen waren?... In 't nooit ontbrekende Postscriptum zei ze dan, dat 't leven veel duurder was dan in Berlijn, dat Duczi 't 'r niet kwalijk moest nemen, dat ze 'r d e z e maand niet met de huur bij kon springen, dat ze 'r adviseerde aan de firma Krüger & Cahn 'n voorschot te vragen, of 't buffet en de ongebruikte bedden te verkoopen... En waar de photos bleven?... De photograaf kon ze, als-ie 'n klant, die zoo trouw

bij 'm terugkwam, niet „vertrouwde” — echt Duitsch, hoor! — onder rembours opsturen. En als Palou 'r opzocht, kon ze 'm uit h  ar naam verzekeren, dat-ie 'n „sale cochon” was. Een Ansichtkaart van Lotte met de uitgelaten mededeeling, dat ze met den fabrikant, waarover Laurie geschreven had, „verloofd” was en dat-ie 'r in z'n vreugde twee nieuwe tooneelkostuums, 'n diamanten ring en 'n kompleet stel ondergoed, van alles twaalf, en in de puntjes!, geschonken had, was door Poldi verdonkeremaand, ook 'n briefkaart van Laurie, die zich in de wolken toonde over 't cadeau van 'r aanstaanden „schoonzoon”, 'n echte pels, twee knoppen en 'n gemeubileerd appartement, waarin niets ontbrak, niets!... In de laatste week had Duczi kort, lusteloos geantwoord. Ze voelde zich niet gezond genoeg, om de reis te ondernemen... Later. Halfwege brak ze den brief af, keek 'r 'n paar dagen niet naar om, postte 'm door Poldi's vriendelijkheid, toen-ie eindelijk met groote moeite klaargestreven was. Alles vermoeide 'r. 't Geringste geluid dreef 'r naar de keuken of de slaapkamer, leek 'r onuitstaanbaar. 'n Meegebrachte krant keek ze in, om 'r loomzwaar op 'r schoot te laten zakken. Ze zat soms uren en uren aaneen in den stoel bij 't raam, de oogen gesloten, hijgend ademend als 'n teringlijdster, kikte tegen 't eten dat Grete Ginzel 'r toestopte, kroop in bed zonder zich de moeite te geven zich uit te kleeden en knikte bij vragen en gesprekken, niet begrijpend, versuft, te moe om zich in te spannen.

Op 'n Zondagmiddag dwong Poldi 'r uit te gaan. Ze kleepte zich, tobdde de trap tot de tweede verdieping af, zat willoos op 'n tree neer. Ongerust en nerveus sprak-ie 'r toe. Als ze wou, kon ze. 't Werd 'n misdaad zoo aan je gebrek aan energie toe te geven. Met 'n fiksche wandeling buiten in 't groen, bereikte ze meer in 'n paar uur dan met 't traineeren en piekeren in 'r stoel. „Kom nou”, soebatte-ie: „we kunnen 'n rijtuig nemen! 'k Zal 't je zoo makkelijk mogelijk maken...”

Ze weigerde klagend. Ze voelde zich duizelig. 'n Anderen dag — vandaag niet. Of-ie gromde en dreigde, 't hielp niet. Boven trok ze de pennen uit 'r hoed, en te machteloos van gebaar, om 'r zich van te ontdoen, glee ze 'r mee op de sofa achterover — en snikte. Goddank, dat ze snikte, dat ze tenminste op die manier 'n ander en ontwakend teeken van leven gaf. In z'n ouwe schuchter doen, scharrelde-ie in de keuken tot ze uitgehuild was, maar toen-ie terugkeerde, had ze zich in de slaapkamer opgesloten. Vervloekt jammer! De eenige oplossing was 'r 'n tijd ergens in de

stilde, in 'n dorp of in 'n sanatorium op verhaal te laten komen — en eerder gebeurde 'r 'n wonder dan dat-ie daarvoor kans zag.

's Middags, na kerktijd, dee-ie inkoopen van 't geld, dat voor 't gaan naar buiten had moeten dienen, en waarvoor-ie z'n horloge voor de zooveelste maal, net als den dag vóór de eerste kennismaking „hebreeuwsch” had laten leeren. Van 'n vogelhandelaar bracht-ie 'n kanarie in 'n papieren kooitje mee, en toen ze, 'm verrast door 't montere „Piet!” op de plek, die zoo lang zonder geluid was gebleven, opgewekter dan gewoonlijk dankte, excu-seerde-ie zich zoo verlegen, dat-ie 'r niet wou foppen, dat-ie geen geld genoeg had gehad, om 'n zingend mannetje in te slaan, dat 't tot z'n spijt máár 'n wijfje was — dat ze 'r met tranen in de oogen om lachte.

„Zie je wel”, zei-ie opgelucht — in geen weken was ze psychisch zoo vooruit gegaan —: „dat je lachen kan als je will...”

Daar had-ie dadelijk berouw van. Ze keek 'm verschrikt aan, draaide zich af naar 't raam, werd opnieuw te lusteloos, om 'm op iets te antwoorden. Dien avond, 'n warm-zomersche Septemberavond, waren ze bijna alleen in 't huis. 'r Klonk geen stem op de binnenplaats — alles was uit. De Ginzels hadden de kinderen al om vijf uur in bed gelegd, zouen 'n Kientop bezoeken, bij de Italianen stond de woning te huur, de rechter benedenburen waren uit de stad, en de portier zat in de „Stehbierhalle” op den hoek, waar-ie zich aan 't buitenkansje van gister geklopte kleeden tegoed deed.

In 't geschemer van de kamer had Poldi 'r uit 'n boek voor-gelezen. Omdat ze niet luisterde, leunde-ie op 't kozijn. In 't brok hemel tusschen de daken, schoot 't zwierig gestippel van spelende zwaluwen. Toen begon-ie:

„Willen we 'n straatje omgaan?”

„Nee”, weigerde ze zacht.

„Waarom niet?”

„Omdat 't geloop van de menschen me zoo moe maakt...”

„Daar moet u toch weer aan wennen...”

„Ja, dat moet 'k...”

„Willen we dan?... Toe!...”

„Nee”, herhaalde ze, in 'r stoel terugleunend: „morgen, overmorgen...”

„Morgen, overmorgen”, zette-ie voorzichtig in — je moest 'r op de werkelijkheid, op 't beestachtige der dingen, die 'r ontglijpt schenen te zijn, voorbereiden —: „kan u hier waarschijnlijk niet

langer blijven... Herinnert u zich wat 'r met u voorgevallen is...?"

„Zeker", zei ze, niet uit 'r inert leunen opzittend.

„Gisteravond was 'n beambte hier..."

„Dat zal wel..."

„Ik zou zoo graag willen weten — is u niet boos als 'k 't vraag — heusch niet? — of — of dat wáár is...?"

„'t Is waar..."

„Dan moet 'r toch iemand de schuld aan hebben..."

„Niemand", praatte ze onverschillig: „'t is zoo en 't is zoo goed..."

Met de handen op den rug liep-ie de kamer op en neer. 't Was om hardop, woest en hartstochtelijk te vloeken. Je maakte 'n toespeling op dat aller-afschuwelijkste — je kookte om 't hoe, 't waarom, de aanleiding, de oorzaak te hooren — en ze bekende 't temperamentloos, langs 'r neus weg — je had 't willen loscheuren, je vuisten bij 'r aanklacht tegen dien of dien ballen, 'r troosten, opbeuren, moed inspreken — je had de ingeving bij 'r te knielen, 'r handjes te grijpen en 'r met grimmige passie te zeggen, dat 't niet meetelde, dat je 'r uit de klauwen van brute wetten en misselijke tyrannie wegrukken zou, dat je in 'r geloofde, gelóofde, dat ze haar tot geen „Dirne" vernederen konden — en je zweeg. 't Waren geen woorden van berusting — God, nee! — 't schrijnde op je toe als 'n cynisch aanvaarden, 'n gemakzuchtig laat-me-met-rust, 'n indolent ondergaan van 'n waanzinnig, onmogelijk, stuitend fatum. Oneindige uren had-ie zich voorgenomen 'r met takt en kieschheid over te praten, 'r als vriend te polsen hóé-lang ze dàt voor 'r moeder en zuster gedaan — voor de parodie-moeder en de zelfzucht-zuster, die 'r jeugd exploiteerden — en wanneer ze met de „Sitten-polizei" in aanraking gekomen was — 'n heel gebouw van minachting voor de maatschappelijke wetten, die 'n „onzedelijke" vrouw, zonder vlammen verzet van de „publieke opinie" buitensloten, opsloten, insloten, vervolgden, had-ie in bijtende gedachten geconstrueerd — om 'r 't „onteerende" van 't gebeurde niet te laten voelen — en z'n argumenten verwaaiden als kaf, z'n naïve bedoeling ontglimpte 'm, z'n eind-voornemen stuiptrekte bij 't koel 't gesprek coupeeren van 'r „'t is zoo en 't is zoo goed!"

Zwijgend ging-ie weer voor 't raam zitten, de handen onder 't hoofd. De hemel grauwdde logger over de dakranden — 't zilverspettend gespeel der zwaluwen had opgehouden.

„'t Is wel ellendig", zei-ie in wanhopig-melankolieke, niet af te

wentelen besluipend: „dat we allen, zonder uitzondering, tot daden gedwongen worden, waarom God, hoe je 'm ook denkt, moet glimlachen, en waarvoor mensen geen genade over hebben...”

Ze bewoog niet. Ouwergewoonte had-ie dat waarvan-ie vol was, te zwaar, te onhandig-van-betoog ingezet.

„Ik meen”, zei-ie eenvoudiger: „dat de natuur zooaanbiddelijk is, en toch ieder uur in zooveel quasi „slechte” dingen vervalt, dat je nergens 'n grens tusschen wat mag en wat niet mag oplet...”

„Dat zal wel”, antwoordde ze door z'n gevoeligen nadruk getroffen.

„Ik zou geen definitie van „geluk” kunnen geven”, sprak-ie mat: „'k geloof niet dat 'k 't ooit heb gekend... 'n Moeder herinner 'k me niet meer, 'n vader heb 'k nooit gehad... 'n Vrouw waarvan 'k hield, heeft 'n lage rol in m'n beetje leven gespeeld... M'n eenige waarachtige vriend...”

Schrikkend hield-ie zich in, benepen keek-ie 'r aan — ze verlei zelfs 'r handen niet.

„Schüler...”, vulde ze aan.

„...Is iemand, waaraan ik geen houvast meer heb”, hakkelde-ie: „En toch, toch, zijn we allemaal zoo, dat we iederen morgen, als de zon schijnt, 't net van den wand grijpen, en 't vlindertje geluk achterna loopen... Dat doe 'k al twee en dertig jaar, of 't nog nooit iemand vóór me gedaan heeft, of 'k 'n ontdekker, 'n padvinder ben... En als 'k 'n vlinder verschalk, is 'r 'n scheur in m'n net, sta 'k van 't loopen te hijgen of m'n hart me begeeft...”

'r Wrokte 'n vreemde ontroering in z'n stem — de bril, dien-ie tusschen de vingers balanceerde, viel op 't zeil, en omdat ze niet verzat, 'r kin in de schemering op 'm toe-spitste en 'r oogen 't plafond bleven bestaren, gaf-ie zich geen moeite 'm op te rapen, dompte-ie 't hoofd in de beenige handen.

Toen scheen iets in 'r wakker te worden, na de looden dracht der ziekte-dagen te ontdooien. In denzelfden toon van overzwaarmoedigheid en zenuw-verslapping, door de bijna donkere kamer met 'r late-avond-getroebel, 'r starre ruiten en dreigend-verklitte schaduwen, tot 'n schrille angststemming gehitst, sprak ze voor zich uit, 'm vergetend, zich moeilijk-worstelend uit den verlamdenden, 'r niet vrij-gevenden cocon van 'r gedachten los-spinnend.

„Als je één oogenblik”, artikuleerde ze zwak: „heelemaal, zonder dat iets je hindert, zonder dat je tobt of denkt, heelemaal,

héélemaal gelukkig ben, moest je in datzelfde oogenblik zoo sterk kunnen zijn, om niets, niets meer te willen... Maar je wil verder... Je wil 't nog 'ns... Je ben met één keer niet tevreden... Je wil 'r 'n gewoonte van maken... En daardoor roep je 't ongeluk aan... Als je je zoo zalig voelt, dat je je oogen sluit, om door niets afgeleid te worden, moest je je met je gesloten oogen in 'n afgrond laten zakken, om nooit meer boven te komen... Dat doe je niet... Dat wil je eerst later midden in 't ongeluk..."

Bang voor 't geluid van z'n voetstappen, droeg-ie z'n stoel naast den hare. Ze had gesnikt en gelachen — nu praatte, klaagde ze — Goddank, Goddank! Ze was of ze kwam over 'r ziekelijke depressie heen, en dat dreef 'm uit de eigen melancholie, uit de triestige kamersfeer, tot 'n nauwlijks te bedwingen blijmoedigheid. Als-ie gedurfd had, zou-ie de slap-afhangende hand, als dien morgen, toen-ie alleen bij 'r in de slaapkamer was, in de zijne genomen hebben — z'n ingekankerde bleuheid belette 't 'm.

„Midden in 't ongeluk", zei-ie stellig, en omdat-ie z'n bril niet op had, stonden de teer-bleeke lijnen van 'r profiel nog verwaasder tegen 't donker kontoer van 't afhangend gordijn, was 'r iets onwonderlijk-schoons om 'r achterover liggend gelaat: „midden in 't ergste ongeluk..." — hij had niet 't flauwste vermoeden hoe-ie in dat moment met z'n genegenheid ver-weg van 'r gevoelsleven was —: „...in 't allerergste ongeluk, juffrouw Duczika, maak je met vrienden kennis, die over niets willen praten, niets willen weten — die enkel met hart en ziel, als 'n dienst vragen, om aan dat ongeluk 'n eind te maken..."

„U is zoo hartelijk en zoo goed", antwoordde ze, 't hoofd naar 'm toe draaiend: „dat 'k 't nooit zal vergeten, maar de beste vriend kàn 't gebeurde niet meer veranderen..."

„Kàn 't! Kàn 't!", zei-ie met z'n bedremmeling vechtend: „en ik kan 't zeker!... Knik nou niet nee! Toel... Toel... Voor mij telt 't niet mee... Ik lach 'r om, op m'n woord!... Nooit, onder welke omstandigheden ook, zal 'k je iets verwijten!... Dat zou 'n laagheid zijn, 'n afschuwelijke gemeenheid... 'k Heb van je gehouden — als 'k me onhandig uitdruk, neem 't me dan niet kwalijk — 'k ben 't niet gewoon met vrouwen te spreken — van af dien eersten keer, toen je daar bij de sofa geknield zat, en je me je linker hand gaf — 'k heb me 'r voor geschaamd — als je 't zoo noemen mag — omdat 'k motieven had om te gelooven, dat 'n — 'n ander... 'k Was dien Zaterdagnacht zoo blij, toen,

toen u in de slaapkamer, ik hier lag... Dat vond 'k zoo heerlijk en vertrouwelijk... Je houdt nou natuurlijk niet van me, Duczi — måg 'k Duczi zeggen — maar 'k zal m'n best doen, om je van me te laten houden... En wanneer iemand 't in z'n hersens haalt, om ook maar dät van je te beweren, trap 'k 'm dood!... Toe!... Toe!... Je weet niet hóe gelukkig ik zijn zal... Morgen vroeg kan 'k naar 't Polizei-präsidium gaan... Als je trouwt verscheuren ze die smerige papieren..."

Aan de overzij werd 'n lamp achter tullen gordijnen opgestoken. 'n Schaduwhoofd bewoog bij de kap. Om 't niet te zien, sloot ze de oogen en glimlachte bizar. Wat zei z'n vriendelijke stem woorden n a a s t 'r leven, naast de nauwelijks begraven wanhoopsdingen in 'r bestaan...

„Ik zweer je”, hield-ie hartstochtelijk aan: „dat 'k 'r nooit 'n toespeling op zal maken, dat 'k je respecteer, dat 'k geen philisteroogen heb, dat 'k leelijker schuld op m'n geweten heb dan jij, dat 'k me kapot zal werken, om jou niet langer je gezondheid achter die machine te laten vernielen — en dan — en dan, Duczi — Duczi — over wat jaren, als je niet leert van me te houden — raak je vanzelf weer vrij, omdat — omdat 'k niet heelemaal gezond ben — omdat ze me al eens opereerden en 'n tweede operatie... Daar moest 'k op 't oogenblik natuurlijk niet over praten — dat klinkt mal, niet — en dat voel 'k zelf — maar in twee, drie jaar — reken 'ns an: twee, drie jaar — wat 'n lengte, wat 'n vooruitzicht! — kun je samen gelukkiger zijn dan anderen, dan haast al de anderen, in dertig, veertig... Als 'k niet te leelijk voor je ben — als je wil — toe, toe! — zeg dan ja, Duczi...”

Als 'n bedelaar was-ie van z'n stoel gegleden, en in de onstuimigheid, die 'm over z'n schuwheid heen hielp, in de veiligheid van 't donker, greep-ie eindelijk 'r hand.

Ze trok 'r niet terug, verweerde zich smartelijk-klagend...

„Waarom vraag je dat, meneer Röse!... Waarom doe je me dat verdriet?... Ik heb zoo verschrikkelijk, zoo afschuwelijk gelejen... Zóó, dat 'k 'r nooit met iemand over spreken kan... Maar 'k hou niet van je... 'k Vind 't ellendig om 't je te zeggen... Je ben zoo lief, zoo goed, zoo hartelijk voor me geweest... 'k Zou 't graag, dolgraag, als 'k, às 'k van je hield... Misschien later... Nou hou 'k van niemand, niemand... We waren zulke goeie kameraden... Toe, laat 't zoo blijven... Ik kan, kan met geen man samen zijn, als 'k 'm moet beliegen...”

'r Hand ontglee de zijne — even bleef-ie nog voor 'r geknield, stil en aandachtig, of ze 'n pagode was — toen sleepte-ie z'n stoel naar 't andere venster terug, bukte, grabbelde, schoof den bril op z'n neus, en zweeg, omdat-ie bij die teleurstelling geen woord meer had kunnen spreken. De innige, vrouwelijke klank van 'r deemoed-stem, werkte in 'm na — en 'n wreede weerbarstigheid, die 'm over 'r dee denken, zooals-ie 't nog nooit had gedaan. „Ik kan met geen man samen zijn, als 'k 'm moet beliegen... beliegen... beliegen...” Had ze 't de andere dan niet gedaan, die 'r tot Prostituirte, tot 'n sjaggerding op de markt, tot een van de vrouwen met 'n boekje, hadden gemaakt? Had ze van die andere wel gehouden? Had ze geen begrip van de industrie, die in 't rooie baksteengebouw van de Dircksenstrasse werd gedreven, geregistreerd, gecontroleerd? Of stiet-ie z'n verliefden kop aan een van de kleine, onverklaarbare, perverse naturen, die z'n studieboeken beschreven, en die ook Erich tot z'n zonderlinge vlucht had genoopt? Wou ze met geweld, en tegen alle goede raadgeving in 'r „vrijheid” behouden? Wóú ze dien monsterwag op?

Uit 'r stoel opgestaan, streek ze 'n lucifer af. De lamp traagde 'r licht in de kamer. Op de tafel geleund, vol meelij met z'n bleek, ontstemd gezicht, praatte ze 'm met nog altijd dezelfde bedwongen klacht in 'r stem toe:

„Ik heb niet één vriend in Berlijn, Poldi”, zei ze: „niet één — als je 'r boos om ben... hoor je me niet, Poldi?” — 't was den eersten keer, dat ze 'm bij z'n voornaam en met „jij” aansprak.

„Ik had 't zoo graag gewild”, antwoordde-ie onderworpen — de lijdensglans van 'r doorschijnend gelaat bij 't licht van de lamp, temde 'm volkomen —: „dubbel en dwars gewild, om dat — dat van de politie — ongedaan te maken — en voor mezelf...”

„'r Valt niets meer ongedaan te maken...”

„Alles...”

„Nee”, glimlachte ze half verward, half in hallucinatie — 't bleef 'm 'n raadsel —: „'k ben, en dat weet je nog niet, in 'n bed van 'n Absteigequartier gevonden...”

„Dat vraag 'k je toch niet!”, viel-ie woest en gekweld uit.

„....Daar herinner 'k me niets van”, sprak ze met vochtige oogen de lamp in starend: „daar hoeft 'k voor niemand, en ook niet voor jou, m'n oogen voor neer te slaan — maar 'k herinner me wel — en dat vergeet 'k nooit — en daar walg 'k zoo van

— dat 't met nòg iemand... Lieve Poldi, ik smeeek je, laat me 'r niet meer aan terugdenken... Als 'k 's morgens opsta, ril ik... Als m'n handen elkaar aanraken, ril 'k... Als 'k me aan en uitkleef, ril 'k... Als 'k in bed stap, ril 'k... 'k Heb mezelf zoo schaamtelooos, zoo om 't uit te schreeuwen, zoo misselijk-misselijk vergooid, weggesmeten, verschopt, dat 'k bij de vrouwen, die bij jullie in dat huis, aan de overzij van waar je woont, hoor!... Voor vijf, zes weken wist 'k niets, niets — heb je me zoo vroolijk en onbezorgd, als 'k 't nooit meer worden zal, hier bij Laurie en Lotte gezien—nou weet 'k meer dan 'n mensch verdragen kan..."

Ze wroong 't tafelkleed tusschen 'r vingers — 'r tranen stotterden over 'r wangen — 'r lippen vertrokken — ze stond zoo diepverslagen, zoo erbarmelijk-in-smartherinnering over 'm, dat-ie 't niet verdroeg 'r aan te kijken.

„Laat 'k je dan trouwen", zei-ie zacht-overredend: „voor den... vorm, Duczi... Je kan en je mag niet onder die Sittenkontrolle blijven..."

Ze schudde 't hoofd — ze hield 'r omringde oogen niet van de lamp af — je zag aan de zenuwtrillingen van 'r gezicht, dat ze 'r tanden tezaam klemde — dat ze in 'n idee-van-weken, 'n obsedeerend besluit leefde. Hij praatte stil voor zich uit, voorzichtige argumenten op met overleg gekozen woorden stapelend — hij redeneerde met 'n dwars, koppig kind — ze glimlachte, zweeg, weerde 'm met 'n gebaar af — eindigde met 'n pertinent, niet te overwinnen néé. Terwijl ze in de keuken koffie zette, werd 'm iets van 't psychologisch geval duidelijk. 'r Was, herinnerde-ie zich uit psycho-pathische Annalen, 'n vrouw geweest, die om 'r man 'n onteerende straf te bezorgen, zichzelf met 'n mes levensgevaarlijk verwondde en den man van 'n moordaanslag beschuldigde. 'r Was 'n vrouw, op 'n ander verliefd, die 'r eigen man tot 'n inbraak ophitste, en 'm zelf bij de politie verried... Wraak dreef honderden tot ziekelijke, afwijkende handelingen. Bedrogen liefde was de ondergrond van ontelbare kleine, onopgemerkte en weer de wereld overdonderende tragedies. Wat ze 'r straks bij de lamponpeilbaar-droefgeestig en radeloos-gebroken uitgeflipt had, wat ze 'm hardnekkig antwoordde op al wat-ie beweerde, leek op zulke excessen, had 'r den schijn van... Goed. Ook over dat zou ze heenraken. Vanmorgen en gister wanhoopte je aan alles. „Verloren", hahaha!, was ze nog niet, was ze nooit geweest... Met geduld en toewijding en 'r voorloopig niet meer over spreken, tot ze 'r evenwicht terug had, kon je bereiken wat

je wou, wat je niet opgaf... 'r Zou en 'r moest 'n oogenblik komen, dat ze niets meer geheim hield, dat ze 'r jammerlijk idéé fixe liet glippen...

Toen ze 'm koffie bracht, zat-ie zoo kalm en gemoedelijk aan de tafel, of ze over niets gepraat hadden, of 'r geen angststemming in de kamer geweest was. Ze ordende de dingskes van de naaimachine, bleef bedrijvig, bewoog zonder de indolentie, zonder de lam-geslagen gebaren van de laatste weken. Ze zou ergens 'n kamer huren, onverschillig waar, 't liefst 'n leege en die zelf met de prullen van hier meubileeren. Je had maar te kiezen uit de duizende advertenties. En nou ze zich gelukkig zoo héél anders voelde als gedurende 'r ziekte, nam ze weer werk aan voor 'n confectiefabriek — voor die van Krüger & Cahn naaide ze geen steek meer, niet als ze 'r met goud betaalden...

Heen en weer kuierend, dee-ie nog 'n 'm stil-makende ontdekking. In den bak van 't buffet, 'n blaadje papier voor 'n notitie zoekend, kreeg-ie 't lommerdbriefje op Grete Ginzels naam staande, in handen, las de woorden: „...Pfandschein über 45. Mark. Empfangen von Ginzels für ein Darlehen auf sechs Monate im Betrage von 45.— Mark und 45 Pfennig monatliche Zinsen als Unterpfand ein goldener Ring...” — en vroeg niets, omdat Duczi 'm aankeek en weer net zoo glimlachte als toen ze onder de lamp stond. Op 't nachtkastje had-ie 'm zien liggen, later niet meer...

Kort voor tienën, terwijl ze ieder voor zich bezig waren — hij met 'n studieboek, zij met verstelwerk, was 'r 'n kort moment van verschrikking. 'r Werd gebeld. Poldi, die de deur opende, hakkelde als 'n schooljongen, dacht met 'n gevoel of z'n hart stilstond, dat de Kriminalbeambte met de een of andere boodschap voor Duczi kwam, toen-ie z'n penning vertoonde om zich te legitimeeren. De correcte beleefdheid van den man, die zich met den hoed in de hand verontschuldigde over z'n zoo laat bezoek, stelde 'n hem 'n Duczi gerust. Of de juffrouw zoo vriendelijk wou wezen 'm 'n paar inlichtingen over 'r buurman Ginzels, als ze 'm tenminste kende, en als ze 'r geen bezwaar tegen had, te geven. 'r Waren, zei-ie, in 'n zaak, waarover-ie zich niet in bijzonderheden mocht uitlaten, brieven aan de politie geschreven en persoonlijke mededeelingen gedaan, die 't noodzakelijk maakten informaties over den barbier in te winnen. Met z'n achterdochtige vragen, was-ie juist bij Duczika aan 't ver-

keerde adres. Ze wond 'r zich bij op. Liet de laster dan niemand met rust? De Ginzels waren de fatsoenlijkste, netste en werkzaamste menschen, die ze kende. En ze kende ze goed. De vrouw had 'r weken lang tijdens 'n ziekte, met de liefste opoffering verpleegd — de man zat tot 's nachts drie, vier uur op, om den kost voor z'n huishouden te verdienen — dat kon meneer Poldi Röse, die de vrouw eens tegen den morgen bij had gestaan, toen ze onder 't werk flauw was gevallen, getuigen... Jawel, jawel, knikte de Kriminalbeambte, daar had-ie niets tegen in te brengen, maar in den laatsten tijd dee de barbier, die sinds eenige weken in 't oog werd gehouden — waarom mocht-ie voorloopig niet zeggen — uitgaven, die de aandacht trokken. Of de juffrouw zich geen datum herinnerde, dat Ginzl anders dan gewoonlijk had gedaan, opgewonden thuis was gekomen, of teekenen van buitengewone onrust had gegeven? Wanneer ze zoo welwillend zou willen zijn, om zich wat in te spannen, en klare, duidelijke antwoorden te geven, zou ze 'r toe meewerken, om 'n eind aan de praatjes, die ze terecht laster noemde, te maken. Even keek Duczika met gespannen pupillen in de lamp — nou-ie 'r dat vroeg, flitste 't vreemde van de manicuredoos en z'n klein gekok in 'r op — ook de krankzinnige haast, waarmee-ie de trap op was gestormd, toen ze den rampzaligen Zaterdag door 't kijkgat van de deur had geloerd — en z'n gehijg bij 't bukken over de leuning van 't trappenhuis — 't woelde met 'n beklemmend wantrouwen in 'r op, maar ze had zich liever de tong afgebeten dan 'r 'n woord over te kijken. 't Ging den beambte met z'n hatelijke vriendelijkheid niet aan. 'r Vriendin in ongelegenheid brengen, dee ze onder geen omstandigheden. Integendeel. Driftig en gretig verdedigde ze de Ginzels. Als-ie in den laatsten tijd uitgaven dee, mocht-ie dat doen. Grete had 'r zelf in vertrouwen verteld — maar nou de menschen 'r wat achter zochten, durfde zij rustig uit de school klappen! — dat 'r klanten waren, 'n paar rijke klanten, die 'm hielpen om 'n zaakje in 't Bayrischer Viertel, in te richten... Tot 'n bedrag van duizend Mark mocht-ie voor z'n installatie spendeeren... De kennisgeving, die naar de drukkerij gezonden moest worden, had ze met 'r eigen oogen gezien. Wat 'r dus van 't gebabbel en gekonkel overbleef?

„Ja, als 'n paar rijke klanten 'm bijstaan, is alles opgehelderd, en dank ik u wel”, knikte de beambte, zich nog eens excuseerend, dat-ie ze zoo laat gestoord had. Poldi liet 'm uit — Laurie was zoo beminnelijk geweest den ongelukssleutel voor 'n week te retour-

neeren, ongefrankeerd — en nog 'n poos babbelden ze na over 't incident, dat den student in 't begin 'n hartklopping bezorgde.

Den volgenden dag ging Duczika voor 't allereerst uit. 't Was 'n zonnig-behaaglijke morgen van dat ongekend-lange droog-dorre seizoen. Licht duizelig stapte ze door de stoffige straten naar 't „Wäsche-Maass-Atelier", waarvoor ze meer had gewerkt. De vrouw was vroeger een van de toeziende chefs in 'n wereldmagazijn in 't centrum geweest, had zich gevestigd, toen ze door 'r liaison, die zich verloofde, voor tien duizend Mark contant af werd gekocht, en had op haar beurt 'n aan 't mode-atelier verknochten man getrouwd, die als geen tweede etaleerde, geen voeringsnipper ongebruikt liet en zich voor de drie kinderen uitsloofde. De werkplaats lag voor aan de straat. De meisjes zaten achter de machines, dadelijk bij de uitstalling. Zomer en winter fabriceerden ze „Brautausstattungen in vornehmster Ausführung", „Luxus-Wäsche" en blouses. Op de spiegelruit, voor 't tot 'n zwaan gemodelleerd stuk satinet, de kanten blouses en de vaas met imitatie-chrysanten, stond de firma-naam Regina Herold — hij heette Mayer Cohn. De pui hadden ze voor eigen rekening laten moderniseeren, in 't achterkantoortje met z'n glazen beschot, hield Mayer Cohn toezicht op 't clubje in den winkel, als Regina Herold afleverde of voor 't huishouden zorgde. Vandaag was 't 'r niet zoo in de puntjes, niet zoo geordend als gewoonlijk, omdat Mayer Cohn 'r z'n Zondag aan besteed had de wanden opnieuw met effen rood papier te behangen, en ie eerst vanavond, als de meisjes om zeven uur vertrokken, 't niet klaar gekregen brok, dat 'r nu met z'n ondergrond van kranten onoogelijk uitbrak, verder gereed kon plakken. Toen Duczi de straat overstak stonden Mayer Cohn en Regina Cohn geboren Herold samen glimlachend in de deuropening, tusschen de zwart-marmeren borden met de witte letters B r a u t a u s s t a t t u n g e n e n L u x u s w ä s c h e. 't Oudste zoontje Heinie en de eenige dochter Elfriede leerden aan de hand van een van de naaistertjes 't rijden op rolschaatsen over 't asfalt. 't Naaistertje schaterde, de bleek-magere kinderen struikelden met jonge-hond-bewegingen — vader en moeder gnuifden. Maanden hadden de kinderen 'r om gezeurd en gebedeld, hadden de ouders 't bang voor de gevaren, geweigerd — nu, na 'n onverhoopte bestelling, was de groote surprise gevolgd, verkneuterden Cohn en vrouw zich in 't sport-plezier van de twee.

Duczika liep met Mayer Cohn 't magazijntje door, terwijl de naaisters koffie slobberden. Ze viel met 'r neus in de boter, omdat een van de meisjes in de eerste maanden — ze kon wel begrijpen waarom — ongelukje gehad! — in de eerste maanden niet terug kon komen — ze was welkom, als ze tenminste hier op 't atelier wou werken... Blouses, zooals toen, blouses om thuis klaar te maken, had-ie op 't oogenblik niet. Ze nam 't aan, vroeg of ze even mocht uitrusten — ze zag wit van moeheid na de ongewone wandeling — kreeg van Regina Cohn, die bij al de meisjes om 'r hartelijkheid getapt was, 'n van vijf-Pfennig-bouillonwürfel getrokken kop „Kraftbrühe” met 'n broodje en bewonderde de nieuwe rolschaatsen van Heinie en Elfriede, die met kleuren als boeien 't kantoor instommelden — en beloofde met 'n gevoel van opluchting uiterlijk Donderdag present te zijn als 'r verhuizing achter den rug was. Opgewekter — heele dagen alleen op 'n kamer zou ze 't niet meer uithouden — wandelde ze naar huis terug. En dicht bij de entree was 'riets liefs. Grete Ginzl, die inkoop was wezen doen, had 'r oudste meisje en 't kwakkelend jongentje kousen en schoenen uitgetrokken. 'n Auto-sproeiwagen was langs de stoepanden gereden. De straat dreef en naar 't rooster van 't riool stroomde 't water met 'n smijdig vaartje. Papieren, vuil en gedroogde paardevijgen zogen mee in 't gat, en de kraaiende kinderen, de broekspijpjes opsjorrend, hadden 'n machtige leut in 't pootje-baden bij 't tjokkel-ritselend rooster. Dicht bij de „Stehbierhalle” draaide de sproeiwagen en kwam nog 'ns terug. De stralen spoten in bogen op, dikten 't greppeltje aan en de kindervoetjes plasten 'r door heen, dat 't tot op 't trottoir spette.

„Laat de banden van je broek niet zoo in 't water sleepen, Marietje!”, schreeuwde Grete: „en hou je broertje vast... En niet zoo diep 'r in!... Mot je verdrinken?... Heb-ie leeren zwemmen?... Hahaha!”

Met de handen op de heupen, breeduit van lol, keek ze toe, bond de rokken van 't meisje hooger op, en vertelde van de pret, die ze den vorigen avond in 'n Kientop hadden gehad. Ze had met Fritz 'n drama gezien, waarbij ze allebei hadden zitten huilen — 'n wonder wat ze uitvonden — prachtig — je hoefde 'r niet voor na de komedie te gaan...

„Nou Marietje, nou is 't genoeg! Vooruit Wimpiel!”, riep ze: d'r is geen water meer! As je nog langer blijft morsen worden je voeten weer smerig!”

Gezamenlijk liepen ze de trap op, de kinderen vooraan. Maar net toen ze den sleutel in 't slot stak, gebeurde 'r iets ontzettends. Drie mannen, die achter ze aan kwamen, drongen tegelijk met 'r, en zonder 'n woord te spreken, de kamer binnen, waarin de barbier bezig was 'n pruik op te makken. Voor-ie 't ding op de werktafel gelegd had, in 'n verbijsterende stilte, enkel door 't drenzen van de zuigeling in den kinderwagen gestoord, had de eene man 'm bij z'n nek vast, greep de tweede 'm bij 'n pols, posteerde de derde zich in de deuropening.

Met 'n gil, die door 't trappenhuis snerpde, liet Grete Ginzel 'r inkooptasch vallen, berukte ze de schouders van den man, die 'r den weg versperde.

„Ik waarschuw je, vrouw!”, zei deze, 'r lomp terugduwend: „begin geen grapjes — we zijn van de Kriminalpolizei...”

„Van de Kriminalpolizei!”, krijschte Grete Ginzel, 'm opnieuw bij z'n arm vattend: „wat kan mij dat schelen!... As je 'n vinger na 'm uitsteekt...”

„In je eigen belang, juffrouw”, dreigde de beambte, zich driftig losrukkend: „raad 'k je aan 'r geen onnoodig schandaal van te maken — an 't gezicht van je man zie je, als je niet blind ben, dat we 'm op geen losse gronden komen weghalen...”

Hij had gelijk. De schriële, kleine barbier stond zonder 'n woord van verzet en aschgrauw tusschen de twee beambten, die 'm de handboeien aan hadden gelegd. Hij trilde. Z'n vingers beefden nerveus. Z'n lippen mumden.

„Wat het-ie dan gedaan? Wat motten jullie in Jezusnaam van ons?”, gier-huilde de vrouw machteloos tegen den muur van 't portaalte leunend.

„Dat zou zekere Semmie Lubinsky, als-ie nog leefde, beter kunnen zeggen”, snauwde de beambte, en zonder verder naar de in onmacht zakkende Grete om te kijken, hield-ie 'r toezicht op hoe z'n collegas den huiverenden friseur hardhandig fouilleerden.

Benee voor 't huis verdrongen zich de bewoners, de menschen uit de buurt en de voorbijgangers. Uit 'n auto waren heeren gestapt. 't Ging van mond tot mond, koortsachtig en met verwarde verhalen, dat 'r bij den kruidenier 'n bankje van vijftig Mark, waarvan 't nummer bekend was, een van de gestolen papieren van den „Raubmord” op den eigenaar van het Lombard & Lagerhaus ingewisseld was geworden, dat ze den moordenaar hadden...